

ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม
ที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

นางสาววิจิตรา จามจรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

สาขาวิชาสังคมวิทยา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LOVE IN CULTURAL DIFFERENCES :
INTERMARRIAGE BETWEEN THAI BUDDHIST WOMEN AND THAI MUSLIM MEN
IN PRAWET DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION

Miss Vichitra Chamchury

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Sociology
Department of Sociology and Anthropology
Faculty of Political Science
Chulalongkorn University
Academic Year 2008
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่าง

สตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาววิจิตรา จามจรี

สาขาวิชา

สังคมวิทยา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุณินทร์พันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์)

..... กรรมการ
(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

วิจิตรา จามจรี : ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร (LOVE IN CULTURAL DIFFERENCES : INTERMARRIAGE BETWEEN THAI BUDDHIST WOMEN AND THAI MUSLIM MEN IN PRAWET DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION) อ. ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.ดร. ภาวีกา ศรีรัตนบัลล์, 165 หน้า.

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการ “ความรัก” ระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิธีการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 10 ราย เป็นสตรีไทยที่เคยนับถือศาสนาพุทธ และเป็นมุสลิมโดยการสมรสกับคู่ครองซึ่งเป็นชายไทยมุสลิม มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป และมีระยะเวลาการสมรส 5 ปี เป็นอย่างน้อย ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth interview) และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลจากการศึกษาพบว่า สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมจะให้ความสำคัญต่อความรักเป็นอันดับแรกในการตัดสินใจแต่งงาน แม้ว่าจะมีปัจจัยอื่นมาประกอบการตัดสินใจ อาทิเช่น สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความคาดหวังทางสังคม ฯลฯ แต่จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านความรักนั้นมีความโดดเด่นมากที่สุด ซึ่งจะเห็นได้จากการสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมได้ให้ความหมายของความรักไว้ในแต่ละบุคคล โดยได้แสดงออกมาเป็นรูปแบบของความรักในหลายรูปแบบ ได้แก่ ความรักแบบเสน่หา ความรักแบบไม่ผูกมัด ความรักแบบมิตรภาพ ความรักแบบโรแมนติก ความรักแบบในอุดมคติ และความรักแบบไม่เห็นแก่ตัว นอกจากนี้ยังพบว่า การปรับตัวทางสังคมของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม จะมีการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมและมีการปรับความรู้สึกและจิตใจ เพื่อให้สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริง และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายหลังจากการแต่งงานได้

โดยสรุปแล้วพบว่าความรักมีผลต่อการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม และปัจจัยด้านภูมิหลังของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัว

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา สังคมวิทยา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา 2551

4881154124 : MAJOR SOCIOLOGY

KEY WORD : LOVE / INTERMARRIAGE / SOCIAL ADJUSTMENT

VICHITRA CHAMCHURY : LOVE IN CULTURAL DIFFERENCES : INTERMARRIAGE BETWEEN THAI BUDDHIST WOMEN AND THAI MUSLIM MEN IN PRAWET DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION. THESIS PRINCIPAL ADVISOR : ASST.PROF. PAVIKA SRIRATANABAN, Ph.D, 165 pp.

The objectives of this qualitative research are :a) to investigate the how love develops between females and males who come from different cultural backgrounds ;b) to study the lifestyles and the adaptability of the females who are married to males whose cultural background is different and ;c) to analyze the factors which lead the couples to define the meaning of love and to adjust themselves.

The subjects are 10 Thai women who used to practice Buddhism and converted to Muslim because of their marriage to Thai Muslim men. These women's minimum age is 25 and they have been married for at least 5 years. The research is conducted using in-depth interview and the data are analyzed by using content analysis.

It is found that the women ranked love as the most important factor before they decided to get married while other factors such as social and economic status and social expectations were less important. They give the definition of their love as either Eros, Ludus, Storage, Mania, Pragma or Agape. In addition, they have to adjust their conduct and their mindsets to their situations after marriage.

It can be concluded that love is an important factor in marriage between cultures and the backgrounds of the women who are married to men from different cultural backgrounds influence the women's definition of love and their adjustability.

Department : Sociology and Anthropology	Student's signature.....
Field of study : Sociology	Principal Advisor's signature.....
Academic year : 2008	

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ถือเป็นความภาคภูมิใจประการหนึ่งในชีวิตของผู้วิจัย เบื้องหลังความสำเร็จสำหรับการเป็น “มหาบัณฑิต” จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้อย่างเต็มภาคภูมินั้น เนื่องด้วยความเมตตาจากพระผู้เป็นเจ้า อัลลอฮฺ (ซุบฮานะ) และเกิดจากแรงสนับสนุนและความอนุเคราะห์จากบุคคลมากมาย อันดับแรก ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวีกา ศรีรัตนบัลล์ อาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัยที่น่ารักที่สุด ซึ่งเป็นผู้ที่คอยให้คำปรึกษาและเสียสละเวลามาดูแลลูกศิษย์คนนี้ทำวิทยานิพนธ์ตั้งแต่เริ่มต้น จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธุ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ผู้ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใจทุกครั้งที่ท่านได้ช่วยให้ข้อคิด และคอยชี้แนะแนวทางการค้นคว้าวิจัยที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิจัยฉบับนี้เป็นอย่างยิ่ง และศาสตราจารย์ กิตติคุณ ดร.อมรา พงศาพิชญ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัย ที่เสียสละเวลาอันมีค่ามาคอยชี้แนะแนวทางการค้นคว้าวิจัย เพื่อการปรับปรุงและแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 กรณีศึกษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง สำหรับการให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งนอกจากผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยถือว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีพระคุณทั้งต่อตัวผู้วิจัยเอง และสำหรับทุกคนที่ได้มีโอกาสรับรู้ถึงเรื่องราวของกลุ่มตัวอย่างผ่านงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจกับทุกๆ เรื่องราวสำหรับการเก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นอย่างยากที่จะลืมเลือน

ขอบคุณเพื่อนๆ สังคมวิทยา และเพื่อนมนุษยวิทยาทุกคนที่ร่วมศึกษา ร่วมสนับสนุนการ และร่วมทำวิทยานิพนธ์กันมา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้และสัมผัสกับประสบการณ์ชีวิตทางการศึกษา ณ สถาบันแห่งนี้ ขอขอบคุณ คุณกัญญาณัฐ เอ็งบ้านแพ้ว กัลยาณมิตรคนเก่งของผู้วิจัยที่คอยช่วยเป็นกำลังใจและคอยเตือนให้ผู้วิจัยทุ่มเทกับงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญที่สุดคือ ขอขอบพระคุณครอบครัว ที่ให้ชีวิต ความรักและกำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด ซึ่งการวิจัยครั้งนี้คงจะไม่สามารถเริ่มต้นและเสร็จสิ้นลงได้ หากปราศจากคุณพ่อที่ช่วยติดต่อกับสถานที่ในการวิจัย และเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณคุณแม่สำหรับทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
1.3 ใจหายการวิจัย.....	8
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	8
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดและทฤษฎี	
2.1.1 ความรัก (Love).....	10
2.1.2 การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม (Intermarriage).....	22
2.1.3 การปรับตัวทางสังคม (Social adjustment).....	52
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60
2.3 นิยามศัพท์.....	65
2.4 กรอบแนวคิด.....	66
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	67
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	67
3.2 พื้นที่ในการศึกษา.....	68
3.3 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	70
3.4 บทบาทของผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย.....	71

บทที่	หน้า
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
3.6 หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล.....	73
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	74
3.8 การตรวจสอบข้อมูล.....	75
3.9 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย.....	75
3.10 แผนดำเนินการวิจัย.....	77
4 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง.....	78
4.1 ลักษณะประชากรในภาพรวม	78
4.2 ประวัติชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง.....	91
5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	115
5.1 ประสบการณ์การพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม.....	116
5.1.1 เส้นทางการพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม.....	117
5.1.2 นิยามความรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม.....	119
5.1.3 รูปแบบความรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม.....	121
5.1.4 รูปแบบความสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน.....	123
5.2 การตัดสินใจแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตร่วมกัน.....	126
5.2.1 ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม.....	126
5.2.1.1 จุดหักเหในชีวิต.....	127
5.2.1.2 ความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลาม.....	129
5.2.2 การเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกัน.....	130
5.2.3 สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวใหม่.....	134
5.3 การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม.....	138
5.3.1 การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต.....	139
6 บทสรุป ข้อจำกัด จริยธรรมการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	147
6.1 บทสรุป.....	147
6.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย.....	150

บทที่	หน้า
6.3 จริยธรรมการวิจัย.....	151
6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	152
รายการอ้างอิง.....	154
ภาคผนวก.....	159
แบบสอบถามวิทยานิพนธ์.....	160
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	165

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่างและสามี ระยะเวลาสมรส รวมทั้งจำนวนบุตร.....	79
2 แสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่างและสามี รวมทั้งรายได้เฉลี่ยของครอบครัว.....	80
3 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง.....	81
4 แสดงภูมิลำเนาและสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง.....	82
5 แสดงลักษณะการใช้ชีวิตของกลุ่มตัวอย่างช่วงก่อนแต่งงานและรูปแบบในการตัดสินใจ ใช้ชีวิตร่วมกัน.....	83
6 แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	84
6 (ต่อ) แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง.....	85
7 แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีกลุ่มตัวอย่าง.....	85
7 (ต่อ) แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีกลุ่มตัวอย่าง.....	86
8 แสดงรูปแบบครอบครัวในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง.....	86
8 (ต่อ) แสดงรูปแบบครอบครัวในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง.....	87
9 แสดงขอบข่ายการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการ..... แต่งงาน.....	87
9 (ต่อ) แสดงขอบข่ายการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามของกลุ่มตัวอย่างภายหลัง... การแต่งงาน.....	88
10 แสดงภาพรวมภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง.....	90

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงป้ายชื่อหน้ามัสยิดนูรูลิบาดะห์.....	68
2 แสดงที่ตั้งของมัสยิดนูรูลิบาดะห์.....	68
3 แสดงพื้นที่โดยรอบชุมชนสุเหร่าบึงหนองบอน.....	69

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

สารบัญภาพ

ภาพประกอบ

หน้า

ภาพประกอบ

ฉ
หน้า

บทที่ 1

บทนำ

ในบทที่ 1 นี้ เป็นบทนำที่กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ การวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ตลอดจนประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีลำดับการนำเสนอ คือ

- 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา
- 1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย
- 1.4 ขอบเขตการวิจัย
- 1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความรักถือเป็นสิ่งมหัศจรรย์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลสองคน เหมือนดังคำกล่าวของ Mauriac (1984) ที่ว่า “การจะรักใครสักคน คือ การเพ่งพิศดูถึงสิ่งซึ่งมีความมหัศจรรย์โดยที่ผู้อื่นไม่สามารถจะมองเห็นได้” นั่นคือ ความรักอาจเริ่มต้นมาจากครั้งแรกที่ได้พบกัน แม้เพียงครั้งแรกก็มีความรู้สึกถึงความต้องการที่จะใกล้ชิดมันคือ “ความประทับใจแรกพบ (first impression)” แต่สำหรับคู่รักบางคู่จำเป็นต้องใช้เวลาทำความเข้าใจ และศึกษาซึ่งกันและกันค่อนข้างนานพอสมควร

บุคคลใดๆ ก็ตามไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงซึ่งเริ่มต้นมีความรักเป็นครั้งแรกในชีวิตนั้น แรกทีเดียวพวกเขาก็มักจะมึมมองต่อคนที่ตนรักแต่เพียงว่า คนๆ นี้คือคนที่ดีที่สุดในชีวิตที่ใช้พูดกันอย่างติดหูว่า “ความรักทำให้โลกสดใส มองอะไรก็เป็นสีชมพู” นี่คือนมอมของความรักโดยทั่วไป แต่ทว่าในความเป็นจริงนั้น เรื่องของความรักจะมีอะไรซึ่งสลับซับซ้อนอยู่ในรายละเอียดของมันอย่างมากมาย ดังคำกล่าว Rubin (1973) ที่ว่า “ความรักเป็นองค์ประกอบสำคัญของความรู้สึก ดังนั้นเมื่อคนเราต้องใช้ความคิด เพื่อหาเหตุผลมาอธิบายถึงคำตอบของมันที่ว่าความรักคืออะไร จึงทำให้เราไม่สามารถที่จะตอบคำถามอะไรออกมาได้ในทันที นอกจากนี้

คำตอบที่หลากหลายของแต่ละบุคคลนั้นก็มีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งแตกต่างกับความชื่นชอบในสรรพสิ่งใดๆ ก็ตามที่เรามักจะสามารถกล่าวอ้างหาเหตุผลมาอธิบายได้”

“ความรัก” หรือคำว่า “รัก” นั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่เคียงกับโลกของเรามาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลนานมาแล้ว หรืออาจจะมาพร้อมกับกำเนิดของมวลมนุษยชาติด้วยซ้ำ และถึงแม้ว่าจะไม่มีผู้ใดจะสามารถชี้ชัดลงไปได้ว่า ความรักนั้นเกิดขึ้นมาได้อย่างไร มีต้นกำเนิดจากสิ่งใดบ้างก็ตาม แต่กระนั้นก็ยังผู้ให้นิยามความหมายของคำว่า “รัก” หรือ “ความรัก” เอาไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปภาพรวมได้อย่างกว้าง ๆ ว่า “ความรัก” เป็นความรู้สึกพิเศษที่บุคคลใด ๆ จะมีต่อบุคคลอีกคนหนึ่งดังที่ Lasswell (1976) ได้กล่าวว่า ความรักระหว่างชายและหญิงนั้นมีรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละรูปแบบนั้นก็เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ในช่วงต้นของการเกี่ยวพาราสีนั้นทั้งชายหญิงจะมีความรักแบบโรแมนติค (romantic love) ซึ่งเมื่อเวลาได้ดำเนินผ่านไปเรื่อย ๆ ความรักที่อาศัยเรื่องของเหตุผล (logical-sensible love) ก็เกิดขึ้นตามมา และในท้ายที่สุดเมื่อทั้งชายหญิงได้มีการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันนานวันเข้า ความรักแบบฉันท์เพื่อน (lifelong friendship) ก็เกิดขึ้นมาแทนที่(Lasswell, 1976 อ้างใน อูมาพร ตรังคสมบัติ, 2545 : 10)

เรื่องราวของความรักนั้นได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องทุกยุคทุกสมัย มันได้ก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นทุกข์ สุข สมหวัง และผิดหวังคละเคล้ากันไป ดังเช่นตัวอย่างที่เกิดขึ้นทั้งในชีวิตจริง และบทประพันธ์อันเลื่องชื่อในอดีตมากมาย ซึ่งได้ระบุถึงความสัมพันธ์ของคู่รักชายหนุ่มหญิงสาวที่จบลงด้วยความไม่สมหวัง หรือการไม่ได้อยู่ร่วมหลอมใจกับบุคคลอันเป็นที่รักของตน ดังเช่นบทประพันธ์ที่สร้างความตึงเครียดกับความรักอันแสนโรแมนติค และความผิดหวังอันทรมานของคู่รักชายหญิงที่มาจากความแตกต่างในเรื่องของวงศ์ตระกูล คือเรื่อง “โรมิโอกับจูเลียต” (Romeo and Juliet) ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของความรัก ที่แสดงให้เห็นว่าในยุคสมัยหนึ่งรูปแบบความรักของชายหรือหญิงในอุดมคติเพียงอย่างเดียวนั้น ไม่สามารถจะนำมาเป็นหลักในการเลือกคนรักหรือคู่ครองตามความต้องการหรือความพึงพอใจได้ ทั้งนี้เนื่องมาจากข้อขัดขัดอันเกิดมาจากเงื่อนไขทางด้านวัฒนธรรมการเลือกคู่ครองตามที่กลุ่มหรือสังคมได้กำหนดขึ้น โดยการเลือกคู่ครองนั้นมิได้เป็นเพียงเรื่องส่วนตัว เฉพาะบุคคลสองคนที่เลือกซึ่งกันและกันเป็นคู่ครอง แต่ยังมีผลกระทบไปถึงสังคมในระดับต่างๆ นับตั้งแต่ครอบครัวที่บุคคลนั้นถือกำเนิด รวมถึงเครือญาติ กลุ่มเพื่อน ตลอดจนกลุ่มสังคมอื่นๆ ที่บุคคลนั้นเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย จึงทำให้การตัดสินใจเลือกใครเป็นคู่ครองมิอาจกระทำได้ตามอำเภอใจเพียงลำพังตนเองได้ และมักต้องมีอิทธิพลของกลุ่มสังคมต่างๆ เข้าแทรกแซงไม่ทางใดก็ทางหนึ่งอยู่เสมอ โดยมีการกำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นผู้มีอำนาจในการเลือกคู่ครองมาเป็นผู้มีอำนาจใน

จัดหาคู่ครองให้ ซึ่งการแทรกแซงดังกล่าวปรากฏขึ้นในรูปแบบของ “ประเพณีการคลุมถุงชน” โดยเป็นรูปแบบของการแต่งงานที่เกิดขึ้นจากความต้องการของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ พ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้กำหนดคู่สมรส ระยะเวลาและเงื่อนไขต่างๆ ของการสมรส แก่ลูกหลานของตน นอกจากนี้การคลุมถุงชนยังเป็นการ “สัญญา” ที่ผู้ใหญ่ของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายจัดทำขึ้นเพื่อผูกพันลูกหลานของตน และมักถือกันว่าเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลของทั้งสองฝ่าย ในการจัดคู่สมรสที่สมน้ำสมเนื้อแก่ลูกหลานของตนอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม การเห็นพ้องต้องกันของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายนั้น ส่งผลให้กลายเป็นการบีบบังคับต่อทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงให้ต้องมาแต่งงานกัน โดยที่ทั้งสองฝ่ายนั้นอาจไม่เคยแม้แต่จะรู้จักกัน อีกทั้งมีทัศนคติหรือแนวความคิดที่แตกต่างกัน หรืออาจไม่ตรงกับสิ่งที่อยู่ในอุดมคติของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย ซึ่งผู้ใหญ่ก็มักจะมีคำพูดที่ว่า “อยู่ๆ กันไปก็รักกันเอง” มาใช้เพื่อปลอบประโลมให้กับลูกหลานที่ถูกจับมาคลุมถุงชน เพื่อให้กระทำการคล้อยตามความคิดของตน หรือเพื่อให้เขาและเธอนั้นได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติ อุดมคติและแนวความคิดที่มีอยู่

การที่เป็นไปในลักษณะนี้ สายสัมพันธ์ในส่วนความรักมีน้อย เมื่อคู่หนุ่มสาวไม่เคยรู้จักมักคุ้นกันเลยจะเกิดความรักใคร่กันอย่างไรได้ ดังนั้นความเป็นไปได้ดังกล่าวข้างต้นจึงไม่ง่ายนัก ทั้งนี้เพราะสิ่งที่ตามมาของการแต่งงานแบบคลุมถุงชน ก็คือ ปัญหาเรื่องราวของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอยู่เนืองๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาจากความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีอยู่นอกจากนี้บุคคลที่มีอุดมคติเป็นของตนเองในเรื่องความรักนั้น ก็มักจะถูกผู้ใหญ่ตำหนิติเตียนอยู่เสมอๆ ว่าเป็นเรื่องที่เพ้อฝันหรือเพ้อเจ้อ ซึ่งผู้ใหญ่ก็จะพยายามหว่านล้อมให้ลูกหลานของตนนั้นเน้นการมองเรื่องของความจริงให้มาก ไม่ควรสร้างภาพลวงตาอันชวนเพ้อฝันในเรื่องของความรักขึ้นมาบดบังความเป็นจริงดังกล่าว ด้วยเหตุนี้อุดมคติในเรื่องของความรักของคนสมัยก่อน จึงไม่มีบทบาทสำคัญสำหรับการเลือกคู่ครองของตนมากนัก เนื่องจากการแต่งงานตามประเพณีนั้นได้ถูกกำหนดขึ้นตามความต้องการของผู้ใหญ่ อาทิ พ่อแม่ พี่น้อง หรือเครือญาติเป็นสำคัญ โดยความต้องการของผู้ใหญ่นั้น หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเลือกคู่ครองของญาติผู้ใหญ่ให้กับคู่สมรส ซึ่งต้องพิจารณาอย่างรอบคอบทั้งทางลักษณะนิสัย ฐานะ และความรับผิดชอบของผู้ที่ตนเลือกให้ โดยมีได้มองเพียงแค่ว่าชายหญิงมีความรักชอบพอกันเท่านั้น แต่ต้องดูถึงความเป็นไปได้ด้วย (จำเนียร รักษาภักดี, 2544 : 64) อีกทั้งภายหลังจากการแต่งงานแล้ว บทบาทและหน้าที่ซึ่งเน้นเป็นพิเศษนั่นก็คือ ความสามารถในการทำหน้าที่สามี / พ่อ หรือภรรยา / แม่ได้ดีเพียงใด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเรื่องของหน้าที่และความรับผิดชอบจะต้องมาก่อนเรื่องของความรักด้วยความเชื่อที่ว่าความรักนั้นจะเกิดขึ้นตามมาเองในภายหลัง

อย่างไรก็ดีในทางกฎหมายสังคมไทย ได้จำกัดขอบเขตการเลือกคู่ครองของบุคคลไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยครอบครัว โดยกำหนดเงื่อนไขไว้หลายมาตรา เช่น ชายหญิงจะสมรสกันได้ต้องมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์แล้ว เว้นแต่ศาลจะอนุญาตให้สมรสก่อนนั้นได้ (มาตรา 1448) กำหนดห้ามการสมรสระหว่างชายหรือหญิงวิกลจริต หรือศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ (มาตรา 1449) ญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดา หรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา (มาตรา 1450) ผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรม (มาตรา 1451) และยังห้ามบุคคลที่มีคู่สมรสอยู่แล้วไปสมรสกับบุคคลอื่น (มาตรา 1452) อีกด้วย

ซึ่งเมื่อมาถึงยุคปัจจุบัน ผู้หญิงและผู้ชายนั้นมีอิสระเสรีในการเลือกคู่ครองมากกว่าสมัยก่อน ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบอบประชาธิปไตยและการศึกษา ผู้ใหญ่ซึ่งอาจจะเป็นบิดามารดาหรือผู้ปกครอง จึงเป็นเพียงผู้ให้ความยินยอมเห็นชอบว่าทั้งสองฝ่ายมีความเหมาะสมกันเพียงใดหรือไม่เท่านั้น (दनัย ไชโยธธา, 2546 : 85) หนุ่มสาวมีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองมากขึ้นโดยยึดถือเรื่องของความรักเป็นสิ่งที่สำคัญในการเลือกคู่ครอง (สุพัตรา สุภาพ, 2542 : 45) จึงเกิดความรักแบบสมรักรใจมากกว่าในอดีต เพราะสิ่งนี้เป็นความต้องการพื้นฐานในการเรียกร้องคู่ครองที่ตนเองได้เลือกสรรตามความรู้สึกและอารมณ์ที่ตนเองมีอยู่ ซึ่งความต้องการดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการยึดถือพื้นฐานทางด้านฐานะของครอบครัวเป็นผู้นำ มาเป็นการให้เรื่องความรักเป็นสิ่งที่นำทาง ดังนั้นการสมรสอันเกิดจากความสมรักรใจ หรือ companionate marriage จึงได้เกิดขึ้น การสมรสในรูปแบบนี้จะถือเอาเรื่องของความรัก และการมีโอกาสเลือก (choice) เป็นสิ่งสำคัญสูงสุด แต่ละฝ่ายต่างมีความต้องการที่จะแต่งงานกันเพราะความรักที่มีให้กัน และความต้องการที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การสมรสที่เกิดขึ้นโดยถือเอาเรื่องความรักเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดเช่นนี้ นับเป็นปรากฏการณ์ที่ค่อนข้างแปลกใหม่ และแสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของชีวิตในปัจจุบันที่บุคคลทั้งหลายไม่ได้มีชีวิตเพียงเพื่ออยู่รอดไปวัน ๆ เท่านั้น (อุมาพร ตรังคสมบัติ, 2545 : 4)

ในขณะเดียวกัน แม้ว่าประเทศไทยเป็นสังคมเปิดและมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ความมีอิสระเสรีภาพในการแต่งงาน และการเลือกคู่มีกระจายอยู่ในหมู่คนไทยทั่วไป (จ้านงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, 2525 : 47) แต่ก็ยังพบว่ามี การควบคุมแบบกลายๆ อยู่โดยนำเอาวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น ค่านิยม กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณีและอื่นๆ มาเป็นกรอบช่วยในการปิดกั้นปัจเจกบุคคลในการเลือกคู่ครองของตนเอง ยกตัวอย่างเช่นในกรณีของศาสนาอิสลาม หากพิจารณาตามหลักศาสนาอิสลามนั้นจะพบว่า อิสลามได้วางแนวทางในการเลือกคู่ครอง หรือบุคคลที่จะต้องแต่งงานด้วยว่า “บุคคลนั้นจะต้องเป็นมุสลิม” ตามที่โองการจาก

พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานกล่าวไว้ในบทที่ 1 “ศาสนาอิสลามไม่อนุญาตให้มีการสมรสกับคนต่างศาสนา ซึ่งถือเป็นข้อห้ามอย่างเด็ดขาด แต่หากต้องการสมรสก็สามารถทำได้ ด้วยการให้บุคคลนั้นจะต้องกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยให้บุคคลผู้นั้นไม่ว่าผู้หญิง หรือผู้ชายเข้ามานับถือศาสนาอิสลามและเป็นมุสลิมโดยศรัทธาเสียก่อน กล่าวคือผู้นั้นจะต้องปฏิบัติตามแนวทางของระบอบอิสลาม เช่น ละหมาด ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน บริจาคซะกาต ฯลฯ มิใช่แต่เพียงเป็นมุสลิมด้วยการกล่าวคำปฏิญาณและเข้าสู่หนัด (สำหรับชาย) เท่านั้น” ทั้งนี้เพราะศาสนาอิสลามมีรูปแบบวัฒนธรรมเฉพาะตัวที่มีความเข้มแข็ง โดยมีที่มาจากความมีเอกภาพของพระเจ้า ซึ่งไม่สามารถที่จะโอนอ่อนหรือยินยอมอนุโลมให้มุสลิมไปเข้ากับศาสนาใด ๆ ได้

นอกจากนี้ท่านรอซูลุล ได้กล่าวว่า “สตรีจะได้รับ การสมรสเนื่องด้วยคุณสมบัติ 4 ประการ คือ เธอเป็นผู้ร่ารวย เธอเป็นผู้มีวงศ์ตระกูลดี เธอเป็นผู้มีความสวยงาม และเธอเป็นผู้มีคุณธรรมทางศาสนา ดังนั้นท่านจึงสมรสกับหญิงที่มีคุณธรรมในศาสนาเถิด เพราะจะไม่ทำให้ท่านต้องเดือดร้อน” หะดีษข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ท่านรอซูลุล ได้สนับสนุนและแนะนำผู้ที่ต้องการเลือกคู่สมรส พิจารณาเลือกคู่สมรสด้านการยึดมั่นในศาสนาอิสลามเป็นหลัก เพราะการเลือกคู่สมรสที่มีการยึดมั่นในศาสนาอย่างบริสุทธิ์ใจนั้น จะทำให้ครอบครัวและชีวิตสมรสของสามีภรรยาเกิดความสงบสุข โดยพิจารณาลักษณะอื่นๆ คือ ความร่ารวย วงศ์ตระกูลดี ความสวยงาม เป็นเรื่องรองจากศาสนา (ยามีละห์ แวกี, 2550 : 4)

ซึ่งสอดคล้องกับสรรคส์สะคราญู เชี่ยวนาวิน (2544) ที่ได้ศึกษาเรื่องหน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารอิสลามที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม โดยในส่วนหนึ่งของการศึกษาได้กล่าวถึงทัศนคติของการมีญาติที่สมรสกับบุคคลที่เข้ามาเข้าศาสนาอิสลาม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 34.3 เท่านั้นที่ยินดีและเห็นด้วย ส่วนผู้มีทัศนคติเฉยๆ ต่อการที่มีญาติสมรสกับบุคคลต่างศาสนา มีร้อยละ 27.1 และผู้ที่ไม่เห็นด้วยมีถึงร้อยละ 38.6 ซึ่งนับว่ามีสัดส่วนมากที่สุด โดยให้เหตุผลว่าผู้ที่เข้ามาเข้าศาสนาอิสลามโดยการสมรสส่วนใหญ่มักไม่เคร่งครัดในหลักปฏิบัติของศาสนา

ดังนั้นการแต่งงานจึงต้องคำนึงถึงเรื่องการแต่งงานกับคนที่มีภูมิหลังทางศาสนา เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ผิว การศึกษา อาชีพและชนชั้นเดียวกัน เนื่องจากโอกาสที่จะทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดที่มาจากพื้นฐานของครอบครัว การเลี้ยงดู และสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันนั้น จะเกิดขึ้นได้น้อยกว่า และบ่อยที่เดียวในการแต่งงานนั้นสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือ คู่แต่งงานควรจะนับถือศาสนาเดียวกัน ข้อนี้อาจจะเป็นเพราะว่าการแต่งงานกับผู้ที่นับถือศาสนาเดียวกันนั้นจะไม่ก่อให้เกิดการขัดแย้งทางความคิด และช่วยให้เกิดความกลมกลืนทางพฤติกรรม การแต่งงาน

ระหว่างผู้นับถือศาสนาเดียวกันมักจะได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนโดยสถาบันทางศาสนา (อ้างใน จานงค์ อ้างแล้ว : 47)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการแต่งงานระหว่างคนที่นับถือศาสนาที่แตกต่างกัน จะไม่ได้รับการส่งเสริมหรือสนับสนุนก็ตามดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่า “ความรักกับคนต่างศาสนา” หรือ “คู่รักต่างศาสนา” กรณีความรักระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม จะเกิดขึ้นไม่ได้ในสังคมไทย เพียงแต่มีสิ่งหนึ่งที่เราไม่สามารถมองข้ามได้ก็คือ ความรักกับคนต่างศาสนาเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมิใช่น้อย โดยเฉพาะข้อกังวลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ และการปฏิบัติตามข้อผูกพันระหว่างคู่รักต่างศาสนาว่าด้วย ความรู้เรื่องหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติของศาสนาภายหลังจากการแต่งงาน และการใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวเดียวกันของคู่แต่งงานต่างศาสนา

ซึ่งทั้งนี้ หากพิจารณาในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกันจะพบว่า “ความรักบนความแตกต่างทางศาสนา” นั้นสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมได้ หากปฏิบัติตามข้อลดหย่อนสำหรับการสมรสระหว่างพุทธกับอิสลาม โดยต้องมี “การเปลี่ยนศรัทธา” หรือ “การเปลี่ยนศาสนา” ซึ่งตามกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2550) ได้ให้สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล มาตรา 37 ว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนา นิิกายของศาสนา หรือลัทธินิยมในทางศาสนา และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ หรือปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ความเป็นพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ในเรื่องของ “การเปลี่ยนศรัทธา” หรือ “การเปลี่ยนศาสนา” นับว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่ง อีกทั้งยังเป็นการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่ในชีวิตโดยมีปัจจัยหลายด้านเป็นแรงผลักดัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ “ความรัก” เป็นตัวนำทาง ซึ่งหากปราศจาก “ความรัก” อันเป็นศรัทธาอย่างหนึ่งเฉกเช่นความศรัทธาในศาสนาแล้วนั้น “ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม” นี้จะไม่สามารถเดินทางบนเส้นทางเดียวกันได้เลย หากไม่มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยินยอมที่จะเปลี่ยนศรัทธามาอยู่ร่วมในความศรัทธาอันเดียวกันได้ และคงจะเป็นการดีไม่น้อยหากความรักในรูปแบบนี้ จะได้รับการยอมรับให้อยู่บนพื้นฐานของความหลากหลายทางวัฒนธรรม

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว นับว่าเป็นการจุดประกายให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งหนึ่งได้อย่างชัดเจน นั่นคือ เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมกับผู้ที่นับศาสนาอื่น

จนถึงขั้นแต่งงานกันก็มีมากขึ้นอย่างน่าสนใจ แต่เป็นเรื่องยากที่จะประมาณการเป็นตัวเลข หรือสถิติของการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมในปัจจุบัน ทั้งนี้ส่วนหนึ่งก็คือ เรายังมีการศึกษาเรื่องนี้ไม่มากนักและยังไม่เข้าใจธรรมชาติของการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่การคำนวณหรือการประมาณการทางสถิติที่ถูกต้อง อย่างเช่น มีการแต่งงานที่ไม่มีการจดทะเบียนกับทางราชการเป็นสัดส่วนประมาณเท่าใด หรือจำนวนผู้ที่แต่งงานกันนั้นในเชิงเปรียบเทียบมีสัดส่วนของการแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมมากกว่าหรือน้อยกว่าการแต่งงานระหว่างชายไทยพุทธกับสตรีไทยมุสลิม เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลดีในแง่ของการสร้างความใกล้ชิด และความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนต่างศาสนา อันจะนำมาซึ่งความสมานฉันท์ในสังคมที่มีความหลากหลาย แม้บางครั้งเขาและเธอจักต้องเผชิญกับความท้าทายบางอย่าง โดยจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ถือเป็นเรื่องใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้คือ ประการแรก เพื่อศึกษากระบวนการความรักระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประการต่อมา เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิธีการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม และประการสุดท้ายก็เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว ซึ่งกลุ่มประชากรที่คัดเลือกมาศึกษาครั้งนี้คือ สตรีไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยกำเนิด และเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามโดยการสมรส และจากการสังเกตเพศของการแต่งงานระหว่างคนต่างศาสนา นั้น ผู้วิจัยพบว่าสตรีไทยพุทธจะมีความเป็นไปได้มากกว่า ในการเปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลาม โดยการแต่งงานตามพิธีกรรมของศาสนา หรือพิธี “นิกะฮฺ” ซึ่งสตรีชาวพุทธจะถูกร้องขอให้อยู่ในชุมชนมุสลิม โดยครอบครัวจะสอนเกี่ยวกับกฎระเบียบของศาสนา และการปฏิบัติตนหลังจากการนิกะฮฺ นอกจากนี้กลุ่มประชากรที่คัดเลือกมานั้น เป็นกลุ่มประชากรที่ยังไม่มีใครศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การสังเกตโดยทั่วไปของผู้วิจัยเอง จึงไม่มีสถิติตัวเลขอ้างอิงอย่างชัดเจน และเป็นเรื่องยากที่จะได้สถิติ แต่จากข้อสังเกตทั่วไปในที่นี้ไม่น่าจะคลาดเคลื่อนมากนัก

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา “ความรัก” ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน จับต้องได้ยากแต่กลับมีประเด็นที่หลากหลายในเชิงสังคม และทฤษฎีทางสังคมวิทยา และผู้วิจัยให้คุณค่าในเรื่องของความรักว่าเป็นสิ่งสำคัญ เป็นตัวนำทางประการหนึ่งของการตัดสินใจที่จะสมรส และใช้ชีวิตร่วมกันของคู่รักซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม เรียกได้ว่าเป็นความรักที่มีเงื่อนไขทางวัฒนธรรมมากกว่าคู่รักปกติ และหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องเผชิญกับความท้าทายบางอย่างจากการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม การศึกษาครั้งนี้จึงออกมาในรูปของงานวิจัยที่มีชื่อว่า “ความรักบน

ความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขต
 ประเวศ กรุงเทพมหานคร”

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการ “ความรัก” ระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิธีการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ความรักนั้นส่งผลต่อการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
2. สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม สามารถปรับตัวได้ภายใต้บริบทของความแตกต่างทางวัฒนธรรม

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ สตรีไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยกำเนิด และได้สมรสกับชายไทยที่นับถือศาสนาอิสลาม
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สตรีไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยกำเนิด และเป็นมุสลิมด้วยการสมรส โดยมีระยะเวลาการสมรส 5 ปีเป็นอย่างน้อย จำนวน 10 ราย
3. การวิจัย ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (in-depth interview)

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเรียนรู้ปรากฏการณ์ในการเลือกคู่ครอง และการแต่งงานภายใต้บริบทของสังคมปัจจุบัน

3. เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
4. เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป และวิธีการปรับตัวที่เกิดขึ้น ภายหลังการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทที่ 2 นี้ ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมด้วยกรอบแนวคิดในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎี

2.1.1 ความรัก (Love)

2.1.2 การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม (Intermarriage)

2.1.3 การปรับตัวทางสังคม (Social adjustment)

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 นิยามศัพท์

2.4 กรอบแนวคิด

2.1 แนวคิดทฤษฎี

2.1.1 ความรัก (Love)

ความรักเป็นพื้นฐานของการเชื่อมโยงทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้คนเราอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ ความรักนั้นเป็นสิ่งที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลที่ทำให้เรารู้สึกถึงความสุขและความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา ตราบเท่าที่ความสัมพันธ์นั้นยังคงดำเนินอยู่ รวมถึงการที่เราได้แสดงออกถึงพลังและความปรารถนาดีที่มีต่อบุคคลอื่นด้วย โดยทั่วไปแล้วมนุษย์เรามักไม่ชอบความสัมพันธ์ใดๆ ที่ดูซับซ้อน หรือต้องอาศัยความพยายามที่จะสร้างความสัมพันธ์มากนัก เพราะมนุษย์ก็ต้องการรับทราบถึงการตอบสนองจากบุคคลอื่นด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่ต้องตรงกับใจของเรา ความสัมพันธ์ที่จำเป็นสำหรับเรา และทำให้เราสามารถเข้าถึงกลุ่มทางสังคมได้

ความรักเปรียบเสมือนเครื่องมืออันเก่าแก่ที่สุดอย่างหนึ่งของมนุษย์ สำหรับการเอาชีวิตรอด มนุษย์จึงต้องมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกันภายในสังคม ตั้งแต่เกิดจนถึงวันที่เราล้มหายตายจากกันไป ความรักเป็นเหมือนจิตวิญญาณอย่างหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ได้นำมาใช้เพื่อต่อสู้กับความหวาดกลัว และมันได้นำมาซึ่งการดำรงชีวิตอย่างปกติสุข เมื่อมนุษย์เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยได้อย่างเต็มที่ ในส่วนนี้เองที่ความรักได้เข้ามาเติมเต็ม เพื่อให้ความหมายของการดำเนิน

ชีวิตอย่างแนบแน่น และอบอุ่นระหว่างมนุษย์ด้วยกันมากยิ่งขึ้น จนบางครั้งความอบอุ่นดังกล่าวที่เกิดจากการที่มนุษย์ด้วยกันเองได้พยายามทำในสิ่งที่อีกฝ่ายหนึ่งพึงพอใจ หรือเกิดความอบอุ่นใจขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการแสดงออกถึงความรักและความปรารถนาดีที่มีต่อกันนั้น ในความเป็นจริงแล้วมันเป็นสิ่งที่มาจากความต้องการและความรู้สึกที่ซ่อนไว้ภายในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง

Sarsby (1983 อ้างใน Jackson, 1999 : 95) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดทางสังคมที่มีอยู่หลากหลายมากมายได้ส่งผลกระทบต่อตัวตนที่แท้จริงของพวกเรา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความต้องการความรัก มีการกำหนดรูปแบบของความรักให้เป็นไปตามกรอบที่มีอาจจะเมิดได้เลย แม้แต่น้อย ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังคงเป็นปริศนาความลับดำมืด แม้ว่าโลกของเราจะก้าวล่วงเข้าสู่ความเป็นเสรีแล้วก็ตามที่ แต่มันก็ยังคงก้าวล่วงเข้ามาในส่วนลึกของจิตใจเราได้อยู่ดี

ทั้งนี้สอดคล้องกับที่ Jackson (1999 : 95) กล่าวถึงความรักว่า ความรักนั้นถือเป็นอารมณ์ความรู้สึกอย่างหนึ่ง ซึ่งนักสังคมวิทยาได้ให้ความสนใจเพิ่มขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา จากมุมมองของงานเขียนต่างๆ ซึ่งได้ระบุถึงความสนใจเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว และมีนักสังคมวิทยาหลายคนที่ต้องการสร้างสรรค์องค์ความรู้และทฤษฎีหลักที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรักขึ้นมาโดยตรง และตั้งคำถามขึ้นมาว่า “เหตุใดเราจึงต้องเอาเรื่องความรักนั้นมายึดติดกับกรอบทฤษฎีเก่า ๆ ด้วยเล่า” ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความรักนั้นดูจะเป็นเรื่องส่วนตัวอย่างยิ่ง อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของมนุษย์อย่างแท้จริง

โดยจากปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆ ได้พิสูจน์ให้เราเห็นแล้วว่า ความรักเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมทางสังคมของมนุษย์เอง ซึ่งเราทุกคนก็อยู่ท่ามกลางการแสดงออกถึงความรัก และความต้องการทางเพศ เช่น งานศิลปะ โอบอ้อม ถนอมตัว วรณคดี โคลงกลอน และการโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่างๆ ซึ่งเราสามารถรับรู้ได้ตลอดเวลาว่าความรักนั้นจะมีผลทำให้เกิดการแต่งงาน และการสร้างครอบครัวขึ้นในเวลาต่อมา ซึ่งแม้แต่นักคิดแนวสตรีนิยมและนักคิดอื่นๆ ก็รับรู้ถึงแนวคิดเกี่ยวกับความรักดังกล่าวเป็นอย่างดี ความรักเป็นอุดมคติเป็นทัศนคติในเชิงบวกของมนุษย์โดยทั่วไป ซึ่งนำไปสู่ความสัมพันธ์อันลึกซึ้งและการอยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ซึ่ง Heath (1982) ได้ระบุว่า ความตราตรึงทางเพศ (sexual fix) ที่มาจากความรักของคนเรานั้น ต่างก็มีการสานต่อความสัมพันธ์ให้แก่กันและกัน จนนำไปสู่การเติมเต็มความรู้สึกจนเปี่ยมล้นแก่กัน ในที่สุด แต่ในทางสังคมนั้นตัวเราเองที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ชีวิตของเราให้ยึดติดอยู่ในกรอบแคบๆ ซึ่งทำให้เราไม่สามารถขยับไปมาได้โดยอิสระ (Jackson, 1999 : 95-96)

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าเราจะได้นั้นหนักถึงเรื่องส่วนตัวและเหตุผลภายในของแต่ละบุคคลที่มีต่อเรื่องความรักไปมากแล้วก็ตาม แต่ปัจจัยภายนอกอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อเรื่องความรักก็คือ ความเชื่อภายในวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของเรา นัยยะดังกล่าวมีผลต่อแนวความคิดของบุคคลในเรื่องความรัก ความสัมพันธ์ และประสบการณ์ส่วนตัวที่มีต่อเรื่องดังกล่าว การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้นจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องของประเพณี และวัฒนธรรมอยู่ด้วยไม่มากนักน้อย ดังนั้นการเข้าถึงมุมมองทางด้านวัฒนธรรม จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่งของการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของการความรัก เปรียบได้กับของที่อยู่กับกันมาโดยที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2.1.1.1 มุมมองในเชิงประวัติศาสตร์ของความรัก (Historical views of love)

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ประวัติศาสตร์ของความรักนั้น สามารถแบ่งเป็นไปตามยุคสมัย ดังต่อไปนี้ (Bird and Melville, 1994 : 66-68)

- **ยุคกรีกและโรมัน : ความรักคือสิ่งสวยงาม**

ความรักในสมัยกรีกและโรมันเป็นสิ่งที่สวยงาม และในสมัยกรีกโบราณนั้น Plato นักปรัชญาผู้ยิ่งใหญ่ก็ยังคงมีความเชื่อว่า ความรักเป็นเหมือนกับปัจจัยพื้นฐานของชีวิตอย่างหนึ่งของสังคมมนุษย์ เพราะมันเกี่ยวข้องกับเรื่องของศีลธรรมและความดี เพลโตได้แบ่งแยกความรักออกเป็น 2 รูปแบบ คือ ความรักแบบปกติธรรมดาและความรักที่รุนแรง ซึ่งอย่างแรกนั้นหมายถึง ความรักแบบที่คนธรรมดาทั่วไปมีอยู่ และเกิดจากความพึงพอใจทางกายภาพเป็นหลัก ส่วนความรักที่รุนแรงนั้นจะเกิดจากความรู้สึกทางด้านจิตใจ และทำให้เกิดความต้องการที่จะตอบสนองความพึงพอใจของตนเองอย่างรุนแรง ความรักประเภทนี้เปรียบเสมือนจิตวิญญาณ และมันไม่จำเป็นต้องมาจากความสัมพันธ์ของคนต่างเพศก็ได้ ซึ่งเพลโตได้ระบุถึง เรื่องของความรักของเพศเดียวกันไว้ในงานเขียนของเขาที่ชื่อ Dialogues ด้วย เพลโตชี้ให้เห็นว่าความรักคือ ความปรารถนาที่จะได้ครอบครองสิ่งที่ดีและงาม ความรักนี้เกิดจากการที่โดยธรรมชาตินั้นเราเป็นคนไม่สมบูรณ์ ไม่มีทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการ จึงต้องค้นหาสิ่งที่เราขาดเพื่อจะได้มีชีวิตที่สมบูรณ์ เนื่องจากธรรมชาติของเราคือ ความไม่เป็นอมตะ ดังนั้นเราจึงต้องการความเป็นอมตะ ความต้องการนี้แสดงออกมาในรูปต่างๆ กัน ในขั้นต่ำสุดเป็นความรู้สึกทางเพศ อีกขั้นหนึ่งเป็นความรักในชื่อเสียง เกียรติยศ และขั้นสูงสุดคือ ความรักในความรู้และความงามที่แท้จริง ในขั้นที่ 1 และ 2 เราเป็นอมตะได้ด้วยการใช้ผู้อื่นเป็นเครื่องมือ กล่าวคือในขั้นแรกเราใช้ผู้อื่นเป็นเครื่องมือในการสร้างลูกขึ้นมาสืบเผ่าพันธุ์ ในขั้นที่ 2 เราทิ้งผลงานหรือเกียรติยศชื่อเสียงของเราให้ผู้อื่นจดจำ แต่ในขั้นที่ 3 เราเป็น

อมตะได้โดยการไปรวมกับสิ่งที่อมตะ ได้แก่ ความงามที่แท้จริง ดังนั้นจึงอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าความรักคือ ความปรารถนาที่จะเป็นอมตะ

นอกจากนี้ในศตวรรษที่ 1 กวีชาวโรมันท่านหนึ่งนาม Ovid ได้ระบุความหมายของคำว่าความรักไว้ว่า ความรักเปรียบเสมือนองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการดำรงชีวิต ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องของความพึงพอใจเป็นหลัก ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการของจิตใจ แต่เกิดจากความต้องการทางด้านร่างกายของมนุษย์เราเอง ความรักที่ว่านี้อาจมาจากทั้งบริบทของความโรแมนติกหรือไม่ก็ได้ และไม่จำเป็นต้องดำรงอยู่เป็นเวลานาน จึงส่งผลให้หลายๆ คนต้องแสวงหาความรักและความพึงพอใจทางเพศอยู่เรื่อยๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่ง Ovid นั้นมีความคิดแตกต่างจาก Plato โดยเรื่องที่เขาสนใจศึกษานั้นจะเป็นเรื่องของความรักระหว่างคนต่างเพศเท่านั้น รวมถึงความสนใจที่มีต่อความรัก และสิ่งปดภัยย่อยที่เกิดขึ้นในระหว่างชีวิตแต่งงานด้วย

- **ยุคกลาง : ความรักขึ้นอยู่กับศีลธรรม**

ในช่วงเวลานี้เองบริบทของความรักไม่อาจเชื่อมโยงกับการแต่งงานได้อย่างแน่ชัด โดยเฉพาะในระดับชนชั้นสูงของสังคม คนธรรมดาสามัญทั่วไปก็ไม่อาจที่จะแสดงออกถึงความรักอย่างเปิดเผยและชัดเจนได้ ในช่วงนี้ความรักได้ถูกพันนาการด้วยความคิดทางด้านศาสนา สังคม และวัฒนธรรมอย่างกระชับแน่น การแสดงออกถึงความหึงหวง ความอิจฉาริษยา ความต้องการ การเกี้ยวพาราสี และการย่วยวน ถือเป็นเรื่องที่ผิดหลักศีลธรรมจรรยาอย่างร้ายแรง การแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องความรักระหว่างชายและหญิงในยุคสมัยนี้ จึงเกิดขึ้นอย่างเปิดเผยไม่ได้ ต้องอาศัยการหลบๆ ซ่อนๆ กระทำกันเป็นหลัก

ในเชิงเปรียบเทียบนั้น ความรักในยุคสมัยกรีกและโรมันเป็นสิ่งที่สวยงาม แต่สำหรับยุคสมัยกลางนั้นมันเหลือแต่ความรักที่ไม่สมหวัง ซึ่งส่วนใหญ่เห็นพ้องต้องกันว่า การทำให้ความรักสุขสมหวังนั้น จะต้องอาศัยความพยายามมากพอสมควร และจะพบว่าเสียงเพลงที่คร่ำครวญที่ใช้ในการสื่อถึงเกี่ยวกับเรื่องของการรักในยุคนี้ กลายเป็นแรงดลใจของหลายๆ คนที่จะแสวงหาความรักและความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจที่มีอยู่ แสดงให้เห็นถึงความต้องการของผู้คนที่ต้องการชีวิตที่สุขสมหวังในเรื่องความรัก โดยไม่ต้องถูกปิดกั้นทางด้านอารมณ์ความรู้สึกอีก

ต่อไป โดยในส่วนของนักกีฬหลายต่อหลายท่าน ได้อธิบายถึงขั้นตอนของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 ชายหนุ่มจะต้องมองคูรักรักของเขาจากที่ห่างไกล และพยายามสื่อความหมายไปถึงเขาหรือเธอให้ได้
- ขั้นตอนที่ 2 ทั้งสองจะมาพบกันในที่แห่งใดแห่งหนึ่ง และเริ่มพูดคุยกันเกี่ยวกับสิ่งที่เขาและเธอกำลังฝันและคาดหวัง โดยเฉพาะเรื่องของอนาคตครอบครัวของคนทั้งสอง
- ขั้นตอนที่ 3 หากทั้งสองฝ่ายรู้สึกชอบพอกันแล้ว ชายหนุ่มจะต้องแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกที่เขามีต่อหญิงที่เขารักอย่างชัดเจน ด้วยการล่านำเพลงและบทกลอนที่หวานซึ่งซึ่งส่วนใหญ่แล้วการแต่งงานจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ก็อยู่ที่ขั้นตอนที่ 3 นี้เป็นหลัก
- ขั้นตอนที่ 4 ทั้งสองฝ่ายตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งขั้นตอนนี้จะมาจากความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายยังคงถูกห้ามมิให้ถูกเนื้อต้องตัวกัน ทั้งสองจะสามารถใกล้ชิดกันได้จนกว่าจะผ่านขั้นตอนการพิจารณาของครอบครัว และเมื่อได้รับคำตอบตกลงที่แน่ชัดแล้ว ฝ่ายศาสนาที่จะเข้ามาจัดการเกี่ยวกับพิธีกรรมตามประเพณีต่อไป กว่าที่คูรักรักทั้งสองฝ่ายจะได้เข้าพิธีแต่งงานได้นั้น จะเห็นได้ว่าต้องผ่านขั้นตอนต่างๆ มากมาย เนื่องจากในสมัยศตวรรษที่ 12 นั้น เกียรติยศชื่อเสียงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด และสำคัญยิ่งกว่าเรื่องของความรักเสียอีก

- **ยุคใหม่ - ยุคปัจจุบัน : ความรักคือสิ่งประกอบสร้างทางสังคม**

จากประสบการณ์และความรู้สึกในเรื่องของความรัก ที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานนั้นทำให้เราได้ทราบว่า ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเชื่อในเรื่องของความรักอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่สมัยกรีกซึ่งความรักนั้นไม่ใช่สิ่งที่จำกัดอยู่แค่เพียงเฉพาะคนต่างเพศเท่านั้น แต่สำหรับผู้ชายด้วยกันหรือผู้หญิงด้วยกันนั้น ความสัมพันธ์ดังกล่าวถือเป็นเรื่องปกติธรรมดา

และความรักอันแสนโรแมนติกเปรียบเสมือนรายละเอียดที่ปรากฏอยู่ในโคลงกลอน นวนิยายหรือภาพยนตร์ของศตวรรษที่ 20 อยู่ไม่น้อย และในปัจจุบันนี้ความรักได้นำมาซึ่งความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดจากความหลงใหลได้ปลื้มจนถึงขั้นที่เรียกได้ว่า เรื่องของวัน เวลา วินาที และการรับรู้สิ่งต่างๆ รอบตัวจะไม่มี ความหมายอีกต่อไป สำหรับบุคคลที่มีความรู้สึกดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นความรักในแง่ของความเป็นมิตรหรือความรักอันโรแมนติกก็ตาม

พื้นฐานทางสังคมที่มีต่อการแต่งงานนั้นก็คือ ความสัมพันธ์กับความเชื่อสมัยใหม่ซึ่งมาจากรากฐานของสังคมตะวันตก 2 - 3 ศตวรรษที่ผ่านมา เป็นการตระหนักถึงความต้องการสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องอารมณ์ความรู้สึกของตนเพิ่มมากขึ้น ทั้งชายและหญิงมีความต้องการในการเอาใจใส่ดูแล เข้าอกเข้าใจจากคู่รักของตนมากยิ่งขึ้น รวมถึงความรู้สึกที่ตีความกับความโรแมนติกจากชีวิตคู่และความสัมพันธ์ที่มีระหว่างกัน ทั้งนี้ความรักนั้นจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกที่นำไปสู่การแต่งงานเท่านั้น แต่มันหมายถึงพันธะที่มีต่อกันของชายหนุ่มหญิงสาว ที่จะต้องอยู่กันไปตราบเท่าชีวิตจะหาไม่เลยทีเดียว

อย่างไรก็ตาม แนวโน้มในเรื่องที่เกี่ยวกับสัมพันธ์ภาพระหว่างคู่รักในปัจจุบันนั้น เน้นหนักไปในเรื่องของความรัก การนัดพบ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์แบบที่เรียกว่า “LAT” หรือ Living Apart Together (Levin, 2004 อ้างใน Bryant and Peck, 2007 : 270) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากคนสองคน แม้อยู่ต่างสถานที่กันแต่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เข้าหากันอย่างใกล้ชิดจนเหมือนอยู่ที่เดียวกัน อย่างเช่น การเล่น Chat , MSN และ Cam flog เป็นต้น แต่ทั้งนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวอยู่ในรูปแบบเปิด ไม่มีอะไรที่แน่นอนหรือตายตัว เป็นการที่ทั้งสองฝ่ายต่างให้ประโยชน์แก่กันและกัน (friends-with-benefit relationship : FWBR) กล่าวคือ เมื่อทั้งคู่รู้สึกจืดจางลงก็จะไปสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นต่อไป

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าเรื่องราวของความรัก การเกี่ยวพาราสี และการนัดพบนั้นจะมีสถานะของการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเข้าไปเกี่ยวพันกับรูปแบบใหม่ๆ ของการสร้างความสัมพันธ์ที่เน้นหนักในเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก และความใกล้ชิดเป็นหลัก โดยที่เราสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันได้โดยไม่ต้องพบปะ พูดคุยหรือพบหน้ากันด้วยซ้ำ ดังเช่น ความสัมพันธ์แบบ “LAT” ดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ดี เรามักจะพบข้อจำกัดที่ว่าเราจะสามารถรับรู้ถึงความรู้สึกที่แท้จริงของบุคคลที่เรากำลังปฏิสัมพันธ์ด้วยได้อย่างไร หรือเราจะสามารถเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้งได้อย่างไร นอกจากนี้ความสัมพันธ์ในรูปแบบพิเศษนี้ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในประวัติศาสตร์ และมันมักจะส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วย

2.1.1.2 ความหมายของความรัก (Love)

หากจะนิยามความหมายของคำว่า “ความรัก” นั้น คงเป็นเรื่องยากที่จะอธิบายให้ผู้ที่ไม่เข้าใจหรือไม่เคยมีความรักเข้าใจได้ แต่ทั้งนี้ความหมายตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ

(American Heritage Dictionary, 1991) ได้นิยามความหมายของความรักให้พอเข้าใจได้ว่า เป็นความอบอุ่น ต็มเต๋ที่ได้รับจากคนรัก เป็นภาวะอารมณ์ที่เกี่ยวข้องด้วยอารมณ์ทางเพศและความสุนทรีย์ ซึ่งเต็มไปด้วยความปรารถนาทางเพศอันรุนแรงต่อคนรัก และเป็นภาวะที่คนเกิดความมึนงงหรือเกิดความศรัทธาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อคนรัก

दनัย ไชยโยธา (2546 : 3) ได้ให้ความหมายตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2539 ของคำว่า “รัก” ว่า “ชอบอย่างผูกพัน พร้อมด้วยชื่นชมยินดี” ซึ่งมีความหมายพ้องกับคำต่างๆ ต่อไปนี้

1. ชอบ แปลว่า พอใจ
2. ชอบใจ แปลว่า ถูกใจ ยินดี
3. ชอบพอ แปลว่า รักใคร่ธรรยาศัย ถูกธรรยาศัยกัน
4. ชอบธรรม แปลว่า ถูกตามหลักธรรม ถูกตามนิตินัย

นอกจากนี้ ดนัยยังกล่าวถึงความรักว่า มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Love” โดยอาจแยกออกได้ดังนี้

L	:	Libertinism	ความมักมากในกาม
O	:	Obscenity	ลามก หยาบโลน
V	:	Vagina	โยนี ช่องสังวาส
E	:	Emotion	ความรู้สึกดีใจ โกรธ รัก

Engels (1891 อ้างใน Jackson, 1999 : 98) ระบุว่า ความรักเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้การใช้ชีวิตคู่เป็นไปอย่างมีคุณภาพ

Weber (1948 อ้างใน Jackson, 1999 : 98) ได้กล่าวว่า ความรักนั้นไม่ว่าจะอยู่ในยุคใดสมัยใดก็ย่อมมีผลต่อสังคมแทบทั้งสิ้น และความรักได้กลายเป็นแรงผลักดันที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคม สำหรับเวเบอร์แล้วความรักคือ เครื่องมือที่ใช้ปลดปล่อยความรู้สึกเป็นทุกข์ของปัจเจกบุคคลให้หมดสิ้นไป แต่ในขณะที่เดียวกันความรักก็ดูไร้เหตุผลและสามารถสร้างความเจ็บปวดรวดร้าวให้เกิดขึ้นภายในจิตใจของใครบางคนได้อย่างไม่ยากเย็นนัก

นอกจากนี้ Macfarlane (1987 อ้างใน Jackson, 1999 : 97) กล่าวว่า ความรักที่เป็นอิสระจากการควบคุมนั้น ต้องแลกมากับความห่างเหินและการถูกตัดขาดจากเครือข่ายและ

สังคม ซึ่งทำให้บุคคลทั้งสองกลายเป็นปัจเจกบุคคลที่มีความโดดเดี่ยว และต้องต่อสู้อยู่ในสังคมด้วยตนเอง

ซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ Goode (1974 อ้างใน Jackson, 1999 : 97) ว่าความรักเป็นเหมือนกับสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของเรา ซึ่งถูกควบคุมด้วยระดับของโครงสร้างต่างๆ กล่าวคือ การตกหลุมรักใครสักคนนั้นถือเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นกับมนุษย์ทุกคน และเป็นการแสดงถึงการหลีกหนีออกจากการควบคุมทางสังคม ที่กีดกันพวกเขาให้อยู่ในกรอบความคิดที่คับแคบ และยินยอมให้กระทำเฉพาะบางสิ่งเท่านั้น นอกจากนี้ Goode ได้ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น มีผลทำให้เกิดการแปรผันทางด้านความคิด ความต้องการในการที่จะแต่งงานและมีครอบครัวกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยปราศจากการควบคุมของคนในครอบครัวและญาติพี่น้อง

Noller (1996 : 111-112 อ้างใน Eshleman, 2000 : 135) ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องของความรักว่า ความรักทำให้เกิดการแต่งงานและการมีครอบครัวขึ้น เธอได้ระบุเกี่ยวกับการเข้าถึงด้านอารมณ์ การรับรู้ และการแสดงออกถึงพฤติกรรมต่างๆ ของคนสองคนที่มีความรักต่อกัน โดยความรักนั้นเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม (The social construction of love) อย่างหนึ่ง ซึ่งแม้ความรักจะทำให้เกิดสัมพันธภาพในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมก็ตาม แต่การรับรู้ความหมายของความรักนั้นอาจมีผลต่อการตัดสินใจบางอย่างเกี่ยวกับความรักได้ อารมณ์และความรู้สึกต่างๆ จะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างรุนแรงได้ทั้งสองฝ่ายทั้งชายและหญิง โดยเฉพาะในบริบทของการเลือกคู่ครองนั้น ความรักจะมีความหมายที่แตกต่างออกไป ในการเลือกสรรคนที่จะมาเป็นคู่ครองของตน เพราะมันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมอย่างหนึ่ง

Sternberg (1998 อ้างใน Bryant and Peck, 2007 : 267-268) ได้ระบุว่า ประสบการณ์และความรู้สึกส่วนตัวนั้น จะนำไปสู่ประสบการณ์ในด้านความรักตามมา งานวิจัยของเขาได้แสดงให้เห็นถึง “เรื่องราวความรัก” (Love story) ว่าทำให้เกิดประสบการณ์ในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้น เพราะมันได้สร้างความเข้าใจให้กับผู้ที่รับรู้มัน จนนำไปใช้ในการปฏิบัติจริงในภายหลัง Sternberg กล่าวว่าเรื่องราวของความรักนั้น ทำให้ความรักดูเหมือนเป็นศาสตร์อย่างหนึ่ง เป็นเหมือนการผจญภัย เป็นเหมือนศิลปะ และเป็นเหมือนสงครามและการต่อสู้

คู่สามีภรรยาส่วนใหญ่ที่มีการปฏิญาณตนแล้วว่าจะครองรักกันไปอีกนานเท่านาน (ทั้งจากพิธีแต่งงานหรือพิธีกรรมอื่นๆ) พวกเขาจะสามารถอธิบายภาพของความผูกพันกับคู่ของตนเอง

ได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมที่สุด แต่บ่อยครั้งที่ทั้งสองหรือคนใดคนหนึ่งหลงลืมนึกถึงความรู้สึกในเรื่องเกี่ยวกับความรัก และความผูกพันไปชั่วคราวหรือถาวรเลยก็ได้ ในขณะที่อีกหลายคู่ยังคงไว้ซึ่งความเลื่อมใสบูชาซึ่งกันและกันอยู่มีเสื่อมคลาย จนดูเหมือนกับว่าทั้งสองจะรู้สึกพึงพอใจกับสิ่งที่มีอยู่และอาจมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

ประสบการณ์ในเรื่องความผูกพันและความใกล้ชิดระหว่างคู่สามีภรรยา นั้น พิจารณาได้จากรูปแบบของประสบการณ์ในเรื่องความรักซึ่งนำเสนอโดย Sternberg (1986) โดยทฤษฎีซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีในนามของ “ทฤษฎีสามเหลี่ยมแห่งความรัก” (Triangle theory of love) เนื้อหาของทฤษฎีนี้ระบุว่า เราสามารถแบ่งแยกกรอบแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับความรักออกได้เหมือนกับขาสามขา (tripod) ขาแรก คือ ความหลงใหลซึ่งกันและกันซึ่งจะเกี่ยวข้องกับเรื่องทางกายภาพ และความปรารถนาในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์เป็นหลัก แต่อีกสองขานั้นคือ ความรู้สึกที่เป็นมิตรซึ่งกันและกัน โดยองค์ประกอบในเรื่องเพศและการตัดสินใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันนั้นได้คะคานกันอยู่ อารมณ์ความรู้สึกที่แสดงถึงความใกล้ชิด การเชื่อมโยงต่อกัน และการมีพันธะซึ่งกันและกัน กลายเป็นสิ่งที่สร้างความผูกพันให้กับคนทั้งสองได้อย่างเหนียวแน่น ในขณะที่การตัดสินใจที่จะครองคู่กันนั้น จะส่งผลต่อการพัฒนาและการรักษาสถานะความสัมพันธ์ดังกล่าวไว้ให้ยั่งยืนต่อไปอีกนานเท่านาน

กล่าวโดยสรุปผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความรักนั้นยากที่จะระบุความหมายได้อย่างชัดเจน ทั้งๆ ที่เราทุกคนเคยกล่าวถึง หรือบางคนมีประสบการณ์กับเรื่องของรักแรกพบ หลายคนตกหลุมรักใคร่บางคน บางคนมีความรักหรือกำลังค้นหาความรักอยู่ คำว่า “ความรัก” พจนานุกรมหลายฉบับได้ให้นิยามไว้ว่า เป็นการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกอย่างรุนแรงต่อบุคคลอื่นด้วยความสมัครรักใคร่และต้องการเป็นหนึ่งเดียวกับบุคคลคนนั้น หรือครอบครัวของบุคคลคนนั้น หรือเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีพื้นฐานมาจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือความสนใจซึ่งกันและกัน และเป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างรุนแรงต่อบุคคลอื่น โดยมีพื้นฐานจากความปรารถนาทางเพศเป็นสำคัญ

สำหรับความหมายที่มีนัยยะทางสังคมวิทยาก็คือ ความรักเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งโครงสร้างนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปมา ไม่เฉพาะแค่การถ่ายทอดทางวัฒนธรรมไปสู่ตัวบุคคล แต่อาจเกิดจากการเรียนรู้ความหมายที่แตกต่างของความรักได้ด้วยตัวเอง หรืออาจเป็นการเปลี่ยนแปลงของบริบทภายในวัฒนธรรมก็ได้เช่นกัน ดังนั้นทั้งชายและหญิงต่างได้รับการเรียนรู้ถึงความแตกต่างในเรื่องของความรักไปพร้อมๆ กันด้วย ซึ่งทั้งสองอาจให้ความสำคัญกับ

ความรักมากขึ้นหรือลดความสำคัญของมันลงไปได้ด้วยเช่นกัน จากนั้นจึงมีการตอบสนองในสิ่งที่อาจเหมือนกัน หรือแตกต่างกันให้กับความรักดังกล่าว โดยมีการแปรเปลี่ยนจากบริบทหนึ่งไปสู่อีกบริบทหนึ่ง เช่น การนัดพบ การเลือกคู่ครอง หรือการใช้ชีวิตร่วมกันและนำไปสู่การแต่งงานกันในที่สุด

2.1.1.3 ความสำคัญของความรัก

ความรักดูเหมือนว่าจะเป็นสิ่งที่เป็นามธรรมมากจนเกินไป ซึ่งทำให้รูปแบบของความรักที่มีอยู่กลายเป็นเรื่องที่อยู่ในกรอบกว้าง และมีมุมมองที่ไม่ชัดเจนมากนัก ส่งผลให้ความรักกลายเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึก และเป็นบางสิ่งบางอย่างที่คล้ายกับบทละคร ดังนั้นเราควรใช้ศาสตร์และองค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยา เพื่อเน้นให้เห็นภาพของความรักได้อย่างชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะการเจาะลึกในประเด็นของการปฏิสัมพันธ์ และการเน้นให้เห็นว่าความรักนั้นเป็นเหมือนพิธีกรรมอันสูงส่ง (Love as high ritual) อย่างหนึ่ง ซึ่ง Coltrane and Collins (2001 : 250-252) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับความรักว่า เปรียบเสมือนพิธีกรรมอันสูงส่ง (Love as high ritual) ซึ่งมีองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การปฏิสัมพันธ์แบบสองต่อสอง

ความรักที่เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ของคนสองคนนั้น เป็นเรื่องที่ทำให้เราสามารถมองเห็นถึงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของอีกฝ่ายหนึ่ง โดยการแสดงออกทางสีหน้าและแววตา ซึ่งเมื่อคนสองคนได้อยู่ร่วมกันแล้ว ความรู้สึกของพวกเขาทั้งสองในตอนนั้นก็คือ โลกทั้งใบนี้มีเพียงฉันกับเธอ ซึ่งในบางครั้งจะไม่มีผู้ใดสามารถเข้ามายุ่งเกี่ยวได้นอกไปจากบุคคลทั้งสอง

2. การเน้นไปที่ความตั้งใจของคนทั้งสอง

ไม่เพียงแต่คนสองคนจะมีความรักให้แก่กันและกันเท่านั้น แต่พวกเขายังมีความตั้งใจที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เพื่อลิ้มลองรสชาติของความรักไปพร้อมๆ กัน โดยลิ้มทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวไปจนหมดสิ้น ทั้งสองจะกล่าวถ้อยคำที่แสดงออกถึงความรักที่เขาและเธอมีต่อกัน และไม่ยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่นเลย นอกจากนี้อาจมีการพูดคุยกัน มองตากัน สัมผัสกัน และลงท้ายด้วยการร่วมรักกันในที่สุด ซึ่งในกรณีสุดท้ายนั้นเปรียบเสมือนการชิมซบเอาความรู้สึก และความตั้งใจจริงซึ่งกันและกัน สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้การแสดงความรักนั้น เปรียบเสมือนพิธีกรรมอย่างหนึ่งที่ใช้สำหรับระบุตัวตน และการแสดงออกที่แท้จริงของทั้งสองฝ่ายให้ปรากฏ

3. การแลกเปลี่ยนอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อกัน

ความรัก คือ อารมณ์ความรู้สึกอย่างหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย และหากปราศจากการพบหน้ากันแล้วก็คงไม่สามารถแสดงอารมณ์ ความรู้สึกใดๆ ออกมาหรือไม่ทราบความรู้สึกของคนที่เราต้องการพบหน้า จึงอาจกล่าวได้ว่าการเผชิญหน้ากันทำให้เกิดพลังบางอย่าง ที่ทำให้เกิดความรักขึ้น เป็นความปรารถนา และความรู้สึกชื่นชมซึ่งกันและกัน บางครั้งก็เกิดจากการผสมผสานของความเข้าใจระหว่างคนสองคน

4. การเป็นสัญลักษณ์ และวัตถุประสงค์หลักของการอุทิศตนเพื่อความรัก

สิ่งที่เป็นสัญลักษณ์สำคัญของความรักไม่ว่าจะเป็นรูปหัวใจ แหวน เหล่านี้ถือเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกซึ่งความรัก และหากมันได้กลายมาเป็นพิธีกรรมที่มีความศักดิ์สิทธิ์และสูงส่งแล้วนั้น พิธีกรรมดังกล่าวก็จะต้องมีการประสานกันระหว่างอารมณ์ และความรู้สึกเพื่อนำไปสู่ความร่วมมือในการใช้ชีวิตคู่ของคนสองคน สัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมดังกล่าว เป็นพลังผลักดันสำคัญให้พิธีกรรมระหว่างคนสองคนมีความศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเป็นพวกเดียวกันกับคนอีกฝ่ายหนึ่ง สุดท้ายก็คือ การกลายเป็นหลักฐานที่ระบุถึงความรักและความต้องการของคนสองคนที่จะมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน

จากลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่าความรักเปรียบเสมือน พิธีกรรมอันสูงส่งซึ่งความหมายของพิธีกรรมดังกล่าวนั้น ประกอบด้วย

- 1) นำพาผู้คนมารวมตัว และพบปะพูดคุยกัน
- 2) เน้นให้เห็นถึงความตั้งใจ และความเอาใจใส่ของบุคคลที่มารวมตัวกันโดยเฉพาะในเรื่องของการแสดงออก
- 3) เน้นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกระหว่างผู้มีส่วนร่วมทุกคน
- 4) มีการสร้างสัญลักษณ์ที่ก่อให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่รุนแรงมากขึ้น

2.1.1.4 รูปแบบของความรัก

ในการวิจัยของ John Alan Lee (1973 อ้างใน Bird and Melville, 1994 : 69) ได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบ (style) ของความรัก ซึ่งในระดับพื้นฐานนั้นจะแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ eros ludus storge และในระดับสูงขึ้นไปคือ mania pragma และ agape ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในเรื่อง ความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกในเรื่องของความรักในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูงสุด ซึ่งรูปแบบที่เรียกว่า eros นั้นใกล้เคียงกับเรื่องของ

ความรักอันโรแมนติกมากที่สุด ใครก็ตามที่มีรูปแบบความรักแบบ eros นั้นจะมีแนวโน้มในการให้ความสำคัญกับการตอบสนองอารมณ์ทางเพศ และความรู้สึกต่างๆ อย่างรุนแรง ส่วนเรื่องอื่นๆ นั้นจะลดความสำคัญลงไปอย่างเห็นได้ชัด ในทางตรงกันข้าม ความรักในรูปแบบของ ludus storge mania pragma และ agape นั้นมีรูปแบบที่ห่างเหินจากคำว่า โรแมนติกออกไปเรื่อยๆ ซึ่งรูปแบบความรักของ Lee นั้นมีลักษณะการแสดงออกถึงความรัก ดังต่อไปนี้

1. Eros หมายถึง รูปแบบของความรักแบบเสนาหา ซึ่งเกิดขึ้นจากความรู้สึกพึงพอใจต่อรูปกายภายนอก และความสวยงามของรูปร่างเป็นหลัก ผู้ที่มีรูปแบบความรักดังกล่าวจะพยายามสรรหาบุคคลที่ตนรู้สึกว่าเป็น "ใช่" กับความคิดและทัศนคติที่มีอยู่เดิม พวกเขาจะรู้สึกหลงใหลกับบุคคลที่ชื่นชอบ และบางครั้งก็เกิดความต้องการทางเพศขึ้นด้วย รูปแบบดังกล่าวถือได้ว่าอยู่กึ่งกลางระหว่างความรักและความต้องการ ซึ่งเปรียบได้กับการเป็นตัวประสานให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเองเป็นหลัก
2. Ludus หมายถึง ความรักแบบไม่ผูกมัด เป็นความรักที่มีความผูกพันกันเพียงชั่วคราว คล้ายกับการเล่นเกม และเป็นรูปแบบความรักที่ไม่ได้เกิดจากความสัมพันธ์แบบเดิมๆ แต่เกิดจากการแสดงออกถึงความนิยมชมชอบเป็นหลัก คนที่มีรูปแบบดังกล่าวจะมีแนวโน้มไปสู่การแสดงออกถึงความรู้สึกเจ็บปวด การยอมรับ และบางครั้งก็มีเรื่องทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ความรักดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และสูญสลายไปอย่างรวดเร็วราวกับควันไฟในอากาศ ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นถือว่ามาจากข้างใดข้างหนึ่ง ซึ่งเขาคอนั้นจะรู้สึกตื่นเต้นและยินดีอย่างมากหากได้แสดงออกซึ่งสิ่งๆ ที่จะบอกกับคนที่เขารักได้
3. Storage หมายถึง ความรักแบบมิตรภาพ รูปแบบของความรักที่ค่อยๆ ดำเนินไปอย่างช้าๆ ซึ่งตามมาด้วยการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลทั้งสอง ทุกอย่างเป็นไปอย่างช้าๆ มั่นคง ใสใจ โดยปราศจากเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาเป็นเครื่องตัดสินใจ รูปแบบดังกล่าวเป็นความต้องการที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป และจะพิจารณาความรักในฐานะที่เป็นพื้นฐานของสังคมและครอบครัว โดยปราศจากความใคร่และไม่ต้องการความตื่นเต้นเร้าใจ แต่ต้องการมิตรภาพที่แน่นแฟ้น
4. Mania หมายถึง รูปแบบที่อาจเรียกได้ว่าเป็นความรักอันแสนโรแมนติกอย่างหนึ่ง มักประกอบไปด้วยความรู้สึกที่หึงหวง ความโหยหา และความต้องการที่จะได้มาซึ่งความรัก และการตอบสนองทางเพศจากบุคคลที่เขามอบหัวใจให้อย่างหมดสิ้น ซึ่งคล้ายคลึงกับ Eros แต่มันก็สามารถจะนำมาใช้กับบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่รักก็ได้ เช่น ความรักที่มีต่อเพื่อน ซึ่งทำให้คนๆ นั้นพร้อมที่จะทำให้เพื่อนทุกอย่างได้ แม้ว่าเพื่อนจะเป็นคนไม่ดีหรือทำความเดือดร้อนให้กับเขามากมาย

5. Pragma หมายถึง รูปแบบความรักที่เกิดขึ้นจากการที่เราได้พบคนที่ “ใช่” เป็นจำนวนครั้งมากๆ และเราก็มองและศึกษาคนที่เราสนใจไปเรื่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของครอบครัว การศึกษา ฐานะทางบ้าน การนับถือศาสนา การทำงาน และอื่นๆ ความรักแบบนี้ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความใกล้ชิดที่ค่อยๆ เกิดขึ้นทีละเล็กทีละน้อย และไม่ใช่เรื่องอารมณ์ความรู้สึกเข้ามาตัดสินมากนัก เป็นความรักที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง ผู้ที่มีความรักแบบนี้จะแสวงหาคู่รักที่เหมาะสมกับตนมากที่สุด มีลักษณะคล้ายกับกระบวนการของความรักแบบไม่ผูกมัด แต่มีจุดมุ่งหมายที่จะมีความสัมพันธ์กันในระยะยาว และต้องการที่จะรู้จักคู่รักของตนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ ไป
6. Agape หมายถึง ความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว เป็นความรักที่มีแต่การให้ ความรักแบบเสียสละ คนที่มีรูปแบบดังกล่าวจะไม่คาดหวังอะไร เกี่ยวกับสิ่งที่จะได้รับตอบแทนกลับมาจากคนที่เขาชอบหรือรัก ซึ่งดูแตกต่างจากความรักในข้อแรกๆ อย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม คนที่มีรูปแบบความรักดังกล่าว จะคิดถึงความสุขและผลประโยชน์ของคู่รัก โดยไม่กังวลถึงความต้องการของตนเอง และจะมีความห่วงใย ใส่ใจ และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันสูง ดังนั้น “การให้” จึงเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับความรักแบบเสียสละนี้

ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสังคม ได้ทำให้ความรักกลายเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมอย่างหนึ่งแล้วนั้น รูปแบบของความรักนั้นจึงเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเจรจาต่อรองชายและหญิง แน่นนอนว่ายังมีอีกหลากหลายปัจจัยซึ่งมีผลต่อทิศทางของความรัก โดยเฉพาะการระบุถึงทิศทางของความรักที่เป็นไปตามความรู้สึก และการแสดงออกซึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ในเรื่องนี้ ก็ดูเหมือนจะเป็นเรื่องของตัวบุคคลมากกว่าจะเป็นเรื่องของสังคมโดยรวม ซึ่งองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคม อารมณ์ความรู้สึก และปัจจัยทางสรีระวิทยาจะมีผลกับประสบการณ์ของมนุษย์โดยตรง

2.1.2 การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม (Intermarriage)

ก่อนที่จะศึกษาถึงเรื่องการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าควรที่จะทำการศึกษาถึงความหมายและความสำคัญของการสมรสเป็นพื้นฐานขั้นต้นเสียก่อน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงและความเข้าใจในเรื่องการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมได้เป็นอย่างดี โดยมีการนำเสนอตามหลักของทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลามตามลำดับ ดังนี้

● ความหมายของการสมรส

หลวงวิจิตรวาทการ (2542 : 108) กล่าวว่า การสมรสของมนุษย์ชาติได้มีมานานแล้วนับหลายศตวรรษ โดยที่ค้นพบครั้งแรกในหมู่ของชาวยิวนั้น มีความหมายเพียงอย่างเดียวคือ เพื่อการสืบพันธุ์เท่านั้น คำปฏิญาณของเจ้าบ่าวนั้นมีความหมายเพียงอย่างเดียวคือ “เจ้าจงเป็นสมบัติของข้า” อันมีความหมายถึงการเข้าไปครอบครองหญิงสาวเพื่อเป็นของตนเอง และเป็นผู้สืบตระกูลเท่านั้นโดยไม่ได้ใส่ใจว่าทั้งคู่จะมีความรักเข้าไปเกี่ยวข้องและยอมรับกันหรือไม่ จะเห็นได้จากคำพูดของผู้ที่เป็นประธานในการแต่งงานในสมัยนั้น ที่อวยพรให้คู่บ่าวสาวว่า “เจ้าจงออกผลและเพิ่มพูน” ซึ่งคำอวยพรดังกล่าวหลวงวิจิตรวาทการได้แสดงความเห็นเอาไว้ว่า หมายถึงการมีลูกและเพิ่มพูนจำนวนลูกให้มากขึ้นเท่านั้น และในสมัยโบราณลักษณะการสมรสแบ่งได้เป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. วิวาหะ หมายถึง การสมรสที่จัดขึ้นที่บ้านของฝ่ายชายโดยมีการนำขันหมากจากบ้านเจ้าสาว ไปหาเจ้าบ่าว กล่าวง่าย ๆ ว่าเป็นการนำสะใภ้เข้าบ้านและฝ่ายหญิงไปร่วมอยู่กับฝ่ายชาย
2. อาวหะ หมายถึง การสมรสที่ได้จัดขึ้นที่บ้านของฝ่ายหญิงโดยมีฝ่ายชายเป็นผู้นำขันหมากไปแต่งที่บ้านของฝ่ายหญิง และฝ่ายชายต้องไปอยู่กับฝ่ายหญิง

เมื่อสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปตามลำดับ ความหมายของการสมรสก็ได้เปลี่ยนแปลงไปจากความหมายเดิม คือมิได้มีความมุ่งหมายเพียงแค่การสืบสายพันธุ์ของคู่สมรสเท่านั้น แต่การสมรสในปัจจุบันได้ยึดเอาความรู้สึกของทั้งฝ่ายหญิงและชายเข้าไปเกี่ยวข้อง รวมทั้งหน้าที่การงานและการยอมรับจากสังคม ดังนั้นในทางสังคมวิทยาจึงได้ให้ความหมายของการสมรสว่า หมายถึง การที่ชายและหญิงตกลงกันทำกิจกรรมร่วมกัน และยอมรับปฏิบัติตามกฎระเบียบของชนบประเพณีของสังคมที่สังคมนั้น ๆ ยอมรับและประพฤติกันมา รวมไปถึงกฎหมายของสังคมนั้น ๆ ด้วย (อุทัย หิริญโต, 2519 : 247) ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นเอกภาพ รวมไปถึงการสร้างฐานะความมั่นคงให้แก่ทั้งสองฝ่าย ด้วยการทำมาหากิน เพื่อให้มีรายได้และเก็บหอมรอมริบเพื่อนำมาสร้างฐานะบ้านเรือนอันเป็นที่อยู่อาศัยและอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่าง ๆ (พิมพ์วัลย์ บุญมงคล, ม.ป.ป. : 26)

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2538 : 799) ได้ให้ความหมายของการสมรสเอาไว้ว่า การสมรส หมายถึง การแต่งงาน ซึ่งเป็นการทำพิธีให้ชายหญิงอยู่กินเป็นผัวเมียกันตามประเพณี

ตามพจนานุกรมสังคมวิทยา (2524 : 50) ได้ให้ความหมายของการสมรสเอาไว้ว่า การสมรสเป็นเครื่องแสดงถึงการอนุมัติทางประเพณี กฎหมายและศาสนา ในการก่อตั้งครอบครัวใหม่ และมักจะมีการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจควบคู่กันไป

จึงกล่าวได้ว่า การสมรสเป็นพิธีกรรมและวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของสังคม ที่สังคมให้ความใส่ใจและวางแบบแผน อย่างไรก็ดี หากมองว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่จะต้องดำเนินชีวิตเป็นกลุ่มก้อนในทางสังคมทุกสังคมแล้ว การสมรสจึงเป็นการแสดงออกถึงการที่สืบต่อเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ ในทางสังคมวิทยานักสังคมวิทยามองว่า การสมรสเป็นการแสดงออกของหญิงชายให้สังคมรับรู้ว่า เขาทั้งสองพร้อมที่จะอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันตลอดชีวิต กล่าวในทางกฎหมายการสมรสจะมีได้ก็ต่อเมื่อ (นัยนา เกิดวิชัย, 2541 : 167 - 169)

1. ชายหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์ (มาตรา 1448)
2. ชายหญิงไม่เป็นคนวิกลจริต (มาตรา 1449)
3. ชายหญิงจะต้องไม่เป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา หรือเป็นพี่เป็นน้องร่วมบิดามารดาหรือว่าแต่บิดาหรือมารดา (มาตรา 1450)
4. ไม่เป็นบุตรบุญธรรม (มาตรา 1451)
5. ชายหรือหญิงไม่เป็นคู่สมรสของผู้อื่น (มาตรา 1452)
6. ชายและหญิงได้มีการจดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมาย (มาตรา 1457)
7. ชายและหญิงยินยอมเป็นสามีภรรยา (มาตรา 1458)

อนึ่งการสมรสในทางจิตวิทยานั้น พรรรถทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2540 : 31-32) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดคู่สมรสว่า มี 4 ลักษณะ คือ

1. ความรัก
2. สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ
3. ความคาดหวังทางสังคม
4. การสนองความต้องการของคู่สมรสเอง

จากความหมายของการสมรสที่กล่าวมานั้น แม้จะทำให้มองเห็นว่าการสมรสของมนุษย์จะมีความแตกต่างกันอยู่บ้างทั้งลักษณะและวิธีการ แต่สิ่งที่เห็นได้ถึงลักษณะที่เหมือนกันก็คือการสมรสนั้นเป็นการแสดงออกซึ่งการอยู่ร่วมกันสามีภรรยา มีกิจกรรมอันจะพึงกระทำร่วมกัน

สร้างครอบครัวและประพฤติกรรมอยู่ในกรอบประเพณีและวัฒนธรรมนั้น กล่าวโดยสรุปแล้ว การสมรสหมายถึง การที่ชายและหญิงอยู่กินร่วมกันรวมทั้งมีความสัมพันธ์ทางเพศ ทางเศรษฐกิจ และสังคมต่อกันตามกระบวนการของกฎหมายและจารีตประเพณีของแต่ละสังคม

● ความสำคัญของการสมรส

จากความหมายของการสมรสที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้มองเห็นว่าการสมรสเป็นการก่อตัวของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาสังคมให้เกิดระเบียบ ครอบครัวถือว่าเป็นสถาบันพื้นฐานของมนุษย์ เมื่อเทียบกับสถาบันอื่นในสังคมและมีลักษณะสากลมากที่สุด ครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมที่สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางเพศและทางการสืบสายโลหิต ทุกสังคมจะมีสถาบันครอบครัว แต่อาจแตกต่างกันในรูปแบบและบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตของผู้คนในครอบครัว (ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2538 : 87 - 88) ครอบครัวเกิดขึ้นพร้อมกับปรากฏการณ์ของมนุษย์ ทุกคนเกิดและเจริญเติบโตในครอบครัวซึ่งถือว่าเป็นหน่วยย่อยที่เล็กที่สุดของสังคม เป็นการรวมกลุ่มบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต และในทางความเป็นสามีมภรรยาซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นโดยมีการรวมกลุ่มกันแบบปฐมภูมิ (primary group) ครอบครัวจึงเป็นจุดกำเนิดของการเลี้ยงดูและหล่อหลอมให้สมาชิกปฏิบัติ หรือประพฤติตามกรอบของวัฒนธรรมโดยการถ่ายทอดค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ได้รับจากบรรพบุรุษให้กับชนรุ่นหลัง จึงอาจกล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกที่วางมาตรฐานพฤติกรรมและเสริมสร้างบุคลิกภาพให้กับสมาชิก ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเคลื่อนไหว (dynamics) อยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (บุญประคอง ภาณุรักษ์, 2531 : 1)

ทั้งนี้กล่าวได้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความจำเป็นที่สุดสำหรับมนุษย์ทุกคน เพราะเป็นหน่วยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดแนวทางแห่งการพัฒนาคุณภาพชีวิต มนุษย์ทุกคนถือว่าเป็นผลผลิตมาจากครอบครัวด้วยกันทั้งสิ้น หากแยกย่อยออกไปอีกครอบครัวเกิดจากบุคคลสองคนคือ สามีและภรรยาหรือที่เรียกว่า “คู่สมรส” ดังนั้นคู่สมรสจึงเป็นคู่ที่ก่อให้เกิดสถาบันครอบครัวที่มั่นคง ซึ่งการสร้างสถาบันครอบครัวของคู่สมรสให้มั่นคง ชีวิตคู่สมรสจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อครอบครัวและบุคคลที่เกิดมาจากคู่สมรส คู่สมรสมิได้หมายความว่าเฉพาะการที่คนสองคนชายหญิงอยู่ร่วมกันเท่านั้น แต่จะต้องมีการปรับตัวในบทบาทใหม่ คือบทบาทของสามีภรรยาทั้งในด้านความต้องการและความรู้สึกทางเพศ กิจกรรมบ้านเรือน การดำเนินชีวิต ทัศนคติ ค่านิยม ความสนใจ ลักษณะ อารมณ์ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540 : 395) คู่สมรสจึงถือว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของสถาบันครอบครัว

กล่าวในทางมานุษยวิทยา นักมานุษยวิทยาได้พยายามศึกษาปัญหาเกี่ยวกับมนุษย์ว่าทำไมมนุษย์จึงต้องมีการสมรส และการสมรสมีประโยชน์อย่างไรต่อมนุษย์และสังคม ประเด็นหนึ่งเชื่อว่าเป็นความจำเป็นของการสมรสคือ ธรรมชาติมนุษย์นั้นมีความต้องการ (need) ที่จะได้คู่คิดผู้ช่วย ผู้พึ่งได้ หรือที่เรียกว่า need of dependency ซึ่งยืนยันว่ามนุษย์มีความต้องการทางจิตใจ ผนวกกับความคาดหวังของสังคมว่ามนุษย์ต้องมีคู่ครอง จึงก่อให้เกิดการสนองความต้องการของสังคม (นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์และคณะ, 2542 : 272) กล่าวอีกนัยยะหนึ่ง การสมรสเป็นการหล่อหลอมมนุษย์ให้รู้จักคุณค่าของมนุษย์ และแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อต่อมนุษย์ด้วยกัน ทางด้านความสัมพันธ์ ในทางสังคมวิทยาถือว่า คู่สมรสเป็นการก่อรูปของโครงสร้างทางสังคม โดยการเพิ่มสมาชิกให้กับสังคม การสมรสนั้นเปรียบได้กับการก่อรูปของเจดีย์ ซึ่งจะต้องมีฐานที่มั่นคงและแข็งแรงจึงจะทำให้เจดีย์ดำรงอยู่ได้นาน คู่สมรสก็เช่นกันถือว่าเป็นฐานของสถาบันทางสังคมที่สำคัญ เพราะคู่สมรสก็คือ การเริ่มต้นของสถาบันครอบครัวที่คู่สมรสนั้นสร้างขึ้นมานั้น ดังนั้นคู่สมรสจะต้องได้รับการเอาใจใส่และประคับประคองชีวิตให้ดี จึงจะทำให้การเกิดขึ้นของสถาบันครอบครัวอันเป็นพื้นฐานของสังคมมีคุณภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่า พื้นฐานทางสังคมที่ดีล้วนมาจากครอบครัวที่อบอุ่น ซึ่งก็เป็นผลมาจากการจัดระเบียบชีวิตของคู่สมรสนั่นเอง ดังนั้นจึงสามารถที่จะแยกแยะความสำคัญของการสมรสออกได้เป็น 6 ประการ (อุทัย หิรัญโต, 2519 : 273)

1. ความสำคัญของการสมรสในฐานะเป็นการให้กำเนิดเผ่าพันธุ์มนุษย์ การสมรสถือว่าเป็นการเริ่มต้นในการให้เผ่าพันธุ์มนุษย์สืบต่อ ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการทางสังคมสืบต่อไป นับว่าเป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งของคู่สมรส
2. ความสำคัญของการสมรสในฐานะเป็นการให้เกิดการเรียนรู้ระเบียบสังคม คู่สมรสถือว่าเป็นหน่วยพื้นฐานที่มีคุณค่าแก่สังคม บุตรธิดาที่เกิดจากการสมรสจึงเป็นภาระหน้าที่ของคู่สมรสในฐานะที่เป็นบิดามารดาซึ่งจะต้องให้อบรมและให้การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมทางสังคม
3. ความสำคัญของการสมรสในฐานะเป็นการป้องกันและทะนุถนอมรักษา สถาบันครอบครัวที่เกิดจากการสมรสมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้การป้องกันบุตรธิดาจากอุบัติเหตุต่างๆ พร้อมทั้งให้การดูแลรักษาให้บุตรธิดามีสุขภาพที่แข็งแรง และสุขภาพใจที่อบอุ่นและรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม คู่สมรสในฐานะเป็นบิดามารดาจึงต้องปลูกฝังจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่บุตรธิดาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

4. ความสำคัญของการสมรสในฐานะเป็นการกำหนดสถานภาพของบุคคล การสมรสจะเป็นตัวที่ชี้บ่งให้เห็นถึงความแตกต่างทางสายพันธุ์ของผู้ที่เกิดมาจากคู่สมรส ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ประเพณีวัฒนธรรมของบุคคลนั้นด้วย
5. ความสำคัญของการสมรสในฐานะเป็นการสืบทอดวัฒนธรรม เนื่องจากการสมรสเป็นการสร้างวัฒนธรรมที่ดีให้กับสังคม เช่น รู้จักการยอมรับนับถือและให้เกียรติคู่สมรส แตกต่างไปจากมนุษย์ในยุคก่อน ที่แสดงออกซึ่งการความเป็นเจ้าของด้วยการข่มเหงรังแก การสมรสถือได้ว่าเป็นการแสดงออกซึ่งวัฒนธรรมของมนุษย์ที่ดี
6. ความสำคัญของการสมรสในฐานะเป็นการสร้างรากฐานให้กับประเทศชาติ เนื่องจากการสมรสของคู่สมรสที่พร้อม ย่อมนำมาซึ่งสถาบันครอบครัวที่มีเสถียรภาพ สมาชิกที่มีคุณภาพของครอบครัวแต่ละครอบครัวย่อมหมายถึง บุคลากรที่มีคุณค่าของประเทศได้เป็นอย่างดี

● การสมรสในทัศนะของพุทธศาสนา

ในการศึกษาถึงความหมายและความสำคัญของการสมรสที่ผ่านมา ทำให้มองเห็นภาพลักษณะของการสมรสที่สัมพันธ์กับมนุษย์ ในแง่ของการให้คุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม รวมไปถึงการก่อตัวขึ้น ในสังคมของมนุษย์ที่มีพื้นฐานมาจากคู่สมรส อีกประการหนึ่ง คู่สมรสยังเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์ทรัพยากรบุคคล ในฐานะเป็นการสร้างสรรค์สถาบันครอบครัว จึงกล่าวได้ว่าการสมรสนั้นได้มีบทบาทต่อทั้งตัวบุคคล และสังคมเป็นอย่างยิ่ง

ในทางพระพุทธศาสนา ก็ไม่ได้มองข้ามเรื่องของการสมรสไปแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามพุทธศาสนายังได้วางกรอบในการดำเนินชีวิตคู่สมรสเอาไว้อย่างชัดเจน ที่เรียกว่าจริยธรรมคู่สมรสหรือจริยธรรมการครองเรือน เพื่อให้การสมรสเป็นไปอย่างสมส่วน กลมกลืน และมั่นคง พุทธศาสนามองว่าการครองเรือนหรือการครองคู่ นั้น เป็นความจำเป็นอย่างหนึ่งของการดำเนินชีวิต จากการศึกษาหลักการของพระพุทธศาสนาจะพบว่า พุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่เป็นหลักใหญ่อยู่ 2 ประการ (พระธรรมปิฎก, 2538 : 74) คือ

1. โลกียธรรม ธรรมอันเป็นวิสัยของโลกหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า จริยธรรม เป็นหลักธรรมที่เน้นการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม เพื่อให้มนุษย์ในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น เน้นหลักจริยธรรมเรื่องศีลห้า ถือว่าเป็นหลักจริยธรรมในพุทธศาสนาที่มุ่งเน้นความสันติของสังคม หรือหลักกุศลกรรมบถสิบก็เป็อีกหลักจริยธรรมอย่างหนึ่งที่มุ่งให้มนุษย์ประพฤติตนอยู่ในกรอบที่เหมาะสม หลักโลกียธรรมนี้จะเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สมมติสังขะ

2. โลกุตตรธรรม ธรรมอันมิใช่วิสัยของโลก เป็นหลักธรรมที่แสดงถึงหลักความจริงโดยไม่เกี่ยวกับความหมายทางด้านจริยธรรม เช่น การกล่าวถึงมนุษย์ว่า คือ การประกอบกันของขันธ์ห้า (รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ) หลักที่แสดงถึงความจริงที่มีอยู่เองโดยธรรมชาติ ไม่ขึ้นอยู่กับบุคคลและสังคม กล่าวคือสิ่งที่มีอยู่ในจักรวาลอันลดทอนลงเป็น จิต เจตสิก รูป นิพพาน หรือที่เรียกอีกความหมายหนึ่งว่า สัจธรรม

อย่างไรก็ดี ถึงแม้พุทธศาสนาจะมีเป้าหมายสูงสุด อยู่ที่การรู้แจ้งโลกุตตรธรรมอันนำไปสู่การดับทุกข์ก็จริง แต่ในอีกมิติหนึ่งพุทธศาสนาก็ให้ความสำคัญกับการดำเนินชีวิตอย่างผู้ครองเรือนของมนุษย์ รวมไปถึงชุมชน สังคม วัฒนธรรมอยู่เช่นกัน หากจะกล่าวว่าเป็นความจริงอีกด้านหนึ่งที่พุทธศาสนาให้คุณค่า และยอมรับว่าเป็นความจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ พุทธศาสนาแสดงหลักจริยธรรมขึ้นมาเนื่องจากเป็นความจริงว่ามนุษย์มีหลายประเภท การที่จะให้มนุษย์เข้าถึงเป้าหมายอันสูงสุดเหมือนกันหมดเป็นสิ่งที่ไม่อาจเป็นไปได้ เห็นได้จากการที่พุทธศาสนาได้แยกประเภทของบุคคลออกเป็น 4 ประเภทตามศักยภาพของมนุษย์ ดังนั้น พุทธศาสนาจึงยอมรับว่ามนุษย์มีขีดความสามารถและกรรมที่แตกต่างกันไป การที่พุทธศาสนาได้วางหลักจริยธรรมเอาไว้ย่อมหมายความว่า พุทธศาสนาได้ให้คุณค่าของมนุษย์แบบรวมกลุ่มที่เรียกว่าเป็นสังคม จะเห็นได้จากหลักจริยธรรมหลายอย่างที่สนับสนุนและส่งเสริมสังคม เช่น หลักจริยธรรมเรื่องทิศหก (พระธรรมปิฎก, 2541 : 49-73) ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมที่มนุษย์จะพึงปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง และเคารพสิทธิของกันและกันไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ ศาสนา หรือวรรณะใดก็ตาม กล่าวอีกนัยยะหนึ่ง หลักจริยธรรมของพุทธศาสนา เป็นหลักการเพื่อให้มนุษย์ทำหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์และผาสุกตัวเองให้เข้ากับสังคมอย่างกลมกลืน

นอกจากนั้นแล้ว พุทธศาสนายังได้วางกรอบในการที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึงจุดหมายหมายของชีวิตในการครองเรือนอีก ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ชั้น (พระธรรมปิฎก, 2541 : 8) คือ

1. ชั้นที่จะนำพาให้ชีวิตเข้าถึงประโยชน์ปัจจุบัน คือ
 - 1.1 มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไร้โรค งามสง่า อายุยืน
 - 1.2 มีเงินมีงาน มีอาชีพสุจริต พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ
 - 1.3 มีสถานภาพดี เป็นที่ยอมรับนับถือในสังคม
 - 1.4 มีครอบครัวผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่น่าพอใจ
2. ชั้นที่นำพาชีวิตให้เข้าถึงประโยชน์ในเบื้องหน้า คือ
 - 2.1 ความอบอุ่นซาบซึ้งใจศรัทธา มีหลักใจ

- 2.2 มีความภาคภูมิใจในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้ประพาศแต่สุจริต
 - 2.3 ความอึดใจในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้เสียสละทำประโยชน์
 - 2.4 ความแก้แค้นใจที่มั่นใจที่มีปัญญา แก้ปัญหานำชีวิตได้
 - 2.5 ความโล่งจิตมั่นใจว่าได้ทำกรรมดีมีทุนประกันภาพใหม่
3. ขั้นที่จะพาชีวิตให้เข้าถึงประโยชน์อย่างยิ่ง คือ
 - 3.1 ไม่หวั่นไหวไปตามความผันผวนปรวนแปรต่างๆ
 - 3.2 ไม่ผัดหวังเศร้าปีบคั่นจิต เพราะความยึดติดถือมั่น
 - 3.3 ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส สดชื่น เบิกบานใจตลอดเวลา
 - 3.4 เป็นอยู่และทำการงานด้วยปัญญาซึ่งมองเหตุปัจจัย

จากหลักฐานทางจริยธรรมดังกล่าว จะเห็นได้ชัดเจนว่าพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญแก่หลักการสมรส ในฐานะเป็นการทำหน้าที่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม ในคัมภีร์วิสุทธิมรรคได้แสดงความหมายของคำว่า “รส” เอาไว้ว่า หมายถึง หน้าที่ หรือเป็นหลักการที่จะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง ดังข้อความที่ว่า “ท่านกล่าวชื่อว่าเป็นรส เพราะอรรถว่าเป็นกิจและเป็นสมบัติ” คำว่า “สม” มีความหมายว่าเสมอภาค ดังนั้นคำว่าสมรสจึงมีความหมายถึง การทำหน้าที่ร่วมกันอย่างถูกต้อง ในทางจริยธรรมหมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ต่อกันการเข้าใจและเห็นคุณค่าของกันและกัน ท่านพุทธทาสภิกขุได้กล่าวถึงการสมรสว่าหมายถึง การมีรสเป็นที่พอใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2542 : 44) กล่าวคือ การที่บุคคลสองคนปฏิบัติต่อกันอย่างถูกต้อง และรู้เท่าทันมิหลงใหลดังคำกล่าวของท่านที่ว่า

“มนุษย์จึงมีระเบียบที่ปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับความเป็นมนุษย์เหมาะสม ในที่นี้คือจะไม่สร้างความทุกข์ยากลำบากให้เกิดขึ้นแก่ใคร ไม่ต้องเกิดขึ้นแก่ตัวเองหรือแก่ผู้อื่นหรือแก่ทุกคน นี่ก็เปลี่ยนเรื่องจากกิเลสมาเป็นมนุษย์ที่รู้อะไรดี เมื่อถึงคราวที่เหมาะสมที่จะสืบพันธุ์ คือไม่ชิงสุกก่อนห่าม...นี่เมื่อเสร็จหน้าที่พรหมจารี คือฝึกฝนอบรมตัวให้ดีที่สุดมาถึงขั้นที่จะเป็นคฤหัสถ์ ก็มาเป็นผัวเมียที่มีอุดมคติ สำหรับความเป็นมนุษย์ไม่ใช่จะปล่อยไปตามกิเลสหรือกามารมณ์ แต่มีอุดมคติสำหรับมนุษย์ ซึ่งแปลว่า มีใจสูง” (พุทธทาสภิกขุ อ่างแล้ว : 35)

นอกจากนั้นแล้ว การสมรสในทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุยังมีเป้าหมายอยู่ที่การเข้าถึงประโยชน์ที่แท้จริงของชีวิต คือความพ้นทุกข์อีกด้วย ท่านพุทธทาสภิกขุได้แบ่งการสมรสออกเป็น 2 ประเภท (พุทธทาสภิกขุ อ่างแล้ว : 30) คือ

1. การสมรสเพื่อรับใช้กามารมณ์ ท่านพุทธทาสภิกขุหมายเอาการสมรสที่มุ่งเน้นเรื่องกาม เกียรติ เป็นใหญ่ โดยไม่ต้องมองเป้าหมายของการสมรสไปมากกว่านั้น ท่านพุทธทาสภิกขุถือว่า การสมรสเช่นนี้ไม่ถูกต้องตามหลักพุทธศาสนา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ท่านพุทธทาสภิกขุไม่ให้คู่สมรสกระทำสิ่งเหล่านี้ เพียงแต่ต้องปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านี้อย่างรู้ทัน ท่านกล่าวว่าความจำเป็นของการสมรสต้องมีทรัพย์ เกียรติ และไมตรี เป็นฐาน เพื่อพัฒนาชีวิตให้เข้าถึงเป้าหมายที่แท้จริงของการสมรส
2. การสมรสเพื่อเข้าถึงอุดมคติอันแท้จริงของชีวิต ท่านพุทธทาสภิกขุหมายเอาการทำหน้าที่ร่วมกันของคู่สมรสอย่างไม่หลงงมงาย ยึดหลักฆราวาสธรรม เป็นฐานในการพัฒนาการสมรส ในภพชาดการสมรสได้แก่ การมีหน้าที่ร่วมกันที่จะต้องให้เข้าถึงอุดมคติของชีวิตคือ การพ้นทุกข์

อนึ่งเรื่องของการสมรสในทัศนะของพุทธศาสนา เมื่อมองโดยเป้าหมายแล้วพุทธศาสนาไม่ได้ให้ความสำคัญแก่เรื่องเพศสัมพันธ์แต่อย่างใด จะเห็นได้จากหลักจริยธรรมที่วางไว้ไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเพศแต่อย่างใด จะกล่าวเฉพาะหน้าที่ของสามีภรรยาเอาไว้เท่านั้น เพราะเหตุว่าพุทธศาสนามีเป้าหมายการพัฒนาคู่สมรส หรือพุทธศาสนิกชนให้เข้าถึงความสุขที่อยู่เหนือเรื่องเพศ

● พิธีแต่งงานของศาสนาพุทธ

การที่หญิงชายจะแต่งงานกัน ไม่ว่าจะเป็งานเล็กหรืองานใหญ่ จะต้องประกอบด้วยมีความรักระหว่างหญิงชายยอมที่จะมีชีวิตอยู่ร่วมกัน หากฤกษ์ยามที่จะจัดพิธีแต่งงานให้มีสิริมงคล กำหนดวันเป็นที่แน่นอน พิมพ์การ์ดเชิญ แจกบัตรเชิญในวันที่แต่งงาน เริ่มพิธีทางศาสนา ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงรดน้ำให้พร เลี้ยงอาหาร ส่งตัวเจ้าสาวจดทะเบียนสมรส จึงจะเป็นอันจบกระบวนการแต่งงาน และแม้ว่าพิธีแต่งงานจะดูยุ่งยากสลับซับซ้อนอยู่มาก แต่ทว่าในความยุ่งยากนั้นก็กระชับไปด้วยความรัก และความปรารถนากันอย่างแนบแน่น ซึ่งตามพิธีแต่งงานประกอบด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (วัลยา ภูภิญโญ, ม.ป.ป. : 34-38)

1. ในวันแต่งงาน จะเริ่มต้นด้วยพิธียกขันหมาก ขันหมากเอก 4 ขัน ขันสินสอดทองหมั้น 1 ขัน (ถ้าไม่มีการหมั้นไว้ก่อน นำขบวนยกขันหมากไปแต่งงานด้วย) เฒ่าแก่เดินนำหน้าขบวน นำด้วยต้นกล้วย 2 ต้น คนถือ 2 คน คนถือต้นอ้อย 2 ต้น คนถือขันหมาก 4 คน คนถือสินสอด 1 คน เจ้าบ่าว คนถือขวดเหล้า 2 ขวด (ถ้าไม่มีก็ไม่ต้องจัด) คนถือผ้าไหว้ผี

- 1 คน (ผ้าทอ 6 ศอก) คนถือมะพร้าวอ่อน 2 ลูก คนถือถาดกล้วยน้ำว้า 2 หวี คนถือถาดใส่หัวหมู คนถือถาดใส่หมี่ คนถือถาดใส่ขนม
2. ทางฝ่ายเจ้าสาว จัดคนถือพานหมากไปคอยต้อนรับที่ประตูบ้าน ใช้เด็กผู้หญิง อายุ 7-8 ขวบ เมื่อขบวนขันหมากมาถึงจะเข้าบ้าน เด็กหญิงจะพุดเชิญเข้าบ้าน ผู้นำขบวนจะพุดว่าวันนี้นำคนดีมีสิริมงคลมาให้ เพื่อเป็นทองแผ่นเดียวกัน ขอผ่านพร้อมกับวางซองเงินบนพานหมากให้เด็ก เด็กหญิงก็จะพุดว่า “ขอเชิญค่ะ” ญาติเจ้าสาวที่จัดไว้ต้อนรับขบวนขันหมาก จะนำขันหมากไปวางไว้ที่พิธีต่อหน้าญาติทั้งสองฝ่าย นำผ้าไหว้ไปไว้ร่วมกับขันหมาก จัดวางซองเป็นคู่กัน ต้นกล้วย ต้นอ้อยไปวางไว้สองข้างของประตูบ้าน ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าสาวร่วมกันเปิดขันหมาก นับสินสอดและโปรยวัตถุมงคลบนสินสอด นำเจ้าสาวออกมานั่งข้างซ้ายเจ้าบ่าว น้อมไหว้ผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าว ถ้ามีการสวมแหวนหมั้นก็ให้ปฏิบัติตอนนี้ ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายพรมน้ำมนต์บนสิ่งของต่างๆ ที่วางไว้เป็นคู่ แล้วก็กล่าวคำที่เป็นสิริมงคล ขอให้มั่งคั่งสมบูรณ์พอกพูนทวียิ่งขึ้น
3. พิธีไหว้ผี สมัยปัจจุบันไม่นิยมก็ผ่านไป แต่ถ้าจะทำให้ครบถูกต้องก็ให้จัดของกินที่มากับขันหมากใส่จาน 2 ใบ รินเหล้าใส่แก้ว 2 ใบ จากขวด 2 ขวด เทียน 2 เล่ม ธูป 2 ดอก สำหรับเจ้าบ่าวเจ้าสาววางจานอาหารพร้อมแก้วเหล้าบนโต๊ะที่ปูด้วยผ้าขาว มุมบ้าน จุดเทียน-ธูป ให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวปักไว้ ณ ที่ปักหรือบนจานอาหาร กล่าวบูชาวิญญาณของบรรพบุรุษ “เอ๋ยชื่อเจ้าบ่าวเจ้าสาว ขอนอบน้อมแต่ดวงวิญญาณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอให้ช่วยอวยพรให้ลูกหลานมีความสุข มีความเจริญในชีวิตสมรส” กราบมือตั้ง 1 ครั้ง
4. พิธีสงฆ์ จัดเครื่องพิธีสงฆ์เหมือนทำบุญเลี้ยงพระในพิธีมงคล มีด้ายมงคลแปดและแบ่งเจิมใส่พานตั้งไว้ข้างบาตรน้ำมนต์ เพื่อให้พระท่านเสก เพื่อความเป็นสิริมงคล หมอนกราบ 2 ใบ หน้าโต๊ะบูชา เครื่องไทยธรรมถวายพระ 9 รูป เจ้าบ่าวเจ้าสาวนั่งคุกเข่าหน้าโต๊ะหมู่บูชา หญิงนั่งซ้ายชายนั่งขวา รับเทียนจากพิธีกรจับด้วยกัน จุดเทียนจากซ้ายไปขวา จุดธูปเสร็จส่งเทียนชนวนคืนพิธีกร พนมมือเสมอกออก กล่าวคำบูชา “ข้าพเจ้าขอน้อมบูชาสักการะคุณพระศรีรัตนตรัยด้วยเครื่องสักการะนี้ ขออำนาจพระคุณศรีรัตนตรัย และอำนาจคุณงามความดีทั้งหลาย ที่ข้าพเจ้าทั้งสองได้บำเพ็ญมา ได้โปรดดลบันดาลให้ข้าพเจ้าทั้งสองจงประสบความเจริญก้าวหน้ายิ่งๆ ขึ้นไป” กราบลงบนหมอน 3 ครั้ง แล้วมานั่งพับเพียบพนมมือรับศีล ฟังพระเจริญพระพุทธรูปจนถึงเวลาจุดเทียนน้ำมนต์ คุกเข่ารับเทียนขบวนจากพิธีกรจับมือด้วยกัน จุดเทียนน้ำมนต์ที่บาตรน้ำมนต์ด้วยกัน ประเคนพระรูปแรกยกพอนพื้นพื้นวางบนผ้าที่พระท่านถือรองรับ แล้วนั่งพนมมือจนถึงเวลาลุกไปตักบาตร พิธีกรจะบอกเวลาตักบาตร จับทัพพีด้วยกัน หยิบของใส่บาตรด้วยกัน

5. กลับมาที่พระสงฆ์ เมื่อประเคนภัตตาหาร ยกถวายด้วยกัน กราบพระ 3 ครั้ง ออกมาต้อนรับแขก จนกว่าจะพระจะฉันเสร็จ แล้วจึงกลับมาถวาย จตุปัจจัยไทยธรรม ยกประเคนด้วยกันจนครบทุกรูป กลับมานั่งพับเพียบที่เดิม ถือน้ำกรวดน้ำด้วยกัน เมื่อพระเริ่มยกถา “ข้าพเจ้าขออุทิศส่วนกุศลที่ได้บำเพ็ญร่วมกันในวันนี้ ให้ท่านที่มีพระคุณ บิดา มารดา ครูอาจารย์ ทุกคนที่ได้รับส่วนบุญของข้าพเจ้า จงเป็นสุขโดยทั่วกัน” รับประทานให้หมดเมื่อพระรูปแรกว่าจบ แล้วพนมมือรับพร ต่อไปจนกว่าพระสงฆ์จะกล่าวอนุโมทนาให้พรจบลง น้อมศีรษะพนมมือเข้ารับประพรมน้ำพระพุทธมนต์ทุกองค์ แล้วกลับมาคุกเข่ากราบพระสงฆ์ 3 ครั้ง หันไปกราบพระพุทธรูปอีก 3 ครั้ง แล้วจึงลุกไปรอส่งพระที่รถพระ
6. พิธีหลั่งน้ำพระพุทธมนต์และประสาธน์พร ของใช้ในพิธี ไต้ะหมี่บูชา 1 ชุด พร้อมเครื่องตั้ง ไต้ะน้ำสังข์พร้อมทั้งอุปกรณ์รดน้ำ 1 ชุด พวงมาลัย 2 ซาย 2 พวง ด้ายมงคลแฝด 1 ชุด แป้งกระแจะสำหรับเจิม 1 ที่ น้ำพระพุทธมนต์ 1 ชัน พร้อมขันเล็กสำหรับตักน้ำใส่สังข์ 1 ที่ ลำดับพิธี เริ่มเจ้าบ่าวเจ้าสาวไปคุกเข่าที่ไต้ะหมี่บูชา (หญิงซ้ายชายขวา) เจ้าบ่าวเจ้าสาว รับเทียนชนวนจากพิธีกร จุดเทียนจากซ้ายไปขวา พนมมือกล่าวคำบูชาอธิษฐานเพื่อความ สุขความเจริญ กราบลงที่หมอนสามครั้ง ไปนั่งที่ไต้ะน้ำสังข์ หญิงนั่งซ้ายชายนั่งขวา พนมมือรับคล้องพวงมาลัย สวมมงคล เจิมหน้า ยืนมือพนมพาดไต้ะข้างหน้า น้อมศีรษะเล็กน้อย ยกมือช้อนกันรับด้ายมงคลจากประธานที่ถอดมงคลให้ แล้วลุกขึ้นยืนพร้อมกัน เมื่อประธานจับมือบอกลุกขึ้น เจ้าบ่าวเก็บด้ายมงคลไว้ในกระเป๋าเสื้อบน กราบพระที่ไต้ะบูชา 3 ครั้ง
7. เมื่อเชิญแขกรดน้ำเสร็จ ประธานถอดมงคล เจ้าบ่าวเจ้าสาวกราบพระอีก 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธี พิธีเลี้ยงฉลองมงคลสมรส จะมีเจ้าภาพฝ่ายชาย เจ้าภาพฝ่ายหญิง กล่าวให้โอวาทเจ้าบ่าวเจ้าสาว และขอบคุณแขกที่มาในงาน เจ้าบ่าวเจ้าสาวกล่าวขอบคุณ แจกของชำร่วย
8. ถึงพิธีปูที่นอน เรียงหมอน ส่งตัว ของใช้ในพิธี หินบดยา 1 ก้อน หมายถึง ต้องมีใจหนักแน่น ไม่ท้าว 1 อัน หมายถึง อายุยืน พักเขี้ยว 1 ลูก หมายถึง ความเยือกเย็นเป็นสุข ถั่วงาอย่างละ 1 ถุง หมายถึง ความเจริญงอกงามเพิ่มพูน ภาชนะน้ำ 1 ที่ หมายถึง ความสามัคคีกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว แมว 1 ตัว หมายถึง รักบ้านเรือน ไก่ขาว 1 ตัว หมายถึง ตื่นเช้าเฝ้าหมั่นเพียร เครื่องนอนเจ้าบ่าวเจ้าสาว ชันน้ำมนต์ 1 ชัน ข้าวตอกดอกไม้ 1 ชัน มีดอกรัก มะลิ กุหลาบ ผสมเหรียญทองเงินอย่างละ 9 เหรียญ
9. เริ่มพิธีนำเจ้าบ่าวเจ้าสาวขึ้นเรือนหอ นั่งพักนอกห้องนอน นำของในพิธีไว้บนเรือนหอ นำหมอนและผ้าปูที่นอนวางไว้บนเตียง สำหรับชันน้ำมนต์ ชันข้าวตอก ดอกไม้ ตั้งไว้บนไต้ะข้างเตียงนอน ได้ฤกษ์ ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงทำพิธีปูที่นอน มักจะใช้ผู้ใหญ่ที่ทั้งคู่ที่มี

ความสุขในการครองเรือนเป็นผู้บุ่ที่นอน จะต้องพูดคำว่า นายอยู่ นายยืน นายมั่ง นายคง มาถึงหรือยัง มีผู้ตอบว่า มาแล้ว จึงเริ่มปู ปูเสร็จแล้ว ผู้บุ่ลองนอนดู ผู้ชายจะพูดว่า “ที่นอนนี้ดีจริง ใครได้นอนอยู่เป็นสุขสบาย” ฝ่ายหญิงก็พูดเสริมว่า “เราคงมีแต่ความสุขยิ่งๆ ขึ้นไป” แล้วประพรมน้ำมนต์ให้ศีลให้พร เพื่อเป็นสิริมงคล แล้วไปรยข้าวตอกดอกไม้ลงบนที่นอน เฒ่าแก่ฝ่ายหญิงนำเจ้าสาวเข้ามา เจ้าสาวไหว้หรือกราบเจ้าบ่าว ทั้งสองมอบของมีค่าให้กัน ส่วนมากชายเป็นผู้มอบ เฒ่าแก่ฝ่ายชายกล่าวฝากฝังเจ้าสาวกับเจ้าบ่าวให้รักเคารพยำเกรงกัน แล้วคำกล่าวอวยพรให้มีความสุขความเจริญ ผู้ใหญ่ออกจากห้องเหลือแต่เจ้าบ่าวเจ้าสาวตามลำพัง เป็นอันว่าจบพิธีแต่งงาน

● ความหมายของการสมรสในทัศนะของอิสลาม

ซึ่งมีผู้ศึกษาและให้ความหมายของการสมรสตามหลักการของศาสนาอิสลามไว้ หลายทัศนะ พอสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการแสดงความนอบน้อม และยอมปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของพระเจ้าด้วยความศรัทธา เมื่อบุคคลใดประกาศตนเป็นมุสลิมย่อมหมายความว่า บุคคลนั้นพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งของพระเจ้า ซึ่งปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน และแบบอย่างของท่านศาสดาต่างๆ ดังนั้น การสมรสจึงเป็นภาระหน้าที่ประการหนึ่งที่มุสลิมต้องรับผิดชอบ และพึงกระทำเป็นอย่างยิ่ง (มุสตอฟา ฮาซัน, 2527 : 2 อ้างใน ยามีละห์ แวกิ, 2550 : 15)
2. เป็นวิธีทำให้การอยู่ร่วมกันของชายและหญิงมีความบริสุทธิ์ และเป็นที่ยอมรับตามหลักการของศาสนา เพื่อให้ชีวิตห่างไกลจากการกระทำผิดศีลธรรมและบัญญัติของศาสนา เพราะความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเป็นเครื่องประดับที่มีความสวยงาม ให้การค้ำจุน ความอบอุ่น และให้ความปกป้องซึ่งกันและกัน เหมือนกับเสื้อผ้าที่ใช้สวมใส่ (Muhammad Muhsin Khan, 1979 อ้างใน ยามีละห์ แวกิ, 2550 : 15)
3. เป็นการผูกพันทางนิติสัมพันธ์ เพื่ออยู่ร่วมกันระหว่างชายหญิง เป็นสามีภรรยาโดยถูกต้องในพิธีนิกะฮ์ตามบัญญัติของศาสนาอิสลาม ดังนั้นเมื่อชายและหญิงต้องการมีความสัมพันธ์ที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามทั้งสองจะต้องผ่านการนิกะฮ์เสียก่อน
4. เป็นการทำสัญญาระหว่างคู่บ่าวสาวกับพระเจ้า ดังนั้นสามีภรรยาจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันตามที่อิสลามได้กำหนด อันได้แก่ การสร้างครอบครัวให้มีความมั่นคงด้วยความศรัทธา เศรษฐกิจ และการศึกษา เพื่อเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งของโครงสร้างทาง

สังคม ตลอดจนการให้กำเนิดบุตรและการอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดีต่อไป (บรรจง
ปิ่นกาชัน, 2526 : 10)

5. เป็นการประกาศอย่างเปิดเผยถึงความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงที่ถูกต้อง และการยินยอม
น้อมรับ โดยมีพยานรับรู้
6. การสมรสเป็นข้อบังคับ ซึ่งเป็นแบบอย่างของท่านศาสดามุฮัมมัดที่มุสลิมต้องปฏิบัติตาม
หากมีบุคคลใดที่รู้สึกว่าคุณเองไม่สามารถยับยั้งตนเองจากการทำซินา (ผิดประเวณี) ได้ถือ
ว่าเป็นข้อบังคับแก่ผู้นั้น การสมรสเป็นการเริ่มต้นของครอบครัว ซึ่งจะสร้างความมั่นคง
แก่สังคม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ที่ทำให้มนุษย์มีความสูงส่งอยู่เหนือบรรดา
สัตว์โลกอื่นๆ เพราะความสัมพันธ์ของมนุษย์ทางด้านจิตวิญญาณ เปรียบเสมือนอิฐก้อน
แรกในการสร้างสังคม ทำให้ชีวิตมีความสงบสุข ซึ่งเป็นความสงบสุขทางเพศ
7. การสมรสเป็นข้อตกลง ที่อนุญาตให้คู่สามีภรรยาหาความสุขจากกันและกันได้ตาม
วิถีทางที่ถูกต้องตามบัญญัติศาสนา

จะเห็นว่าการสมรสในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งทางสังคม มีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่ง
การสมรสจึงดำเนินเสมือนสัญญาอื่นๆ ความถูกต้องของสัญญาขึ้นอยู่กับสภาพของคู่สัญญา ซึ่ง
ตามกฎหมายอิสลามต้องประกอบด้วย การบรรลุนิติภาวะ และความรู้จักรับผิดชอบต่อตัวเอง
หลักสำคัญของสัญญาในเรื่องการสมรส ได้แก่ ความยินยอมพร้อมใจของคู่สมรส และการ
ประกาศการสมรสให้สังคมรับรู้ กฎหมายไม่ได้มีหลักเกณฑ์ว่าการทำสัญญานี้จะต้องเป็นใน
รูปแบบเฉพาะบางอย่าง หรือต้องจัดพิธีทางศาสนาอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมาเพื่อการนี้โดยเฉพาะ
ถึงแม้จะมีรูปแบบปฏิบัติตามขนบประเพณีอยู่อย่างแพร่หลาย หลายลักษณะในสังคมมุสลิมตาม
ส่วนต่างๆ ของโลก และถือว่าการปฏิบัติตามธรรมเนียมเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ควรกระทำตาม การ
สมรสในอิสลามมิใช่การอยู่ร่วมกันเพียงชั่วคราว การสมรสเป็นเรื่องของการอยู่ร่วมกันไปจนชั่ว
ชีวิต แต่กระนั้นอิสลามอนุญาตให้มีการหย่า ถ้าหากว่าการสมรสไม่สามารถบรรลุเป้าหมายต่างๆ
และแตกร้างโดยไม่สามารถสมานกันได้อีก

และสิ่งสำคัญที่เด่นชัด ก็คือ การสมรสกันในสังคมมุสลิมไม่ใช่เรื่องส่วนตัวที่คู่สมรสจัดการ
กันได้เองตามลำพัง ด้วยเหตุนี้ครอบครัวเครือข่ายทั้งหมด จึงสามารถให้การเกื้อกูลที่ทำให้
เกิดผลสำเร็จแก่การสมรส โดยการช่วยเหลือทางด้านวัตถุและเสริมสร้างให้เกิดความสำเร็จอย่าง
สมบูรณ์ตามเป้าหมายของการสมรส (คุรซัด อะหมัด, 2540 : 63-66)

ดังนั้นถึงแม้ว่าการสมรสเป็นสิ่งที่มุสลิมจำเป็นต้องปฏิบัติ การเลือกคู่สมรสที่ถูกต้องและเหมาะสมก็ยังคงเป็นที่ยอมรับกันอยู่ การสมรสจึงหมายถึงการสร้างสถาบันทางสังคมแห่งแรกของชีวิตมนุษยชาติ ด้วยความรับผิดชอบและด้วยความเอาใจใส่ เพื่อเป็นการสนองตอบความต้องการตามธรรมชาติของชายและหญิง เพื่อป้องกันการกระทำที่จะผิดหลักศีลธรรมอันดีงาม การร่วมกันของชายหญิงต้องเกิดมาจากความพึงพอใจ ยินยอมที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เปรียบเสมือนการต่อสู้ในช่วงหนึ่งของชีวิต เพื่อสร้างสรรค์คุณภาพและอารยะธรรมทางสังคมให้แก่คนรุ่นหลัง และที่สำคัญที่สุดก็คือ เพื่อหวังจะตอบสนองเจตนารมณ์ในการสร้างมนุษย์ของพระผู้เป็นเจ้า ดังนั้น การแต่งงานจึงถือว่าเป็นพิธีที่สำคัญและพึงปฏิบัติในชีวิตของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม

● ความสำคัญของการสมรสในทัศนะของอิสลาม

การสมรสนับว่าเป็นภารกิจอย่างหนึ่งของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่พึงกระทำเพื่อปฏิบัติตามแบบอย่างของท่านศาสดา (Muhammad Muhsin Khan, 1979 อ้างใน ยามี่ละห์ แวจี, 2550 : 20) โดยให้มุสลิมทุกคนมีความกระตือรือร้นในการสมรส เพราะเป็นการให้ความสมบูรณ์แก่ชีวิตของบุคคลนั้น หากมีบุคคลที่ดีและเป็นที่ยอมรับมาสู่ขอก็ควรสมรสให้ถูกต้อง ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะเกิดความเสียหายขึ้น ศาสนาอิสลามได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้จัดการสมรส เพราะจะทำให้เกิดผลดีมากมายที่มีประโยชน์แก่บุคคลทั้งสองและส่วนรวม โดยเฉพาะการรักษาเผ่าพันธุ์ของมนุษย์

ความสำคัญของการสมรสในทัศนะของอิสลาม สามารถสรุปได้ดังนี้

1. สามารถสนองความต้องการทางเพศ ถือเป็นความต้องการที่มีความสำคัญ และรุนแรงสำหรับมนุษย์ ซึ่งจะคอยกระตุ้นให้มนุษย์หาหนทางที่จะให้ได้มาในทุกวิถีทาง หากไม่พอเพียง หรืออึดเอิบ หรือสมหวังแล้ว ส่วนใหญ่ความต้องการดังกล่าวจะทำให้มนุษย์เกิดความกังวล ครุ่นคิด และอาจจะเป็นเหตุให้กระทำความชั่ว หรือเป็นคนชั่วไปได้
2. เป็นการป้องกันจากการหลอกลวงของ *ชัยฏอน* การรักษาอวัยวะจากสิ่งที่อัลลอฮฺทรงห้ามไว้ และเพื่อเป็นการปิดตาจากการมองสิ่งต่างๆ ที่ชั่วร้ายอันน่ากลัว ที่เป็นต้นเหตุนำมนุษย์สู่การผิดประเวณี
3. เพื่อทำให้จิตใจเกิดความสงบ และมั่นคงจากการมองในสิ่งที่ต้องห้าม โดยเฉพาะการมองเพศตรงข้าม นอกจากนั้นยังสามารถทำให้เกิดสมาธิ และความเข้มแข็งในการประกอบ

อืบาตะฮุ เพราะการปฏิบัติศาสนกิจตามบทบัญญัติอิสลาม จะต้องมีความจิตใจที่สงบ และความแข็งแรงของร่างกาย

4. การสมรส เป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการสืบพันธุ์ และการขยายเผ่าพันธุ์มนุษย์ดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยรักษาสายพันธุ์ที่อิสลามให้ความคุ้มครองอย่างใกล้ชิด
5. ความรักของพ่อแม่จะเจริญเติบโตขึ้นอย่างเต็มที่ภายใต้ร่มเงาของการมีลูก ความรัก ความอ่อนโยนจะเจริญเติบโตขึ้น ซึ่งถือเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ไม่ได้ถ้าปราศจากความรู้สึกดังกล่าว ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับการสมรส การเอาใจใส่ต่อลูกๆ สามารถสนับสนุนหรือกระตุ้นให้เกิดความกระฉับกระเฉง มานะ พยายาม เกิดพลัง มุมานะ มุ่งมั่น ทำให้เกิดผลผลิตมากมาย เป็นผลทำให้ความดีต่างๆ ที่อัลลอฮ์ให้ไว้ในโลกนี้ถูกนำออกมาให้มนุษย์ได้ใช้ประโยชน์
6. มีการจัดสรรงานอย่างมีระบบ โดยเฉพาะงานบ้านและงานนอกบ้าน พร้อมทั้งมีการกำหนดความรับผิดชอบให้แก่ฝ่ายสามีและภรรยา โดยฝ่ายภรรยาจะดูแลงานบ้าน เลี้ยงดู ลูกๆ สร้างบรรยากาศที่ดีภายในบ้าน นอกจากนี้ ยังเป็นการดูแลเอาใจใส่ครอบครัว อย่างใกล้ชิด การแบ่งงานที่ยุติธรรม จะทำให้แต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่ไปตามปกติ ตามที่อัลลอฮ์ทรงโปรดปราน และได้รับการสรรเสริญจากผู้คน ผลที่ออกมาก็เป็นความสิริมงคล
7. ผลจากการสมรส ทำให้เกิดความผูกพันทางด้านครอบครัว เกิดสายสัมพันธ์แห่งความรัก ที่แน่นแฟ้นระหว่างครอบครัวของฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าว เป็นความสัมพันธ์ทางด้านสังคมที่อิสลามได้ให้ความสิริมงคล สังคมที่มีสายสัมพันธ์แห่งความรัก ความเข้าใจ เป็นสังคมที่มีแต่ความสุขและมั่นคง

นอกจากนี้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถจะสมรสหรือยังไม่ได้สมรส ก็มีข้อพึงปฏิบัติเพื่อป้องกัน ศาสนาที่เขานับถือ ปกป้องคุณธรรม และกำจัดต้นเหตุอันจะนำไปสู่ปัญหาทางเพศคือ การสำรวม กิริยามารยาท การลดสายตาต่ำ และการถือศีลอด เพื่อลดความต้องการทางเพศและผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์

จึงสามารถสรุปได้ว่า การสมรสนั้นเป็นสิ่งที่อิสลามส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งยังมีประโยชน์ด้านสุขภาพทางจิตใจและร่างกายระหว่างคู่สมรส เช่น สามารถลดอันตรายจากการตั้งครรภ์และการคลอดบุตรให้ลดน้อยลง (ลูกนอกสมรส) และไม่เป็นอันตรายต่อชีวิตของ ประชาชาติแต่ประการใด และการสมรสถือเป็นยืนยันความสำคัญว่าเป็นสิ่งที่มุสลิมพึงกระทำ แต่หากคู่สมรสมีฐานะยากจน อัลลอฮ์ก็จะให้ความสามารถเลี้ยงดูครอบครัวแก่เขา และการสมรสก็

เป็นการสืบเชื้อสายของมนุษยชาติให้มีมาถึงปัจจุบันอย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณธรรมและรูปแบบที่งดงาม จึงเป็นที่ยอมรับในความสำคัญของการสมรสในสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่นับถือ ศาสนาอิสลามหรือมุสลิม หากมุสลิมชายและหญิงมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่ผ่านการสมรส หรือนิกะฮ์ แล้วถือว่าเป็นการทำซินาหรือผิดประเวณีอันเป็นบาปที่สำคัญยิ่ง นอกเหนือจากการตั้งภาคีต่อ พระผู้เป็นเจ้าและการเนรคุณต่อบิดามารดา

อย่างไรก็ดี การสร้างครอบครัวที่ดีเริ่มจากการเลือกคู่สมรสที่ดี อิสลามมีเจตนารมณ์ ต้องการให้มีความรักเกิดขึ้นหลังการสมรส โอกาสที่ความรักจะเกิดขึ้นได้นั้นมีมากมายและง่าย หากสามีภรรยา มีความเหมาะสมกัน และทั้งสองมีความใกล้เคียงกันทางด้านการศึกษา รูปร่างกิริยามารยาท ดังนั้นหากคิดว่าความรักและความอบอุ่นจะไม่เกิดหลังการสมรส ก็ไม่มี ประโยชน์อะไรในความพยายามที่จะจัดให้ทั้งสองได้สมรสกัน

การที่อิสลามถือว่าการเลือกคู่สมรสมีความสำคัญ เพราะมีผลต่ออนาคตของครอบครัว อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้ที่เลือกภรรยาได้ถูกต้องถือว่าได้สร้างรากฐานอันมั่นคงที่ทำให้เกิดความสุข แก่ตัวเองและสร้างบรรยากาศที่ดีภายในบ้าน บุตรที่เกิดมาในอนาคตก็จะมี ความอบอุ่นจะได้รับ การอบรมเลี้ยงดูเป็นอย่างดี โตขึ้นจะเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคมต่อไป (อิสมาแอ อาลี, 2540 : 1-2) ในขณะที่เดียวกันสตรีหรือผู้ปกครองของฝ่ายสตรีเอง ก็จะต้องให้ความสำคัญหรือ พิจารณาอย่างรอบคอบในการเลือกคู่ชีวิตของบุตรสาว เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความราบรื่นใน การใช้ชีวิตร่วมกันระหว่างสามีภรรยา ตลอดจนสามารถสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์แบบ โดยตั้งอยู่ บนพื้นฐานของคำสอนอิสลามที่ถูกต้อง

อารง สุทธาศาสน์ (2541 : 19-21) กล่าวว่า วงจรของครอบครัวเริ่มต้นที่การเลือกคู่ครอง ระหว่างชายหญิง และวิธีการเลือกคู่ครองปัจจุบันปรากฏด้วยกัน 2 วิธี

1. หนุ่มสาวแสวงหาคู่ครองด้วยตนเอง โดยถือหลักความรักเป็นเครื่องตัดสิน โดยใช้เวลาคบหาอย่างเอกเทศจากบิดามารดาสักระยะหนึ่ง บิดามารดาแทบไม่มีสิทธิมีเสียงในการหา คู่ครอง แต่วิธีนี้ขัดแย้งกันอย่างมากกับหลักการศาสนาอิสลาม
2. บิดามารดาหรือผู้ใหญ่จัดการหาให้ และได้รับการยินยอมจากหนุ่มสาวเองเป็นสำคัญ เพราะถือว่าการบิดามารดาได้พิจารณาเลือกเฟ้นอย่างถี่ถ้วนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ถ้าบุตรธิดา ไม่เห็นชอบกับคู่ครองที่ผู้ใหญ่เสนอให้ ผู้ใหญ่ก็ต้องยกเลิก

การเลือกคู่ครองแบบผู้ใหญ่เลือกให้ เป็นแบบที่ติดสอดคล้องกับคำสอนของอิสลามมากกว่า และสร้างสรรค์มากกว่า เนื่องจาก

1. การพบปะสองต่อสองของหนุ่มสาวอย่างอิสระ ด้วยอารมณ์ชื่นชอบต่อกันและในช่วงระยะเวลาที่จำเจยาวนานจะนำไปสู่การผิดประเวณีได้ง่าย โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันมีสถานที่รองรับสำหรับพลอดรักสองต่อสองมากมายหลายแห่ง ซึ่งเป็นการเอื้ออำนวยให้เกิดการผิดประเวณีง่ายขึ้น แต่ในทางตรงข้ามการหาคู่แบบผู้ใหญ่หาให้แทบไม่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวผิดประเวณีได้เลย
2. การหาคู่แบบหนุ่มสาวหาเอง ถึงแม้ว่าจะเปิดโอกาสให้ทั้งคู่คบค้าสมาคมเป็นเวลานานจนปักใจรักและรู้ใจกัน ก็จะทำให้ว่าจะลงเอยด้วยการสมรสเสมอไป มีคู่รักจำนวนมากหลายคู่ที่แยกทางกันหลังจากคบค้ามาเป็นเวลานาน เมื่อเกิดกรณีอย่างนี้ขึ้นมา ความเสียหายที่ตามมามากมายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายหรือจิตใจ และที่ร้ายที่สุดบางรายอาจจะเสียอกเสียใจถึงกับฆ่าตัวตายเลยก็มี แต่ถ้าผู้ใหญ่จัดหาให้และไม่เป็นที่ตกลงกันด้วยสาเหตุอะไรก็ตาม ทั้งสองฝ่ายสามารถบอกยกเลิก และแยกทางกันอย่างสุภาพและมีศักดิ์ศรี
3. ฝ่ายที่นิยมหาคู่ครองเองอย่างอิสระเสรี มักจะมีความเชื่อว่า วิธีนี้เป็นวิธีเดียวที่ประกันได้ว่าตนเองจะได้คู่ครองที่เหมาะสม เพราะระยะเวลาของการศึกษาอุปนิสัยใจคอ รสนิยม และจุดแข็งจุดอ่อนของฝ่ายตรงข้ามอย่างถี่ถ้วน และการหาคู่ครองโดยผู้ใหญ่จัดทำให้การสมรสที่เกิดขึ้นจะดำรงอยู่ด้วยกันด้วยความรัก ความเข้าอกเข้าใจเป็นไปได้อย่าง
4. วิธีเลือกคู่สมรส มิได้มีผลเฉพาะต่อบุคคลแต่ละคนเท่านั้น แต่เกิดผลอย่างซึ่มลึกต่อความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติของฝ่ายชายและหญิงอีกด้วย ดังนั้น การเลือกคู่ครองโดยผู้ใหญ่จัดทำให้มิได้เป็นความพึงพอใจแต่เพียงของหนุ่มสาวเท่านั้น แต่ยังเป็นความพึงพอใจของบิดามารดาและเครือญาติส่วนใหญ่ของทั้งสองฝ่าย และเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติทั้งสองฝ่ายอีกทอดหนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นการบรรลุเป้าหมายที่ดีทางสังคม

● วิธีการเลือกคู่สมรสในทัศนะของอิสลาม

การสร้างครอบครัวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในอิสลาม อิสลามจึงได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ได้มาซึ่งครอบครัวที่สมบูรณ์มากที่สุด ดังนั้น ชายที่กำลังตัดสินใจขอหมั้นหญิงมาเป็นคู่ครองของตน และฝ่ายหญิงที่กำลังจะตอบรับการขอหมั้นของผู้ที่จะมาเป็นสามี ควรยึดหลักเกณฑ์ของศาสนามาพิจารณา ทั้งนี้เพราะเหตุผลต่อไปนี้ (มูรืด ทิมะเสน, 2540 : 6 -12)

1. เพื่อเป็นการสร้างสถาบันครอบครัวตามเจตนารมณ์ของศาสนา และการตอบแทนจากพระองค์อัลลอฮ์ การเลือกคู่สมรสอย่างรอบคอบก่อนการตัดสินใจสมรส จะช่วยผลักดันคู่สมรสไปสู่ทิศทางเดียวกัน ส่วนเจตนารมณ์ของพระองค์อัลลอฮ์จากการสมรสคือ เพื่อให้สามีภรรยาเป็นผู้กำเนิดครอบครัวที่ดี เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลานและสังคมรอบข้างอีกด้วย
2. เพื่อให้อิสระเสรีแก่ทั้งสองฝ่าย การที่จะให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดสมรสกันนั้นต้องถามความสมัครใจของบุคคลนั้นเสียก่อน เพื่อให้ทั้งคู่พิจารณาและตัดสินใจด้วยตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายและรังเกียจในภายหลังเมื่อศาสนาเปิดโอกาสให้บุคคลหนึ่งเลือกคู่สมรสโดยไม่มีการบังคับ นั้นหมายถึง การยอมรับสภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต
3. เพื่อให้เกิดความอบอุ่นแก่ชีวิต มนุษย์ไม่ว่าชายหรือหญิงที่ไม่ได้สมรสจะรู้สึกเดียวดาย โดดเดี่ยวอ้างว้าง ขาดที่พึ่ง และที่ปรึกษา

- **หลักเกณฑ์เลือกคู่สมรสในทัศนะของอิสลาม**

มูรีด ทิมะเสน (2540 : 13-53) กล่าวว่า การเลือกคู่สมรสของชาวมุสลิม จะต้องเลือกคู่สมรสโดยพิจารณาจากปัจจัยดังนี้

1. พิจารณาจากบุคคลที่ยึดมั่นในศาสนา หมายถึง เลือกคู่แต่งงานที่เป็นชาวมุสลิมที่ยึดมั่นในศาสนา หากต้องการสมรสกับคนต่างศาสนาต้องให้ผู้นั้นมาเป็นมุสลิมด้วยศรัทธาเสียก่อน คือ ปฏิบัติตามแนวทางของระบอบอิสลาม เช่น ละหมาด ถือศีลอด บริจาคซะกาต ฯลฯ ไม่เพียงแค่นั้นเป็นมุสลิมโดยการปฏิญาณ (เสวานีย์ จิตต์หมวด, 2524 : 274-276) ถึงแม้ว่าภารกิจที่ใหญ่หลวงจะเกิดขึ้นติดตามมาหลังการแต่งงาน แต่ก็อาจจะบรรเทาเบาบางมา หากผู้แต่งงานปฏิบัติตามคำสั่งของศาสนา ที่ให้เลือกแต่งงานกับบุคคลที่เลือกแต่งงานด้วยการเป็นมุสลิมเหมือนกัน ศาสนาก็ยังส่งเสริมให้เลือกแต่งงานกับมุสลิมที่มีศาสนา เพราะบุคคลที่มีศาสนาจะช่วยบรรเทาความไม่ดีไม่งามที่จะเกิดขึ้นภายในครอบครัว และสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ด้วยพื้นฐานของศาสนา ดังนั้นปัญหาต่าง ๆ จะรับการแก้ไขด้วยดี

2. ต้องสามารถจ่าย “นะพะเกาะฮุ” ได้ หมายถึง การที่สามีให้สิ่งของจำเป็นต่อภรรยาอย่างเพียงพอ เช่น อาหารและเครื่องนุ่งห่ม และหากสามีไม่ยอมจ่ายให้ ภรรยาสามารถฟ้องร้องต่อ “กอฎีญ์” (ผู้ตัดสินเกี่ยวกับเรื่องศาสนา) ได้ แต่กรณีที่สามียากจนแต่ภรรยา ร่ำรวย ซึ่งนางยอมรับความยากจนของสามีและสามีก็ไม่ต้องจ่าย “นะพะเกาะฮุ” แก่นาง ได้โดยไม่มีควมผิด ถ้าหากกล่าวอย่างเข้าใจในภาษาปัจจุบัน “นะพะเกาะฮุ” ก็คือ ความสามารถที่จะเลี้ยงดูภรรยาและบุตรที่กำลังเกิดขึ้นมาได้
3. ศึกษาข้อมูลของบุคคลที่จะแต่งงานด้วย ศาสนาไม่อนุญาตให้หญิงชายอยู่ด้วยกันตามลำพังแม้แต่หมั้นกันแล้ว แต่อนุญาตให้ผู้ที่ จะทำการเลือกคู่ขอคำแนะนำกับบุคคลที่ใกล้ชิด หรือบุคคลที่สนิทสนมกับบุคคลที่สนิทกับคนที่ถูกเลือกคู่ การขอคำแนะนำจะ ช่วยในการตัดสินใจต่อบุคคลดังกล่าว เพราะสามารถช่วยให้ทราบข้อมูลนิสัยใจคอที่เป็นจริงอีกด้วย
4. ต้องมั่นใจว่าความศรัทธาของตนจะไม่ลดลงภายหลังแต่งงาน ข้อสำคัญอีกสิ่งหนึ่ง ที่ช่วยในการตัดสินใจในการเลือกคู่ คือ พิจารณาว่าหากแต่งงานกับบุคคลผู้นั้นแล้ว จะสามารถเพิ่มพูนศรัทธาของตนหรือไม่ หรือแต่งงานกับบุคคลที่ตนเลือกแล้วศรัทธาจะลดน้อยลงหรือไม่ เพราะการอยู่ร่วมกันระหว่างสามีภรณยานั้นต้องช่วยกันเพิ่มพูนศรัทธาให้เพิ่มขึ้น คือช่วยกันตักเตือนในเรื่องความดี และห้ามปรามในเรื่องความชั่ว ทั้งนี้ทั้งนั้นเพื่อสร้างพื้นฐานครอบครัวที่ดีงามตามหลักศาสนาอิสลาม
5. ต้องทราบหน้าที่ของตนเอง หมายความว่า ทั้งคู่สามีภรรยาต้องทราบหน้าที่ของตนเองที่จะปฏิบัติต่อกันและกันเพื่อความผาสุกของครอบครัว เพราะหากสามีภรรยา รู้และเข้าใจหน้าที่ของตนเพียงพอชีวิตคู่จะมีความสงบราบรื่น
6. ไม่สนับสนุนให้เลือกคู่กับญาติสนิท ในเรื่องนี้ เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2524 : 277-278) อธิบายว่ามุสลิมต้องไม่สมรสกับบุคคลที่พระองค์อัลลอฮ์กำหนดห้ามเอาไว้ ดังนี้คือ

มารดา ย่า ยาย และที่สูงขึ้นไป พี่สาวน้องสาว ป้าสาว อาสาว
 ลูกสาวของพี่ชายหรือน้องชาย และที่ต่ำลงไป
 ลูกสาวของพี่สาวหรือน้องสาว และที่ต่ำลงไป
 แม่นม พี่สาวหรือน้องสาวหรือน้องสาวที่ร่วมดีมนมจากแม่นมเดียวกัน
 การสมรสระหว่างพี่สาว และน้องสาว
 หลานสาวและอาสาว หลานสาวและน้ำสาว
 หลานสาวและป้าของนาง หรือนางและหลานสาวนาง
 (หมายถึงว่าห้ามผู้ชายสมรสระหว่างนางทั้งสอง)
 แม่ยาย ลูกเลี้ยง แม่เลี้ยง (ถึงแม้พ่อของเขาจะไม่ได้ร่วมหลับนอนกับนางแล้ว
 ก็ตาม)

ข้อกำหนดนี้ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกรุอาน บทอัน - นิส้าห์ คือบทที่ 4 โองการที่ 22 : 23
 การกำหนดบุคคลต้องห้ามดังกล่าว เพราะเป็นการป้องกันการถ่ายทอดพันธุกรรมในลักษณะ
 ด้อยและเพื่อขยายวงศ์ญาติ และความร่วมมือออกไปไม่จำกัดเฉพาะในวงศ์ญาติของตนเอง

7. อย่าเลือกคู่เพราะถูกบังคับ หรือมีผลประโยชน์อยู่เบื้องหลัง การแต่งงานนั้นต้องเกิดมา
 จากความสมัครใจ ห้ามถูกบังคับหรือมีเรื่องของผลประโยชน์อยู่เบื้องหลังเพราะจะ
 นำไปสู่ความร้าวฉานในครอบครัวได้
8. มั่นใจว่าผู้ที่ตนเลือกจะปกป้องตนให้พ้นจากไฟนรก คือการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การ
 เลือกคู่ข้อที่กล่าวมาก่อนหน้านี้อย่างครบถ้วน
9. ให้พิจารณาอายุของบุคคลที่มาสู่ขอหรือพิจารณาถึงความเหมาะสม เรื่องนี้ไม่มีมาตรฐาน
 ใดมาเป็นเกณฑ์วัดแน่จะเป็นเรื่องการพิจารณาของวะลีย์ (ผู้ปกครองฝ่ายหญิง) มากกว่า

ในเรื่องเดียวกันนี้ อารง สุทธศาสตร์ (2541 : 26-27) อธิบายว่า โดยหลักการทั่วไปแล้ว
 อิสลามส่งเสริมการสมรสแต่เนิ่นๆ โดยยึดการบรรลุนิติภาวะเป็นเกณฑ์ นั่นคืออายุ 15 ปี
 บริบูรณ์สำหรับชาย และการเริ่มมีประจำเดือนสำหรับหญิง เมื่อเข้าวัยแต่งงานแล้ว ถ้าหากหญิง

ชายยังชะลอการแต่งงานอีกโดยไม่มีเหตุจำเป็นอย่างแท้จริงแล้ว โอกาสผิดประเพณีในสังคมย่อมเกิดขึ้นได้ ฉะนั้นการส่งเสริมให้หญิงชายแต่งงานแต่เนิ่นๆ เป็นมาตรการป้องกันบาปทางเพศเป็นสิ่งสำคัญ แต่การส่งเสริมให้มีการสมรสแต่เนิ่นๆ นั้น ต้องคำนึงความพร้อมในด้านต่างๆ ด้วย เช่น มีความพร้อมทางการเงินในการดูแลภรรยา และบุตรที่จะเกิดขึ้นมา เป็นต้น

- **ลักษณะสตรีและบุรุษที่ควรเลือกเป็นคู่สมรสในทัศนะของอิสลาม**

มุฮัมมัด นาซิรุดดีน อัล - อัลบานี (2541 : 13-14) กล่าวว่า หลักเกณฑ์เลือกคู่ครองตามหลักการอิสลาม มีรายละเอียดบางประการที่แตกต่างกันระหว่างบุรุษ - สตรี ดังจะดุษ

ลักษณะสตรีที่บุรุษควรเลือก

1. ท่านรสุลุลลอฮ์ กล่าวว่า “แต่งงานกับสตรีนั้นเพราะ 4 ประเด็น นั่นคือ เพราะทรัพย์สินวงศ์ตระกูล ความสวยงาม และศาสนาของนาง แต่จงเลือกสตรีที่มีศาสนา เพื่อความสุขสบายของเจ้า”
2. ท่านรสุลุลลอฮ์ กล่าวว่า “สตรีที่ดีนั้น คือ ผู้ที่เมื่อเจ้ามองแล้วเจ้าจะสบายใจเมื่อเจ้าสั่งนางก็จะปฏิบัติตาม เมื่อเจ้าสัญญานางจะยอมรับด้วยดี และเมื่อเจ้าไม่อยู่นางจะปกป้องรักษาตัวเองและทรัพย์สินของเจ้าด้วยดี”
3. ท่านรสุลุลลอฮ์ กล่าวว่า “เจ้าจงแต่งงานกับสตรีที่มีความรักยิ่งต่อสามี และตระกูลที่มีบุตรมาก”
4. ท่านรสุลุลลอฮ์ กล่าวว่า “เจ้าจงออกห่างจากความงามที่มีพิษ” หมายถึง สตรีที่ลักษณะสวยงามแต่มีจิตใจที่ร้าย

ลักษณะบุรุษที่สตรีควรเลือก

1. ท่านรศ.สุลลลลลลล กล่าวว่่า “ผู้ใดที่อนุญาตให้ลูกสาวของเขาแต่งงานกับชายที่ ฟาสิก(ชั่ว) นั้นหมายถึง เขาได้ตัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว”
2. มีชายคนหนึ่งถามท่านหะสัน บิน อาลี ว่า “ฉันมีลูกสาวคนหนึ่ง ชายลักษณะอย่างไรที่ฉันควรเลือกเป็นสามีนาง ท่านตอบว่า ชายที่มีความยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ซึ่งเขามีความสุขเขาก็จะให้เกียรติซึ่งกันและกัน แต่หากเขาทุกข์ เขาก็จะไม่กระทำการที่ทารุณโหดร้าย”
3. อิบน์ ฏัยมียะฮฺ กล่าวว่่า “ชายที่ทำบาปเป็นนิจ ไม่ควรเลือกเป็นสามี”

กล่าวได้ว่่าการเลือกคู่สมรสตามหลักอิสลามนั้น เน้นที่ความดีและความมั่นคงในศาสนาเป็นหลัก แต่สำหรับการเลือกคู่ของชายนั้น ศาสนาก็ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องทรัพย์สิน วงศ์ตระกูลและความสวยงามของสตรี เพียงแต่มีข้อองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจเท่านั้น

● การสุ่ขอ

เมื่อฝ่ายชายสามารถเลือกหญิงสาวได้ตามคุณสมบัติที่ตนต้องการแล้ว ก็สามารถทำการสุ่ขอได้แต่ต้องเป็นหญิงสาวที่ไม่มีใครสุ่ขอค้างคาอยู่ นอกจากการสุ่ขอดังกล่าวตกลงล้มเลิกกันไป ตรงนี้ถือเป็นมารยาทที่สำคัญของชาวมุสลิม บุคคลที่จะไปสุ่ขอหญิงจะเป็นใครก็ได้ เช่น พ่อแม่ ญาติ ผู้ใหญ่หรือแม้แต่ว่่าตัวผู้ชายเอง และการสุ่ขอนั้นก็ไม่ต้องมีพิธีการใด ๆ ทั้งสิ้น (มุรืด ติมะเสน, 2540 : 23)

● สิ้นสอด

อารง สุ่ทหาศาน์ (2543 : 145 – 146) กล่าวว่่า สิ้นสอดหรือทรัพย์สินที่ฝ่ายหนึ่งจะต้องมอบให้อีกฝ่ายหนึ่งในโอกาสการสมรสเป็นประเพณีปฏิบัติของสังคมส่วนใหญ่ตั้งแต่ว่่าก่อนตามปกติแล้วสิ้นสอด หมายถึง ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายจะต้องมอบให้อีกฝ่ายหนึ่ง แต่ก็มืว่่าบางสังคมที่

ฝ่ายหญิงจะต้องให้สินสอดแก่ฝ่ายชาย หรือแลกเปลี่ยนสินสอดกันระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง เช่น ประเทศศรีลังกา เป็นต้น

ในประเพณีไทย “สินสอด” หมายถึง เงินหรือทรัพย์สินที่ฝ่ายชายมอบให้บิดามารดาของฝ่ายหญิงที่จะแต่งงานด้วย เพื่อเป็นค่าน้ำนมและข้าวป้อน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าฝ่ายชายไม่มอบสินสอดใดๆ ให้แก่ฝ่ายหญิงการแต่งงานก็ยังถือว่าสมบูรณ์ ถ้าทั้งสองฝ่ายยินยอมตามนั้น แต่ในบัญญัติของอิสลาม คำว่า “สินสอด” หรือเรียกในทางศาสนาว่า “มะฮัร” มีความหมายแตกต่างกันทั้งในรูปแบบและเนื้อหา

ประการแรก สินสอดในอิสลามเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นที่ฝ่ายชายจะต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิงถึงแม้จะมีจำนวนเล็กน้อยแค่ไหนก็ตาม ถ้าปราศจากสินสอดแล้วการสมรสจะเกิดขึ้นไม่ได้ หรือถ้าเกิดขึ้นก็ถือว่าเป็นโมฆะ ท่านศาสนาได้กล่าวเรื่องนี้ในหะดีษไว้อย่างชัดเจนว่า

“และจะไม่มี การแต่งงานเกิดขึ้นนอกจากโดย
การยินยอมของผู้ปกครองและการจ่าย
สินสอดและการมีพยานที่น่าเชื่อถือสองคน”

ประการที่สอง สินสอดในอิสลามเป็นของกำนัล หรือของขวัญที่สามีจะต้องมอบให้แก่ภรรยาในโอกาสแต่งงานกับเธอ เพื่อเป็นสินน้ำใจหรือเป็นสวัสดิการแก่เธอโดยเอกเทศ ไม่ใช่เป็นค่าน้ำนมหรือค่าเลี้ยงดูของพ่อหรือของผู้ใด ดังนั้นเธอจะเป็นเจ้าของและมีสิทธิโดยสมบูรณ์เหนือสินสอดนั้น ผู้ใดจะมาอ้างสิทธิหรืออ้างส่วนแบ่งในภายหลังไม่ได้ แม้กระทั่งสามีของนางเอง นอกจากจะเป็นความพอใจของนาง

ประการที่สาม สำหรับมูลค่าของสินสอดนั้น อิสลามมิได้กำหนดแน่นอนตายตัว คงจะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของฝ่ายผู้ชาย และความพอใจของฝ่ายหญิงเป็นสำคัญ เนื่องจากว่าสินสอดนั้นคือ ทรัพย์สินที่ฝ่ายชายต้องมอบให้แก่ฝ่ายหญิง เพื่อเป็นหลักประกันแต่ตัวเธอเอง ท่านศาสดาเองเคยจัดแต่งงานแก่ชายหญิงคู่หนึ่ง โดยมีสินสอดเพียงรองเท้าคู่เดียว แต่ก่อนที่ท่านศาสดาจะตัดสินใจให้แต่งงาน ท่านได้สอบถามความพอใจของฝ่ายหญิงเสียก่อน ดังรายงานต่อไปนี้

“เธอมีความยินดีกับตนเองต่อรองเท้า

เพียงคู่เดียวนี้หรือ “หล่อนตอบว่า “ใช่”

ดังนั้นท่านศาสดายอมแต่งงานให้เธอ (หะดีษ : อิบน์อุมายะห์, ตีรมีซี)

นอกจากการเสนอตัว หรือทาบทามหญิงสาวของฝ่ายชายแล้ว ศาสนาอิสลามอนุญาตให้สตรีเสนอตัวให้แก่บุคคลที่มีศาสนา (มุริด ทิมะเสน, 2540 : 48-50) ในเรื่องนี้ศาสนาอนุญาตไว้ว่าสามารถกระทำได้ด้วยกัน 3 วิธีคือ

1. ฝ่ายวะลี (ผู้ปกครองฝ่ายหญิง) เป็นผู้เสนอให้แก่บุคคลที่เห็นว่า มีศาสนา
2. ตัวของสตรีเองสามารถเสนอตัวให้แก่ฝ่ายชายโดยตรง ทั้งนี้ถือเป็นความชอบธรรม และไม่ถือว่าเป็นเรื่องน่าอับอายแต่อย่างใด
3. หากวะลีไม่สะดวกหรือไม่ว่าง และสตรีก็เขินอายเกินกว่าที่จะเสนอตัวได้ด้วยตนเอง ศาสนาอนุญาตให้ส่งญาติหรือคนสนิทไปเป็นตัวแทนเสนอตัวหญิงสาวได้ แต่ควรเลือกบุคคลที่ปกปิดความลับได้ดี หากฝ่ายชายปฏิเสธหญิงสาวจะไม่ต้องเสียหน้า

- **นิกะฮ์หรือพิธีสมรส**

ตามกฎหมายอิสลามหมวด 1 มาตราที่ 22 บัญญัติไว้ว่า นิกะฮ์ (การสมรส) คือ การผูก

นิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายและหญิง เพื่อเป็นสามีภริยาโดยพิธีสมรส (หลักกฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัวและมรดก, 2525 : 15)

คุรซิด อะหมัด (2524 : 67) กล่าวว่า กฎหมายอิสลามไม่ได้กำหนดพิธีรีตองอะไรไว้เป็นการเฉพาะสำหรับการแต่งงาน โดยหลักการแล้วมีข้อเน้นว่าควรมีการประกาศการแต่งงานให้สังคมรับรู้ เพื่อว่าสมาชิกของสังคมจะได้รู้ความก้าวหน้าของเรื่องนี้ในวิถีทางที่สังคมยึดถือปฏิบัติ

แต่ในเรื่องนิกะฮฺ (การสมรส) เสาวนีย์ จิตต์หมวด (2524 : 258-291) อธิบายว่ามีองค์ประกอบ และขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

องค์ประกอบของการนิกะฮฺ

1. ผู้ปกครองซึ่งเรียกว่า “วะลีย์” และใช้ในกรณีที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ผู้ที่เป็นวะลีย์ ได้แก่ พ่อ ตา ปู่ หรือสูงขึ้นไป หรือญาติผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ชาย คุณสมบัติที่สำคัญของวะลีย์ก็คือ ต้องเป็นชายที่นับถือศาสนาอิสลาม ไม่เป็นคนวิกลจริตและไม่อยู่ในระหว่างพิธีฮัจญ์
2. ผู้ทำพิธีนิกะฮฺ อาจจะเป็นพ่อของเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาว แต่โดยมากมักจะให้ผู้ที่มีความรู้เป็นผู้ทำพิธี เช่น อิหม่ามของมัสยิดนั้น ๆ
3. เจ้าบ่าว
4. พยาน 2 คน เป็นชายมุสลิมที่จิตไม่พั่นเพื่อน หูไม่หนวก และตาไม่บอดทั้งสองข้าง เป็นผู้ที่มีมารยาทและมีอาชีพที่ดีงาม และไม่ได้อยู่ในฐานะวะลีย์
5. ผู้อบรมหรืออ่านคัมภีร์นิกะฮฺ
6. มะฮัร หรือสิ่งของที่ให้แก่เจ้าสาว

ขั้นตอนของการนิกะฮฺ

1. วะลีย์ หรือผู้ปกครองของหญิงสาว กล่าวถ้อยคำกับผู้ทำพิธีให้รับรู้ว่า “ข้าพเจ้าขอมอบให้ท่านทำพิธีนิกะฮฺบุตรสาวของข้าพเจ้ากับนาย....” หากพ่อหรือผู้ปกครองของหญิงสาว

เป็นผู้ทำนิกะฮุเองก็ไม่ต้องกล่าววาจา และการกล่าววาจาดังกล่าว ก็ไม่จำเป็นต้องทำในที่ชุมชน และสามารถกล่าวไว้ก่อนเริ่มพิธี

2. อ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งงานพิธีของชาวมุสลิมจะต้องเริ่มด้วยการอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเสมอ
3. กล่าว คุฎบะฮ์นิกะฮุ (การอบรมในการครองชีวิตคู่ของคู่บ่าวสาว)
4. การตรวจดู “มะฮัร”
5. การกล่าวคำเสนอและตอบรับนิกะฮุ ซึ่งเป็นเจ้าบ่าวตอบรับและพยานทั้งสองได้ยินอย่างชัดเจน ก็ถือว่าทั้งสองเป็นสามีภรรยาทันทีเป็นอันเสร็จพิธี

จำนวนคู่ครอง

อามร สุทธานาสน์ (2541 : 54 - 60) กล่าวว่า ในระบบครอบครัวอิสลาม ถ้าจะเรียกว่าเป็นระบบสายกลางก็ได้ เพราะว่าการแต่งงานในระบบอิสลามไม่ใช่ระบบสามีเดียวภรรยาหลายคน และไม่ใช้ระบบสามีเดียวภรรยาเดียว แต่เป็นการยืดหยุ่นระหว่างสองระบบกล่าวคือ ถ้าหากว่าชายต้องการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคน ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขสองประการ คือ

1. ชายต้องสามารถให้ความเป็นธรรมอย่างเคร่งครัดแก่ภรรยาทุกคนตามหลักศาสนาอิสลามนั้น ไม่ว่าจะกระทำการใด ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเศรษฐกิจ การเมือง กิจกรรมประจำวันหรือเรื่องครอบครัว มุสลิมจะต้องใช้ความยุติธรรมเป็นหลักในการปฏิบัติเสมอ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงเรื่องการมีภรรยาหลายคนของชาย เงื่อนไขข้อแรก นอกจากความสามารถในการเลี้ยงดูแล้วคือ ความยุติธรรมในทางปฏิบัติ เช่น ถ้าชายมีภรรยาหนึ่งคนอยู่อย่างเปิดเผยและพาออกงานเป็นปกติ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีภรรยาอีกคนหนึ่งอย่างลับ ๆ ไม่ค่อยได้พาออกสู่ที่สาธารณะ นี่ก็เป็นการปฏิบัติอย่างยุติธรรมอย่างรุนแรงในทัศนะอิสลาม และจะต้องได้รับบาปหนักหน่วงและชัดเจน และในทางปฏิบัติ

จริงนั้นการมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนเป็นการเสี่ยงต่อบาปอย่างยิ่ง เพราะเป็นการยากที่จะให้ความเป็นธรรมแก่ภรรยาทุกคน

2. ถึงแม้ชายจะสามารถให้ความเป็นธรรมแก่ภรรยาที่คนก็ตาม ศาสนาอนุญาตให้มีได้ไม่เกินสี่คนในเวลาเดียวกัน เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่าอิสลามจำกัดจำนวนในเรื่องการแสดงออกทางกามารมณ์ซึ่งใช้กันตามอำเภอใจในยุคก่อนอิสลาม หมายความว่าเกือบทุกแห่งในโลกยุคนั้นได้ยินยอมให้ชายแต่งงานกับภรรยาหลายคน ทั้งในที่ลับและที่แจ้งอย่างไม่จำกัดจำนวน แต่พออิสลามเกิดขึ้นมาไม่ให้มีภรรยาเกินสี่คนเท่านั้น ถ้าหากว่าอิสลามบังคับตายตัวให้ชายมีภรรยาได้เพียงคนเดียว สังคมอาหรับในสมัยนั้นอาจจะตั้งเครียดถึงขั้นระส่ำระสายอย่างหนักเนื่องจากขัดกับประเพณี และธรรมชาติของเขาอย่างรุนแรง

จึงกล่าวได้ว่า อิสลามไม่สนับสนุนให้มีภรรยามากกว่าหนึ่งคน แต่หากเป็นเพียงข้อยึดหยุ่นเท่านั้น และก็ต้องทำบนพื้นฐานของความยุติธรรมในทุกๆ ด้านและต้องให้เกียรติต่อภรรยาทุกคนเสมอ และเมื่อพิจารณาหลักการของอิสลามที่เกี่ยวกับการสมรสจะพบว่า อิสลามส่งเสริมให้หญิงชายสมรสกัน และดำรงชีวิตครอบครัวด้วยวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมกว้างขวางในทุกๆ ด้านและครบวงจร ทั้งนี้เพื่อความเจริญของบุคคลและสังคมโดยรวม กล่าวคือ จากความสำคัญของการแต่งงานและการมีครอบครัวดังกล่าว อิสลามจึงมีบทบัญญัติในเรื่องของการแต่งงาน และการมีครอบครัวอย่างครอบคลุม เช่น การสนับสนุนให้มีการแต่งงานเมื่อพร้อม หลักในการเลือกคู่ครอง สิ้นสุด บทบาทหน้าที่ของสามีภรรยา การเลี้ยงดูบุตร และหลักเกณฑ์ในการมีภรรยาสี่คน เป็นต้น อีกทั้งตามหลักการของศาสนา อิสลามจะให้ความสำคัญในเรื่องของการเลือกคู่ครอง โดยท่านศาสดามุฮัมมัดกำชับไว้ว่า ให้เลือกคู่ครองโดยพิจารณาจากบุคคลที่มีศาสนาเป็นอันดับแรก โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการสร้างสถาบันครอบครัวบนพื้นฐานอิสลาม

2.1.2.1 ความหมายของการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม (Intermarriage) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

Tseng (2001 : 729) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม(inter-marriage) หมายถึง รูปแบบการแต่งงานระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งมีพื้นฐานและที่มาทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยมีปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ เรื่องของภาพพจน์ ความเชื่อ ระบบคุณค่าต่างๆ ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อกันของคู่สามีหรือภรรยา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นประเด็นหลักของการเลือกคู่ครอง และการแต่งงานของคนส่วนใหญ่ในสังคม นอกจากนี้คำว่า “ระหว่างวัฒนธรรม” หรือที่มักใช้กันว่า “ข้ามวัฒนธรรม” นั้นมักจะถูกนำไปใช้ในการเน้นให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่าย และต้องขึ้นอยู่กับสิ่งที่แต่ละฝ่ายมีอยู่

โดยทั่วไปแล้ว ความแตกต่างระหว่างสามีและภรยานั้นจะมีได้ในหลายๆ ปัจจัย อาทิ อายุ เพศ พื้นฐานการศึกษา การมีส่วนร่วมในสังคม บุคลิกลักษณะ ความสามารถ พื้นฐานทางด้านครอบครัวหรือระดับชนชั้นทางสังคม นอกจากนี้ความแตกต่างดังกล่าวอาจเพิ่มขึ้นได้อีกหากทั้งสามีและภรยานั้นมีความแตกต่างในเรื่องความศรัทธา หรือพื้นฐานในเรื่องศาสนา ประสพการณ์ชีวิตหรือภูมิหลังส่วนบุคคล ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะเน้นไปที่การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมที่อยู่บนความแตกต่างทางศาสนา

Kalmijn (1998) กล่าวว่า การแต่งงานที่อยู่บนความแตกต่างทางศาสนานั้น ได้ส่งผลให้เกิดความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิดระหว่างกลุ่มทางสังคม และเป็นตัวบ่งชี้ในเรื่องความสัมพันธ์ของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเชื้อชาติ และกลุ่มศาสนา การแต่งงานแบบนี้ชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าไปติดตามเรื่องการกลืนกลายทางวัฒนธรรมและการปรองดอง รวมถึงสถานะของกลุ่มในการที่จะดำรงความเป็นตนเองไว้ นอกจากนี้ Kalmijn ได้ระบุว่า การแต่งงานที่อยู่บนความแตกต่างทางศาสนา เกิดจากความชอบส่วนบุคคล การถูกกดดันจากคนในกลุ่มเดียวกัน หากการแต่งงานในรูปแบบนี้กลายเป็นเรื่องปกติธรรมดา ก็อาจเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าศาสนานั้นมีความสำคัญลดลง หรือศาสนานั้นกลายเป็นสิ่งที่มีลักษณะเหมือนกับสิ่งที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ Wuthnow (1993 : 156) ที่ชี้ให้เห็นว่า การแต่งงานที่อยู่บนความแตกต่างทางศาสนานั้น ถือเป็นอาการของบทบาทความสำคัญของศาสนา

Sherkat (2004) ได้ระบุว่า การแต่งงานข้ามศาสนา เป็นรูปแบบการแต่งงานที่อยู่บนความแตกต่างทางศาสนา ซึ่งจะเพิ่มมากขึ้นและถูกนำมาใช้ในการคาดการณ์ และอธิบายความสัมพันธ์

ของการสมรสที่มีความแตกต่างทางศาสนา ทั้งนี้ได้ใช้ผลกระทบจากการเกิดของประชากร การได้รับการศึกษา ปัจจัยทางการศึกษา สภาพภูมิศาสตร์ และแหล่งกำเนิดของศาสนา รวมถึงความสัมพันธ์ที่ว่าด้วยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงบทบาท หรือการขาดบทบาทของกลุ่มศาสนา และความพึงพอใจทางวัฒนธรรม

ในขณะเดียวกัน Clulow (1993) กล่าวว่า การแต่งงานระหว่างคนต่างเชื้อชาติกัน ได้ส่งผลให้เกิดการเผชิญหน้ากับปัญหาทางสังคม การเมืองและศาสนา อีกทั้งยังเป็นการปฏิสังสรรค์ระหว่างสิ่งที่แปลกใหม่ซึ่งกันและกัน ความต้องการที่จะสื่อสารระหว่างกันได้ตกอยู่ในขอบข่ายของความเสี่ยง เช่น ความเสี่ยงต่อความขัดแย้งในระบบความเชื่อ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลังทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งแต่ละสังคมจะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมดังกล่าวด้วยวิธีการที่หลากหลาย

โดยสรุปผู้วิจัยมีความเห็นว่า การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง แม้ว่ามันจะยากในการทำความเข้าใจ แต่ก็ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และเป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทั้งสองที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้การที่บุคคลที่มีความแตกต่างกันสองคนได้มามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันนั้นทำให้ทั้งสองส่วนสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้าหากัน และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้

2.1.2.2 ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

Eshleman (2000 : 106-108) ได้กล่าวถึง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ดังต่อไปนี้

1. การควบคุมภายในกลุ่ม (Group controls)

อัตราส่วนของการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ดูเหมือนจะได้รับอิทธิพลจากเรื่องของการควบคุมภายในกลุ่มมากกว่าเรื่องส่วนตัวของใครคนใดคนหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่นในกรณีของชาวอามิช (คนเชื้อสายเยอรมันที่อาศัยอยู่ในเพนซิลเวเนีย ซึ่งมีวิถีชีวิตอย่างสันโดษ ไม่ยึดติดและพอเพียง) และชาวยิวต่างก็เป็นกลุ่มชนทางศาสนาที่มีจำนวนประชากรค่อนข้างน้อยมากในสหรัฐอเมริกา แต่ทั้งสองกลุ่มก็ต่อต้านการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมอย่างชนิด “หัวชนฝา” โดยเฉพาะจากบุคคลภายนอกที่มีความแตกต่างจากตนไม่ว่าเรื่องใด ๆ

2. ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม (Cultural similarities)

ปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่ออัตราการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมนั้นก็เช่น การพัฒนาไปสู่ความคล้ายคลึงกันทางวัฒนธรรมและการจัดอุปสรรคในเรื่องของความแตกต่างออกไป จะเห็นได้จากเด็กชนกลุ่มน้อยที่เรียนอยู่ในโรงเรียนเดียวกับเด็กชาติพันธุ์อื่น ๆ การทำงานภายใต้สภาวะแวดล้อมทางสังคมที่หลากหลาย และความโดดเด่นของบุคคลบางกลุ่มบางพวกในสังคมหรือชุมชน ความแตกต่างในเรื่องของภาษา การแต่งกาย และการแสดงออกในเรื่องของประเพณี และวัฒนธรรมที่ส่งผลให้ความแตกต่างได้ลดระดับลงไปเรื่อยๆ และในทางกลับกัน การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมก็จะเพิ่มระดับอัตราส่วนมากยิ่งขึ้น

3. ความสลับซับซ้อนของความรักอันโรแมนติค (Romantic love complex)

อัตราส่วนของการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นนั้น อาจมีผลมาจากสิ่งที่เราเรียกว่า “ความสลับซับซ้อนของความรักอันโรแมนติค” เช่น แนวความคิดที่ว่า ความรักสำคัญกว่าเรื่องใดๆ ซึ่งสิ่งที่ซับซ้อนอยู่ในตัวของมันก็คือ ความเป็นตัวของตัวเองในเรื่องการเลือกคู่ครองโดยพยายามขจัดการแทรกแซงใด ๆ จากภายนอกออกไปให้มากที่สุด

4. ปัจจัยทางด้านจิตวิทยา (Psychological Factors)

ลำดับสุดท้าย อัตราส่วนการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นนั้นได้รับอิทธิพลของปัจจัยด้านจิตวิทยา เช่น การ “ต่อต้าน” ทางความคิด การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ภายในกลุ่ม ความรู้สึกที่โดดเดี่ยว อารมณ์ความรู้สึกที่แปรปรวน และบุคลิกลักษณะทางจิตวิทยาอื่น ๆ รวมถึงเรื่องของความคิดเห็นส่วนตัวที่มีผลต่อการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมด้วย

ซึ่งจะเห็นได้ว่า คนที่มีศาสนาเดียวกันเท่านั้นจึงจะได้รับการพิจารณาให้แต่งงานกับเจ้าบ่าวหรือเจ้าสาว การแต่งงานกับบุคคลภายนอกกลุ่มจึงถือเป็นเรื่องพิเศษมาก แต่สำหรับในสังคมอุตสาหกรรมแล้วกลับกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาไป เนื่องจากกลุ่มทางสังคมต่างๆ มีการเคลื่อนย้ายไปมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตร่วมกัน การทำงานร่วมกัน และการทำกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน

ในทางเดียวกัน ผู้นำทางศาสนาส่วนใหญ่ก็ไม่ให้การสนับสนุนการแต่งงานรูปแบบนี้เท่าใดนัก เนื่องจากเกิดความกังวลถึงอิทธิพลของศาสนาที่จะมีผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตในสังคม โดยเฉพาะสังคมที่มีความหลากหลายและซับซ้อน (Gordon, 1964 อ้างใน Newman, 2006 : 210) ซึ่งสอดคล้องกับ Feuer (2004 อ้างใน Newman อ้างแล้ว : 210) ได้กล่าวว่าในปี 2004 สำนักวาติกันได้แถลงอย่างเป็นทางการ ระบุถึงการไม่สนับสนุนให้บุคคลที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกไปแต่งงานกับบุคคลที่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์นิกายเดียวกัน รวมถึงบุคคลที่

นับถือศาสนาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสนาอิสลาม ซึ่งแถลงการณ์ดังกล่าวได้อ้างว่า การแต่งงานในรูปแบบดังกล่าวมักมาจากบุคคลที่ไม่เคร่งครัดในการนับถือศาสนาเท่าใดนัก ซึ่งจะส่งผลไปสู่ทายาทรุ่นต่อมา และมีแนวโน้มแห่งความศรัทธาที่แตกต่างกันออกไป หรืออาจถึงขั้นมีการแสดงออกถึงการต่อต้านศาสนาอย่างโจ่งแจ้งได้

2.1.3 การปรับตัวทางสังคม (Social adjustment)

มนุษย์ทุกคนมีความปรารถนาที่จะดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ความปรารถนาดังกล่าวนี้เอง ทำให้มนุษย์ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งในสถานการณ์ภายในตนเองและสถานการณ์ในสังคม มนุษย์จึงต้องมีกระบวนการ แบบแผน และพฤติกรรมที่สอดคล้อง และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ต่างๆ ได้ กระบวนการนี้เป็นแบบแผนที่มนุษย์ใช้เพื่อตอบสนองทั้งทางกายและสังคม ซึ่งเรียกว่า “การปรับตัว” (Adjustment)

การปรับตัวเป็นพฤติกรรมตอบสนองของบุคคล เมื่อเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อปรับตนเองให้คงไว้ซึ่งภาวะสมดุล โดยบุคคลนั้นประกอบด้วยร่างกาย จิตใจและสังคม ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนจะมีความสัมพันธ์กัน สาเหตุใดก็ตามที่มีผลกระทบต่อกาย ย่อมมีผลกระทบต่อจิตใจและสังคมด้วย เนื่องจากบุคคลเปรียบเสมือนเป็นระบบใหญ่ระบบหนึ่ง ซึ่งเป็นระบบเปิดจึงทำให้ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นเมื่อสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง บุคคลจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมนั้น โดยมีเป้าหมายของการปรับตัวเพื่อการมีชีวิตรอด การเจริญเติบโต การสืบทอดเผ่าพันธุ์ และมีความสามารถต่อการเอาชนะอุปสรรค การปรับตัวที่เหมาะสมจะช่วยส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย และบรรลุตามเป้าหมายของการปรับตัว ซึ่งทำให้แต่ละบุคคลมีภาวะสุขภาพที่ดีและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ดังนั้นสิ่งมีชีวิตทั้งหลายจำเป็นต้องมีการปรับตัวในด้านต่างๆ จึงจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อม การดำรงชีวิตก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถอยู่ได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข ซึ่งแต่ละคนจะมีรูปแบบการของการปรับตัวแตกต่างกัน การปรับตัวที่เหมาะสมจะทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตดี ส่วนบุคคลที่ไม่สามารถปรับตัวได้จะเกิดความไม่สบายใจ เกิดความเครียดหรือความคับข้องใจ ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความยากลำบาก เป็นผลให้เกิดความเลื่อมทางจิตได้ ฉะนั้นการปรับตัวจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมนุษย์ทุกคนที่ไม่อาจมองข้ามไปได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นทางผู้วิจัยเห็นว่า การปรับตัวของสตรีไทยพุทธที่แต่งงานกับชายไทยมุสลิมจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากสตรีไทยพุทธที่แต่งงานกับชายไทยมุสลิมนั้น จำเป็นต้องมีการปรับตัวในชีวิตสมรส การปรับตัวถือเป็นกิจกรรมสำคัญในชีวิตและส่งผลในการสร้างความพึงพอใจในชีวิตสมรส นอกจากนี้การปรับตัวยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างครอบครัวในการที่จะประสบกับความสำเร็จหรือไม่ก็ล้มเหลว ดังนั้นการปรับตัวไม่ใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเท่านั้นที่จะต้องปรับ แต่ต้องร่วมมือกันทั้งสองฝ่ายเพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมซึ่งความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกันที่จะช่วยประคับประคองชีวิตคู่ให้ยืนนาน

นอกจากนี้ B.Von Haller Gilmer (1971 อ้างใน กังสดาล เชาวน์วัฒนกุล, 2547 : 54) ได้กล่าวถึงการปรับตัวในการดำเนินชีวิตและการทำงานพบว่า การปรับตัวในแง่ของพฤติกรรม คือกระบวนการของการพยายามกระทำ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความต้องการสิ่งเร้า และโอกาสที่สิ่งแวดล้อมนั้นเสนอให้ จึงเป็นการกระทำที่ประกอบด้วยการพยายามที่จะสนองตอบความต้องการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ โดยวิธีการเอาชนะอุปสรรคต่างๆ ทั้งที่เป็นปัจจัยภายในและภายนอก และโดยการพยายามทำตัวให้สอดคล้องกลมกลืนกับสถานการณ์รอบข้าง การปรับตัวจึงมีอยู่ 2 แนวทางคือ แนวทางของกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสมดุลระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อม และแนวทางซึ่งบุคคลพยายามที่จะบรรลุในสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นการปรับตัวจึงสามารถเรียนรู้ได้จากปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล และจากสัมพันธภาพที่บุคคลนั้นมีต่อบุคคลอื่น และสังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

2.1.3.1 ความหมาย เกี่ยวกับการปรับตัวของบุคคลในทางสังคมวิทยาซึ่งมีผู้ให้ความหมายเรื่องการปรับตัวทางสังคมไว้ ดังต่อไปนี้

พจนานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2549 : 198) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคม (Social adjustment) คือการที่บุคคลปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์หรือแข่งขันกัน คนในสังคมจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้โดยการปรับปรุง ไม่ให้เกิดความขัดแย้งจนถึงขั้นต้องแตกกลุ่มกัน แม้ว่าแต่ละคนอาจจะมึนสัยใจคอหรือผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน

Hurlock (1984) ได้ให้ความหมายของการปรับตัวทางสังคมว่า เป็นความสำเร็จของบุคคลในการปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มบุคคลต่างๆ ได้ คนที่ปรับตัวได้ดีจะเรียนรู้ทักษะทางสังคม เช่น

ความสามารถในการเกี่ยวข้องกับคนอื่น ทั้งกลุ่มเพื่อนและคนแปลกหน้า และจะช่วยพัฒนาทัศนคติที่ดีต่อสังคมด้วย โดยมีการแสดงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. การแสดงออกที่เหมาะสม (Overt performance) คือ มีการแสดงออกที่เหมาะสมเป็นไปตามความคาดหวังของกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม
2. การปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มต่างๆ (Adjust to different groups) คือ สามารถปฏิบัติตัวเข้ากับบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เป็นผู้ใหญ่กว่าหรือเพื่อน
3. ทัศนคติต่อสังคม (Social attitudes) คือ มีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลต่างๆ ต่อการเข้าร่วมสังคมและต่อบทบาทของตนเองในสังคม
4. ความพึงพอใจในตนเอง (Personal satisfaction) คือ ความพึงพอใจในบทบาทของตนเองทั้งในการเป็นผู้นำและผู้ตาม

Logan (1999) กล่าวว่า การปรับตัวทางสังคมหมายถึง ความสามารถในการจัดการกับสิ่งแวดล้อม และสิ่งเร้าที่ไม่เหมาะสมกับมนุษย์ การปรับตัวนี้ดำเนินมาตลอดชีวิตของมนุษย์ นับตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงวันสิ้นสุดชีวิต ความสามารถในการปรับตัวทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ยิ่งมีความเจริญเท่าไรการปรับตัวก็ยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น ในการปรับตัวของมนุษย์นั้นนับรวมถึงกลไกทางสังคม ซึ่งเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่มที่จะปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม หรือนิสัย วิธีการดำรงชีวิต หรือทั้งสามอย่าง เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่และได้รับการตอบสนองตามที่แต่ละบุคคลต้องการ

ฐิติรักษ์ วิเศษศิลปานนท์ (2537 : 11) ได้ทำการศึกษาเรื่องการปรับตัวของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์ ซึ่งได้ระบุว่า การปรับตัวทางสังคมหมายถึงการกระทำระหว่างกัน (Interaction) หรือการปรับตัวเข้าหากันของทั้งสองฝ่าย (Accommodation) เป็นการพยายามทำตัวให้เข้ากับผู้อื่น โดยการแก้ไข ดัดแปลงพฤติกรรมของตนเองและเรียนรู้ยอมรับแบบพฤติกรรม และประเพณีของกลุ่มคนที่เราติดต่อสัมผัสด้วย ถือได้ว่าเป็นก้าวแรกในกระบวนการปรับตัวให้เข้ากับสังคมส่วนใหญ่

นอกจากนี้ ภาสนันท์ อัครรักษ์ (2547 : 18) ได้ทำการศึกษาเรื่องการตัดสินใจดำรงชีวิต และการปรับตัวของมารดานอกสมรสในเขตกรุงเทพมหานครพบว่า การปรับตัวทางสังคมเป็นกระบวนการทางสังคมและจิต ที่ใช้ในการเผชิญกับปัญหาหรือแรงผลักดันทั้งภายในตนเอง และภายนอก เพื่อให้เกิดภาวะความสมดุลทางจิตและเป็นการปรับตัวให้เข้ากับสังคมรอบข้าง

ในลักษณะเดียวกันนี้ นิภา นิธยานน (2530) ให้นิยามว่า กระบวนการปรับตัว หมายถึง พฤติกรรมต่างๆ ที่คนเรากระทำเพื่อตอบสนองความต้องการทางสรีระ แรงขับและแรงจูงใจต่างๆ ที่รวมเรียกว่า ข้อเรียกร้องภายในและข้อเรียกร้องภายนอก กล่าวคือ นอกจากความต้องการทางร่างกายแล้ว สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ทางสังคมยังผลักดันให้เกิดความต้องการหลายอย่าง นอกเหนือจากความต้องการทางด้านร่างกาย อันได้แก่ ความอบอุ่น ความปลอดภัย ความรัก การยอมรับนับถือ และความสำเร็จในชีวิตแล้ว เมื่อความต้องการเหล่านี้ได้รับการตอบสนองจะทำให้บุคคลรู้สึกสบายใจ และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

ดังนั้นบุคคลจึงต้องพยายามหาหนทางหรือวิธีการต่างๆ เพื่อขจัดอุปสรรคที่มาขัดขวางความต้องการหรือเพื่อทำให้ปัญหาต่างๆ เบบางลงไป อันจะนำมาซึ่งความสุขสบายใจในการดำเนินชีวิตต่อไป โดยวิธีการหรือหนทางที่จะขจัดปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ นั้นจะแสดงออกทางพฤติกรรม แต่อย่างไรก็ตามพฤติกรรมก็อาจจะไม่สามารถขจัดอุปสรรคและตอบสนองความต้องการได้ ซึ่งพฤติกรรมที่บุคคลกระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของตนนั้น เรียกว่า “กระบวนการปรับตัว”

นอกจากนี้ วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์ (2549 : 1-13) กล่าวถึงการปรับตัวว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลใช้ความพยายามในการปรับตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสภาพปัญหาความอึดอัดใจ ความคับข้องใจ ความเครียด ความทุกข์ใจ ความวิตกกังวล ฯลฯ จนเป็นสภาพการณ์ที่บุคคลนั้นๆ สามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือปัญหานั้นๆ ได้ ถ้าบุคคลปรับตัวแล้วสามารถอยู่ในสภาพแวดล้อมได้อย่างมีความสุขได้นั้นแสดงว่าบุคคลนั้นสุขภาพจิตดี แต่หากว่าบุคคลปรับตัวแล้วยังมีความทุกข์ใจว่าไม่สบายใจอยู่ ความรู้สึกดังกล่าวย่อมจะทำให้บุคคลนั้น กลายเป็นบุคคลที่มีสุขภาพจิตไม่ดี และหากเรื่อรังรุนแรงมากขึ้น อาจเจ็บป่วยเป็นโรคประสาทหรือโรคจิตได้ ซึ่งวราภรณ์กล่าวว่า **สาเหตุของการปรับตัว** คือ

1. เพื่อความอยู่รอดของชีวิต ตลอดชั่วชีวิตของคนเราย่อมผ่านช่วงชีวิตมากมาย พบกับความเปลี่ยนแปลงทั้งที่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิเป็นตัวอ่อนอยู่ในครรภ์มารดาเจริญเติบโตมาจนถึงทุกวันนี้ เราทุกคนต้องพบกับสภาพความเปลี่ยนแปลงมาโดยตลอด ซึ่งทุกคนต้องปรับตัวเพื่ออยู่รอดให้ได้ในแต่ละช่วงชีวิต
2. เพื่อความสุข การปรับตัวช่วยให้เรายอมรับสภาพการณ์ สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วพยายามหาวิธีการแก้ไข จัดปัดเป่าหรือสภาพการณ์ที่ค่อนข้างเลวร้ายมากๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเราให้บรรเทาเบาบางลง ซึ่งอาจจะพยายามแก้ไขด้วยตนเอง หรือมีการแสวงหาบุคคลอื่นมาช่วยแก้ไขปัญหา สุดท้ายเมื่อปัญหาคลี่คลาย มีการแก้ไขแล้ว ความคิด ความรู้สึก

ของเราก็จะดีขึ้น ผ่อนคลายความตึงเครียดลงไป เมื่อความทุกข์หายความสุขความสบายใจย่อมเกิดขึ้น

ลักษณะของกระบวนการปรับตัว

1. การปรับตัวที่สมบูรณ หรือการปรับตัวแบบบูรณาการ (Intergrating adjustment) เป็นลักษณะการปรับตัวที่บุคคลเมื่อเผชิญกับสภาพปัญหา หรืออุปสรรคแล้วสามารถแก้ไข ปัญหาหรือขจัดอุปสรรคนั้นได้โดยที่ตนเองเกิดความสุขกายสบายใจ ไม่มีข้อข้องใจสงสัยหรือใจเหลืออยู่เลย การปรับตัวลักษณะนี้ ถือว่าเป็นการปรับตัวแบบบูรณาการแบบผสมผสาน ที่เรียกว่า การปรับตัวที่สมบูรณ การปรับตัวแบบนี้มีได้หมายถึงว่า การแก้ปัญหาของ บุคคลนั้นสามารถแก้ได้ บางครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นอาจจะไม่ได้รับการแก้ไขจนเสร็จสิ้น หากแต่บุคคลที่เผชิญปัญหานั้นเองสามารถยอมรับสภาพปัญหาที่เขาพยายามแก้ไข แล้วแต่ไม่สำเร็จ และหากว่าเจ้าของปัญหายอมรับทำใจได้ ปรับสภาพความคิดความรู้สึก ได้ก็ถือว่าเป็นการปรับตัวที่สมบูรณแบบเช่นเดียวกัน
2. การปรับตัวแบบไม่สมบูรณ หรือการปรับตัวแบบไม่บูรณาการ (Non-integrative adjustment) เป็นการปรับตัวที่บุคคลไม่สามารถเผชิญกับปัญหาได้ รวมทั้งไม่สามารถ แก้ปัญหานั้นๆได้ ซึ่งบุคคลพอจะมีวิธีคลายความตึงเครียดลงได้บ้าง แต่ยังคงมี ความเครียด ความไม่สบายใจ ความทุกข์ใจเหลืออยู่ การปรับตัวแบบนี้ยังคงมีความทุกข์ ค้ำคาใจอยู่ จึงเป็นการปรับตัวที่ไม่สมบูรณแบบและจำเป็นต้องอาศัยกลไกทางจิต หรือ กลไกการป้องกันตนเองมาใช้เพื่อช่วยผ่อนคลาย หรือลดความตึงเครียดลงไป

ซึ่งทางผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การปรับตัวทางสังคมหมายถึง การที่บุคคลปรับตัวโดย ปฏิบัติตามบทบาทที่สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตามความคาดหวังของสังคม เป็นการ เปลี่ยนแปลงความรู้สึก และความต้องการที่พึงพอใจ หรือความสำเร็จในการลดความตึงเครียด รู้หน้าที่ในการอยู่ในสังคม เพื่อให้ชีวิตมีคุณภาพ มีการแสดงออกของพฤติกรรมไปตามบทบาท ของสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นและมีความรู้สึกที่ดีต่อบทบาทของตนเอง

2.1.3.2 การปรับตัวของคู่สมรสต่างวัฒนธรรม

เพื่อที่จะสามารถเข้าใจถึงปัญหา และการปรับตัวของคู่สามีภรรยาที่มาจากวัฒนธรรมที่ แตกต่างได้อย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น Tseng (2001 : 737-738) ได้กล่าวถึงประเด็นหลักที่

เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ดังนี้

1. ทั้งสองฝ่ายต้องลดช่องว่างทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นให้ได้ ซึ่งหมายถึง การที่ทั้งสองฝ่ายต้องพยายามทำความเข้าใจในรายละเอียดทางวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่งให้ละเอียด และชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมถึงแนวคิดต่างๆ ตามความเชื่อและหลักศาสนาด้วย
2. การปรับเปลี่ยนมุมมองของแต่ละฝ่ายที่มองดูพฤติกรรม การกระทำหรือความคิดของอีกฝ่ายหนึ่งในลักษณะที่เป็นเรื่องแปลกแยก แตกต่าง หรือไร้สาระ ต้องทำความเข้าใจถึงองค์ประกอบหลัก และหลักการเชิงลึกตามแนวคิดและวัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง

2.1.3.3 ปัญหาของการปรับตัว

ปัญหาต่างๆ ของการปรับตัว อาจมีสาเหตุมาจากการที่บุคคลต้องเผชิญกับสภาพการณ์หรือสถานการณ์ที่มีความกดดัน มีความขัดแย้งเมื่อบุคคลบุคคลหนึ่งเผชิญปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากตัวบุคคลนั่นเอง หรือปัญหาที่เป็นผลจากสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป บุคคลนั้นก็พยายามปรับตัวต่อสภาพที่เป็นปัญหาที่เขากำลังเผชิญนั้น เพื่อให้สภาวะความกดดัน หรือความเครียด ความวุ่นวาย และความกังวลใจค่อยๆ คลี่คลายลงจนกระทั่งหมดไปในที่สุด ด้วยเหตุนี้จึงสามารถกล่าวได้ว่าสภาวะที่ทำให้บุคคลเกิดความวุ่นวายทางจิตใจนั้น อาจจะมีสาเหตุมาจากสภาพร่างกาย สภาพทางจิตใจหรือสภาพทางสังคมของบุคคลนั้น และเมื่อสภาวะดังกล่าวเกิดขึ้น ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อให้บุคคลนั้นต้องสูญเสียความสมดุลในตนเอง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดความแปรปรวนทางพฤติกรรมตลอดทั้งความรู้สึกนึกคิด แต่ในบางโอกาสนอกเหนือจากที่ปรากฏว่า สภาวะความวุ่นวายทางจิตใจอาจจะเป็นต้นกำเนิดของความล้มเหลว หรือความทุกข์ กลับพบว่าสภาวะความวุ่นวายทางจิตใจบางประการได้ช่วยให้บุคคลตระหนัก และพยายามทำความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ หรือเหตุการณ์นั้นๆ ได้ดีขึ้น และเป็นแรงผลักดันให้บุคคลพยายามปรับปรุงตนเอง ตลอดทั้งพยายามเสริมสร้างในสิ่งที่มีคุณค่าแก่ทั้งตนเองและสังคมมากขึ้น สำหรับปัญหาต่างๆ ของการปรับตัวนั้นสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท (ศิริวรรณ ทวีวัฒนปรีชา, 2549 : 33 - 35) คือ

1. ความคับข้องใจ หมายถึง สภาพทางจิตใจหรือความรู้สึกที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความปรารถนาที่เรามุ่งหวัง หรือสิ่งที่เราปรารถนานั้นถูกขัดขวาง ทำให้เราไม่สามารถบรรลุเป้าหมายอุปสรรคต่างๆ นี้ บางสิ่งบางอย่างอาจเกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นโดยตรง แต่บางสิ่งบางอย่างอาจจะเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อม ระเบียบ ประเพณี หรือแม้กระทั่งศาสนา เป็นต้น นอกจากนี้ระดับความคับข้องใจนั้นมีทั้งระดับที่รุนแรง และระดับที่ไม่

รุนแรง แต่ทราบได้ที่เรายังเกิดความรู้สึกคับข้องใจบ่อยๆ ความคับข้องใจที่เกิดขึ้นนั้น โดยมากจะกลายเป็นตัวคุกคามต่ออารมณ์ จิตใจ ความรู้สึกและระบบการทำงานของร่างกายเราด้วย

2. ความขัดแย้ง หมายถึง สภาวะการณ์ที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกมีความขัดแย้งในตนเอง เมื่อต้องเผชิญต่อสภาวะการณ์นั้นๆ โดยบุคคลนั้นจะเกิดความลำบากใจ หนักใจ หรืออึดอัดใจ ในการตัดสินใจตกลงใจที่จะเลือกสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากสภาวะการณ์ที่เขาเผชิญอยู่นั้น โดยสิ่งต่างๆ ในสภาวะการณ์นั้นๆ เขาอาจจะชอบมากเท่าๆ กัน หรือชอบน้อยมากทั้งหมด หรือไม่ชอบทั้งหมด
3. ความกดดัน หมายถึง สภาวะการณ์บางประการที่ผลักดันหรือเรียกร้อง หรือบังคับให้บุคคล จำต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความกดดันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและการปรับตัวของแต่ละบุคคล ความกดดันบางลักษณะจะทำให้เราเพิ่มความมานะพยายาม แต่ในบางครั้งก็อาจจะก่อให้เกิดความอึดอัดไม่สบายใจแก่เราได้ หรือเราอาจจะรู้สึกว่าตนเองตกอยู่ภายใต้ความกดดัน หรือถูกบีบบังคับ สาเหตุของความกดดันนั้นอาจจะมีสาเหตุมาจากบุคคลนั้นเองหรือสิ่งต่างๆ ในสังคม

2.1.3.4 ตัวแบบประเมินการปรับตัวทางสังคม

มาตรฐานของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดการปรับตัวทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก โดยเฉพาะการวัดจากวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง จุดสำคัญคือ ทันสมัย ถูกวัฒนธรรมและเหมาะสมกับพฤติกรรม นอกจากนี้ตัวแบบที่ใช้ประเมินการปรับตัวต้องแสดงให้เห็นว่า แต่ละบุคคลนั้นมีความสามารถในการปรับตัวได้มากน้อยในระดับใดในการใช้ชีวิตจริงในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงพบตัวแบบที่เหมาะสมในงานวิจัยของ Bech, Lunde and Uden (2002 : 142) ซึ่งได้ทำการศึกษาตัวแบบวัดระดับการปรับตัวทางสังคมของประเทศเดนมาร์ก โดยเป็นการวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาจากผลของการบำบัดรักษาผู้ป่วยซึ่งมีปัญหาทางจิต ในขั้นตอนการบำบัดความเครียด โดยให้ผู้ป่วยได้ระบุถึงการแสดงออกทางสังคมของตนเอง ซึ่งตัวแบบนี้มีชื่อว่า The Social Adaptation Self-evaluation Scale หรือ "SASS" และในการวิจัยของ Bech et al. (2002) พบว่าบุคคลที่มีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมได้นั้น จะต้องมีการแสดงออกตามลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ความสนใจในงานที่ทำ
2. ความสนใจในบ้าน

3. ความสุขในการทำงาน
4. ความสนใจในงานอดิเรก
5. คุณภาพในการบริหารเวลา
6. พฤติกรรมในการเอาใจใส่ต่อครอบครัว
7. ระดับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
8. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
9. พฤติกรรมของความต้องการเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
10. ระดับความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก
11. การประเมินความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก
12. ความสนใจที่มีต่อสังคม
13. การปฏิบัติตามกลไกทางสังคม
14. ความเกี่ยวข้องกับชุมชน
15. ความอยากรู้อยากเห็น
16. ความสนใจในเรื่องการใช้สติปัญญา
17. อุปสรรคของการสื่อสาร
18. การแสดงความรู้สึกออกมา
19. การแสดงความคิดเห็น
20. การค้นหาปัจจัยต่างๆ เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหา
21. การควบคุมสภาพแวดล้อม

นอกจากนี้ จากงานวิจัยของ Perlick et al. (2001 : 1627-1632) ได้ศึกษาเรื่องของการปรับตัวทางสังคมของผู้ป่วยที่ถูกตีตรา (Stigma) ทางสังคมตะวันตก และจากการศึกษาพบว่า การวัดระดับการปรับตัวนั้น สามารถประเมินเรื่องการปรับตัวทางสังคมได้จากปัจจัยในครอบครัวเป็นสำคัญ โดยการประเมินว่าบุคคลนั้นจะสามารถปรับตัวได้หรือไม่ สามารถสังเกตได้จากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะตัวบุคคลที่มีการปฏิสัมพันธ์กับคนภายในครอบครัว หรือจากเครือข่ายทางสังคม รวมถึงการที่บุคคลนั้นได้ออกไปพบปะสังสรรค์กับบุคคลภายนอกด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทางผู้วิจัยเห็นว่าตัวแบบนั้นมีความสำคัญที่ใช้วัดความสามารถในเรื่องการปรับตัวทางสังคมผ่านการประเมินกระบวนการปรับตัวว่า บุคคลแต่ละคนมีแนวทางการปรับตัวอย่างไร เพื่อให้เกิดความสุขและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมและคนรอบข้างได้ ทั้งนี้จากแนวคิดเรื่องการปรับตัวทางสังคมได้ชี้ให้เห็นว่า มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของสตรีไทยพุทธที่

แต่งงานกับชายไทยมุสลิมกล่าวคือ การปรับตัวของผู้หญิงกลุ่มนี้ คือ การปรับพฤติกรรม อารมณ์ และความรู้สึกของตนเอง ด้วยการเอาชนะอุปสรรคที่ทำให้คับข้องใจ จากการที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ นั่นก็คือ การดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนไปจากเดิม อีกทั้งต้องประพฤติปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัดภายใต้เงื่อนไขตามหลักศาสนาอิสลาม แต่อย่างไรก็ตามสิ่งที่จะทำให้สตรีที่แต่งงานกับชายไทยมุสลิมปรับตัวได้ดี และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขก็คือ การยอมรับสภาพความเป็นจริงและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาภายหลัง เปิดใจรับประสบการณ์ใหม่ที่ตนกำลังเผชิญอยู่โดยการรักษาศรัทธา การยอมรับนับถือ และความเชื่อมั่นในตนเอง ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อสังคม และวัฒนธรรมที่ตนอาศัยอยู่ ทั้งนี้การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานกับชายไทยมุสลิมมีความสัมพันธ์โดยตรงกับสามีของเธอ รวมทั้งบุคคลในครอบครัว การยอมรับสภาพความเป็นจริงได้ ย่อมทำให้เธอสามารถดำเนินชีวิตร่วมกับครอบครัวของเธอได้อย่างมีความสุข

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยภายในประเทศ

กัญญา แสงสุชาติ (2510) ได้ศึกษา เปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่และหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูง เกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส พบว่า ค่านิยมเกี่ยวกับความรักไม่มีความแตกต่างในนัยสำคัญระหว่างตัวอย่างประชากรทั้งสองกลุ่ม ฉะนั้นค่านิยมเกี่ยวกับความรักนี้ หนุ่มสาวปัจจุบันและผู้ที่เคยเป็นหนุ่มสาวในสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ที่มีการศึกษาสูงต่างยึดถือในทำนองเดียวกัน คือ ความรักเป็นสิ่งสำคัญในการแต่งงาน ซึ่งหมายความว่า คนที่จะแต่งงานจำเป็นจะต้องมีความรักต่อกันเป็นประการสำคัญ

ศิริสุข ยืนหาญ (2534) ได้ศึกษา แบบแผนการเลือกคู่ครอง ศึกษาเฉพาะประชากรในกรุงเทพมหานคร พบว่า แบบแผนการเลือกคู่ของประชากรส่วนใหญ่มีลักษณะกระจายในหลายรูปแบบ โดยมีผลต่อการเลือกแบบแผนเดียว การเลือกสองแบบแผน และการเลือกสามแบบแผนตามลำดับ โดยมีตัวแปรที่เรียงลำดับความสำคัญในกรอบแนวคิดนั้นได้แก่ ความคล้อยคลึงทางทัศนคติ ทางกายภาพ ทางระดับการศึกษา ทางเชื้อชาติ ทางอายุ และทางศาสนา มีอิทธิพลน้อยที่สุด ตามลำดับ

กรพินธุ์ พรหมศิริ (2537) ได้ศึกษา ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครองของนายทหารเรือที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีช่วงอายุระหว่าง 25-50 ปี พบว่า นายทหารเรือมีความเห็นด้วยกับการเลือกคู่ครองที่มีชนชั้น อายุ การศึกษา ความรัก ความใกล้ชิด ศาสนา การเกี้ยวพาราสี และบุคลิกลักษณะที่ใกล้เคียงกันมากกว่า

ฉันทชนก สายสมบัติ (2541) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครองของ นายทหารสังกัด บก.ทหารสูงสุด พบว่า นายทหารสังกัด บก.ทหารสูงสุดนั้นส่วนใหญ่มองเห็นด้วย ที่จะเลือกคู่ครองที่มีอายุใกล้เคียงกันมากกว่าเลือกคู่ครองที่มีอายุห่างกัน เลือกคู่ที่มีศาสนา เดียวกัน สถานภาพทางสังคมใกล้เคียงกัน มีบุคลิกภาพที่ใกล้เคียงกัน และเห็นด้วยกับการเลือก คู่ครองด้วยตนเอง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกคู่สมรสของชาวมุสลิม

นพรัตน์ จันทร์ดี (2535) ศึกษาการสมรสภายในเครือญาติของชาวไทยมุสลิม อำเภอปาก เกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยใช้การวิจัยทางมานุษยวิทยากายภาพและการศึกษาทางเอกสาร เน้น ศึกษาแบบแผนการสมรส และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในเครือญาติ

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า แบบแผนวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ สังคมวัฒนธรรมและความ เชื้อของสมาชิกภายในชุมชน ยังคงยึดแนวทางและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด โดยที่กระแสวัฒนธรรมสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานน้อยมาก นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังชี้ให้เห็นว่า ชาวไทยมุสลิมบ้านท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีนี้นิยมที่จะเลือกคู่สมรสเป็นหญิงชาว มุสลิมในชุมชนมากกว่า แม้ว่าหญิงมุสลิมในชุมชนจะมีจำนวนน้อยกว่ามากก็ตาม อันเกิดมาจาก ปัจจัยทางวัฒนธรรม ได้แก่ 1. ระบบความเชื่อในเรื่องการส่งเสริมให้สมรสในหมู่ชาวมุสลิมด้วยกัน นอกจากนี้วัฒนธรรมยังเปิดโอกาสให้ชายมุสลิมมีภรรยาได้มากกว่า 1 คนแต่ไม่เกิน 4 คน เป็นอีก ปัจจัยหนึ่งที่เพิ่มโอกาสในการสมรสในหมู่เครือญาติมากขึ้น และ 2. ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ คือ การตั้งอยู่อย่างอิสระและการติดต่อกับสังคมภายนอกเป็นไปด้วยความยากลำบาก สภาวะดังกล่าวจึงมีส่วนทำให้เกิดแนวโน้มในการสมรสภายในเครือญาติมากขึ้นด้วย

นุรุดดีน สารีมิง (2538) ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีการแต่งงาน กับหลักการแต่งงานตาม หลักศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นศึกษาเรื่องการเลือก คู่ครอง การสู่ขอและการหมั้น องค์ประกอบของพิธีแต่งงาน โดยยึดหลักศาสนาอิสลามเป็น

แนวทางในการวิเคราะห์ พบว่า ในภาพรวมพิธีการแต่งงานของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความสอดคล้องกับหลักศาสนา มีเพียงบางประเด็น ได้แก่ การแต่งกาย พิธีกรรม และกิจกรรมที่จัดในวันแต่งงานที่มีความขัดแย้งกันกับหลักของศาสนาบ้าง

ส่วนการเลือกคู่ครองพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะเลือกคู่ครองโดยพิจารณาจาก 1. หลักศาสนา 2. ปัจจัยด้านสุขภาพร่างกาย 3. วงศ์ตระกูล 4. อายุ และ 5. ฐานะทางเศรษฐกิจของคู่สมรส นอกจากนี้ส่วนใหญ่ชายหญิงจะรู้จักกันมาก่อน และการตัดสินใจในการเลือกคู่ครองบิดามารดาจะมีบทบาทที่สำคัญในการตัดสินใจ

วิทวัส ช้างคร (2544) ศึกษาค่านิยมในการเลือกคู่สมรสของชายไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดมหานาค โดยศึกษาลักษณะและค่านิยมในการเลือกคู่สมรส นับรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในการเลือกคู่สมรสระหว่างอดีตกับปัจจุบันของชายไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดมหานาค พบว่า ในภาพรวมชายไทยมุสลิมจะเลือกคู่สมรสด้วยตนเองมากกว่าผู้ใหญ่อุปถัมภ์ โดยจะเลือกคู่สมรสที่มีความคล้ายคลึงกันกับตนเองในด้านต่างๆ ได้แก่ ศาสนา อายุ ระดับการศึกษา รายได้ ตำแหน่งทางสังคมและระสนิยม

จากการศึกษา พบว่า การเลือกคู่สมรสระหว่างอดีตกับปัจจุบันในภาพรวมมีความเปลี่ยนแปลงไม่เด่นชัด แต่พอจะกล่าวได้ว่า ชายไทยมุสลิมที่จะเลือกคู่สมรสในปัจจุบันจะให้ความสำคัญต่อความรัก ความใกล้ชิด และรูปร่างหน้าตาที่ดีของคู่สมรสมากกว่าชายไทยมุสลิมที่เลือกคู่สมรสในอดีต การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนที่สุดระหว่างอดีตกับปัจจุบันคือ บทบาทและอิทธิพลของผู้ใหญ่และครอบครัวต่อการตัดสินใจเลือกคู่สมรสในปัจจุบัน มีลดน้อยลงกว่าในอดีต

ยามีละห์ แวงจิ (2550) ศึกษาความคิดเห็นต่อการเลือกคู่สมรสของนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยจากผลการศึกษา พบว่า นักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คิดว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกคู่สมรส มีดังนี้ 1. ปัจจัยด้านศาสนา และการยึดมั่นในศาสนา 2. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 3. ปัจจัยด้านการศึกษา 4. ปัจจัยด้านหลักกะฟอะฮ์ (ความคู่ควร เหมาะสม) 5. ปัจจัยด้านหลักความเชื่อและวัฒนธรรม ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการเลือกคู่สมรส ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย 2. ปัจจัยด้านฐานะทางสังคม หรืออาชีพ หน้าที่การงาน และ 3. ปัจจัยด้านรูปร่างหน้าตา

เอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความรัก การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมและการปรับตัว

ในหนังสือ Sociology of Marriage and the Family : Gender, Love and Property (Collins and Coltrane , 2001 : 290) กล่าวถึงความเชื่อของชายหญิงในเรื่องความรักแรกพบว่า ชายหญิงส่วนใหญ่เชื่อในเรื่องดังกล่าว โดยชายจะมีความเชื่อเรื่องนี้มากกว่าหญิง กล่าวคือ ชายที่เชื่อเรื่องรักแรกพบคิดเป็นร้อยละ 67 และหญิงที่เชื่อเรื่องรักแรกพบคิดเป็นร้อยละ 57

ในหนังสือ Love and Sex : Cross Cultural Perspectives (Hatfield and Rapson, 1996 : 16) กล่าวถึง คุณลักษณะสำคัญของคู่สมรสของชายและหญิงทั่วไปว่าจะให้ความสำคัญต่อความรัก บุคลิกลักษณะและความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นพื้นฐานในการเลือกคู่สมรส ข้อแตกต่างระหว่างชายหญิงในการเลือกคู่สมรส คือ ชายจะให้ความสำคัญต่อสุขภาพและรูปร่างหน้าตาของคู่สมรสมากกว่าผู้หญิง และผู้หญิงจะให้ความสำคัญต่อความเป็นคนร่าเริง อารมณ์ดีและความเฉลียวฉลาดของคู่สมรสมากกว่าชาย สำหรับคุณลักษณะที่ทั้งชายและหญิงให้ความสำคัญเป็นอันดับท้ายๆ คือ ด้านศาสนา ลัทธิการเมือง และความบริสุทธิ์ (พรหมจารีย์)

ในหนังสือ Anthropology the Exploration of Human Diversity (Kottak, 1997 : 304) กล่าวว่า ที่ผ่านมามีนักมานุษยวิทยามากจะไม่ให้ความสนใจเรื่องความรักกับการสมรสนอกสังคมตะวันตก แต่ปัจจุบันนักมานุษยวิทยาให้ความสนใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น จากการศึกษาของ วิลเลียม แจนโควิก (William Jankowiak) แห่งมหาวิทยาลัยเนวาดา ในการสำรวจจาก 166 วัฒนธรรมที่ทำการศึกษานอกสังคมตะวันตก พบว่ามีหลักฐานในเรื่องความรักโรแมนติกเป็นจำนวนถึง 147 วัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 89 ของทั้งหมด มีเพียง 19 วัฒนธรรมเท่านั้นที่ยังมีหลักฐานที่ไม่แน่ชัด บทสรุปดังกล่าวทำให้ดูเหมือนว่านักมานุษยวิทยาทั้งหลาย คงมีมุมมองที่ขาดไปในเรื่องของความรักอันโรแมนติก

ในหนังสือ (Un)tying the Knot : Ideal and Reality in Asian Marriage (National University of Singapore, 2004 : 108) กล่าวในหัวข้อเรื่อง “แต่งงานเพราะรัก หรือแต่งงานเพราะต้องการเลือกสรร” ว่าการแต่งงานเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมตะวันตก การแต่งงานถือเป็นเรื่องของการสร้างพันธะต่อกันระหว่างคนสองคนเท่านั้น ดังนั้นการแต่งงานในทุกวันนี้จึงกลายเป็นเรื่องของ Marriages of Choice ไปแล้ว หนุ่มสาวสมัยนี้ตกลงปลงใจก็แต่งงาน

กันเลย โดยไม่ต้องรอการยินยอมพร้อมใจของบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ซึ่งปัจจัยของการแต่งงานของพวกเขา นั้น ก็จะไม่ค่อยเน้นในเรื่องของชนชั้นวรรณะหรือสถานะทางสังคม รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องของสินสอดทองหมั้นด้วย ทั้งนี้คนที่มีการศึกษาสูงที่อพยพเข้าไปอาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ หรือเมืองหลวงส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกที่ตนเองมีอิสระเสรีในเรื่องการตัดสินใจต่างๆ รวมถึงเรื่องของการแต่งงานด้วย ในที่สุดความเป็นตัวของตัวเองที่มีอิสระเสรีอยู่ในตัวเองสูงนั้น ทำให้เกิดการกระทำที่แหวกออกจากกฎเกณฑ์ของสังคม วัฒนธรรม ประเพณี รวมทั้งหลักคำสอนทางศาสนา ฐานะทางสังคม และชนชั้นวรรณะที่เป็นตัวกำหนดเงื่อนไขของการแต่งงานของพวกเขา

กระแสแนวคิดใหม่ๆ ในสังคมทุกวันนี้ให้การยอมรับในเรื่องการแต่งงานว่าเป็นการเลือกสรรสิ่งที่ดีของชีวิต ผู้หญิงสมัยนี้มีการศึกษาสูง ทำงานดีมีรายได้ตอบแทนสูง มีเวลาในการใช้ชีวิตอย่างเพียงพอ พวกเขาอาจพอใจที่จะเลือกคนที่จะมาเป็นคู่ครองที่มีฐานะต่ำกว่าตน หรือมีการศึกษาต่ำกว่าตนก็ได้ โดยที่ครอบครัวก็ไม่มีสิทธิที่จะมากำหนดความต้องการของพวกเขาได้ อาจกล่าวได้ว่าการแต่งงานเพราะความรักนั้นเป็นเรื่องของละเว้นต่อกฎเกณฑ์ทางสังคม เพราะความรักเป็นสิ่งที่ไม่มีพรมแดนของชนชั้นวรรณะ ไม่มีหลักการ และไม่มีเรื่องของศาสนามาเป็นตัวขวางกั้น

Sherkat (2004) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวโน้ม รูปแบบและทิศทางในอนาคตของการแต่งงานระหว่างคนต่างศาสนาในสหรัฐอเมริกา พบว่า การแต่งงานรูปแบบนี้เป็นการตอบสนองความเชื่อมโยงระหว่างศาสนา และชีวิตครอบครัว เป็นเหตุให้การแต่งงานระหว่างบุคคลที่มีความแตกต่างทางศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางสังคมวิทยาศาสตร์ และชีวิตสมรสแบบนี้ถือเป็นกุญแจสำคัญที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนการนับถือศาสนา รวมถึงการยอมรับคนต่างศาสนา นอกจากนี้ความแตกต่างทางศาสนายังส่งผลให้เกิดกรณีเช่น ความขัดแย้งในชีวิตสมรส ความรุนแรงภายในครอบครัว การหย่าร้าง และความสมบูรณ์ของชีวิตคู่

Stier and Ezra (2006) ได้ทำการศึกษา เรื่องการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมของผู้หญิงชาวตะวันตกกับชายชาวปาเลสไตน์ : กระบวนการปรับตัวในหลายรูปแบบ โดยเป็นการเน้นการปรับตัวของคู่แต่งงานระหว่างชาวตะวันตกกับชาวปาเลสไตน์ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 16 ราย เป็นหญิงชาวตะวันตก 7 ราย และชายชาวปาเลสไตน์ 9 คน มีกลยุทธ์การปรับตัวโดยอาศัยการเข้าร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับครอบครัว และวัฒนธรรมของแต่ละฝ่าย ซึ่งจากรายงานแสดงให้เห็น

ถึงประเด็นการปรับตัวโดยใช้กระบวนการที่ค่อนข้างหลากหลาย ในสังคมปาเลสไตน์นั้นให้ความสำคัญ และความสัมพันธ์กับผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชายมาก

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ชายชาวปาเลสไตน์ก็ต้องมีการปรับตัวเพิ่มมากขึ้นเป็นสองเท่า คือการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของฝ่ายหญิง และการปรับตัวเพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวัง และขนบธรรมเนียมประเพณีของครอบครัวตนเอง

2.3 นิยามศัพท์

ความรัก (Love) หมายถึง ความรู้สึกอบอุ่น ต็มคำที่ได้รับจากคนรัก เป็นภาวะอารมณ์ทางเพศและความสุนทรีย์ ซึ่งเต็มไปด้วยความปรารถนาทางเพศอันรุนแรงต่อคนรัก และเป็นภาวะที่คนเกิดความมกมายหรือเกิดความศรัทธาอย่างใดอย่างหนึ่งต่อคนรัก

ความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cultural difference) หมายถึง ความแตกต่างกันระหว่างชาติพันธุ์ ภาษา ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ศาสนาและความเชื่อ

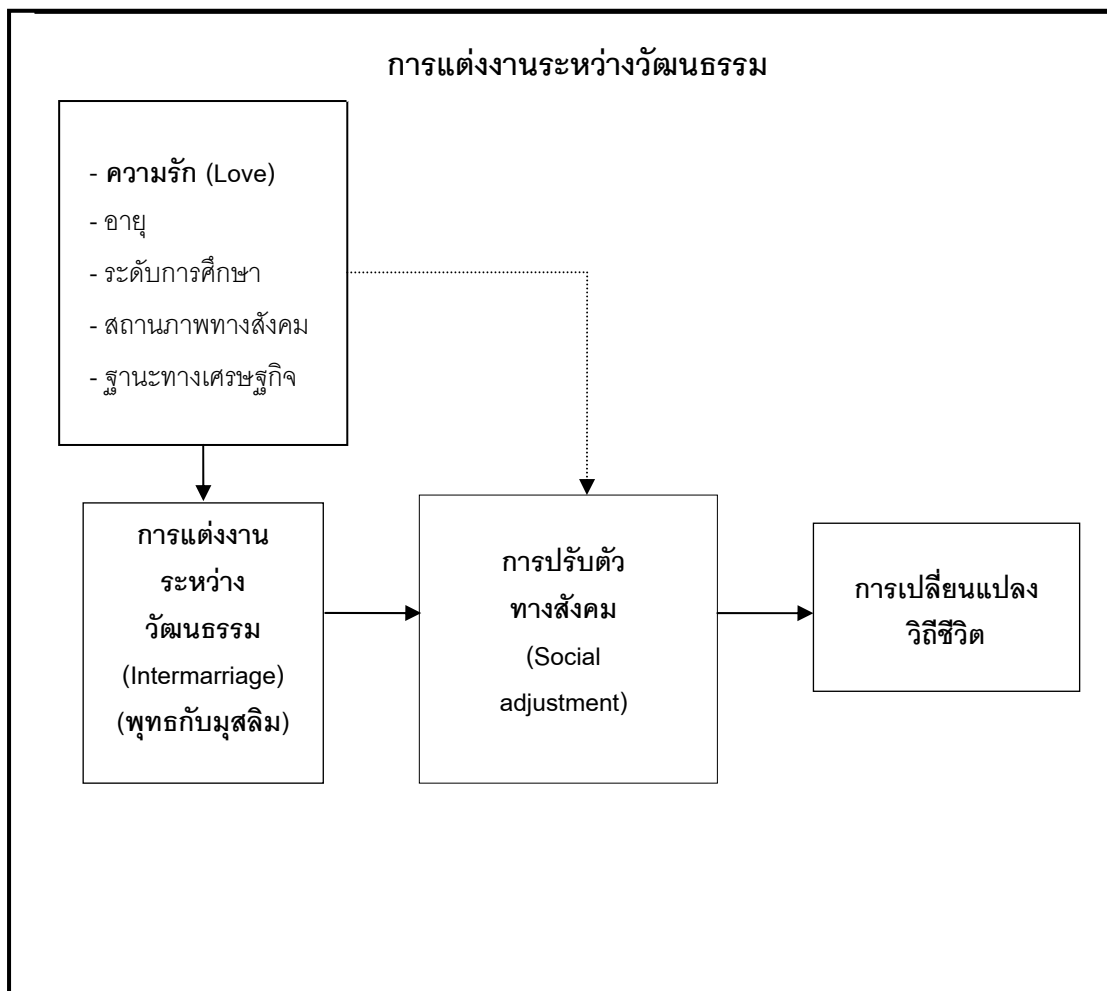
การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม (Intermarriage) หมายถึง รูปแบบการแต่งงานระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง ซึ่งมีพื้นฐานและที่มาทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยมีปัจจัยดังกล่าว ได้แก่ เรื่องของภาพพจน์ ความเชื่อ ระบบคุณค่าต่างๆ ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อกันของคู่สามีหรือภรรยา คำว่า “ระหว่างวัฒนธรรม” หรือที่มักใช้กันว่า “ข้ามวัฒนธรรม”

คู่สมรสต่างวัฒนธรรม หมายถึง บุคคลที่แต่งงานและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม มีระยะเวลาการสมรส 5 ปีเป็นอย่างน้อย โดยที่จะจดทะเบียนสมรสหรือไม่จดทะเบียนสมรสก็ได้ และเป็นคู่สมรสที่มีความสัมพันธ์กันโดยพฤตินัย

สตรีไทยพุทธ (Thai buddhist women) หมายถึง ผู้หญิงสัญชาติไทยที่นับถือศาสนาพุทธโดยกำเนิด

ชายไทยมุสลิม (Thai muslim men) หมายถึง ผู้ชายสัญชาติไทยที่นับถือศาสนาอิสลามโดยกำเนิด

2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทย พุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีลำดับในการนำเสนอระเบียบวิธีวิจัย ดังต่อไปนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 พื้นที่ในการศึกษา
- 3.3 กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 บทบาทของผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัย
- 3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.6 หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 การตรวจสอบข้อมูล
- 3.9 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย
- 3.10 แผนดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทย พุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเนื่องจากการศึกษาในเรื่องดังกล่าว ไม่มีเจตนาจะวัดหรืออธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงตัวเลข ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้เป็นรูปแบบของการศึกษา โดยเน้นข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด การให้ความหมายหรือคุณค่าแก่งสิ่งต่างๆ ตลอดจนค่านิยมอุดมการณ์ส่วนตัวของแต่ละบุคคล เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการความรักระหว่างชายและหญิง ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีการใช้ชีวิตและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้หญิงที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว

3.2 พื้นที่ในการศึกษา

พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พื้นที่บริเวณโดยรอบมัสยิดนูรุลอิบาดะห์ หรือชุมชนสุเหร่า บึงหนองบอน โดยพื้นที่ในการศึกษาจะมีมัสยิดนูรุลอิบาดะห์ ตั้งอยู่เป็นศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งมัสยิดนั้นตั้งอยู่ที่ 43 หมู่ 11 ซอยอ่อนนุช 70 แขวงประเวศ เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร และผู้วิจัยใช้เป็นพื้นที่ในการเข้าไปศึกษาประชากรในกลุ่มตัวอย่าง

ภาพประกอบที่ 1 แสดงป้ายชื่อหน้ามัสยิดนูรุลอิบาดะห์

ภาพประกอบที่ 2 แสดงที่ตั้งของมัสยิดนูรุลอิบาดะห์

ภาพประกอบที่ 3 แสดงพื้นที่โดยรอบชุมชนสุเหร่าบึงหนองบอน

3.3 กลุ่มตัวอย่างและการเลือกตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้กลุ่มสตรีไทยพุทธที่แต่งงานกับชายไทยมุสลิม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่อาศัยอยู่บริเวณโดยรอบมัสยิดนูรัลอิบาดะห์ หรือที่เรียกว่า “สุเหร่าบึงหนองบอน” ซึ่งกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการคัดเลือกด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการเลือกตัวอย่าง ดังนี้

3.3.1 คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง

1. มีสัญชาติไทย
2. มีอายุตั้งแต่ 25 ปีขึ้นไป
3. มีคู่สมรสเป็นชายมุสลิม
4. เคยนับถือศาสนาพุทธหรือเป็นพุทธศาสนิกชนโดยกำเนิด และเป็นมุสลิมโดยการสมรส
5. มีระยะเวลาการสมรส 5 ปี เป็นอย่างน้อย
6. ณ ปัจจุบันยังใช้ชีวิตอยู่กับคู่สมรส
7. อาศัยอยู่ในบริเวณโดยรอบมัสยิดนูรัลอิบาดะห์ (สุเหร่าบึงหนองบอน) เขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้สำหรับการวิจัย

1. แนวคำสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งได้มีการกำหนดเค้าโครงคำถามไว้อย่างกว้างๆ เพื่อนำเข้าสู่ประเด็นการวิจัย ซึ่งแหล่งข้อมูลผู้ถูกสัมภาษณ์มีอิสระในการเล่าเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับประเด็นทั่วไปได้อย่างเต็มที่ เช่น ประวัติส่วนตัว ที่อยู่ ภูมิลำเนาดั้งเดิม อาชีพ และครอบครัว เป็นต้น
2. แนวคำถามแบบเจาะลึก เพื่อเจาะเข้าสู่ประเด็นที่ต้องการอย่างละเอียดต่อไป
3. สมุดบันทึก สำหรับการจดบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ถูกสัมภาษณ์
4. เครื่องบันทึกเสียง เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกคำให้สัมภาษณ์ของแหล่งข้อมูล

3.4 บทบาทของผู้วิจัย และผู้ถูกวิจัย

สำหรับวิธีการศึกษาในครั้งนี้ใช้ **การวิจัยแบบกรณีศึกษา (Case study)** โดยผู้วิจัยและผู้ถูกวิจัยทำการศึกษาร่วมกันด้วยบทบาท ต่อไปนี้

บทบาทของผู้วิจัย ผู้วิจัยเลือกที่จะเปิดเผยตัวโดยแจ้งให้ผู้ถูกวิจัยทราบถึงข้อมูลโดยสังเขปของผู้วิจัย วัตถุประสงค์ในการวิจัย วิธีการและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และจากการที่ผู้วิจัยเป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ผู้วิจัยจึงมีความรู้ ความเข้าใจในวิถีชีวิต ความเชื่อ ข้อห้ามตามหลักศาสนาอิสลาม รวมถึงสภาพแวดล้อมในชุมชนมุสลิมเป็นอย่างดี ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการนับถือศาสนาเดียวกันหรือการเป็นมุสลิมเหมือนกันนั้น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้ถูกวิจัยรู้สึกไว้วางใจ และมีความเป็นกันเองกับผู้วิจัยในระยะเวลาอันรวดเร็ว ผู้วิจัยจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังส่งผลให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปอย่างราบรื่น นับรวมถึงข้อมูลที่ได้รับก็จะมี ความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

บทบาทของผู้ถูกวิจัย ผู้วิจัยเลือกที่จะให้ผู้ถูกวิจัยอยู่ในบทบาทของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความคิดพื้นฐานที่ว่าความรู้สึกของผู้ถูกวิจัยเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ผู้วิจัยระลึกอยู่เสมอว่า ผู้ถูกวิจัยได้สละเวลาเพื่อการให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้ถูกวิจัยจึงเปรียบเสมือนครูที่ได้นำเอาความรู้ และประสบการณ์จากชีวิตจริงมาถ่ายทอดให้เป็นประโยชน์แก่ตัวผู้วิจัยและแก่สังคมโดยรวม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมต่อไปได้ ดังนั้นตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจึงต้องระมัดระวังในการใช้คำถาม การแสดงออกและกิริยามารยาทที่มีต่อผู้ถูกวิจัยด้วยความสุภาพและคำนึงถึงสภาพจิตใจของผู้ถูกวิจัยให้มากที่สุดเท่าที่ผู้วิจัยจะสามารถทำได้

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาครั้งนี้มีแหล่งข้อมูลจาก 2 แหล่งดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร (Documentary research)

เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสาร หลักการ แนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากช่องทางข้อมูลต่างๆ ได้แก่ หนังสือ บทความ บทสัมภาษณ์ วิทยานิพนธ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

2. ศึกษาจากภาคสนาม (Field research) ผู้วิจัยใช้การเก็บข้อมูล 3 วิธีดังนี้

2.1) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) เป็นการสนทนาซักถามสตรีกลุ่มนี้เป็นรายบุคคล เพื่อต้องการค้นหาประเด็นที่เป็นคำตอบของงานวิจัยอย่างละเอียด โดยเป็นการสัมภาษณ์ข้อมูลในระดับลึกเจาะประเด็นต่างๆ ที่เป็นข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เส้นทางชีวิต ความรัก ชีวิตครอบครัว อาชีพการงาน การดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการปรับตัว ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์ในประเด็นการปรับตัวนั้น ผู้วิจัยได้นำมาตัวแบบประเมิน "SASS" มาเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งการสัมภาษณ์เจาะลึกในแต่ละครั้งจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์เฉลี่ยครั้งละ 40 นาที สัมภาษณ์คนละ 2-3 ครั้ง

2.2) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยเข้าไปเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ หรือกิจกรรมที่ตนศึกษา รวมทั้งการใช้ชีวิตประจำวันในครอบครัวร่วมกับสตรีในกลุ่มตัวอย่าง เพื่อสร้างความสนิทสนมกับสตรีกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้คนแปลหน้าอีกต่อไป และเพื่อให้ทราบถึงความเป็นไปและลักษณะการดำเนินชีวิตของสตรีกลุ่มนี้ อีกทั้งผู้วิจัยจะได้สังเกตสภาพชีวิตจริง การแสดงออกและเข้าใจในวิถีการใช้ชีวิตของสตรีกลุ่มนี้ได้อีกด้วย ทั้งนี้จุดประสงค์ในการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการวิจัยครั้งนี้ นอกจากการผู้วิจัยจะได้สังเกตสภาพชีวิตจริง ท่าทางและการแสดงออกของสตรีกลุ่มนี้แล้ว ยังเป็นการสังเกตจากตัวผู้วิจัยเอง เพื่อประโยชน์ในการติดตามประเมินผลเรื่องการปรับตัวทางสังคมของสตรีกลุ่มนี้ว่าเป็นไปตามตัวแบบประเมิน "SASS" ที่นำมาใช้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อนำมาใช้ในการตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.3) การศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) โดยศึกษากลุ่มสตรีไทยพุทธที่แต่งงานกับชายไทยมุสลิม จำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิต (Life history) ของกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง การสังเกต และการซักถามบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มตัวอย่าง เช่น คนในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม ไม่ว่าจะเป็นชีวิตในด้านที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อนฝูง รวมถึงวิถีการใช้ชีวิตและการปรับตัว เพื่อที่จะทำความเข้าใจสภาพชีวิตทั้งก่อน และหลังการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่าง ขึ้นตอน

การศึกษาประวัติชีวิตนี้ เป็นขั้นตอนที่ศึกษาควบคู่ไปกับขั้นตอนการสัมภาษณ์เจาะลึก โดยจะใช้เวลาในการสัมภาษณ์เฉลี่ยครั้งละ 40 - 45 นาที สัมภาษณ์คนละ 3 - 4 ครั้ง เนื่องจาก การศึกษาประวัติชีวิต เป็นการสร้างความเข้าใจในชีวิตของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม เริ่มตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน รวมถึงเรื่องราวสำคัญต่างๆ ในชีวิตของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ดังนั้นการศึกษาประวัติชีวิตนี้จะช่วยให้การวิจัยครั้งนี้ ได้ภาพของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3.6 หลักจริยธรรมกับการเก็บข้อมูล

สิ่งที่ละเลยไม่ได้ในการทำวิจัยครั้งนี้คือ ประเด็นทางจริยธรรม (ethic) เพราะในการวิจัย แต่ละครั้งนั้นย่อมมีผลต่อสิทธิของผู้ถูกวิจัย ดังนั้นเพื่อเป็นรักษาสิทธิและผลประโยชน์อันชอบธรรมให้แก่ผู้ถูกวิจัย ซึ่งผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่อไปนี้

3.6.1 แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการเปิดเผยตนเองของนักวิจัย

ในการทำวิจัยโดยการเก็บข้อมูลในแต่ละครั้ง ทางผู้วิจัยต้องมีการแจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้แก่ผู้ถูกวิจัยแต่ละรายทราบก่อน โดยจะต้องได้รับการบอกกล่าว ไม่มีการปิดบังข้อมูล หรือรายละเอียดในการทำวิจัย หรือหลอกลวง หรือปลอมตัว เพื่อให้ได้ข้อมูลตามต้องการและอาจจะบอกรายละเอียดอย่างคร่าวๆ เกี่ยวกับงานวิจัยชิ้นนี้ เช่น บอกด้วยว่าเรียนคณะอะไร ภาควิชาอะไร และนำข้อมูลนี้ไปใช้ทำอะไร เพื่อเป็นการสร้างความไว้วางใจและมั่นใจให้แก่ผู้ถูกวิจัย

3.6.2 การให้ผู้ถูกวิจัยเข้ามาเป็นส่วนร่วมและยินยอมให้เก็บข้อมูลโดยสมัครใจ

ในการทำวิจัยต้องไม่มีการบีบบังคับ หรือกดดันให้ผู้ถูกวิจัยยินยอมทำตามผู้วิจัย ดังนั้นทุกขั้นตอนควรจะได้รับอนุญาต และได้รับความยินยอมจากผู้ถูกวิจัยเอง เช่น ยินยอมให้สัมภาษณ์ ยินยอมให้เข้าทดลองเพื่อสังเกตพฤติกรรม โดยทั้งนี้ผู้วิจัยจะต้องสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยจนทำให้ผู้ถูกวิจัยเกิดความสมัครใจและร่วมมือในการให้ข้อมูล ซึ่งสามารถทำได้โดยแจ้งให้ผู้ถูกวิจัยทราบด้วยวาจาและให้คำยินยอมทางวาจา

3.6.3 ผู้วิจัยต้องรักษาความลับ ความเป็นส่วนตัว และการปิดบังชื่อของผู้ถูกวิจัย

การรักษาความลับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงกฎหมาย และศีลธรรมจรรยา หากข้อมูลถูกเปิดเผยอาจส่งผลกระทบต่อตามมาได้ ดังนั้นในการเก็บข้อมูลนั้น ทางผู้วิจัยจึงต้องคำนึงถึงเรื่องนี้เป็นอย่างมาก โดยจะใช้วิธีไม่เปิดเผยชื่อของผู้ให้ข้อมูล อีกทั้งปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้ถูกวิจัย หากผู้ถูกวิจัยไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลของตนเอง ผู้วิจัย จะทำการเปลี่ยนเป็นการใช้ชื่อหรือสถานที่สมมุติ หรือใช้เป็นรหัสแทน ซึ่งวิธีนี้ถือว่าสามารถเก็บ ข้อมูลได้อย่างมิดชิด ไม่ให้ผู้ใดนำมาใช้ทั้งในทางแง่บวกและลบได้

3.6.4 การวิจัยต้องไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทางร่างกาย และคำนึงถึงความปลอดภัยต่อจิตใจของผู้ถูกวิจัย

ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะพยายามไม่รบกวนเวลาในชีวิตประจำวันของผู้ถูกวิจัย เพื่อให้ผู้ถูกวิจัยสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ ทั้งนี้ทางผู้วิจัยจะใช้ช่วงเวลาตอนที่ผู้ถูกวิจัยว่าง ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ผู้ถูกวิจัยมีความสะดวกในการพบปะ พูดคุย และสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยซึ่งกัน และกัน และนำมาสู่การเก็บข้อมูล สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในประเด็นทางด้านจิตใจ ทางผู้วิจัยจะ พยายามหลีกเลี่ยงคำถามที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก หรือถ้าหากผู้ถูกวิจัยไม่พร้อมที่จะตอบคำถาม ทางผู้วิจัยเองจะพยายามเปลี่ยนประเด็นเพื่อให้สถานการณ์ดีขึ้น โดย อาจจะเปลี่ยนประเด็นในการซักถามให้พยายามครอบคลุมกับเหตุการณ์ทั้งหมด

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยนี้เน้นวิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก ดังนั้นการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ ข้อมูลจะควบคู่กันไป ถือเป็น การตรวจสอบข้อมูลจากการบันทึกภาคสนาม (Field note) เพื่อให้ข้อมูลที่ได้นั้นใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลแบบพรรณนา (Descriptive) โดยเริ่มต้นจากการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากการศึกษา ภาคสนามทั้งจากการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรัก การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม และการปรับตัวทางสังคมมาเป็น

กรอบและแนวทาง ในการทำความเข้าใจและตีความข้อมูลที่พบได้ เพื่อนำมาสู่การตอบโจทย์การวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้

3.8 การตรวจสอบข้อมูล

วิธีการศึกษาในครั้งนี้ใช้การวิจัย **แบบกรณีศึกษา** (Case study) ด้วยวิธีการ Triangulation ซึ่งเป็นการใช้เทคนิควิธี 3 เทคนิค และการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.8.1 เทคนิควิธี (Techniques)

- 1) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation)
- 2) การศึกษาประวัติชีวิต (Life history)
- 3) การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview)

3.8.2 แหล่งข้อมูล (Sources)

- 1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)
- 2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary sources)

3.9 ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาข้อมูลและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2549 โดยใช้เวลาประมาณ 3 เดือน

ขั้นตอนที่ 2 เตรียมเสนอโครงร่างวิทยานิพนธ์ ระหว่างเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2550 เป็นระยะเวลา 2 เดือน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการศึกษาภาคสนาม ขั้นตอนนี้เป็นระยะเวลาในการสร้างความคุ้นเคย และความสัมพันธ์ระหว่างกันของผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ อีกทั้งมีการฝังตัวร่วมกับกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง และบันทึก

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตและสัมภาษณ์ ระหว่างเดือน มีนาคม - สิงหาคม 2550 ใช้เวลาประมาณ 6 เดือน

ขั้นตอนที่ 4 เป็นขั้นตอนการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอผลการวิจัย ระหว่างเดือนกันยายน 2550 - กุมภาพันธ์ 2551 ใช้เวลาประมาณ 6 เดือน และนอกจากนี้ใช้เวลาอีก 7 เดือน เพื่อดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมและรออนเสนอผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

3.10 แผนดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน ตุลาคม 2549 – กันยายน 2551 รวมระยะเวลา 2 ปี

ขั้นตอนการวิจัย / ระยะเวลา	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
ขั้นตอนที่ 1 ทำการศึกษาข้อมูล ทบทวน และรวบรวม วรรณกรรม											2549	
ขั้นตอนที่ 2 เตรียมเสนอโครงร่าง วิทยานิพนธ์		2550										
ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสัมภาษณ์ และศึกษาภาคสนาม					2550							
ขั้นตอนที่ 4 เขียนรายงานผล การศึกษา และ เตรียมนำเสนอ งานวิจัย					2551					2550		

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

ในบทที่ 4 นี้ เป็นการกล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประวัติชีวิต และการสัมภาษณ์เจาะลึก ซึ่งแบ่งลำดับการนำเสนอเป็น 2 ส่วนคือ 1) ลักษณะประชากรในภาพรวม และ 2) ประวัติชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

4.1 ลักษณะประชากรในภาพรวม

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้เป็นประชากรที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งกล่าวถึงการแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาบริเวณพื้นที่โดยรอบมัสยิดนูรุลอิบาดะห์ (สุเหร่าบึงหนองบอน) จำนวน 10 กรณีศึกษา โดยมีลักษณะพื้นฐานทางประชากร ได้แก่ อายุของกลุ่มตัวอย่างและสามี ระยะเวลาสมรส จำนวนบุตร อาชีพของกลุ่มตัวอย่างและสามี รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ภูมิลำเนาของกลุ่มตัวอย่างและสามี และสถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน ลักษณะการใช้ชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ช่วงก่อนแต่งงาน และรูปแบบในการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน ลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีกลุ่มตัวอย่าง รูปแบบครอบครัวในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง และขอข่ายการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามของกลุ่มตัวอย่างภายหลังแต่งงาน รวมทั้งสรุปภาพรวมภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงอายุของกลุ่มตัวอย่างและสามี ระยะเวลาสมรส รวมทั้งจำนวนบุตร

คนที่	อายุของกลุ่ม ตัวอย่าง (ปี)	อายุของสามี (ปี)	ระยะเวลา สมรส (ปี)	จำนวนบุตร (คน)
1	57	57	29	3
2	44	49	9	-
3	66	66	39	2
4	56	66	29	-
5	65	68	45	6
6	34	40	14	1
7	45	48	24	3
8	45	48	26	3
9	25	29	7	2
10	41	43	7	-
ค่าเฉลี่ย	47.8	51.4	-	-

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยที่ 47.8 โดยผู้ที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 25 ปี และอายุมากที่สุด คือ 66 ปี สามีของเขามีอายุเฉลี่ยที่ 51.4 โดยสามีที่มีอายุมากที่สุด คือ 68 ปี และสามีที่มีอายุน้อยที่สุด คือ 29 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุน้อยกว่าสามี และมี 2 รายที่มีอายุเท่ากับสามี

นอกจากนี้ จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยถึง 47.8 และสามีของเธอก็มีอายุเฉลี่ยถึง 51.4 และส่วนใหญ่เป็นคู่สมรสที่มีอายุใกล้เคียงกัน หรือไม่ฝ่ายชายก็จะมีความมากกว่าเล็กน้อย ซึ่งก็ถือว่ามีเหมาะสมเพราะจะทำให้คู่สมรสมีความเข้าใจกันดี ดังนั้นจากตารางที่ 1 สัดส่วนตัวเลขจึงมีความสำคัญในการบ่งบอกถึงช่วงวัยของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มตัวอย่างและสามีส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในช่วงวัยกลางคน นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ และสามีมีระยะเวลาสมรสมานานกว่า 7 ปีขึ้นไป โดยคู่สมรสที่อยู่ด้วยกันมานานที่สุด คือ 45 ปี รองลงมา คือ 39 ปี 29 ปี และ 26 ปี ตามลำดับ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าในภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ นั้น เป็นบุคคลที่มีช่วงอายุอยู่ในวัยกลางคน แสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่ อีกทั้งในระยะเวลาในการสมรสเป็นการแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างและสามีผ่านประสบการณ์การใช้ชีวิตคู่และการปรับตัวมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

ตารางที่ 2 แสดงอาชีพของกลุ่มตัวอย่างและสามี รวมทั้งรายได้เฉลี่ยของครอบครัว

คนที่	อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง	อาชีพของสามี	รายได้เฉลี่ยของครอบครัว (บาท/เดือน)
1	ข้าราชการ	ข้าราชการ	60,000
2	รับจ้าง (ตัดเย็บเสื้อผ้า)	พนักงานบริษัทเอกชน	30,000
3	ค้าขาย	ค้าขาย	15,000
4	ค้าขาย	ค้าขาย	15,000
5	แม่บ้าน	ไม่ประกอบอาชีพ	0
6	รับจ้าง	รับจ้าง (คนขับรถบริษัทเอกชน)	15,000
7	รับจ้าง	รับจ้าง (คนขับรถแท็กซี่)	12,000
8	รับจ้าง	รับจ้าง (คนขับรถบริษัทเอกชน)	15,000
9	แม่บ้าน	รับจ้าง	9,000
10	รับจ้าง (พนักงานทำความสะอาด)	รับจ้าง (พนักงานทำความสะอาด)	10,000

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นถึงอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้าง จำนวนนี้มีถึง 5 ราย เป็นแม่บ้าน 2 ราย ค้าขาย 2 ราย และเป็นข้าราชการ 1 ราย ส่วนสามีของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างเช่นกัน จำนวน 5 ราย ค้าขาย 2 ราย เป็นพนักงานบริษัทเอกชน 1 ราย เป็นข้าราชการ 1 ราย และอีก 1 รายนั้นไม่ได้ประกอบอาชีพใดๆ

เมื่อรวมรายได้กันระหว่างสามีภรรยาเป็นรายได้เฉลี่ยของครอบครัวพบว่าผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยคือ ไม่มีรายได้เลย (เนื่องจากสามีมีความพิการทางร่างกายจึงไม่สามารถประกอบอาชีพได้ อีกทั้งภรรยาต้องเป็นแม่บ้านคอยดูแล ดังนั้นรายได้จึงต้องมาจากบุตร) และสูงสุด คือ 60,000 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นข้าราชการ

ตารางที่ 3 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ระดับการศึกษา			
	ป.4	ป.6	ม.6 /เทียบเท่า	ปริญญาตรี
1				√
2				√
3	√			
4	√			
5	√			
6		√		
7		√		
8		√		
9			√	
10		√		
รวม	3	4	1	2

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีการกระจายตัว และพบว่า โดยส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 โดยสำเร็จ การศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 4 ราย ระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 ราย ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือเทียบเท่า 1 ราย และปริญญาตรี 2 ราย

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับ การศึกษาที่ไม่สูงกว่าระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความสัมพันธ์กับอาชีพ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีลักษณะอาชีพที่ไม่จำเป็นต้องใช้ ความสามารถทางวิชาการมากนัก เนื่องจากเป็นอาชีพที่ใช้เพียงทักษะ ประสบการณ์และความ ซำนาญ เช่น อาชีพรับจ้าง ค้าขาย เป็นต้น ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงมีระดับการศึกษาที่ไม่สูงมากนัก

ตารางที่ 4 แสดงภูมิลำเนาของกลุ่มตัวอย่างและสามี และสถานที่พักอาศัยในปัจจุบัน

คนที่	ภูมิลำเนาของกลุ่ม ตัวอย่าง (ภาค/จังหวัด)	ภูมิลำเนาของสามี (ภาค/จังหวัด)	ที่อยู่ในปัจจุบัน
1	อีสาน (กาฬสินธุ์)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
2	กลาง (กาญจนบุรี)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
3	กลาง (อยุธยา)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
4	กลาง (ปทุมธานี)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
5	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
6	อีสาน (บุรีรัมย์)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
7	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
8	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
9	กลาง (สระแก้ว)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)
10	เหนือ (กำแพงเพชร)	กลาง (กรุงเทพฯ)	กลาง (กรุงเทพฯ)

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นถึงภูมิลำเนา และสถานที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง และสามี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคกลาง จำนวน 7 ราย เป็นคนกรุงเทพฯ 3 ราย กาญจนบุรี 1 ราย อยุธยา 1 ราย ปทุมธานี 1 ราย และสระแก้ว 1 ราย ทั้งนี้ยังประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่มาจากภาคอีสาน จำนวน 2 ราย และภาคเหนือเพียง 1 รายเท่านั้น ส่วนสามีของ

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ราย ล้วนแล้วแต่เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่าง และสามีเมื่อแต่งงานกันแล้วจะพักอาศัยในแถบกรุงเทพมหานคร

จากตารางที่ 4 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสตรีกลุ่มตัวอย่างกับชายไทยมุสลิม เกิดขึ้นได้โดยไม่จำกัดในเรื่องของพื้นที่ เนื่องจากปัจจุบันชายไทยมุสลิมมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกกลุ่มซึ่งนั่นก็คือ บุคคลที่ไม่ได้นับถือศาสนาอิสลามมากขึ้น จึงเป็นการเพิ่มโอกาสในการสมรสนอกกลุ่มของตนมากขึ้น เนื่องจากความใกล้ชิดจากการทำงาน ภายนอกชุมชนหรือภายนอกกลุ่ม การมีโอกาที่จะใกล้ชิดกับบุคคลนอกกลุ่มและการมีปฏิสัมพันธ์นอกกลุ่มซึ่งถือเป็นบุคคลต้องห้ามนั้น ย่อมทำให้ซึมซับคุณค่าที่แตกต่างจากคุณค่าเดิมของกลุ่มตน เพราะทั้งสองกลุ่มมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชายไทยมุสลิมซึ่งเป็นสามีของกลุ่มตัวอย่างเลือกคู่สมรสที่มีศาสนาต่างกัน และส่งผลให้มีการเพิ่มของชาวพุทธและมุสลิมมาอยู่ร่วมกันมากขึ้น

ตารางที่ 5 แสดงลักษณะการใช้ชีวิตของกลุ่มตัวอย่างช่วงก่อนแต่งงาน และรูปแบบในการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน

คนที่	ลักษณะการใช้ชีวิตส่วนตัว ช่วงก่อนแต่งงาน			รูปแบบในการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน	
	อยู่กับ ครอบครัว	อยู่กับญาติ	อยู่คนเดียว	ปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (แต่งงาน)	ไม่ปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียม ประเพณี (หนีตาม)
1			√	√	
2			√	√	
3			√	√	
4			√	√	
5	√				√
6		√			√
7	√				√
8	√			√	
9	√				√
10			√	√	
รวม	4	1	5	6	4

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ราย มีเส้นทางการดำเนินชีวิตและรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างกันดังนี้ คือ ลักษณะการใช้ชีวิตส่วนตัวช่วงก่อนแต่งงานของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ก่อนแต่งงานกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่คนเดียว จำนวน 5 ราย รองลงมาคือ การอาศัยอยู่กับครอบครัว จำนวน 4 ราย และอยู่กับญาติ เพียง 1 ราย ส่วนรูปแบบในการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันก่อนแต่งงาน ส่วนใหญ่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและประเพณี (นิกะฮูหรือการแต่งงาน) จำนวน 6 ราย ส่วนที่เหลือ ไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมธรรมเนียม (หนีตามกัน) จำนวน 4 ราย

แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยการที่มีหลักศาสนาอิสลามมากำหนดวิธีการดำเนินชีวิตร่วมกัน หากเกิดกรณีการหนีตามกันมาก่อน วิธีการแก้ไขก็ต้องกลับไปขอขมาผู้ปกครองทั้งสองฝ่าย และทำการนิกะฮู หรือแต่งงานกันเพื่อให้ถูกต้องตามหลักศาสนาในภายหลัง เพื่อป้องกันการถูกต่อต้านจากสังคมและชุมชนอิสลาม

นอกจากนี้จากตารางที่ 5 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า การที่กลุ่มตัวอย่างเลือกรูปแบบการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน แบบหนีตามกัน นั้น จะพบในกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัว หรืออยู่กับญาติเท่านั้น และไม่พบในกรณีที่พักอาศัยอยู่คนเดียว ดังนั้นแสดงให้เห็นว่า ลักษณะการใช้ชีวิตส่วนตัวช่วงก่อนแต่งงาน โดยการพักอาศัยอยู่กับครอบครัวของตนเองหรืออยู่กับญาตินั้น เป็นปัจจัยที่บีบบังคับให้กลุ่มตัวอย่างเกิดการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกัน ด้วยวิธีการหนีตามกัน ในที่สุด

ตารางที่ 6 แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ความยินยอมจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างก่อนแต่งงาน		ความยินยอมจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการแต่งงาน	
	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ
1	√		√	
2	√		√	
3	√		√	
4	√		√	
5		√	√	
6		√	√	
7		√	√	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

คนที่	ความยินยอมจากครอบครัวของ กลุ่มตัวอย่างก่อนแต่งงาน		ความยินยอมจากครอบครัวของ กลุ่มตัวอย่างภายหลังการแต่งงาน	
	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ
8	√		√	
9		√	√	
10		√	√	
รวม	5	5	10	0

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่าจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 10 ราย พบว่า มีจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 5 ราย ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวของตนเองก่อนแต่งงาน ทั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่ามีสัดส่วนเหมือนกับกลุ่มแรก 5 ราย ที่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวมาตั้งแต่ก่อนการแต่งงาน แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างทุกรายจะได้รับการยอมรับจากครอบครัวของตนภายหลังการแต่งงาน

ทั้งนี้หากพิจารณาในเรื่องความยินยอมจากครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 ราย พบว่าไม่ว่าจะเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ตาม กลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นเพียงเหตุผล หรือเป็นทัศนคติหนึ่งประกอบการพิจารณาในเรื่องแต่งงานเท่านั้น เพราะท้ายที่สุดแล้วผู้มีอำนาจในการตัดสินใจว่าจะแต่งหรือไม่แต่ง ก็คือกลุ่มตัวอย่างเอง

ตารางที่ 7 แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ความยินยอมจากครอบครัวของสามี กลุ่มตัวอย่างก่อนแต่งงาน		ความยินยอมจากครอบครัวของสามี กลุ่มตัวอย่างภายหลังการแต่งงาน	
	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ
1		√	√	
2	√		√	
3		√	√	
4		√	√	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

คนที่	ความยินยอมจากครอบครัวของสามี กลุ่มตัวอย่างก่อนแต่งงาน		ความยินยอมจากครอบครัวของสามี กลุ่มตัวอย่างภายหลังการแต่งงาน	
	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ	ยอมรับ	ไม่ยอมรับ
5		√	√	
6	√		√	
7		√		√
8		√	√	
9	√		√	
10		√	√	
รวม	3	7	9	1

จากตารางที่ 7 แสดงลักษณะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีกลุ่มตัวอย่างพบว่า จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 10 ราย พบจำนวนกลุ่มตัวอย่างถึง 7 ราย ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีก่อนการแต่งงาน และมีเพียง 3 รายเท่านั้น ที่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีมาตั้งแต่ช่วงก่อนแต่งงาน นอกจากนี้ในส่วนของความยินยอมจากครอบครัวของสามีกลุ่มตัวอย่าง พบว่ากลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 ราย ได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีของกลุ่มตัวอย่างภายหลังการแต่งงาน และมี 1 ราย ที่ครอบครัวของสามีไม่ให้การยอมรับกลุ่มตัวอย่างเลยทั้งช่วงก่อนและหลังการแต่งงาน

ตารางที่ 8 แสดงรูปแบบครอบครัวในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ที่อยู่หลังการแต่งงาน (รูปแบบของครอบครัว-จำนวนสมาชิกในบ้าน)		
	บ้านสร้างใหม่	บ้านเดิมของฝ่ายหญิง	บ้านเดิมของฝ่ายชาย
1	√ (ครอบครัวเดี่ยว-5คน)		
2	√ (ครอบครัวเดี่ยว-2คน)		
3	√ (ครอบครัวเดี่ยว-4คน)		
4	√ (ครอบครัวเดี่ยว-2คน)		

คนที่	ที่อยู่หลังการแต่งงาน (รูปแบบของครอบครัว-จำนวนสมาชิกในบ้าน)		
	บ้านสร้างใหม่	บ้านเดิมของฝ่ายหญิง	บ้านเดิมของฝ่ายชาย
5			√ (ครอบครัวขยาย)
6			√ (ครอบครัวขยาย)
7			√ (ครอบครัวขยาย)
8	√ (ครอบครัวเดี่ยว-5คน)		
9			√ (ครอบครัวขยาย)
10	√ (ครอบครัวเดี่ยว-2คน)		
รวม	6	0	4

จากตารางที่ 8 ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะที่พักอาศัยในปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อแต่งงานกันแล้ว คู่สมรสมักแยกครัวเรือนออกมาสร้างบ้านใหม่ เป็นจำนวน 6 ราย ที่พักอาศัยอยู่ในบ้านเดิมฝ่ายชาย เป็นจำนวน 4 ราย ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า จะไม่มีกรณีการพักอาศัยอยู่ในบ้านเดิมของฝ่ายหญิงเลย คู่สมรสส่วนใหญ่จะอยู่กันลำพังสามีภรรยาซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวเดี่ยวมากที่สุด เป็นจำนวน 6 ราย และส่วนที่เหลือจะพักอาศัยเป็นแบบครอบครัวขยาย ซึ่งครอบครัวขยาย หมายความว่าถึง ครอบครัวที่ประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีมากกว่าสามี ภรรยา และบุตรของเขา แต่เป็นสมาชิกในรุ่นบิดามารดา หรือญาติพี่น้องของคู่สมรส โดยกลุ่มตัวอย่างอยู่ร่วมกับสมาชิกของครอบครัวฝ่ายชาย เป็นจำนวน 4 ราย และไม่พบว่ามีกรณีการพักอาศัยอยู่ในครอบครัวเดิมของฝ่ายหญิงเลย

ตารางที่ 9 แสดงขอบข่ายการปฏิบัติตนตามหลักศาสนาอิสลามของกลุ่มตัวอย่างภายหลังแต่งงาน

คนที่	การแต่งกาย		อ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน		การทำละหมาด (5 เวลา)		อาหาร/ร้านอาหาร		การถือศีลอด	
	คลุมฮิญาบ	ไม่คลุมฮิญาบ	ได้	ไม่ได้	ทำได้	ทำได้ บางเวลา	ร้านมุสลิมเท่านั้น	ร้านทั่วไป	ทำได้	ทำไม่ได้
1		√		√		√	√		√	
2		√		√		√	√		√	

ตารางที่ 9 (ต่อ)

คนที่	การแต่งกาย		อ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน		การทำละหมาด (5 เวลา)		อาหาร/ร้านอาหาร		การถือศีลอด	
	คลุมฮิญาบ	ไม่คลุมฮิญาบ	ได้	ไม่ได้	ทำได้	ทำได้ บางเวลา	ร้านมุสลิมเท่านั้น	ร้านทั่วไป	ทำได้	ทำไม่ได้
3		√		√		√	√		√	
4	√			√		√	√		√	
5		√		√		√	√		√	
6		√		√		√		√	√	
7		√		√		√	√		√	
8	√		√		√		√		√	
9		√		√		√		√	√	
10		√		√		√	√		√	
รวม	2	8	1	9	1	9	8	2	10	0

จากตารางที่ 9 แสดงขอบข่ายการปฏิบัติตามหลักศาสนาของกลุ่มตัวอย่างภายใต้หลังแต่งงาน การปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่ต้องเรียนรู้ถึงหลักปฏิบัติ จากตารางนี้ คือ

1) **การแต่งกาย** การแต่งกายปกปิดตามรูปแบบที่อิสลามกำหนดไว้ สำหรับผู้หญิงมุสลิมเรียกในภาษาอาหรับว่า "ฮิญาบ" แปลว่า ระบบป้องกัน ปิดกั้นระหว่างเพศชายและเพศหญิง เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโรคเอดส์ เป็นต้น พบกลุ่มตัวอย่างที่สามารถปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด จำนวน 2 ราย และไม่คลุมฮิญาบ จำนวน 8 ราย

2) **ความสามารถในการอ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานได้** พบว่ามีเพียง 1 ราย เท่านั้น ที่สามารถปฏิบัติได้ ทั้งนี้เพราะกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านภาษาอาหรับ

3) **การทำละหมาด** คือการแสดงความเคารพสักการะ และการแสดงความขอบคุณต่ออัลลอฮ์ (ช.บ.) ซึ่งจะกระทำวันละ 5 เวลา คือ ตอนรุ่งอรุณ ตอนบ่าย ตอนตะวันตกล้อย ตอนดวงอาทิตย์ตกดิน และในยามค่ำคืน โดยในการละหมาดทุกครั้งมุสลิมทุกคนจะหันหน้าไปทางกะฮุบะฮ์ ซึ่งอยู่ในนครมักกะฮ์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จำนวน 1 ราย สามารถปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด 5 เวลา ส่วนที่

เหลือ 9 รายสามารถทำได้บ้างเป็นบางเวลาเท่านั้น จึงถือว่าไม่เคร่งครัด ทั้งนี้เหตุผลของผู้ที่ไม่สามารถปฏิบัติละหมาดได้อย่างเคร่งครัด เนื่องจากเหตุผลต่างๆ อาทิ เป็นช่วงเวลาของการทำงานไม่สะดวก ไม่มีพื้นที่ในการทำละหมาด เป็นต้น

4) **เรื่องของการกรากิน** หรือการเลือกร้านอาหาร สำหรับครอบครัวมุสลิมจะต้องเลือกรับประทานอาหารที่อนุมัติตามหลักการอิสลาม (ฮาลาล) มีคุณค่าและถูกหลักโภชนาการ จำนวน 8 ราย เลือกรับประทานตามหลักการของศาสนา และอีก 2 ราย ไม่เฉพาะเจาะจงเฉพาะแต่อาหารหรือร้านมุสลิมเท่านั้น โดยให้เหตุผลอันเนื่องมาจากความสะดวกสบายและโอกาสเอื้ออำนวย

5) **การถือศีลอด** การถือศีลอดในอิสลาม คือการงดเว้นจากการกิน ดื่ม การเสพสิ่งต่างๆ รวมถึงการมีความสัมพันธ์ทางเพศชั้นที่สามีภรรยา ตลอดจนการอดกลั้นอารมณ์ใฝ่ต่ำทั้งหลาย และการนินทาว่าร้ายผู้อื่นตั้งแต่ดวงอาทิตย์ขึ้นจนถึงดวงอาทิตย์ตก ซึ่งมุสลิมที่บรรลุนิติภาวะและมีสุขภาพร่างกายแข็งแรงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติเป็นเวลา 29 - 30 วัน ในเดือนรอมฎอนซึ่งเป็นเดือนที่ 9 ตามปฏิทินอิสลาม

จากตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าจากการปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามของกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว สามารถจัดเป็นกลุ่มตามระดับความเคร่งครัดทางศาสนาได้ **โดยกลุ่มที่ 1 เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาได้อย่างเคร่งครัด** โดยจากการศึกษาพบเพียง 1 รายเท่านั้นจากกรณีศึกษาทั้งหมด 10 ราย ที่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองได้ทั้งหมด เริ่มตั้งแต่เรื่องของการแต่งกาย ไปจนถึงเรื่องของการถือศีลอด ซึ่งถือว่าเป็นผู้เคร่งครัดตามหลักศาสนา และ**กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามหลักศาสนาได้อย่างหลวมๆ ไม่เคร่งครัด** กล่าวคือ เป็นผู้ปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ แต่ไม่ครบทุกข้อ จึงจัดเป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยเคร่งครัดตามหลักศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 10 แสดงภาพรวมภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง

คนที่	ภูมิหลังด้านวัฒนธรรม	การเลี้ยงดู ของครอบครัว	อำนาจในการตัดสินใจ	สาเหตุ/จุดหักเห	นิยามความรัก/ ความรัก คือ	รูปแบบความรัก	การปรับตัวตาม หลักศาสนา
1	อยู่ในวัฒนธรรมเดียว	อิสระ	ตัดสินใจเอง	ความใกล้ชิด	ความเห็นอกเห็นใจ	Storage ความรักแบบมิตรภาพ	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
2	อยู่ในพหุวัฒนธรรม	อิสระ	ตัดสินใจเอง	ความใกล้ชิด	ความผูกพัน	Storage ความรักแบบมิตรภาพ	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
3	อยู่ในพหุวัฒนธรรม	อิสระ	ตัดสินใจเอง	ความประทับใจ	การให้	Agape ความรักที่มีแต่การให้	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
4	อยู่ในพหุวัฒนธรรม	อิสระ	ตัดสินใจเอง	ความประทับใจ	ความอบอุ่น	Eros ความรักแบบเสนหา	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
5	อยู่ในวัฒนธรรมเดียว	เข้มงวด	ขึ้นอยู่กับพ่อแม่	พ่อแม่บีบบังคับ	พลัง	Mania ความรักแบบโรแมนติก	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
6	อยู่ในวัฒนธรรมเดียว	เข้มงวด	ขึ้นอยู่กับพ่อแม่	พ่อแม่บีบบังคับ	การได้ใช้ชีวิตอยู่กับคนที่ ทำให้เรามีความสุข	Storage ความรักแบบมิตรภาพ	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
7	อยู่ในวัฒนธรรมเดียว	เข้มงวด	ขึ้นอยู่กับพ่อแม่	พ่อแม่บีบบังคับ	การคอยเติมเต็ม ซึ่งกันและกัน	Pragma ความรักแบบเจอคนที่ใช่	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
8	อยู่ในพหุวัฒนธรรม	อิสระ	ตัดสินใจเอง	ความประทับใจ	ความอบอุ่น	Eros ความรักแบบเสนหา	ปรับตัวได้อย่างเคร่งครัด
9	อยู่ในวัฒนธรรมเดียว	เข้มงวด	ขึ้นอยู่กับพ่อแม่	พ่อแม่บีบบังคับ	อาการปิ้ง มีอาการตื่นเต้น	Eros ความรักแบบเสนหา	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด
10	อยู่ในวัฒนธรรมเดียว	เข้มงวด	ขึ้นอยู่กับพ่อแม่	ผิดหวังจาก สามีคนแรก	พลังและกำลังใจ	Ludus ความรักแบบไม่ผูกมัด	ปรับตัวได้แต่ไม่เคร่งครัด

4.2 ประวัติชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง

ประวัติชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 10 กรณีศึกษา ซึ่งจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจเพื่อใช้วิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไป มีรายละเอียด ดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 : กอบกุล (นามสมมติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	กาฬสินธุ์
อายุ	57
การศึกษา	ปริญญาตรี
อาชีพ	รับราชการ
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามีอายุ 57 ปี
	มีบุตรทั้งหมด 3 คน เป็นผู้ชาย 2 คน ผู้หญิง 1 คน

กอบกุล เป็นผู้หญิงที่เจียบขริม แต่ดูเศร้าในบางที่ ปัจจุบันอายุ 57 ปี ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นบุตรคนที่ 2 จากจำนวนพี่น้องทั้งหมด 6 คน บิดามารดาเป็นคนจังหวัดนี้ แต่เสียชีวิตแล้วทั้งคู่ ตั้งแต่ช่วงที่เธอยังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษา เมื่อกลายเป็นลูกกำพร้าชีวิตในวัยเด็กของเธอรวมทั้งพี่น้องค่อนข้างจะลำบาก พี่น้องแต่ละคนมีชีวิตระหกระเหินเพราะต้องแยกกันไปขออาศัยอยู่กับญาติ เพื่อให้ญาติอุปการะเลี้ยงดู โดยตัวเธอนั้นได้ไปอาศัยอยู่กับญาติท่านหนึ่ง ซึ่งหน้าที่ของเธอก็เปรียบเสมือนเด็กรับใช้ในบ้านหลังนี้ เธอต้องดูแลบ้าน เก็บกวาด ทำความสะอาด และต้องทำงานทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เพื่อแลกกับการที่เธออุปการะเลี้ยงดู มีบ้านอยู่ มีข้าวกินก็เพียงพอแล้ว

ส่วนในเรื่องของการศึกษานั้น ด้วยความเป็นเด็กกำพร้ามาอาศัยเขาอยู่ ทำให้เธอไม่ได้รับการส่งเสริมในเรื่องของการศึกษามากนัก แต่ด้วยที่เธอเป็นคนใส่ใจในการเรียน แม้จะลำบากแต่เธอก็ไปรับจ้างทำงานพิเศษนอกบ้าน เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายและเป็นทุนสำหรับการเรียนของเธอเอง ความลำบากทำให้เธอมีความพยายามเรียนให้ได้สูงที่สุดเท่าที่เธอจะทำได้ เธอมุ่งมั่นจนกระทั่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสาขาที่เกี่ยวกับการศึกษา เธอมีความใฝ่ฝันที่จะเรียนจบมาแล้ว

ได้งานทำในหน่วยงานที่มั่นคง เพื่อที่จะได้ไม่เป็นภาระให้กับญาติที่อุปการะเธออีกต่อไป โดยหลังจากเรียนจบเธอพยายามสอบบรรจุเข้ารับราชการให้ได้เพื่อความมั่นคงของชีวิต มีเงินเดือนประจำ และในที่สุดความฝันก็เป็นจริงเธอได้ย้ายไปรับราชการที่ต่างจังหวัด จังหวัดแรกที่เธอไปคือจังหวัดกาญจนบุรี และที่แห่งนี้เองที่ทำให้เธอได้พบกับสามีของเธอ ได้พบกับความรักและการแต่งงาน ซึ่งในตอนนั้นสามีของเธอก็ย้ายเข้าไปรับราชการที่จังหวัดกาญจนบุรีเช่นเดียวกัน เธอกล่าวว่า “พี่เป็นคนอีสาน ส่วนแฟนพี่เป็นคนกรุงเทพฯ พี่ไม่คุ้นเคยกับเรื่องมุสลิมเท่าไร จนได้มาเจอหนุ่มมุสลิมนี้แหละ พี่เจอกับเค้าครั้งแรกที่เมืองกาญจน์ ตอนนั้นต่างคนก็ต่างไปรับราชการที่นั่น เจอกันครั้งแรกก็รู้สึกถูกชะตา และด้วยความที่ต่างคนต่างก็ทำงานไกลบ้าน เลยรู้สึกเห็นอกเห็นใจกัน มีกันแค่สองคน ก็คอยช่วยเหลือกันตลอด พี่ประทับใจในความดีและความเสมอต้นเสมอปลายของเค้า”

เพราะที่ทำงานอยู่ใกล้กัน จึงได้รู้จักกัน ซึ่งในครั้งแรกก็ยังไม่รู้จักกัน แต่หลังจากนั้นทั้งคู่ก็ได้พบกันอีกประมาณ 2 ครั้ง จนฝ่ายชายเข้ามาทักทายก่อน และทำความรู้จักกัน โดยในช่วงที่ทั้งคู่รู้จักกันนั้น กอบกุลต้องอาศัยอยู่ที่เมืองกาญจน์เพียงลำพัง มีเพียงเพื่อนที่มาด้วยกันเท่านั้น จึงทำให้สามีที่ขณะนั้นเปรียบเสมือนเพื่อนและพี่ชาย โดยจะคอยช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ห่วงใยกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวมีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้เขา และเธอใกล้ชิดสนิทสนมกับสามีได้เร็ว

“เราพบกันเนื่องจากหน้าที่การงาน พี่จำได้ว่าวันนั้นเป็นวันประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งตัวพี่ในวันนั้นต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากร ตอนนั้นพี่ก็ไม่แน่ใจว่าเป็นความรักหรือเปล่า แต่พี่เริ่มรู้สึกแปลกๆ ตอนที่เราสบตากัน เหมือนมองเห็นอะไรบางอย่างในดวงตาคู่นั้นของเค้า แล้วหลังจากวันนั้นเราก็ได้พบกันบ่อยขึ้น เริ่มคุ้นเคยกันมากขึ้น ยิ่งรู้สึกประทับใจมากขึ้นตรงที่เค้าเป็นผู้ชายที่จริงจังกับงาน และเสียสละ พี่เห็นเค้าส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ทุกเดือน ทั้งๆ ที่ตอนนั้นเงินเดือนของข้าราชการอย่างเราก็ไม่ค่อยมากมาย ตอนนั้นพี่คงแบบว่า ค่อยๆ รัก ไปโดยไม่รู้ตัว”

ซึ่งความรู้สึกในขณะนั้น มีส่วนอย่างยิ่งที่ทำให้กอบกุลเกิดความสนิทสนมคุ้นเคย และตัดสินใจร่วมชีวิตด้วยในที่สุด โดยในส่วนของญาติพี่น้องนั้น แม้ในตอนแรกจะเป็นห่วงในเรื่องการเปลี่ยนศาสนาของเธอ แต่ก็ไม่ได้ขัดขวางในความสัมพันธ์ระหว่างเธอและสามี “พ่อแม่พี่เสียไปตั้งแต่พี่ยังเด็ก เหลือแต่พี่ชายคนโตที่เป็นหลักของบ้าน แต่เค้าก็ไม่ได้ว่าอะไรตอนที่เราคบกัน เพราะพี่จะเล่าให้พี่ชายฟังตลอด และที่สำคัญถึงเค้าเป็นมุสลิมแต่ก็เข้ากับครอบครัวพี่ได้ดี”

นอกจากนี้ในขณะที่คบกันนั้น เธอไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของการนับถือศาสนา เธอไม่ทราบด้วยซ้ำว่ามุสลิมต้องทำอะไรบ้าง มีหลักการอย่างไร ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างไร รู้เพียงว่าเขาเป็นคนดี และเสมอต้นเสมอปลาย การมีความรักจึงเธอจึงทำให้เธอไม่กังวลหรือคิดว่าเป็นข้อจำกัดศาสนา “เพราะความต่าง เราจึงมีความรักและความเอื้ออาทรต่อกันมากกว่าปกติ ทำให้พี่ยินยอมทำตามเงื่อนไขทางศาสนาเค้าได้” และ “ตอนที่เราสองคนคบกัน เรานับถือกันคนละศาสนา ความรักของเราจึงต้องมีเงื่อนไขตรงที่ว่า วิธีการที่จะทำให้พี่เป็นมุสลิมอย่างแท้จริงก็คือ แต่งงานเข้ารับอิสลาม การที่พี่นับถือพุทธมาก่อน พี่จึงต้องเข้าแขกด้วยคำกล่าวปฏิญาณเข้ารับอิสลามว่า อัซฮะดฺ อันลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ วะอัซฮะดฺอันนะ มุฮัมมัดร์ รอซูลุลลอฮฺ ในงานแต่งงานหรือการนิกะฮฺ พร้อมทั้งค่าสินสอด 125 บาท ตามธรรมเนียม”

เธอกับสามีแยกตัวออกมาสร้างครอบครัวใหม่ หลังจากที่ได้ตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม “การที่เราอยู่เป็นครอบครัวของเราเอง โดยไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านเดิมของสามี พี่ถือว่าเป็นข้อดีสำหรับพี่นะ ที่ทำให้เราไม่มีความเครียด ความกดดันมากนัก เพราะเรามีอิสระในการดำเนินชีวิตตามแบบครอบครัวเราเอง”

และเธอมีวิธีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวคือ “การปฏิบัติตัวของพี่ที่มีต่อเค้าก็เหมือนเดิม ทั้งก่อนแต่งและหลังแต่ง พี่รักเค้าก็ปฏิบัติตัวดีต่อกัน ให้มีความสุขได้ในทุกวัน แต่จากการไม่เป็นที่ยอมรับในเครือญาติของเค้า มันบั่นทอนพี่มาก ทุกวันนี้ปรับตัว ปรับใจอยู่ได้ เพราะความรักที่มีให้ ถ้าเมื่อไรคำว่ารักไม่มีความหมาย ความอดทนในการปรับตัว ปรับใจคงเกิดขึ้นได้ยาก” และสิ่งสำคัญที่เธอเรียนรู้และปฏิบัติตามหลักศาสนา “การละหมาดตรงตามเวลา คือ ความยากลำบากอย่างยิ่ง ซึ่งพี่ยังไม่สามารถทำได้ทุกเวลา เพราะสถานที่ไม่เอื้ออำนวย” “ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา สามีก็จะบอกตลอดว่าเราเป็นมุสลิมนะ การกินก็ต้องเลือกกินแบบมุสลิม ไม่ใช่ว่าจะซื้อจากร้านไหนก็ได้ มันไม่ดีนะถ้าเราไม่เคร่งครัดตามหลักศาสนา”

เธอให้เหตุผลว่าเธอให้ความสำคัญกับความรักมาเป็นอันดับหนึ่ง ความพึงพอใจในตัวคู่สมรสดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญที่ทำให้กอบกุลตัดสินใจใช้ชีวิตคู่ร่วมด้วย

กรณีศึกษาที่ 2 : กชกร (นามสมมติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	กาญจนบุรี
อายุ	44 ปี
การศึกษา	ปริญญาตรี
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามีอายุ 49 ปี ไม่มีบุตร

กชกรเป็นหญิงวัย 44 ปี มีบุคลิกเรียบร้อย แต่ดูมีความมั่นใจในตัวเองและเด็ดขาด พื้นเพเดิมเป็นจังหวัดกาญจนบุรี เธอจบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรีจากคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เธอเริ่มทำงานที่บริษัท Elna อยู่เกือบ 10 ปีโดยไม่เคยเปลี่ยนงานเลย หลังจากนั้นเธอได้ย้ายมาทำงานที่บริษัทแห่งใหม่ คือ Jasmin inter national ในตำแหน่งผู้จัดการร้าน มารับผิดชอบดูแลในส่วนของฝ่ายขายโทรศัพท์ทุกสาขาในเขตกรุงเทพฯ แต่ปัจจุบันเธอลาออกจากงานแล้ว เพื่อมาเป็นแม่บ้านดูแลสามี ในขณะที่เดียวกันก็รับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าเป็นรายได้เสริม ช่วยสามีหารายได้อีกทางหนึ่งด้วย

เธอเล่าถึงเรื่องราวความรักว่า “หลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ก็ได้เข้าทำงานที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายขาย และที่นี่ทำให้พี่เจอกับแฟนพี่ ตอนแรกเราคบกันแบบเพื่อน และด้วยความที่เป็นเพื่อนกันพอเริ่มสนิทกันมากขึ้น คำก็ชอบมาปรับทุกข์ มาปรึกษาปัญหาครอบครัวของเค้า พอกลุ่มใจมากก็เริ่มติดเหล้า เริ่มหนักขึ้นทุกวัน พี่เหนื่อยที่จะต้องคอยห้ามปรามเค้าเพราะพี่รู้ว่าคนมุสลิมจะห้ามดื่มพวกของเมาแบบนี้ แล้วอีกอย่างพี่ก็ไม่กล้าทิ้งหรือปล่อยให้เค้าเป็นแบบนี้ กลัวเค้าเสียคน และที่สำคัญนะพี่เป็นคนเดียวที่เอาเค้าอยู่ พอดูแลกันมากขึ้น หนักขึ้น มันก็เลยเป็นความรัก ความรักของพี่เริ่มต้นจากความผูกพัน พี่ก็ไม่ว่าเกิดขึ้นตอนไหนเหมือนเป็นพรหมลิขิต”

หลังจากที่เธอได้รู้จักกับชายมุสลิมคนหนึ่ง เธอทำงานที่เดียวกันกับเขา จุดเริ่มต้นของการคบกันคือ เป็นเพื่อนกันมาก่อน เวลามีปัญหาอะไรเขาก็จะมาระบายความในใจให้ฟัง แม้กระทั่งเรื่องภายในครอบครัวของเขา ตอนนั้นเธอเป็นเหมือนที่พึ่งพิงใจให้เขาเท่านั้น ในเรื่องการให้

คำปรึกษา ช่วยเป็นกำลังใจให้ ตอนนั้นเธอยอมรับว่าในตอนแรกไม่ได้คิดอะไรกับผู้ชายคนนี้เลย เธอตั้งใจที่จะอยู่เป็นโสด มีความสุขกับชีวิตแบบนี้มีอิสระ ไม่ได้ไขว่คว้าหาความรัก หาคู่ครอง คิดว่าไม่มีครอบครัว จะดีกว่าเพราะไม่อย่างมีปัญหา อีกทั้งมีความสุขกับการทำงานจึงไม่รู้สึกเหงาหรือต้องการหาคู่แต่อย่างใด

แต่สุดท้ายเธอก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ที่ดีที่มีต่อกันได้ และเป็นความผูกพันอย่างอัตโนมัติ ทั้งนี้เธอแสดงทัศนคติที่มีต่อความรักและศาสนาว่า ศาสนาแต่ละศาสนาค้ำยกัน และการเธอมีเพื่อนเป็นมุสลิมหลายคน เธอจึงมีความเข้าใจว่าเพียงแต่ศาสนาอิสลามมีข้อจำกัดมากกว่าเท่านั้นเอง ศาสนาพุทธจะมีวิถีชีวิตที่ง่ายกว่าโดยเฉพาะเรื่องการกินอยู่ แต่ศาสนาอิสลามจะมีเงื่อนไขตรงที่ต้องให้เราคนต่างศาสนาจะต้องปรับเปลี่ยนไปหาเขา การแต่งงานเป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิต และครองของมันเท่านั้น ถ้าเราคิดดี ทำดี จะอยู่ในศาสนาไหนก็เป็นคนดีได้

ความรักกับความแตกต่างทางศาสนาไม่ได้เป็นอุปสรรคสำหรับเธอ ด้วยสาเหตุที่ว่าพ่อของเธอเป็นคนจีน นับถือเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทุกอย่าง แต่ไม่นับถือศาสนา ไม่มีการไหว้พระ บำนาจของเธอจะอยู่แบบต่างคน ต่างศรัทธา ต่างคนอยากนับถือศาสนาใดก็ได้ เลยไม่มีการก้าวท้าวซึ่งกันและกัน ที่บ้านไม่ว่าอะไรหากเธอจะแต่งงานกับมุสลิม เพราะทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่การตัดสินใจของลูก อยากใช้ชีวิตแบบไหนก็เลือกทางเอง คิดเองเลย ตัดสินใจได้เองเขาไม่ห้าม “พ่อแม่ที่ไม่ได้มากำหนดไว้ว่าชีวิตที่จะต้องเป็นอย่างไร เค้านั่นใจว่าเราโตแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่การตัดสินใจของตัวเอง พ่อแม่อนุญาตให้เลือกทางเดินเอง ไม่เคยเข้ามาท้าวท้วงตัดสินใจได้เองเลย เค้านั้นไม่ห้าม” และทั้งนี้ “ความแตกต่างทางศาสนาจึงไม่ใช่ข้อจำกัดสำหรับคนที่รักกัน สำหรับคนที่มีจิตใจให้กัน ไม่ว่าจะนับถือศาสนาพุทธหรืออิสลาม ถ้าจะปรับเปลี่ยนมันก็ได้ลำบากยากเย็น มันขึ้นอยู่กับตัวเรา ใจของเราทั้งนั้น”

ถ้าไม่รักจะไม่แต่งงานก็ได้ จะแต่งงานไม่ลำบาก ไม่รักก็จะไม่สานความสัมพันธ์ต่อ ความรักของเธอเริ่มจากความสงสารเห็นใจและความผูกพัน นี่คือการเปลี่ยนที่ทำให้เธอมองเห็นคุณค่าของความรักที่มีให้กัน พ่อมีความรักเธอจึงมองไม่เห็นอุปสรรคของความแตกต่างทางศาสนา ความรักทำให้มองข้ามความแตกต่าง “พี่อยากจะดูแลเค้า พี่คิดว่าถ้าเราตัดสินใจไปอยู่กับเค้าก็ไม่น่ามี

ปัญหาอะไร พ่อแม่พี่เองก็ไม่ได้เคร่งครัดมากนัก การตัดสินใจครั้งนี้เป็นการเปลี่ยนจากการพุทธศาสนิกชนไปเป็นมุสลิม ดังนั้นพิธีทางพุทธเราจะไม่สามารถทำได้อีกแล้ว เหมือนกับได้อย่างก็ต้องเสียอีกอย่าง”

หลังจากที่ได้ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแล้ว เธอเล่าว่าปฏิภิกขุจากครอบครัวของสามีเธออยู่ในแง่ที่ดี ไม่มีอุปสรรคอะไร คนในครอบครัวของเธอดูแลเธอเป็นอย่างดี ไม่ได้แสดงท่าทีรังเกียจไปมาหาสู่กันเป็นปกติ หรืออาจเป็นเพราะตอนที่เธอแต่งงานกับเขา พ่อแม่เขาเสียชีวิตไปหมดแล้ว เขาเหลือพี่สาวเพียงคนเดียว และพี่สาวก็รักเขามาก ตามใจน้องทุกอย่าง และไม่ได้ห้ามปรามอะไร หากน้องรักใคร เขาก็รักด้วย เธอจึงมีความสุขในชีวิตครอบครัว “พี่คิดว่าการที่เราแยกออกมาอยู่กันแค่สองคน มันดีนะ มีความสุขดี แค่ดูแลความรู้สึกของสามีก็พอ อยู่เป็นครอบครัวเดียว ไม่มีปัญหาการแทรกแซงจากญาติพี่น้องทั้งของเค้าและของเรา”

แต่อย่างไรก็ตาม เธอมักจะได้รับการอบรมจากพี่เขยของสามีเสมอเวลาที่เจอกัน เขาจะเน้นการสอนในเรื่องการแต่งกาย และการปฏิบัติตัวตามหลักศาสนา เพื่อที่จะได้ไม่ถูกชาวบ้านติฉินนินทา “ความรักทำให้เป็นไปได้ทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นพุทธหรือว่ามุสลิม การแต่งงานสำคัญสำหรับพี่นะ การแต่งงานของพี่เป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นไปตามครรลองของมันเท่านั้น ถ้าเราคิดดี ทำดี จะอยู่ในศาสนาไหนไม่ว่าจะเป็นพุทธ หรืออิสลาม เราก็เป็นคนดีได้เหมือนกัน”

ในด้านของการปรับตัวตามหลักศาสนา เมื่อผ่านการแต่งงานแล้ว มีสิ่งสำคัญที่เธอต้องปฏิบัติ “การละหมาดวันละ 5 เวลา เป็นภาระที่หนักมากสำหรับพี่ ตอนแรกพี่รู้สึกลึกลับใจที่จะปฏิบัติ เพราะไม่ใช่สิ่งที่คุ้นเคยเหมือนการกราบพระ ไหว้พระ แต่พอพี่เริ่มทำเป็นแล้ว พี่ก็พยายามจะทำให้ได้ทุกวัน” และเรื่องของการเลือกรับประทานอาหารเธอกล่าวว่า “เรื่องอาหารการกิน พี่ไม่ต้องลำบากเลย เพราะสามีจะเป็นคนจัดการให้ทุกวัน เค้าจะซื้อมาจากร้านประจำของเขา ซึ่งเป็นร้านมุสลิมแถวที่ทำงาน”

เธอกล่าวถึงความสำคัญของความรักที่มีผลต่อการปรับตัวว่า รักแล้วก็จะทำให้เป็นไปได้ทุกอย่างไม่ได้ เปลี่ยนให้ได้ วิถีชีวิตคนปรับได้อยู่แล้วไม่ว่าจะอยู่ในสภาพไหน มันเป็นการเปลี่ยนแค่จุดเดียว ไม่ได้เป็นการเปลี่ยนจากขาวเป็นดำ ถ้าเป็นสิ่งที่ถูกต้องก็พร้อมจะปรับตัวเสมอ

กรณีศึกษาที่ 3 : กรกมล (นามสมมติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	อยุธยา
อายุ	66 ปี
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ	ค้าขาย
สถานภาพการสมรส	สมรส

สามีอายุ 66 ปี มีบุตรทั้งหมด 2 คน เป็นผู้ชาย 1 คน ผู้หญิง 1 คน

กรกมล เป็นผู้หญิงอายุ 66 ปี เป็นผู้หญิงเรียบร้อย พุดน้อยและใช้ชีวิตเรียบง่าย ปัจจุบันกรกมลประกอบอาชีพค้าขาย โดยสามีของเธอก็ประกอบอาชีพค้าขายเช่นเดียวกัน ร้านค้าของเธอเป็นร้านโชห่วยเล็กๆ ซึ่งได้มาจากน้ำพักน้ำแรงของสามี โดยชั้นบนนั้นเป็นที่พักอาศัยของครอบครัว ถึงแม้รายได้แต่ละเดือนจะไม่สูงมากนัก แต่ก็พอกับค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงครอบครัวของเธอเอง เพราะลูกทั้งสองคนของเธอมีรายได้ประจำเป็นของตนเองแล้ว เธอและสามีจึงปราศจากภาระการเลี้ยงดูบุตร

กรกมลกล่าวว่าเธอเป็นคนต่างจังหวัด พื้นเพเดิมของเธอ คือ อำเภอผักไห่ จังหวัดอยุธยา เธอต้องเข้ากรุงเทพฯ มาหางานทำ เพราะถ้าอยู่บ้านที่อยุธยา ก็ไม่มีงานให้ทำและเงินก็ไม่มี ชีวิตในวัยเด็กของเธอค่อนข้างลำบาก ซัดสน เนื่องจากเธอมีพี่น้องถึง 12 คน โดยเธอเป็นลูกสาวคนโตด้วย จึงมีภาระหนักในการดูแลน้องๆ แทนพ่อแม่ที่ทำงานหาเช้ากินค่ำ เธอจึงจบการศึกษาเพียงแค่ชั้น ป.4 เนื่องจากไม่มีโอกาสทางการศึกษา

เธอต้องพึ่งพาตนเองในทุกๆ เรื่อง เพราะพ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาดูแลลูกๆ เท่าที่ควร กรกมลเริ่มทำงานตั้งแต่วัยเด็ก ด้วยการที่เป็นลูกคนโต เธอจึงต้องรับจ้างทำงานต่างๆ เท่าที่จะสามารถทำได้ เธอมีความต้องการที่จะแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ โดยเธอไม่ลืมที่จดจำในสิ่งที่พ่อแม่พร่ำสอนตั้งแต่เด็กจนโต ก็คือ การเป็นคนขยัน ไม่เกียจคร้าน เพื่อที่วันข้างหน้าจะได้มีชีวิตที่สุขสบาย

แต่ด้วยข้อจำกัดทางการศึกษา การมาหางานทำที่กรุงเทพฯ จึงมีงานไม่มากนักให้เธอทำมากนัก ด้วยวุฒิการศึกษาที่เธอมีเพียงชั้นป.4 เธอจึงได้ทำงานเป็นเพียงแม่บ้าน ที่บ้านของอดีตวุฒิสมาชิกท่านหนึ่ง เธอกล่าวว่าทั้งเจ้านายและภรรยา เป็นนายจ้างที่มีความเมตตาต่อเธอมาก

หากจะกล่าวถึงเรื่องความรัก ดูเหมือนว่าเธอจะไม่ค่อยคาดหวังมากนัก เธอไม่ค่อยมีเวลา คิด หรือฝัน เธอบอกว่าตอนนั้นก็แค่ปล่อยให้มันเป็นไป และที่สำคัญวันหนึ่งหมดไปกับการ ไม่ค่อยได้ไปไหน นอกจากไปจ่ายตลาด และที่สำคัญที่สุดเธอบอกว่าเธอไม่ใช่คนสวย ออกจะดูเซเซๆ ถ้าเห็นการแต่งตัว เพราะเธอชอบนุ่งผ้าถุง ไม่หือหวาคงไม่มีใครมาชอบ แต่คงเป็นโชคชะตาที่ทำให้เธอได้พบกับชายคนหนึ่งซึ่งปัจจุบันนั้นเป็นสามีของเธอ เธอกล่าวว่า “บุพเพสันนิวาสมั้ง! ทำให้เรามาเจอกัน ตอนนั้นที่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ในบ้านอดีตนักการเมืองท่านหนึ่งย่านเอกมัย ส่วนเค้ามีอาชีพเป็นช่างตัดผมอยู่แถวท้องฟ้าจำลอง เค้าชอบทำผมทรงมิตรชัยบัญชา ครั้งแรกเจอกันที่ร้านอาหารมุสลิมเพราะพี่กับเพื่อนชอบไปกินที่ร้านนี้ เจอกันบ่อยที่ร้านนี้ พอบ่อยเข้าก็รู้จักชอบพอกัน พอเค้าเสร็จงานจากร้านตัดผมเค้าก็จะมาหาที่ร้านอาหาร ชอบเลี้ยงข้าวเป็นประจำ แถมขากลับยังไปส่งพี่ที่บ้านเจ้านายทุกวัน และที่ซึ่งเค้ามาก ก็คือตอนที่เค้าแบ่งเงินรายได้ของเค้ามาให้เราวันละ 20 บาท เพื่อให้พี่เก็บสะสมไว้ใช้ยามฉุกเฉิน”

ช่วงเวลาที่เธอคบกับเขาในฐานะคนรักนั้น ปฏิกริยาของคนในครอบครัวของเธอแสดงออกในลักษณะ “ตอนแรกที่บอกว่าคบกับคนมุสลิม พ่อแม่ก็เหมือนเป็นกังวล เพราะศาสนาเราต่างกัน แต่ก็ได้ไม่ได้ห้ามนะ คงเห็นว่าเราชอบพอกันแล้ว คงห้ามไม่ทันแล้วละ” “เรารักเค้า แน่วแน่กับเค้า เห็นเค้าเป็นแบบอย่าง ความแตกต่างก็ไม่มีปัญหาอะไรนะ ประมาณว่าเข้าเมืองตาหลิว ต้องหลิวตาตามและศาสนาทุกศาสนาก็สอนให้คนเป็นคนดี”

ดังนั้น เมื่อเส้นทางความรักของเขาและเธอดำเนินต่อเนื่องมาในระยะหนึ่ง เธอจึงมีวิธีการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยพิจารณาจาก “คงบุพเพสันนิวาสที่ทำให้เราได้มาเจอกัน รักกันก็ต้องแต่งงานกันให้ถูกต้อง พี่คิดว่าเงื่อนไขการนิกะห์ก็ได้หนักหนา เพียงแต่เราต้องตั้งใจ โดยเฉพาะคำกล่าวภาษาอาหรับ แต่พี่ก็ผ่านไปได้ละ แล้วตอนที่พี่นิกะห์ก็ไม่มีภาระ ไม่มีขบวนหรอกนะ ได้เพียงค่าสินสอด 125 บาท พ่อแม่พี่เสียใจนะ เขาคิดว่าทำไมลูกมีค่าตัวแค่ 125 บาท พอตอนหลังทางฝ่ายสามีที่เลยเอาเงินไปให้ก้อนหนึ่ง เรียกว่าให้เป็นค่าน้ำนม”

หลังจากที่เธอได้ตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันแล้ว เธอได้กล่าวถึงวิธีการปรับตัว เมื่ออยู่ในครอบครัวใหม่ “ถ้าไม่รักไม่ชอบ ก็คงไม่กล้าตัดสินใจมาอยู่กับเค้าหรอก เพราะความรักทำให้เราทำให้เค้าได้ทุกอย่าง พี่ยึดหลักความรักมาใช้เป็นแรงกระตุ้นให้เราปรับตัวเข้าหากันได้ด้วยความหวังว่าการใช้ความรักนำทาง ใช้ความรักพูดคุยกัน เวลาทะเลาะกันก็จะได้ไม่มีปัญหาตบตี แค่ออวากันบ้างเดี๋ยวก็จบ ชีวิตคู่และการปรับตัวก็จะมีปัญหา”

“การเรียนรู้ขั้นตอนการทำความสะอาดร่างกาย และการละหมาดเป็นสิ่งที่ยาก แต่สามีของพี่จะช่วยเขียนคำอ่านละหมาดลงในกระดาษ และสอนท่าทางการยืน การก้ม และการกราบ แล้วก็สอนให้พี่ท่องคำอ่านในละหมาดตามคู่มือหัดละหมาด พี่ก็ค่อยๆฝึกฝนจนสามารถทำตามท่าทางได้ถูกต้อง”

สำหรับในเรื่องความรักและการปรับตัวนั้นเมื่อเธอได้เข้าไปอยู่ในสังคมมุสลิม เธอจึงได้ทราบว่าการปรับตัวนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงตนเป็นผู้หญิงมุสลิม การเรียนรู้และใส่ใจเป็นวิธีการที่ควรปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องและลดความตึงเครียดให้แก่ตัวของเธอเอง เธอกล่าวว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวของเธอค่อนข้างราบรื่น ทั้งนี้คงเป็นเพราะ “บ้านเรามีแค่ 4 คน พี่ สามีและลูกๆ พี่โชคดีที่ไม่ได้อยู่เป็นครอบครัวใหญ่ร่วมกับครอบครัวเดิมของสามี ไม่ยุ่งงันปัญหาครอบครัวต้องมีแน่ๆ โดยเฉพาะปัญหาแม่ผัวกับลูกสะใภ้”

กรณีศึกษาที่ 4 : กรรณิการ์ (นามสมมติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	ปทุมธานี
อายุ	56 ปี
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ	ค้าขาย
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามี อายุ 66 ปี ไม่มีบุตร

กรรณิการ์ เป็นผู้หญิงอายุ 56 ปี อารมณ์ดี และมีอัธยาศัยดี ปัจจุบันประกอบอาชีพค้าขาย เธอเริ่มต้นการศึกษาที่โรงเรียนวัดแห่งหนึ่งใกล้ๆ บ้าน ช่วงเวลานั้นครอบครัวของเธอยากจนมาก เพราะพ่อแม่มีลูกติดๆ กันหลายคน อีกทั้งพ่อซึ่งตอนนั้นมีอาชีพทำนา ก็ยังเป็นหนี้จากการกู้ยืมเงินเพื่อมาทำการเกษตร

กรรมกรให้ฟังว่าชีวิตตอนนั้นลำบากมาก เธอกับน้องต้องเอาพริกเอามะนาวไปขายในตลาด เพื่อหาเงินมาเป็นรายได้พิเศษ เธอเล่าว่า ตัวเธอนั้นเป็นคนรักการเรียนมาก อยากเรียนหนังสือให้สูงๆ เพื่อที่จะมีชีวิตที่ดีกว่านี้ แต่สภาพแวดล้อมของครอบครัวไม่อำนวยให้ เธอจึงต้องลาออกจากโรงเรียน หลังจากเรียนจบแค่เพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้น้องได้มีโอกาสได้เรียนบ้างด้วยความเต็มใจ เป็นเพราะเธอรักน้องมาก และอยากให้น้องตั้งใจเรียนหนังสือ

เธอโดนพ่อแม่ดูด่าอยู่เสมอโดยเฉพาะแม่ เนื่องจากเธอไม่ช่วยทำงานบ้าน เอาแต่ออกนอกบ้าน เธอยอมรับว่าเธอไม่ชอบทำงานบ้านเพราะทำแล้วไม่ได้เงิน และเมื่อเพื่อนมาชวนให้ไปทำงานนอกบ้าน เช่น การช่วยเพื่อนบ้านถางหญ้า เผาถ่าน เก็บขยะ เธอก็จะอยากออกไปทุกครั้ง เพราะได้ค่าตอบแทนและนำมาเป็นเงินช่วยเหลือครอบครัวได้ เป็นการจุนเจือครอบครัวของเธอในทางอ้อม

ความสัมพันธ์กับแม่นั้นดูเหมือนจะแยกว่าความสัมพันธ์กับพ่อ เพราะเธอโดนแม่ด่าทอเป็นประจำ โดยแม่ของเธอซึ่งมักมีปัญหาเกี่ยวกับการทำมาหากินอยู่แล้ว เวลาเกิดความไม่พอใจก็มักจะระบายใส่เธออีก ส่งผลให้เธอมีอาการต่อต้านพ่อแม่อยู่เสมอ และสุดท้ายเธอก็พยายามหาทางออกด้วยการไปทำงาน เป็นแม่บ้านทำความสะอาดที่บ้านหลังหนึ่ง ซึ่งเพื่อนของเธอเป็นคนชักชวนและพาไปสมัคร

เธอหนีออกจากบ้านไปพร้อมกับเพื่อนผู้หญิงคนนั้นเอง โดยไปอาศัยอยู่ที่บ้านญาติของเพื่อนก่อน หลังจากนั้นด้วยความที่เป็นเด็กต่างจังหวัด อายุและการศึกษาก็น้อย จะทำงานอะไรก็ลำบากเพราะเรียนจบแค่ ชั้น ป.4 เธอจึงไปสมัครงานที่โรงงาน เพื่อทำงานเป็นพนักงานฝ่ายผลิตสินค้าประเภทแชมพู ยาสระผม รายได้ก็ไม่มากนักแต่ก็พออยู่ได้ และด้วยความที่เป็นคนหน้าตาน่ารัก(ในสมัยนั้น) จึงมีผู้ชายมาติดพันหลายคน แต่เธอก็ไม่ได้ให้ความสนิทสนมมากนัก

แต่ในขณะที่เดียวกันเธอกลับรู้สึกประทับใจผู้ชายคนหนึ่งอย่างมาก โดยเธอเล่าว่าเขาเป็นพี่ที่มีอายุมากกว่าเธอ แต่ก็จัดว่าเป็น “คนหน้าตาดี พุดก็เพราะ แล้วก็มีน้ำใจกับเธอมาก เวลาอยู่ใกล้ๆ แล้วรู้สึกอบอุ่น” ทั้งนี้ความสัมพันธ์ระหว่างเขาและเธอดูจะแน่นแฟ้นมากขึ้นอันเนื่องมาจาก “พี่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ตอนนั้นเป็นเด็กบ้านนอกไม่รู้จักใครเลยมีเพียงเพื่อนผู้หญิงมุสลิมคนหนึ่งทำงานเป็นแม่บ้านเหมือนกัน ด้วยความที่เพื่อนมาอยู่ก่อนจึงรู้จักคนเยอะ คำก็เลยแนะนำให้รู้จักกับผู้ชายคนนี้ เพื่อนบอกว่าเค้าเป็นคนดีนะ ตอนนั้นรู้สึกดีกับเค้าอยู่แล้วก็ค่อยๆ เปิดใจรับ แต่มีเหตุการณ์ที่ทำให้รักเค้า แล้วลงเอยเป็นแฟน

กันในตอนหลัง ก็เพราะเค้าตามไปช่วยพี่ ทำให้พี่รอดพ้นจากการถูกเพื่อนผู้ชายข่มขืน ตอนนั้นเค้าเหมือนพระเอกขี่ม้าขาวมาช่วย อาจจะถูกน้ำเน่านะ แต่ถ้าเหตุการณ์แบบเกิดขึ้นกับผู้หญิงคนไหนแล้ว พี่เชื่อว่าประทับใจทุกราย”

ความสัมพันธ์ระหว่างเขาและเธอ ในการคบหาเป็นคู่รักกันนั้นเป็นไปด้วยความราบรื่น แม้ว่าตอนแรกเธอจะมีความกังวล ภายหลังจากการที่เธอรับรู้ว่าเป็นมุสลิม แต่ด้วยความที่มีเพื่อนเป็นมุสลิมอยู่แล้ว จึงรู้สึกว่าจะไม่ใช่เรื่องแปลกอะไรกับการที่มีคนรักเป็นคนต่างศาสนาเพิ่มขึ้นมาอีกคน “พี่มีเพื่อนสนิทเป็นมุสลิม บ้านอยู่ใกล้กัน โตมาด้วยกันและเราเห็นเค้าเป็นแบบอย่างมุสลิมที่ดี เค้าชอบเล่าเรื่องศาสนาให้ฟังอยู่บ่อยๆ เราก็เลยมีความศรัทธาในตัวของเขา ศาสนาและ พิธีกรรมต่างๆ แล้วสุดท้ายก็มีสามีเป็นมุสลิม พี่เลยได้เป็นมุสลิมสมใจ” “คนรักกันชอบกัน พอถึงเวลาก็ต้องแต่งงาน งานแต่งพี่ไม่มีพิธีรีตองอะไรมาก แคไปบอกพ่อแม่ให้รับรู้ แล้วก็ให้ท่านอธิษฐานบิฮาล์มาประจักษ์ยึดทำพิธีให้ตามขั้นตอนการนิกะห์ เพื่อให้การอยู่ด้วยกันอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา” หลังจากที่แต่งงานกันแล้ว “สามีพาพี่ออกมาอยู่ข้างนอก เค้าบอกว่าสงสารพี่ ถ้าให้พี่เข้าไปอยู่ร่วมกับพ่อแม่ของเค้า พี่ก็รู้สึกดีนะที่ออกมาอยู่กันเอง พี่จะได้ไม่ต้องมีความกังวลในเรื่องการวางตัวกับพ่อแม่ของสามี”

แม้ว่าเธอจะมีความรู้สึกสุขใจที่มีคนรักมาดูแล แต่สิ่งหนึ่งที่เธอมีความกังวล นั่นก็คือเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว โดยในภายหลังจากการแต่งงานแล้วเธอต้องปรับเปลี่ยนความเชื่อ และศรัทธาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสามีของเธอ ซึ่งเธอก็ได้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเฉพาะเรื่องของการแต่งกาย “การคลุมศีรษะเป็นสิ่งที่ดีๆ เปลี่ยนแปลง พี่เริ่มเปลี่ยนจากการสวมกางเกงยีนส์ มาเป็นกระโปรงและเสื้อแขนยาว จากนั้นพี่ก็ตัดสินใจที่จะคลุมศีรษะและสวมเสื้อแขนยาวกับกระโปรงยาว มันก็ไม่ยากนะที่จะปฏิบัติตามคำสอนของอิสลาม และพี่ก็มีความสุขที่ได้คลุมผ้าสวยๆ ทุกวัน”

กรณีศึกษาที่ 5 : กัลยา (นามสมมติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	กรุงเทพฯ
อายุ	65 ปี
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 4
อาชีพ	แม่บ้าน
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามีอายุ 68 ปี
	มีบุตรทั้งหมด 6 คน เป็นผู้ชาย 4 คน ผู้หญิง 2 คน

กัลยา เป็นผู้หญิงอายุ 65 ปี เธอเป็นคนที่มีความดี บุคลิกลักษณะของเธอเป็นคน อารมณ์ดี และดูเป็นมิตรอยู่ตลอดเวลา เธอเกิดในครอบครัวเกษตรกร เธอจบการศึกษาเพียงชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 และเธอก็ไม่สามารถเรียนต่อได้ เพราะต้องออกมาช่วยพ่อกับแม่ทำนา

เธอเล่าว่าตั้งแต่เด็ก ชีวิตในวัยเด็กของเธอนั้นอาศัยอยู่กับพ่อแม่ตลอด การกระทำทุกอย่าง ต้องอยู่ในสายตาพ่อแม่ แม่กระทั่งเรื่องความรัก พ่อแม่ต้องการอยากให้เธอแต่งงานออกเรือนไป เผื่อว่าจะได้ช่วยเหลือครอบครัวได้บ้าง แต่เธอยังไม่พร้อมที่จะมีครอบครัวสักที จนอยู่มาได้ระยะ หนึ่ง ตอนนั้นเธออายุแค่เพียง 16 ปี เธอเริ่มชอบพอกับผู้ชายคนหนึ่ง เป็นชายมุสลิมและเธอ แอบคบกับหนุ่มมุสลิม โดยที่ไม่ให้พ่อแม่ไม่รู้ เพราะเธอรู้ว่าพ่อกับแม่คงไม่พอใจที่เธอมีคู่รักเป็น คนต่างศาสนา แม้ว่าบ้านของเธอกับเขาจะอยู่ในละแวกเดียวกัน และเขาก็มาช่วยทำนา นวดข้าว ฝัดข้าวอยู่บ่อยๆ แต่พ่อแม่ของเธอก็ไม่เคยนึกเฉลียวใจกับท่าทีของเขาและเธอ พ่อแม่ไม่เคยรับรู้ เรื่องราวความรักของเธอเลย เธอบอกว่าหลังจากคบกันแบบหลบๆซ่อนๆ แล้วเธอก็รู้สึกไม่มีความสุข กับความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถเปิดเผยได้ เธอจึงพยายามจะตัดใจจากเขาในตอนนั้น เนื่องจากเธอ ไม่สามารถทนอยู่ในสภาพแบบนี้ต่อไปได้อีก จะบอกพ่อแม่ก็ไม่ได้ หรือถ้าคบกันต่อไปนานวันเข้า ก็กลัวว่าถ้าผูกพันกันมากกว่านี้ ก็จะเสียใจเปล่าๆ แต่คนรักของเธอก็ไม่ยินยอมและไม่เห็นด้วยกับ การหาทางออกของเธอด้วยวิธีการแบบนี้

จากความสัมพันธ์ระหว่างเขาและเธอ ทำให้เธอมีภาพของความรักในอุดมคติ ก็คือ “รัก แล้ว ความแตกต่างไม่ได้เป็นข้อจำกัด แถมยังเป็นพลังเสียด้วยซ้ำ ถ้ารักคนนี้แล้ว มา

ทางนี้แล้วก็ต้องตั้งใจทำให้ได้ เพื่อเค้า” แต่จากสภาพความเป็นจริงนั้นความสัมพันธ์ระหว่างเขาและเธอไม่สามารถเปิดเผยได้ จนในที่สุดเขาและเธอต้องหาทางออกขั้นเด็ดขาด โดยเธอเล่าว่า “รักคนนี้แล้ว ไม่มีทางเลือกจริง ๆ มันเป็นวิธีเดียวที่ทำให้เราได้อยู่ด้วยกัน”

จากเหตุการณ์นี้เธอเลือกวิธีหนีตามเขาไป เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งเธอก็พยายามอธิบายถึงเหตุผลในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานว่า “ไต่ะ(คำเรียกผู้หญิงสูงอายุ) นะยอมมีอะไรกับเค้า ยอมเป็นเมียเค้า เพราะความรัก ความรักจะทำให้อะไรๆ ถูกต้องเสมอ” และจากการตัดสินใจของเธอครั้งนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้เธอต้องมีการเผชิญหน้ากับปฏิกิริยาของคนในครอบครัว “เรานะรักกันนะ แต่กลัวโดนผู้ใหญ่ก็ดักัน เลยชวนหนีไปอยู่ด้วยกัน ตอนนั้นไต่ะ(คำเรียกผู้หญิงสูงอายุ) อายุแค่ 16 เอง กว่าพ่อแม่จะหาเจอก็หนีตามกันไปประมาณเดือนหนึ่งแล้ว พ่อแม่ของไต่ะก็แจ้งความและพาตำรวจมาด้วยนะ มาล้อมบ้านแซร์ (คำเรียกผู้ชายสูงอายุ) เค้าเลยนะ ตำรวจถามไต่ะว่าจะอยู่กับใคร พ่อไต่ะบอกว่าจะอยู่กับแฟน เค้าเลยพากันกลับไป เสียใจนะที่ต้องทำกับพ่อแม่แบบนี้” และเมื่อเธอและสามีใช้ชีวิตร่วมกันแล้วเธอเล่าว่าหลักในการใช้ชีวิตคู่ “อยู่ด้วยกันมานานกว่า 20 ปีแล้วมีความรักให้กันก็พอแล้ว เท่าที่ผ่านมาก็ไม่มีปัญหาอะไรนะ แคขอให้เค้าไม่นอกใจเรา ชีวิตคู่ก็ไม่ได้ต้องการอะไรมากมาย ถ้ามีก็แค่การกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่ทุกครั้งเราพูดคุยกันดีๆ ไม่ลงไม้ลงมือ”

กรณีศึกษาที่ 6 : กมลดา (นามสมมุติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	จังหวัดบุรีรัมย์
อายุ	อายุ 34 ปี
การศึกษา	จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามีอายุ 40 ปี
	มีบุตรสาว 1 คน อายุ 8 ขวบ

กมลลาเกิด และเติบโตในครอบครัวชาวไร่ชาวนาที่ยากจนครอบครัวหนึ่ง ในหมู่บ้านเล็กๆ ของจังหวัดบุรีรัมย์ เธอเป็นลูกคนเล็กสุดของบิดามารดา การเลี้ยงดูค่อนข้างเข้มงวด เธอเข้าโรงเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากนั้นได้เข้ามาเรียนเย็บผ้าอยู่ประมาณ 3 ปี จึงได้เริ่มทำงานเป็นช่างเย็บผ้าอยู่ที่โรงงานแห่งหนึ่งในตัวจังหวัด เมื่อเริ่มประกอบอาชีพเป็นสาวโรงงานนั้น เธออายุ 16 ปี

วันหนึ่งกมลลาได้เดินทางไปเยี่ยมพี่ชาย ซึ่งทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ กมลลาได้ไปพักอาศัยอยู่กับพี่ชาย ซึ่งตอนนั้นพี่ชายของเธออาศัยอยู่กับคนรู้จักที่มีอายุแล้วคนหนึ่ง เธอเรียกชายสูงอายุคนนี้ว่า “ลุง” ลุงชวนให้กมลลาไปทำงานที่บ้านที่บ้านนายฝรั่ง โดยนายฝรั่งให้เงินเดือนประจำเดือนละ 4,000 บาท และให้ค่าอาหารประจำวันอีกต่างหาก วันละ 40 บาท เธอเห็นว่าเป็นรายได้ที่ดีกว่าการมานั่งเย็บผ้า จึงตกลงใจ ไปเป็นคนใช้บ้านนายฝรั่ง

หลังจากที่เธอทำงานที่บ้านนายฝรั่งได้ 1 เดือน ลุงได้พาหลานชายเข้ามาอยู่ในบ้านของลุง ด้วย และเธอจึงได้ทำความรู้จักกับหลานชายของลุงเป็นครั้งแรก เธอทราบมาว่าเขาประกอบอาชีพเป็นคนขับรถในบริษัทแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ ทั้งนี้เธอไม่เคยรู้เลยว่า ลุงมีความปรารถนาจะจับคู่ให้เธอกับหลานชายของลุงเอง ลุงจึงพยายามทำหน้าที่ช่วยเป็นพ่อสื่อให้ ลุงได้พูดจาหวานล่อมให้เธอตกลงปลงใจกับหลานชายคนนี้ โดยให้เหตุผลว่าหลานชายของลุงเป็นคนดีไม่เจ้าชู้ และพอดีกับช่วงนั้นหลานชายของลุงได้พยายามเอาอกเอาใจเธอทุกอย่าง จึงทำให้เธอใจอ่อนและรักเค้านิ่งที่สุด แต่ตอนนั้นครอบครัวก็ได้พบกับเขาบ้าง แต่ก็ไม่ทราบถึงระดับความสัมพันธ์ของเขา และเธอไม่ทราบว่าเขาเป็นมุสลิมด้วย ซึ่งการคบกับชายมุสลิมนั้นเธอรูสึกว่า *“สำหรับพี่คนรักกัน ไม่ว่าจะต่างกันขนาดไหนก็รักกันได้ แต่เราจะเหมือนกันได้ก็ต่อเมื่อเรายอมทำตามเงื่อนไขทางฝ่ายเค้า ศาสนาของเค้าเท่านั้นเอง”* โดยในส่วนของความแตกต่างทางวัฒนธรรมเธอกล่าวว่า *“ตอนแรกคิดว่าเรื่องศาสนาน่าจะคุยกันได้ หรือน่าจะอยู่ด้วยกันได้แบบเจอกันครึ่งทางแต่แฟนก็บอกว่าทำไม่ได้ ถ้าเราจะอยู่ด้วยกันก็ต้องนับถือศาสนาเดียวกันเหมือนกัน เราจะอยู่แบบต่างคนต่างนับถือเหมือนศาสนาอื่นไม่ได้ พี่จึงต้องเลือก และยอมรับตามเงื่อนไขของคนรัก”*

เมื่อเธอใจอ่อนและพลอยมีความเห็นคล้อยตามไปกับการให้เหตุผลของลุง ทำให้เธอได้อยู่กินกับเขาในที่สุด แต่เธอไม่ได้บอกกับครอบครัวเรื่องที่เขาเป็นมุสลิม *“กลัวว่าพ่อแม่จะห้าม พี่นะ*

หอบผ้าหอบผ่อนไปอยู่กับเค้าเลย ตอนนั้นแค่คิดว่ามีความสุขที่ได้อยู่กับคนที่เรารักก็พอ คนบ้านนอกอะนะ ไม่ได้ตกแต่งหรอก คิดว่าไม่เป็นไร แต่พออยู่ด้วยกันซักพักก็กลับไปขอโทษขอขมาพ่อแม่ของพี่ที่ต่างจังหวัด”

เธอเลยทำหน้าที่เป็นทั้งเมียและแม่บ้านให้เขา จนกระทั่งท้องลูกคนแรกแล้วค่อยมาแต่งงานกันอย่างถูกต้องตามประเพณีที่บ้านเกิดของเธอในภายหลัง โดยเขามีสินสอดทองหมั้นให้ บิดามารดาของเธออย่างที่กระทำกันเป็นธรรมเนียมโดยทั่วไป พร้อมให้เงินสดบิดามารดาของ กมลลาด้วยประมาณ 30,000 บาท และหลังจากนั้นเขาก็พาเธอมานิเคะฮะตามหลักศาสนาอิสลาม

เธอกล่าวว่าในการใช้ชีวิตคู่กับสามีมุสลิมนั้น ในความรู้สึกไม่ต้องปรับตัวอะไรมากนัก เคยปฏิบัติอย่างไรเมื่อก่อนแต่งงานก็ยังปฏิบัติเช่นเดิม เพียงแต่มีส่วนที่เพิ่มเติมในเรื่องของศาสนา เธอจะดูแลความเป็นอยู่ของสามี ทั้งเรื่องเสื้อผ้าและอาหาร การที่เธอหัดเรียนรู้การทำอาหารแบบมุสลิมก็เนื่องจากคิดว่าการทำอาหารจะเป็นการผูกใจสามีได้อย่างหนึ่ง “พี่อาจจะปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ไม่ทั้งหมดนะและอาจจะดูเหมือนเป็นมุสลิมที่ไม่เคร่งครัด พี่คิดว่าการแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมพี่อาจจะบกพร่อง แต่ถ้าเรายังศรัทธาความรัก ความเข้าใจก็น่าจะทำให้ครอบครัวของเรามีความสุขได้”

และความวิตกกังวลของเธอมีประการเดียวในขณะนี้คือ เรื่องลูกของเธอ ลูกของเธอมีอาการป่วยด้วยโรคกรวยไตอักเสบ เรื่องความสัมพันธ์กับสามีจึงไม่เป็นปัญหาอาจจะเป็นเพราะลูกด้วยเธอกับสามีจึงมีความเข้าใจ รัก และเห็นใจกันมากขึ้น

กรณีศึกษาที่ 7 : การระเกตุ (นามสมมุติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	กรุงเทพฯ
อายุ	อายุ 45 ปี
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป
สถานภาพการสมรส	สมรส

สามีอายุ 48 ปี

มีลูกชาย 2 คน ลูกสาว 1 คน สามีทำงานเป็นคนขับรถแท็กซี่

ภรรยา เป็นผู้หญิงอายุ 45 ปี เป็นคนพูดเก่ง อัจฉริยะดี ขยัน และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปัจจุบันเธอเป็นแม่บ้าน มีหน้าที่ดูแลลูกและสามี แต่ในขณะที่เดียวกันเธอก็มีอาชีพเสริม ในการทำเชือกถักและสายหนังถัก สามารถรับงานและทำงานอยู่ที่บ้านได้ แม้ว่าสามีจะเป็นคนหารายได้หลักแต่เธอมีความต้องการ จุนเจือครอบครัวทางอ้อมอีกทางหนึ่ง

ภรรยา มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน โดยที่เธอเป็นลูกคนสุดท้อง ภรรยาเติบโตมาจาก ครอบครัวที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในบ้าน เธอได้รับการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด แต่เธอก็ยังสามารถไปไหนมาไหนกับเพื่อนๆ ได้โดยต้องขออนุญาตพ่อแม่เสียก่อน

การคบเพื่อนชายนั้นเธอมีทัศนคติที่ไม่ต่างไปจากผู้หญิงทั่วไป นั่นคือการเฝ้ารอใครสักคนที่เธอรักและรักเธอ โดยส่วนตัวแล้วเธอมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความรัก อีกทั้งเรื่องโชคชะตา

“เจอกันครั้งแรกที่งานแต่งงานของเพื่อน เพื่อนพี่เป็นมุสลิม งานแต่งงานแบบมุสลิมก็จะต้องมีคนร้อง “นะเส็บ” หรือการร้องเพลงอาหรับ เห็นจากลีลาและน้ำเสียงเค้าแล้วก็รู้สึกปลื้ม แบบว่าปังเลย เหมือนเป็นโชคชะตาหรืออาจจะเป็นเพราะว่าเป็นจังหวะเพลงที่ไม่เคยฟัง รู้สึกว่าเค้าร้องเพราะดี ตอนนั้นปลื้มมากเหมือนเป็นนักร้องในดวงใจเลยนะ”

และเมื่อเธอมีความรักแล้ว เธอเองกลับไม่สามารถเปิดเผยได้เหมือนหนุ่มสาวทั่วไป “ตอนที่เราคบกัน พ่อแม่พี่เค้าไม่ชอบ บอกว่าคนนับถือพุทธด้วยกันมีเยอะแยะทำไมไม่ชอบทำไม ต้องชอบคนนี้ พ่อแม่สั่งห้ามเด็ดขาด แต่พี่ก็ไม่เชื่ออะ หนีไปพบกัน แอบไปคบกัน เวลาที่พี่ไปเรียนเราจะนัดเจอกันที่หน้าปากซอย เค้าจะไปรับไปส่งทุกวัน แต่ไม่ให้นำส่งถึงหน้าบ้านนะกลัวที่บ้านจับได้” เธอเป็นคนให้คุณค่ากับความรัก “รักครั้งนี้เป็นรักฝังใจ ตามหลักศาสนาเค้าให้เปลี่ยน พี่ก็เปลี่ยน ไม่เป็นไร ยอมรับได้ เพราะแตกต่างกันนี่แหละ ถึงอยู่จะด้วยกันได้ คอยเติมเต็มซึ่งกันและกัน”

แต่อย่างไรก็ตาม เธอก็มีความเชื่อมั่นในความรักและความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสามี

“การหนีไปด้วยกัน พ่อแม่พวกเราก็ดูไม่พอใจนะแต่ต้องเลยตามเลย เพราะเราอยู่ด้วยกันไปแล้วนี่ หลังจากนั้นพ่อแม่ของสามีก็พาไปขอขมาพ่อแม่ของพี่ที่บ้านเพื่อไม่ให้บาดหมางกัน” “พ่อแม่ทั้งฝ่ายเราและฝ่ายเค้าต่างคนต่างก็ดกกัน ทางฝ่ายเค้าก็พยายามหาคู่ที่เป็นสาว

มุสลิมไว้ให้ลูกชาย ทางฝ่ายพี่พ่อแม่ก็อยากให้เห็นกับคนที่หาไว้ให้ เราสองคนกลัวว่าผู้ใหญ่จะมาพรากจากกัน สามียของพี่เลยพาพี่หนีไปอยู่ที่บ้านพี่ชายก่อน เราหนีไปอยู่ด้วยกันได้ซักประมาณ 10 วัน เค้าก็พาเรากลับบ้านเค้าเพื่อไปบอกพ่อแม่ของเค้าให้รับรู้”

หลังจากที่เธอและสามีได้เผชิญกับความกดดันจากบุคคลรอบข้างมาสมควร แต่ปัญหายังไม่ยุติลงแค่นี้ เธอยังต้องเผชิญกับความสัมพันธ์ในครอบครัวของสามีอีก “ตอนที่แรกที่มาอยู่ที่นี่ แม่สามีเค้าไม่ชอบพี่ เข้าหน้าไม่ติดเลย แก่ด่าว่าพี่สารพัด พี่ก็ทนนะ ทนกินน้ำตา นอนร้องให้ทุกวัน บางวันที่สามีไม่อยู่ ในใจพี่ก็อยากหนีกลับบ้าน แต่ทุกครั้งสามีจะปลอบว่าให้หนักเอาเบาสู่นะ เดี่ยวแม่ก็ใจอ่อน ช่วงเวลาที่เครียดที่สุดของพี่คงเป็นช่วงที่สามีไปเป็นทหาร 2 ปี พี่ต้องอยู่ดูแลพ่อแม่ของสามี ตั้งแต่เข้าตั้งแต่ตี 5 มาช่วยแม่สามีเก็บดอกมะลิ เอามาร้อยเป็นพวงมาลัยไปขาย ตอนกลางวันก็ต้องทำกับข้าว ทำอย่างนี้เรื่อยมา แม่เค้าก็ไม่เคยเปลี่ยน ขนาดตอนแกป่วยหนัก ก็มีพี่นี่แหละที่เป็นคนคอยป้อนข้าวป้อนน้ำให้ แต่ยังไงแกก็ยังทูลูกกับพี่ จนกระทั่งแกหมดลมหายใจ พี่ก็ยังไม่รู้เลยว่าแม่แกรักพี่บ้างรึป่าว” “พี่เปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปตามหลักศาสนาไม่ได้ทั้งหมด แต่ที่ทำได้ส่วนใหญ่ก็คือ การมอบความรักและรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว กับสามีให้ดี พยายามมองโลกในแง่ดี แม้ว่าทางฝ่ายสามีจะไม่ชอบเราก็ตาม พยายามมีความสุขในทุกวัน”

กรณีศึกษาที่ 8 : กิ่งกาญจน์ (นามสมมุติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	กรุงเทพฯ
อายุ	อายุ 45 ปี
การศึกษา	ประถมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ	รับจ้างทั่วไป
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามีอายุ 48 ปี
	มีลูกชาย 2 คน ลูกสาว 1 คน สามีทำงานเป็นคนขับรถบริษัทเอกชน

กิ่งกาญจน์ เป็นผู้หญิงอายุ 45 ปี เธอเป็นผู้หญิงที่เข้มแข็ง อดทน และเป็นแบบอย่างของการเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม เนื่องจากเธอสามารถปฏิบัติตามหลักศาสนาได้เป็นอย่างดี เธอ

เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด ในอดีตเคยเป็นแม่ค้าขายดอกไม้ อยู่แถวชอยทองหล่อ ปัจจุบันเป็นแม่บ้านทำความสะอาด ที่อพาร์ทเมนต์แห่งหนึ่ง แต่รับจ้างเป็นช่วงเวลา part-time เธอจบการศึกษาเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากทางบ้านไม่สนับสนุนทางด้านการศึกษามากนัก อีกทั้งเป็นลูกผู้หญิงจึงให้เรียนเพื่อพอเอาตัวรอดเท่านั้น

ชีวิตรักของเธอส่วนใหญ่จะพบกับชายที่นับถือศาสนาพุทธด้วยกัน แต่กลับไม่ยืนยาวสักราย เธอให้เหตุผลว่าเธอไม่ค่อยศรัทธาในตัวชายพุทธสักเท่าไร เพราะเขาแต่สังสรรค์ สนุกกับงานรื่นเริง และวงการพนัน และเมื่อเธอพบกับชายมุสลิมนั้น มันเป็นการเริ่มต้นความสัมพันธ์ที่เธอต้องจดจำ “พี่เป็นแม่ค้าขายดอกไม้แถวชอยทองหล่อ ตอนนั้นแฟนพี่เป็นคนขับรถชัวร์อยู่แถวๆ นั้นเหมือนกัน ตามปกติพี่จะนั่งขายดอกไม้อยู่บริเวณนั้นทุกวัน จนตกเย็นวันหนึ่งกำลังจะขนของกลับบ้าน พี่โชคร้ายโดนมอเตอร์ไซด์ชน เจ็บก็เจ็บ ตัวคนเดียวไม่มีใครช่วยเลย มีแต่เค้าคนเดียวที่ขับรถผ่านมา ก็เลยเข้ามาช่วยพาไปส่งโรงพยาบาล ตอนนั้นรู้สึกประทับใจผู้ชายคนนั้นจัง ความเป็นคนดีทำให้เค้าเป็นเหมือนฮีโร่ของพี่เลย”

เมื่อเริ่มต้นในความสัมพันธ์ที่ดีแล้ว ในการสานสัมพันธ์ความรักระหว่างยังมีความราบรื่นปราศจากปฏิกิริยาการต่อต้านจากบุคคลในครอบครัว ทั้งนี้อาจมีแรงสนับสนุนจาก “ตอนก่อนบ้านพี่อยู่แถวๆ ชุมชนสุขเหราบางมะเขือ เพื่อนบ้านส่วนใหญ่ก็จะเป็นมุสลิม เราอยู่ด้วยกันได้ทั้งพุทธและมุสลิม ไม่ได้รังเกียจกัน พอดีแฟนเป็นมุสลิมก็คบกันแบบเปิดเผย เพราะพ่อแม่มองเป็นเรื่องธรรมดา ไม่เคยกีดกันความรักของเรา พี่รู้สึกว่าความรักมันจะทำให้เรารู้สึกอุ่นใจเสมอ”

เธอเล่าถึงเรื่องราวชีวิตของเธอกับการสัมผัสวัฒนธรรมมุสลิมว่า “บ้านพี่อยู่ในชุมชนมุสลิมตั้งแต่เป็นเด็กก็เห็นหลายๆ อย่างและได้รับรู้ในวัฒนธรรมอิสลามแบบอัตโนมัติ พี่ยังชื่นชมเลยว่าการทำพิธีต่างๆ ของเค้าจะสะอาดเนอะ เวลาจะละหมาดก็ต้องอาบน้ำ ละหมาด พื้นที่ละหมาดก็ต้องสะอาด พิธีทางอิสลามพี่รู้หมด จนคนที่บ้านสงสัยว่าทำไมเวลาพิธีพุทธที่ถึงทำไม่เป็น อย่างกรวดน้ำเนี่ย พี่ก็กรวดไม่เป็นนะ ท่องไม่เป็น ไม่คิดอยากท่อง อยากทำเลย แปลกไหม แล้วแต่ก่อนที่พี่มีแฟนนะ ก็มีทั้งพุทธและมุสลิม ซึ่งในใจพี่เลยนะ รู้สึกชื่นชมผู้ชายมุสลิมมากกว่า เพราะพวกเขาจะเคร่ง ไม่กินเหล้า ของเมา ไม่ดูดูบุหรี่ยี่ ไม่ติดการพนัน ไม่เที่ยวผู้หญิง จะไม่เหมือนผู้ชายพุทธ มันจะตรงข้ามกันเลย”

เมื่อเธอมีความกลมกลืนทั้งในความเชื่อและความศรัทธาแล้ว จึงเป็นการยังประโยชน์ให้กับตัวเธอในการปรับตัวได้ง่าย และรวดเร็วกว่าผู้ที่เพิ่งเข้ารับศาสนาในช่วงเวลาเดียวกันกับเธอ อีกทั้งยังได้รับการชื่นชมจากตัวเจ้าของศาสนาเอง “พี่ให้ความสำคัญกับความรักเป็นอันดับแรกในการแต่งงานกับคนนี้ และพี่ก็มีศรัทธาในศาสนา วัฒนธรรมอิสลามอยู่ก่อนด้วย ก็เลยไม่ลังเลที่จะเข้าพิธีนิกะห์ งานของเราจัดแบบไม่ฟุ่มเฟือย เพราะมันจะเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการเป็นหนี้ และศาสนาก็ไม่ส่งเสริมความหรูหรา แล้วค่าสินสอดพี่ก็แค่ 125 บาทเอง”

นอกจากการเรียนรู้และพยายามปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัดแล้ว กำลังใจและความช่วยเหลือจากสามีจะเป็นการให้กำลังใจกับเธอ และทำให้เธอรู้สึกดีขึ้นมาบ้างในช่วงเวลาของการปรับตัว “ตั้งแต่สามีพี่แนะนำให้รู้จักอิสลาม มันก็เป็นเรื่องง่ายที่จะเรียนรู้การดำเนินชีวิตแบบมุสลิม ด้วยการสังเกตการใช้ชีวิตประจำวันของเค้า เอามาเป็นแบบอย่าง สามีพี่จะพยายามสอนให้พี่ละหมาด อาบน้ำละหมาด เค้าจะบอกให้พี่ฝึกฝนทำตามเขาทุกวัน” และ “การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของอิสลามไม่ใช่เรื่องยาก โดยที่พี่สามารถกระทำได้ในทันที พี่เห็นว่าการคลุมศีรษะเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อพี่เองและสามี ตอนแรกอาจจะรู้สึกที่ตัวเองแปลก แต่พอได้รับคำชื่นชมว่าเป็นคนเคร่งครัดและสูงส่งพี่ก็ไม่เคยถอดมันออกเลย รู้สึกภูมิใจที่เป็นมุสลิม” รวมถึงสภาพความเป็นอยู่ในครอบครัวนั้นพบว่ามีความสัมพันธ์ที่ดี “ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา เราก็เริ่มต้นอยู่ด้วยกันในบ้านเช่าหลังเล็กๆ ต่อมาเราก็มีลูกเพิ่มขึ้นทีละคน ครอบครัวเราเป็นครอบครัวเดี่ยว มีแค่พ่อแม่และลูก ทำความสัมพันธ์ในครอบครัวของเรามีความสุขดี แม้ในบางครั้งพี่กับสามีจะกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ก็ไม่รุนแรง พุดกันแล้วก็จบ”

กรณีศึกษาที่ 9 : กานดา (นามสมมุติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	สระแก้ว
อายุ	อายุ 25 ปี
การศึกษา	มัธยมศึกษาปีที่ 6
อาชีพ	แม่บ้าน
สถานภาพการสมรส	สมรส
	สามีอายุ 29 ปี
	มีลูกชาย 2 คน

กานดา เป็นสาวสวยวัย 25 ปี เป็นคนจังหวัดสระแก้วโดยกำเนิด ปัจจุบันเป็นแม่บ้าน กานดาสมรสมาแล้ว 7 ปี เธอสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดสระแก้ว หลังจบการศึกษา โดยก่อนที่จะมีครอบครัวเธอเคยทำงานในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ

เธอเป็นลูกคนที่ 3 จากทั้งหมด 4 คน เธอเติบโตมาจากครอบครัวชายเป็นใหญ่ พ่อเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจในบ้าน เธอถูกเลี้ยงดูแบบเข้มงวด พ่อเข้มงวดกับเธอมากจนบางครั้งเธอรู้สึกอึดอัด ไม่เป็นตัวของตัวเอง ครอบครัวของเธออาศัยอยู่ที่จังหวัดสระแก้ว พ่อแม่ของเธอประกอบอาชีพค้าขาย (อุปกรณ์ไฟฟ้า) ภายในตัวจังหวัด ซึ่งรายได้ไม่ค่อยสม่ำเสมอ

การที่เธอเป็นลูกสาวคนเดียวของพ่อแม่ ทำให้เธอได้รับความคาดหวังจากพ่อแม่เป็นอย่างมาก ในเรื่องของการแต่งงานมีครอบครัว เธอเล่าว่าพ่อกับแม่จะพึงพอใจทุกครั้ง ที่ได้พบกับนักการเมืองท้องถิ่น โดยพ่อพยายามจับคู่ให้เธอกับเขาอยู่ตลอดเวลา เธอจะปฏิเสธทุกครั้งที่มีพ่อแม่แนะนำ ทั้งที่ผู้ชายที่พ่อแม่แนะนำนั้นจะดูพร้อม แต่เธอกลับชอบที่จะปฏิเสธ คงเป็นเพราะอาการต่อต้านในตัวเธอ เนื่องมาจากการถูกบีบบังคับบ่อยๆ จึงทำให้เธอต้องการหลุดพ้นจากสถานการณ์แบบนี้ เธอตัดสินใจเดินทางเข้าไปหาพี่ชายซึ่งทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยให้เหตุผลกับทางบ้านว่าจะมาหางานทำ และอยากจะเรียนต่อให้จบมหาวิทยาลัย หลังจากที่มาอยู่กับพี่ชายได้ระยะหนึ่ง เธอจึงไปสมัครงานและได้งานทำที่บริษัทแห่งหนึ่ง การทำงานในแต่ละวันทำให้เธอไม่มีเวลาไปเรียนต่อ ในที่สุดเธอก็เลือกที่จะตั้งใจทำงานเพียงอย่างเดียว

การเข้าสู่เส้นทางความรักของเธอกับชายมุสลิมเริ่มต้นที่ทำงาน ทั้งคู่พบกันที่ร้านอาหารมุสลิมแถวนั้น ที่บังเอิญไปร้านเดียวกันพอดี ที่ร้านนั้นหลังจากเลิกงาน ซึ่งครั้งแรกยังไม่มีการพูดคุย เพราะยังไม่รู้จักกัน แต่ตอนเจอหน้ากันครั้งแรก เธอบอกว่า "เกิดอาการ ปังเลย มันจะเริ่มต้นด้วยอาการที่เหงื่อออก หัวใจเต้นแรง"

ตอนแรกไม่คิดว่าจะรู้จักกัน แต่พอเจอกันหลายครั้ง ฝ่ายชายก็เข้ามาทักทายและทำความรู้จัก ภายหลังจากที่รู้จักกันแล้ว ก็มีโอกาสพบกันอีกหลายต่อหลายครั้ง และเริ่มสนิทสนมกันมากขึ้นเป็นลำดับ โดยเธอและสามีจะหาเวลานัดพบกันทุกครั้งหลังเลิกงาน ทั้งคู่ดูใจกันไม่นาน ก็ตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันเลย "เราคบกันแบบไม่ให้พ่อแม่รู้ เพราะถ้าพ่อแม่ที่รู้ล่ะ พ่อแม่จะต้องเรียกตัวพี่กลับไปแต่งงานกับคนที่เค้าเลือกให้แน่ๆ"

เธอกล่าวว่าที่เหตุการณ์เป็นแบบนี้ และตัดสินใจทำแบบนี้ก็เพราะตัวเธอเองไม่กล้าบอกความจริง เพราะเธอบอกเสมอว่าพ่อเธอดูแลใจร้ายมาก ชอบบังคับ และในขณะที่เดียวกัน เหตุการณ์กลับเลวร้ายยิ่งขึ้น “พ่อแม่ไม่เคยรู้เลยว่าพี่มีแฟนแล้ว และก็เป็นมุสลิมด้วย พ่อพี่เป็นคนกว้างขวาง เค้าก็หวังให้พี่ไปแต่งงานกับลูกหลานนักการเมืองท้องถิ่นนะ แต่ความแตกตอนที่พ่อแม่มาหาพี่กับพี่ชายที่กรุงเทพฯ พ่อรู้นะพ่อบังคับพี่ พาพี่กลับต่างจังหวัดเลย และสั่งห้ามพี่ด้วยว่าห้ามกลับไปหาคนอื่นอีก ไม่อย่างนั้นความเป็นพ่อเป็นลูกขาดกัน พี่ก็ตั้งใจไม่เชื่อในใจคิดว่าถ้าไม่ให้พี่แต่งงานกับคนนี้ พี่ก็จะไม่แต่งงานแล้ว”

ตอนนั้นเธอเครียดมาก เหมือนถูกขังคุก กลัวพ่อแม่ผิดหวังเหมือน แต่ความรักมันห้ามกันไม่ได้ ครั้งนี้เธอจึงพร้อมเผชิญหน้ากับปัญหา “สุดท้ายก็หนีออกจากบ้าน ไปแอบที่บ้านเพื่อนก่อน แล้วค่อยมาอยู่ด้วยกัน พ่อพ่อกหาตัวเราไม่เจอเค้าก็เลิกตาม กว่าจะให้อภัยตั้ง 2 ปี”

แม้ว่าเธอจะประสบความสำเร็จในการหาวิธีมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน แต่เธอก็ไม่หลงลืมที่จะยังคงยึดมั่นศรัทธาในความรักเพื่อนำมาใช้ในการปรับตัว และรังสรรค์ความสุขของคู่ครองต่อไป

“เพราะเรารักเค้ คนเรารักกัน ยิ่งเราเป็นผู้หญิงก็ต้องเชื่อมั่นในความรักว่า ความรักทำให้เราทำให้เค้ได้ทุกอย่าง พี่คิดเสมอว่าเราคบกันได้ อยู่กันได้มาจนถึงทุกวันนี้เพราะความรัก การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ต่างที่มา แล้วยังมีคนกีดกันอีก ยิ่งขัดขวางเรามากเท่าไร เรายิ่งรักกันมากขึ้น ปรับตัวได้ในทุกกรณี ต้องมั่นคงในความรักที่มี”

กรณีศึกษาที่ 10 : กาหลง (นามสมมุติ)

ประวัติส่วนตัว

บ้านเกิด	จังหวัดกำแพงเพชร
อายุ	อายุ 41 ปี
การศึกษา	จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในหมู่บ้าน
อาชีพ	ปัจจุบันเป็นลูกจ้างทำความสะอาด ภายในกระทรวงแห่งหนึ่ง
สถานภาพ	สมรส
	สามีอายุ 43 ปี ไม่มีบุตร

กาหลงเกิดในครอบครัวชาวไร่ชาวนาครอบครัวหนึ่ง ในจังหวัดกำแพงเพชร นอกจากการทำไร่แล้ว บิดาของเธอ ยังมีรายได้เสริมจากการออกเงินกู้ให้ชาวบ้านในละแวกนั้นด้วย หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนในหมู่บ้าน เธอก็ออกมาช่วยพ่อกับแม่ทำงานบ้าน หลังจากนั้นได้มีโอกาสเข้ารับการฝึกอบรมวิชาชีพเสริมสวຍ เป็นเวลา 3 เดือน จนได้รับประกาศนียบัตรเป็นช่างเสริมสวຍ แม้ว่าจะมีใบประกาศนียบัตรรับรองการเป็นช่างแล้วก็ตาม แต่เธอก็ยังไม่มีเงินลงทุนมากพอที่จะตั้งร้านเอง เพราะต้องใช้เงินลงทุนค่อนข้างมาก

เธอเล่าว่า ชีวิตช่วงวัยรุ่นของเธอนั้นเต็มไปด้วยความสนุกสนานได้เที่ยวนั่งซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์ของหนุ่มๆ ไปเที่ยวที่นั่นที่นี้หลายแห่ง อย่งไรก็ตาม เมื่อเธออายุได้ 22 ปี บิดามารดาก็จับให้เธอแต่งงานกับผู้ชายคนหนึ่ง เขาประกอบอาชีพเป็นเพชรฆาตฆ่าหมู หรือเรียกว่า คนเขือดหมู ด้วยความเห็นว่าเป็นบุตรสาวของตนมีอายุสมควรจะเป็นฝั่งเป็นฝาได้แล้ว กาหลงเล่าว่า ในหมู่บ้านของตนนั้นเด็กผู้หญิงมักจะแต่งงานกันตั้งแต่อายุ 17-18 ปี

เธอบอกว่าเธอถูกพ่อแม่จับแต่งงานแบบคลุมถุงชน โดยที่ไม่ได้รักใคร่ผู้ชายที่บิดามารดาเลือกให้แม้แต่คนเดียว ในระหว่างที่อยู่กินกัน แม้จะไม่ได้รักกันแต่เธอและสามีก็มีบุตรด้วยกัน 1 คน เป็นบุตรชาย ปัจจุบันอายุ 19 ปี เธอเคยมีความคิดที่จะหนีไปจากเขาหลายครั้ง โดยเขาเริ่มเผยนิสัยที่ไม่ดีของเขาออกมา ให้เห็นหลังจากแต่งงานได้ไม่นาน เขาตำหนิเธอด้วยถ้อยคำหยาบคาย และเขามีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างไม่มีเหตุผล เดียวก็ดี เดียวก็ร้าย และเมื่ออารมณ์ร้าย เขาก็ใช้เธอเป็นเครื่องรองรับอารมณ์ของตนเอง

หลังจากนั้นไม่นาน เธอไม่สามารถทนพฤติกรรมเหล่านี้ เธอจึงขอย่ากับเขา และให้บุตรชายอยู่กับตายายที่กำแพงเพชร โดยเธอหาโอกาสเข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ เธอกับเพื่อนก็ได้เข้ามาทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาด ที่กระทรวงแห่งหนึ่ง และเธอก็ได้พบกับสามีใหม่ของเธอที่ทำงานที่นั่นเช่นกัน ในตำแหน่งพนักงานทำความสะอาด

เธอพบรักกับชายมุสลิมคนนี้ โดยการจับคู่แนะนำจากเพื่อน ๆ ที่ทำงาน ๆ ทำความรู้จักและใกล้ชิดกันได้เร็วเพราะทำงานที่เดียวกัน โดยเธอเล่าถึงช่วงเวลาที่ยกกันว่า “เพื่อนที่รู้จักกับเค้าเลยแนะนำให้เรารู้จักกัน โดยที่เพื่อนเป็นแม่สื่อให้ ตอนแรกใช้วิธีการคุยกันทางโทรศัพท์ เพราะตอนแรกกลัวว่าเราจะเข้ากับเค้าไม่ได้เพราะเค้าเป็นมุสลิม คุยกันได้ซักประมาณ 1 เดือน เพื่อนก็นัดให้ไปเจอกัน เราเจอกันที่แถวอนุสาวรีย์ชัยฯ แถวๆสวนสันติภาพเพราะที่ทำงานอยู่แถวนั้น นัดเจอกันไปเที่ยวกันทุกอาทิตย์ ถูกใจกันก็เลยคบกันเป็นแฟนเรื่อยมา”

ความรักของเธอจะไม่หือหาวเหมือนสาว ๆ แล้ว เพราะแฟนคนนี้ก็ไม่ใช่คนแรกของเธอ ความผิดหวังในครอบครัวครั้งก่อนทำให้เธอให้ความสำคัญกับความรัก “พี่บอกได้เลยว่าพี่ จะให้ความสำคัญกับความรักมากเท่า ๆ กับการอยากมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และครั้งนี้ความรักเป็นเหมือนพลังและกำลังใจในชีวิต ความรักครั้งนี้พี่เลือกเองคงไม่ ผิดหวังเหมือนครั้งก่อน”

เธอเล่าว่า สามีเป็นคนออกค่าใช้จ่ายในบ้าน และในปีแรก ยังได้ส่งเสียให้ลูกของเธอด้วย ด้วย เขาส่งเสียให้ทุกอย่างเหมือนเป็นลูกของเขาเอง รู้สึกประทับใจมากที่ได้เจอผู้ชายแบบนี้

สำหรับเรื่องปฏิกิริยาของคนในครอบครัว “ทุกครั้งที่คบกับใคร ก็จะไม่บอกพ่อแม่ตลอด ไม่ เคยปิดบัง อย่างแฟนคนนี้พพาไปแนะนำให้พ่อแม่รู้จัก ตอนแรกพ่อแม่ตกใจนะ และไม่ ยอมรับด้วยเพราะแฟนพี่เค้าเป็นมุสลิม ที่บ้านจะไม่ค่อยรู้หรือกว่ามุสลิมเป็นไง มีแต่แม่ที่ ถามติดตลกว่า ไ้บังคนนี่ ตัวเหม็นใหม่ เพราะมุสลิมในความคิดของเค้า ก็คือแขกที่ชอบ ไว้ผมยาวๆ แล้วโพกผ้าทำเป็นมวยๆ หนาวเครารุงรัง”

เธอเล่าให้ฟังว่าครอบครัวของเธอเลี้ยงดูแบบไม่ได้ตามใจมากนัก แต่ตอนนี้ก็ปล่อยให้ เรียนรู้ชีวิตด้วยตนเอง “ช่วงเวลาที่ตัดสินใจ มันทรมาณที่ต้องเลือกระหว่างคนรักกับครอบครัว แต่ การที่เลือกทำตามเงื่อนไขของคนรักนั้น ไม่ใช่ว่าเป็นการทิ้งครอบครัวนะเพียงแต่เป็นการ ตัดสินใจทิ้งครอบครัวไปเฉพาะในส่วนของการมีวิถีพุทธเท่านั้น ไม่ได้ตัดขาดกันทาง สายเลือด พี่จึงไม่สามารถกลับไปประกอบพิธีตามหลักศาสนาพุทธได้ แต่ไปร่วมงานได้”

สำหรับเรื่องอาหารการกินก็สำคัญมากในวิถีชีวิตมุสลิม ซึ่งจากเดิมเธอจะเป็นคนที่ รับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด โดยเฉพาะหมูเป็นสิ่งที่เธอชอบมาก แต่ปัจจุบันเธอได้ปรับตัวแล้ว

“สามีจะห้ามพี่ตลอด ห้ามกินหมู มันบาป และเรื่องเนื้อสัตว์ก็เหมือนกัน เวลาไปซื้อ ด้วยกัน ก็จะชี้ให้ดูว่าสัญลักษณ์แบบนี้เป็นร้านมุสลิม แต่ส่วนใหญ่จะทำกับข้าวเอง เพราะสามีพี่จะไม่ชอบกินอาหารนอกบ้าน”

การยอมรับในความแตกต่างและการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เธอเล่าว่า ตั้งแต่คบกันมาเธอก็ พยายามปรับตัวในทุก ๆ อย่างแบบค่อยเป็นค่อยไป อย่างเช่น เรื่องการแต่งตัวและอาหารการกิน เป็นสิ่งที่สามีพร่ำสอนมาตลอด ตั้งแต่เริ่มจีบกันใหม่ จนมาถึงทุกวันนี้แม้ว่าเธอจะสามารถปฏิบัติ ได้บางอย่าง แต่สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวก็อยู่ในทิศทางที่ดีอาจเป็นเพราะ “การที่เรามา

อยู่เป็นครอบครัวใหม่ แบบเดี่ยวๆ โดยไม่อยู่ร่วมกับญาติพี่น้องของฝ่ายสามี ทำให้พี่มีความสุขในชีวิตครอบครัวมาก พี่เชื่อว่าถ้าพี่ต้องไปอยู่ร่วมกับญาติพี่น้องของเค้าละก็ มันคงจะบั่นทอนพี่มากเลย เพราะเค้าดูไม่ค่อยชอบพี่สักเท่าไร”

บทที่ 5

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทที่ 5 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่

5.1 ประสบการณ์การพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม

- 5.1.1 เส้นทางการพบรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
- 5.1.2 นิยามความรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
- 5.1.3 รูปแบบความรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
- 5.1.4 รูปแบบความสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน

5.2 การตัดสินใจแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตร่วมกัน

- 5.2.1 ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
 - 5.2.1.1 จุดหักเหในชีวิต
 - 5.2.1.2 ความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลาม
- 5.2.2 การเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกัน
- 5.2.3 สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวใหม่

5.3 การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

- 5.3.1 การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต

ซึ่งภายในบทนี้จะอธิบายเรียงลำดับในแต่ละประเด็น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ประสบการณ์การพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม

ความรัก คือความงดงาม คือเสน่ห์และสีสัน ความรัก คือความมหัศจรรย์แห่งชีวิต ณ ที่ซึ่งเป็นประกายแห่งความรักได้สอดส่องไปถึงความดำมืด ซึมเซา ความหนาวเหน็บ และอ้างว้างตลอดจนความน่าเกลียดน่ากลัวทั้งหลาย จักมลายหายสิ้นไปทุกพื้นที่และทุกอณูที่ประกายแห่งรักได้ทาบทาไปถึง โลกจะมีแต่ความงดงามสว่างไสว ชีวิตจะมีแต่ความสุข ผู้คนจะมีแต่ความเบิกบานแจ่มชื่น และเมื่อใดก็ตามที่ความรักได้แผ่คลุมฝังรากลึกในจิตใจมนุษย์ทั้งหมดแล้ว โลกทั้งโลกก็จักอวลไปด้วยความอบอุ่นและความเอื้ออาทร

ความรักเป็นสิ่งที่สวยงาม เป็นสุนทรียะ เป็นสิ่งที่ทุกคนใฝ่หา เป็นสิ่งที่สร้างคุณค่าแก่ชีวิต ดังนั้นความรักเป็นสิ่งสำคัญและเป็นสิ่งยิ่งใหญ่ของชีวิต ทั้งนี้ตามธรรมชาติของความรักนั้นหากผู้หญิงและผู้ชายมีความรู้สึกรักใคร่ชอบพอกัน ก็ทำให้เกิดความปรารถนาที่จะใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน และสร้างครอบครัวที่อบอุ่นขึ้นมา ในทางเดียวกันหากความรักนั้นไม่คับแคบ ไม่เห็นแก่ตัว และไม่จำกัดวงอยู่เพียงแค่อารมณ์ของทั้งสองคนภายในวัฒนธรรมเดียวกัน ความรักระหว่างคนสองคนที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็สามารถมาบรรจบพบกันได้ดีที่สุด

นั่นเป็นเพียงในด้านความรู้สึก ความรักไม่ได้เป็นเพียงนามธรรม แต่มีรูปธรรมที่เรียกกันว่า การแสดงความรัก ซึ่งจากการประสบการณ์การพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม พบว่าความรักในรูปแบบนี้เป็นความรักต่างวัฒนธรรม หรือระหว่างวัฒนธรรม กล่าวคือเป็นรูปแบบความรักที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิงซึ่งมีพื้นฐาน และที่มาทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยมีความรักเป็นตัวเชื่อมโยงในการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน อีกทั้งยังเป็นการสานความสัมพันธ์ระหว่างกันของวัฒนธรรมพุทธและอิสลาม ซึ่งความรักและความแตกต่างทางวัฒนธรรมในรูปแบบนี้เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ค่อยๆ เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ แม้บางครั้งจะยากในการทำความเข้าใจอยู่บ้าง แต่ก็ถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติตามความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน

การวิเคราะห์ในส่วนนี้จึงเป็นการกล่าวถึงโอกาสและการได้มาอยู่ร่วมกัน หรือความเป็นหนึ่งเดียวของคนสองคน ซึ่งมีลำดับการนำเสนอ คือ

5.1.1 เส้นทางการพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม

ความหลากหลายของความเป็นปัจเจกชนก็ดี ความหลากหลายของครอบครัวก็ดี วิถีชีวิต สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ความต่างทางชนชั้น ความคิด การศึกษา รวมทั้งความต่างทางจิตใจก็ดี ย่อมมีความต่างเป็นปกติวิถีในสังคมโลก ความรักเท่านั้นจึงจะเป็นตัวเชื่อมความต่างนั้นให้เป็นเอกภาพได้ หรืออย่างน้อยให้มีระยะแห่งความต่างให้แคบลงได้ ความรักเป็นพื้นฐานของการเชื่อมโยงทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้คนเราอยู่ร่วมกันเป็นสังคมได้ ดังนั้นความรักจึงเป็นสิ่งที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางศาสนาให้รู้สึกถึงความสุขและความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา ตราบเท่าที่ความสัมพันธ์นั้นดำเนินอยู่ ซึ่งความรักระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม จึงเป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างทางสังคมดังกล่าว

เส้นทางการพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่สามารถพัฒนาความสัมพันธ์ไปจนถึงขั้นแต่งงาน หรืออยู่กินฉันท์สามีภรรยาด้วยกันนั้น แสดงให้เห็นถึงผลดีในการสร้างความสัมพันธ์ ความใกล้ชิด และเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคู่รักต่างศาสนา ซึ่งความรักในรูปแบบนี้ยังแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกของทั้งสองฝ่าย โดยเป็นการประสานความรู้สึกของปัจเจกบุคคลคนหนึ่งที่มีต่ออีกคนหนึ่ง ซึ่งมีที่มาจากอารมณ์และความรู้สึกเล็กๆ ภายในจิตใจที่ลึกซึ้งโดยใช้ชุดของความคิดที่พวกเขาแต่ละคนปรับสร้างขึ้นมาจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ชีวิตของเธอ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เส้นทางการพบรักนั้นมี 2 วิธี คือ

1) การพบรักกันด้วยโชคชะตา เป็นวิธีที่พบมากที่สุดของสตรีกลุ่มตัวอย่างที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมกับชายไทยมุสลิม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสตรีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แต่งงานกับชายไทยมุสลิมเนื่องมาจากเกิดความรัก **รักนี้ คือพรหมลิขิต และเขาคือเนื้อคู่ที่พรัดพรากขาดหายไปชาติก่อน และได้กลับมาพบกันอีกในชาตินี้ ไม่สำคัญว่าจะเชื้อชาติใด ภาษาใด สีผิวใด** ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พี่เป็นคนอีสาน ส่วนแฟนพี่เป็นคนกรุงเทพฯ พี่ไม่คุ้นเคยกับเรื่องมุสลิมเท่าไร จนได้มาเจอหนุ่มมุสลิมนี้แหละ พี่เจอกับเค้าครั้งแรกที่เมืองกาญจน์ ตอนนั้นต่างคนก็ต่างไปรับราชการที่นั่น เจอกันครั้งแรกก็รู้สึกถูกชะตา และด้วยความที่ต่างคนต่างก็ทำงานไกลบ้าน เลยรู้สึกเห็นอกเห็นใจกัน มีกันแค่สองคน ก็คอยช่วยเหลือกันตลอด พี่ประทับใจในความดีและความเสมอต้นเสมอปลายของเค้า” และ “เราพบกันเนื่องจากหน้าที่การงาน พี่จำได้ว่าวันนั้นเป็นวันประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งตัวพี่ในวันนั้นต้องทำหน้าที่เป็นวิทยากร ตอนนั้นพี่ก็ไม่แน่ใจว่าเป็นความรักหรือ

เปล่า แต่พี่เริ่มรู้สึกแปลกๆ ตอนที่เราสบตากัน เหมือนมองเห็นอะไรบางอย่างในดวงตาคู่นั้นของเค้า แล้วหลังจากวันนั้นเราก็ได้พบกันบ่อยขึ้น เริ่มคุ้นเคยกันมากขึ้น ยิ่งรู้สึกประทับใจมากขึ้นตรงที่เค้าเป็นผู้ชายที่จริงจังกับงาน และเสียสละ พี่เห็นเค้าส่งเงินกลับมาให้พ่อแม่ทุกเดือน ทั้งๆ ที่ตอนนั้นเงินเดือนของข้าราชการอย่างเราก็ไม่ค่อยมากมาย ตอนนั้นพี่คงแบบว่า ค่อยๆ รัก ไปโดยไม่รู้ตัว” (กอบกุล)

“หลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ก็ได้เข้าทำงานที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายขาย และนี่ทำให้พี่เจอกับแฟนพี่ ตอนแรกเราคบกันแบบเพื่อน และด้วยความที่เป็นเพื่อนกันพอเริ่มสนิทกันมากขึ้น เค้าก็ชอบมาปรับทุกข์ มาปรึกษาปัญหาครอบครัวของเค้า พอกลุ่มใจมากก็เริ่มติดเหล้า เริ่มหนักขึ้นทุกวัน พี่เหนื่อยที่จะต้องคอยห้ามปรามเค้าเพราะพี่รู้ว่าคนมุสลิมจะห้ามดื่มพวกของเมาแบบนี้ แล้วอีกอย่างพี่ก็ไม่กล้าทิ้งหรือปล่อยให้เค้าเป็นแบบนี้กลัวเค้าเสียคน และที่สำคัญนะพี่เป็นคนเดียวที่เอาเค้าอยู่ พอดูแลกันมากขึ้น หนักขึ้น มันก็เลยเป็นความรัก ความรักของพี่เริ่มต้นจากความผูกพัน พี่ก็ไม่ว่าจะเกิดขึ้นตอนไหนเหมือนเป็นพรหมลิขิต” (กชกร)

“บุพเพสันนิวาสมิ่ง! ทำให้เรามาเจอกัน ตอนนั้นพี่ทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ในบ้านอดีตนักการเมืองท่านหนึ่งย่านเอกมัย ส่วนเค้ามีอาชีพเป็นช่างตัดผมอยู่แถวท้องฟ้าจำลอง เค้าชอบทำผมทรงมิตรชัยบัญชา ครั้งแรกเจอกันที่ร้านอาหารมุสลิมเพราะพี่กับเพื่อนชอบไปกินที่ร้านนี้ เจอกันบ่อยที่ร้านนี้ พอบ่อยเข้าก็รู้จักชอบพอกัน พอเค้าเสร็จงานจากร้านตัดผมเค้าก็จะมาหาที่ร้านอาหาร ชอบเลี้ยงข้าวเป็นประจำ แถมขากลับยังไปส่งพี่ที่บ้านเจ้านายทุกวัน และที่ซึ่งเค้ามากก็คือตอนที่เค้าแบ่งเงินรายได้ของเค้ามาให้เราวันละ 20 บาท เพื่อให้พี่เก็บสะสมไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน” (กรกมล)

“เจอกันครั้งแรกที่งานแต่งงานของเพื่อน เพื่อนพี่เป็นมุสลิม งานแต่งงานแบบมุสลิมก็จะต้องมีคนร้อง “นะเสีบ” หรือการร้องเพลงอาหรับ พี่เห็นจากลีลาและน้ำเสียงเค้าแล้วก็รู้สึกปลื้ม แบบว่าบึ้งเลย เหมือนเป็นโชคชะตาหรืออาจจะเป็นเพราะว่าเป็นจังหวะเพลงที่ไม่เคยฟัง รู้สึกว่าเค้าร้องเพราะดี ตอนนั้นปลื้มมากเหมือนเป็นนักร้องในดวงใจเลยนะ” (การะเกตุ)

“พี่เป็นแม่ค้าขายดอกไม้แถวซอยทองหล่อ ตอนนั้นแฟนพี่เป็นคนขับรถซูบารูอยู่แถวๆ นั้นเหมือนกัน ตามปกติพี่จะนั่งขายดอกไม้อยู่บริเวณนั้นทุกวัน จนตกเย็นวันหนึ่งกำลังจะขนของกลับบ้าน พี่โชคร้ายโดนมอเตอร์ไซด์ชน เจ็บก็เจ็บ ตัวคนเดียวไม่มีใครช่วยเลย มีแต่เค้าคน

เดียวที่ขับรถผ่านมา ก็เลยเข้ามาช่วยพาไปส่งโรงพยาบาล ตอนนั้นรู้สึกประทับใจผู้ชายคนนี้จึง
ความเป็นคนดีทำให้เค้าเป็นเหมือนฮีโร่ของพี่เลย” (กิ่งกาญจน์)

2) การแนะนำหรือบอกต่อกัน ในกรณีนี้พบได้น้อยเพียงแค่ 2 ราย จาก 10 ราย
ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“พี่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ ตอนนั้นเป็นเด็กบ้านนอกไม่รู้จักใครเลยมีเพียงเพื่อน
ผู้หญิงมุสลิมคนหนึ่งทำงานเป็นแม่บ้านเหมือนกัน ด้วยความที่เพื่อนมาอยู่ก่อนจึงรู้จักคนเยอะ
เค้าก็เลยแนะนำให้รู้จักกับผู้ชายคนนี้ เพื่อนบอกว่าเค้าเป็นคนดีนะ ตอนนั้นรู้สึกดีกับเค้าอยู่แล้วก็
ค่อยๆ เปิดใจรับ แต่มีเหตุการณ์ที่ทำให้รักเค้า แล้วลงเอยเป็นแฟนกันในตอนหลัง ก็เพราะเค้าตาม
ไปช่วยพี่ ทำให้พี่รอดพ้นจากการถูกเพื่อนผู้ชายข่มขืน ตอนนั้นเค้าเหมือนพระเอกขี่ม้าขาวมาช่วย
อาจจะดูน่าเอนะ แต่ถ้าเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นกับผู้หญิงคนไหนแล้ว พี่เชื่อว่าประทับใจทุกราย”
(กรรณิการ์)

“เพื่อนที่รู้จักกับเค้าเลยแนะนำให้เรารู้จักกัน โดยที่เพื่อนเป็นแม่สื่อให้ ตอนแรกใช้
วิธีการคุยกันทางโทรศัพท์ เพราะตอนแรกกลัวว่าเราจะเข้ากับเค้าไม่ได้เพราะเค้าเป็นมุสลิม คุยกัน
ได้ซักประมาณ 1 เดือน เพื่อนก็นัดให้ไปเจอกัน เราเจอกันที่แถวอนุสาวรีย์ชัยฯ แถวๆสวนสันติภาพ
เพราะที่ทำงานอยู่แถวนั้น นัดเจอกันไปเที่ยวกันทุกอาทิตย์ ถูกใจกันก็เลยคบกันเป็นแฟนเรื่อยมา”
(กาหลง)

จะเห็นได้ว่าความรักเป็นเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกและบางสิ่งบางอย่างที่คล้ายกับ
บทละคร ซึ่งจากเส้นทางการพบรักของสตรีกลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่าเป็นความรักที่เกิดขึ้นจากการ
มีปฏิสัมพันธ์ของคนสองคน เป็นการแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงของฝ่ายหญิง โดยความรู้สึก
ของเธอทำให้เกิดพลังบางอย่าง และนำไปสู่ความตั้งใจในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน เพื่อให้ได้สัมผัสกับ
รสชาติของความรักไปพร้อมๆ กัน จนดูเหมือนจะหลงลืมทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวไปจนหมดสิ้น

5.1.2 นิยามความรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

การให้ความหมายของความรักของสตรีกลุ่มตัวอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ระบุได้ยากว่า
ความหมายหรือนิยามความรักที่ชัดเจนนั้นคืออะไร ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของกลุ่ม
ตัวอย่างละคนเอง ไม่ว่าจะประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องรักแรกพบ การตกหลุมรักใคร่บางคน

หรือบางคนกำลังมีความรัก ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างผ่านพบกับประสบการณ์ความรักทั้งในด้านที่ดีหรือไม่ดีก็ตาม ก็มักจะสื่อออกมาได้เป็นนิยามความรักในมุมมองของแต่ละบุคคลได้อีกด้วย ผู้วิจัยจึงได้สรุปการแสดงนิยามความรักของสตรีกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

นิยามที่ 1 ความรัก คือ ความเห็นอกเห็นใจ

การไปทำงานรับราชการที่ต่างจังหวัดทำให้มีความห่างไกลจากครอบครัว เป็นความรู้สึกที่ทำให้เกิดความรู้สึกอ้างว้างและโดดเดี่ยว เมื่อพบเจอคนที่ถูกใจมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็จะเกิดอาการเห็นอกเห็นใจกันเป็นพิเศษ ดังเช่นบทสนทนาดังต่อไปนี้

“เจอกันครั้งแรกก็รู้สึกถูกชะตา และด้วยความที่ต่างคนต่างก็ทำงานไกลบ้าน เลยรู้สึกเห็นอกเห็นใจกัน มีกันแค่สองคน ก็คอยช่วยเหลือกันตลอด” (กอบกุล)

นิยามที่ 2 ความรัก คือ ความผูกพัน

การที่เธอคอยเป็นที่ปรึกษา เป็นกำลังใจให้เวลาที่เขามีความทุกข์ ด้วยความผูกพันจึงทำให้ไม่สามารถหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันได้ ดังเช่นบทสนทนาดังต่อไปนี้

“ความรักของพี่เริ่มต้นจากความผูกพัน พี่ก็ไม่ว่าเกิดขึ้นตอนไหนเหมือนเป็นพรหมลิขิต” (กชกร)

นิยามที่ 3 ความรัก คือ การให้ “ความรักทำให้เราทำให้เค้าได้ทุกอย่าง”

(กรกมล)

นิยามที่ 4 ความรัก คือ ความอบอุ่น “เวลาเธออยู่ใกล้ๆ แล้วรู้สึกอบอุ่น”

(กรรณิการ์)

นิยามที่ 5 ความรัก คือ พลัง “รักเค้าแล้ว ความแตกต่างไม่ได้เป็นข้อจำกัด แถม

ยังเป็นพลังเสียด้วยซ้ำ” (กัลยา)

นิยามที่ 6 ความรัก คือ การได้ใช้ชีวิตอยู่กับคนที่ทำให้เรามีความสุข “มี

ความสุขที่ได้อยู่กับคนที่เรารักก็พอ” (กมล)

นิยามที่ 7 ความรัก คือ การคอยเติมเต็มซึ่งกันและกัน “รักครั้งนี้เป็นรักฝังใจ ตามหลักศาสนาเค้าให้เปลี่ยน พี่ก็เปลี่ยน ไม่เป็นไร ยอมรับได้ เพราะแตกต่างกันนี่แหละ ถึงอยู่จะด้วยกันได้ คอยเติมเต็มซึ่งกันและกัน” (การะเกตุ)

นิยามที่ 8 ความรัก คือ ความอบอุ่น “พี่รู้สึกว่าการรักมันจะทำให้เรารู้สึกอุ่นใจเสมอ” (กิงกาญจน์)

นิยามที่ 9 ความรัก คือ มีอาการปิ้ง “เกิดอาการปิ้งเลย มันจะเริ่มตันด้วยอาการที่เหงื่อออก หัวใจเต้นแรง” (กานดา)

นิยามที่ 10 ความรัก คือ พลังและกำลังใจ “พี่บอกได้เลยว่าพี่จะให้ความสำคัญกับความรักมากเท่า ๆ กับการอยากมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิม และครั้งนี้ความรักเป็นเหมือนพลังและกำลังใจในชีวิต ความรักครั้งนี้พี่เลือกเองคงไม่ผิดหวังเหมือนครั้งก่อน” (กาหลง)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่านิยามความรักของกลุ่มตัวอย่างมีที่มาจากประสบการณ์และความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละบุคคล ในการที่จะนำไปสู่ประสบการณ์ในด้านความรักตามมา และเรื่องราวของความรักนั้นทำให้เกิดการเข้าถึงทางด้านอารมณ์ การรับรู้ และการแสดงออกถึงพฤติกรรมต่างๆ ของคนสองคนที่มีความรักต่อกัน การรับรู้ความหมายของความรักนั้นจะมีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกสรรคนที่จะมาเป็นคู่ครองของตน

5.1.3 รูปแบบความรักของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

รูปแบบของความรักเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างในเรื่องความเชื่อ และพฤติกรรมที่แสดงออกมาในเรื่องของความรักในระดับที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบความรักแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

ลักษณะที่ 1 รูปแบบความรักแบบเสน่หา คือ ความรักที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจต่อรูปร่างภายนอก สตรีผู้ที่มีความรักแบบเสน่หาจะเป็นผู้ที่พร้อมจะรักและยอมรับความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในความสัมพันธ์ โดยมักจะถูกใจคนรักทันทีตั้งแต่แรกพบ ดังเช่นบทสนทนาดังต่อไปนี้

“คนหน้าตาดี พุดก็เพราะ แล้วก็มีน้ำใจมากเวลาอยู่ใกล้ๆ แล้วรู้สึกอบอุ่น”

(กวรรณิการ์)

ลักษณะที่ 2 รูปแบบความรักแบบไม่ผูกมัด คือ ความรักที่เริ่มต้นจากการมีความผูกพันกันเพียงชั่วคราว เพื่อเป็นการรักษาความเป็นอิสระของตนเองไว้ ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ตอนแรกใช้วิธีการคุยกันทางโทรศัพท์ เพราะตอนแรกกลัวว่าเราจะเข้ากับเค้าไม่ได้ เพราะเค้าเป็นมุสลิม” (กาหลง)

ลักษณะที่ 3 รูปแบบความรักแบบมิตรภาพ คือ ความรักที่มีพื้นฐานมาจากมิตรภาพ คู่รักมักอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและรู้จักกันมาเป็นเวลานาน คู่รักแบบมิตรภาพต้องการที่จะเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังเช่นบทสนทนาดังต่อไปนี้

“พี่เริ่มรู้สึกแปลกๆ ตอนที่เราสบตากัน เหมือนมองเห็นอะไรบางอย่างในดวงตาคู่นั้นของเค้า แล้วหลังจากวันนั้นเราก็ได้พบกันบ่อยขึ้น เริ่มคุ้นเคยกันมากขึ้น ยิ่งรู้สึกประทับใจมากขึ้น ตรงที่เค้าเป็นผู้ชายที่จริงจังกับงาน และเสียสละ” (กอบกุล)

“หลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ก็ได้เข้าทำงานที่บริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายขาย และที่นี่ทำให้พี่เจอกับแฟนพี่ ตอนแรกเราคบกันแบบเพื่อน และด้วยความที่เป็นเพื่อนกันพอเริ่มสนิทกันมากขึ้น เค้าก็ชอบมาปรับทุกข์ มาปรึกษาปัญหาครอบครัวของเค้า” (กชกร)

ลักษณะที่ 4 รูปแบบความรักแบบโรแมนติค (ลุ่มหลง) คือ ความปรารถนา ความใกล้ชิดและต้องการเป็นเจ้าของกันและกันสูง มีความต้องการครอบครองสูงและปรารถนาจะใช้เวลาอยู่กับคู่รักตลอดเวลา และเชื่อว่าถ้าตนปราศจากความรัก ชีวิตของตนก็จะไม่มีค่าอะไร ดังคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ยอมมีอะไรกับเค้า ยอมเป็นเมียเค้า เพราะความรัก ความรักจะทำให้อะไรๆ ถูกต้องเสมอ” (กัลยา)

ลักษณะที่ 5 รูปแบบความรักแบบเจอคนที่ใช่ คือ ความรักที่เกิดจากการได้เจอคนที่ใช่บ่อยครั้ง และศึกษาคนคนนั้นไปเรื่อยๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะมีความสัมพันธ์กันในระยะยาว และต้องการที่จะรู้จักคู่รักของตนให้ดีขึ้นเรื่อยๆ คำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“เห็นจากลีลาและน้ำเสียงเค้าแล้วก็รู้สึกปลื้ม แบบว่าปึงเลย” (การะเกตุ)

ลักษณะที่ 6 รูปแบบความรักที่มีแต่การให้ คือ ความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว แบบเสียสละ สตรีที่มีรูปแบบความรักดังกล่าวจะคิดถึงความสุขและผลประโยชน์ของคู่รักโดยไม่กังวลถึงความต้องการของตนเอง คำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ถ้าไม่รักไม่ชอบ ก็คงไม่กล้าตัดสินใจมาอยู่กับเค้าหรอก เพราะความรักทำให้เราทำให้เค้าได้ทุกอย่าง” (กรกมล)

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบความรักของกลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่ ความรักแบบเสนาหา ความรักแบบไม่ผูกมัด ความรักแบบมิตรภาพ ความรักแบบโรแมนติก ความรักแบบที่เจอคนที่ใช่ และความรักแบบเสียสละ โดยรูปแบบความรักทั้ง 6 ลักษณะนั้นเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างชายและหญิงที่มีประสบการณ์ความรักร่วมกัน

5.1.4 รูปแบบความสัมพันธ์ก่อนการแต่งงาน

การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมเดียวกันเป็นเรื่องที่ยากอยู่แล้ว ในทางเดียวกันรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักที่มีภูมิหลังทางศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยม และทัศนคติแตกต่างกันยิ่งเป็นเรื่องที่ยากขึ้นไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรักต่างศาสนาระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลาม เพราะในศาสนาอิสลามศาสนาเป็นสถาบันที่ทรงพลัง และเป็นระบอบและวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของผู้ที่ศรัทธา อีกทั้งยังเป็นวัฒนธรรมที่บริสุทธิ์ มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง และมักปฏิเสธการผสมผสานกับวัฒนธรรมอื่น แม้กระทั่งในการเลือกคู่ครอง ศาสนาอิสลามยังเป็นศาสนาที่วางรากฐานให้แก่สถาบันครอบครัว โดยมุสลิมไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงานกับผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิมเป็นหลักสำคัญก่อนสิ่งอื่น ด้วยเหตุผลที่ว่า การแต่งงานระหว่างมุสลิมด้วยกัน หรือผู้มีศรัทธาเหมือนกันเท่านั้นจึงจะสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้ อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเรื่องทางสังคมและศาสนา รวมถึงความขัดแย้งใน

ระบบความเชื่ออีกด้วย ดังนั้นเมื่อชายหญิงที่มีศาสนาต่างกันแต่งงานกัน ความเคร่งครัดในศาสนาของแต่ละฝ่ายก็จะจืดจางลง

ซึ่งจากประสบการณ์การพบรักของสตรีกลุ่มตัวอย่าง พบว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของสตรีกลุ่มตัวอย่างกับคนรักช่วงก่อนแต่งงานนั้นขึ้นอยู่กับ **เงื่อนไขด้านครอบครัว** โดยเฉพาะอย่างยิ่งปฏิกิริยาจากครอบครัวของสตรีกลุ่มตัวอย่างนั้น จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ของเขาและเธอ ซึ่งการแสดงออกของพ่อแม่และครอบครัวนั้นสามารถเข้ามากกระทบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งสองได้ แม้ว่าตัวบุคคลนั้นจะไม่ยึดติดกับศาสนาก็ตาม ซึ่งจากการศึกษาพบว่าปฏิกิริยาของคนในครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง ส่งผลทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของคู่รักต่างวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

ประการแรก รูปแบบความสัมพันธ์แบบเปิดเผย (Open relationships) พบว่าผู้หญิง 5 ราย จาก 10 ราย มีลักษณะการใช้ชีวิตแบบ “อยู่คนเดียวตามลำพัง” ดังนั้นจึงทำให้เธอมีอำนาจในการตัดสินใจด้วยตนเอง และมีอิสระในการคบหากับคู่รักได้อย่างเปิดเผย การพบกันจึงไม่ต้องคอยหลบซ่อน ปราศจากการแทรกแซงทางความคิดจากพ่อแม่ ดังตัวอย่างในบทสนทนาตอนหนึ่ง ดังนี้

“พ่อแม่พี่เสียไปตั้งแต่พี่ยังเด็ก เหลือแต่พี่ชายคนโตที่เป็นหลักของบ้าน แต่เค้าก็ไม่ได้ว่าอะไรตอนที่เราคบกัน เพราะพี่จะเล่าให้พี่ชายฟังตลอด และที่สำคัญถึงเค้าเป็นมุสลิมแต่ก็เข้ากับครอบครัวพี่ได้ดี” (กอบกุล)

“พ่อแม่ไม่ได้มากำหนดไว้ว่าชีวิตพี่จะต้องเป็นอย่างไร เค้ามั่นใจว่าเราโตแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างอยู่ที่การตัดสินใจของตัวเอง พ่อแม่อนุญาตให้เลือกทางเดินเอง ไม่เคยเข้ามาก้าวก่ายตัดสินใจได้เองเลย เค้าไม่ห้าม” (กชกร)

“ตอนแรกที่บอกว่าคบกับคนมุสลิม พ่อแม่ก็เหมือนเป็นกังวล เพราะศาสนาเราต่างกัน แต่ก็ไม่ได้ห้ามนะ คงเห็นว่าเราชอบพอกันแล้ว คงห้ามไม่ทันแล้วละ” (กรกมล)

“ทุกครั้งที่คบกับใคร ก็จะบอกพ่อแม่ตลอด ไม่เคยปิดบัง อย่างแฟนคนนี้พอพาไปแนะนำให้พ่อแม่รู้จัก ตอนแรกพ่อแม่ตกใจนะ และไม่ยอมรับด้วยเพราะแฟนพี่เค้าเป็นมุสลิม ที่

บ้านจะไม่ค่อยรู้หรือว่ามุสลิมเป็นไง มีแต่แม่ที่ถามติดตลกว่า ไช้บังคนนี่ ตัวเหม็นไหม เพราะมุสลิมในความคิดของเค้าก็คือ แยกที่ชอบไว้ผมยาวๆ แล้วโพกผ้าทำเป็นมวยๆ หนวดเครารุงรัง”

(กาหลง)

ประการที่ 2 รูปแบบความสัมพันธ์แบบปกปิด (Concealment relationships)

พบในสตรีกลุ่มตัวอย่างที่พักอาศัยอยู่กับครอบครัว ซึ่งลักษณะการพักอาศัยอยู่กับครอบครัวนั้น เป็นเงื่อนไขหนึ่งส่งผลบีบคั้นให้กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบปกปิด ทั้งนี้เนื่องมาจากอำนาจในการตัดสินใจของกลุ่มตัวอย่างจะต้องขึ้นอยู่กับครอบครัวเท่านั้น สตรีกลุ่มตัวอย่างเกิดการคาดเดาถึงการไม่ยอมรับของพ่อแม่ และยังรับรู้ได้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัว จึงรู้สึกว่าการรักระหว่างตนกับคนรักจำเป็นต้องปิดบังความสัมพันธ์นี้ไว้ไม่ให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองทราบ ไม่สามารถเปิดเผยได้ เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกขัดขวางหรือการพรากคนรักไปจากกัน ดังตัวอย่างบทสนทนาเหล่านี้

“ตอนที่เราคบกัน พ่อแม่พี่เค้าไม่ชอบ บอกว่าคนนับถือพุทธด้วยกันมีเยอะแยะทำไมไม่ชอบ ทำไมต้องชอบคนนี้ พ่อแม่สั่งห้ามเด็ดขาด แต่พี่ก็ไม่เชื่ออะ หนีไปพบกัน แอบไปคบกัน เวลาที่พี่ไปเรียนเราจะนัดเจอกันที่หน้าปากซอย เค้าจะไปรับไปส่งทุกวัน แต่ไม่ให้มาส่งถึงหน้าบ้านนะกลัวที่บ้านจับได้” (การะเกตุ)

“เราคบกันแบบไม่ให้พ่อกับแม่รู้ เพราะถ้าพ่อแม่พี่รู้ละ พ่อแม่จะต้องเรียกตัวพี่กลับไปแต่งงานกับคนที่เค้าเลือกให้แน่ๆ” (กานดา)

ทั้งนี้อาจิวิเคราะห์ได้ว่า ปฏิกริยาจากคนในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ของสตรีกลุ่มตัวอย่างกับคนรักช่วงก่อนแต่งงาน โดยจะมีทั้งที่เป็นรูปแบบความสัมพันธ์แบบเปิดเผย และรูปแบบความสัมพันธ์แบบปกปิด ซึ่งข้อดีของการมีรูปแบบความสัมพันธ์แบบเปิดเผย ก็คือ การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและเพื่อนฝูงเป็นสำคัญจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งสองดำเนินต่อไปได้อย่างราบรื่น และในทางเดียวกันแม้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์แบบปกปิด จะทำให้กลุ่มตัวอย่างต้องพบกับอุปสรรคขัดขวาง รวมถึงแรงกดดันจากครอบครัว ซึ่งมีผลต่อสร้างความเจ็บปวดและกระทบกระเทือนต่อสภาพจิตใจบ้าง แต่ทั้งนี้ก็ไม่ทำให้กลุ่มตัวอย่างย่อท้อ และหวั่นเกรงต่ออุปสรรคมากไปกว่าความต้องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนที่เธอรักภายใต้ครอบครัวเดียวกัน

5.2 การตัดสินใจแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมและการใช้ชีวิตร่วมกัน

ในช่วงชีวิตของปัจเจกชนมีหลายช่วงชีวิตที่สำคัญ การเลือกคู่สมรสก็เป็นส่วนหนึ่งในขั้นตอนที่สำคัญของชีวิต การเลือกคู่ครองนั้นเป็นเรื่องที่บุคคลทุกคนต้องเอาใจใส่อย่างจริงจัง เพราะผู้เลือกจะต้องรับผลของการเลือกนั้นไปตลอดชีวิต และการก้าวสู่ชีวิตคู่ครั้งแรกถ้าผิดพลาดแล้วหนทางที่จะพบวิถีทางที่ถูกในชีวิตจะน้อยลง ดังนั้นการสมรสหรือการแต่งงานจึงเป็นเรื่องที่สำคัญของสภาพชีวิตที่จะเปลี่ยนแปลงไปกล่าวคือ เป็นกระบวนการที่มีผลกระทบถึงระบบสังคมโดยรวม เนื่องจากในฐานะปัจเจกบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคม เมื่อตัดสินใจเลือกใครเป็นคู่ครองแล้วก็จะครอบคลุมไปถึงการเลือกบุคคลเข้าร่วมเครือญาติ ร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มที่ตนสังกัดนับรวมถึงผลต่อการรับและถ่ายทอดวัฒนธรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือบูรณาการหน่วยวัฒนธรรมของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน

ดังนั้นการที่สตรีไทยพุทธตัดสินใจแต่งงานกับชายไทยมุสลิม จึงถือเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งครั้งหนึ่งในชีวิตของเธอ เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เพราะนอกจากจะทำให้เกิดฐานะและหน้าที่ใหม่อย่างสถานภาพการเป็นภรรยาแล้ว ยังต้องมีความเสียสละในการละทิ้งศาสนาพุทธซึ่งเป็นศาสนาเดิมของตน เพื่อมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลามตามสามี และต้องมีความพร้อมในการเผชิญหน้ากับสิ่งที่จะเกิดขึ้นภายหลังจากการแต่งงาน ซึ่งจากการวิเคราะห์ในส่วนนี้มีลำดับการเสนอดังนี้ คือ

5.2.1 ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

5.2.1.1 จุดหักเหในชีวิต

5.2.1.2 ความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลาม

5.2.2 การเข้าสู่สถานการณของการอยู่ร่วมกัน

5.2.3 สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวใหม่

ดังมีรายละเอียด ต่อไปนี้

5.2.1 ปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

จากการวิเคราะห์ในสิ่งเร้าหรือสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดความต้องการในการเลือกคนรัก หรือคู่ครองที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ เชื้อชาติหรือภูมิลำเนาวัฒนธรรมนั้น จะพบว่า มีปัจจัยสำคัญซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ดังนี้คือ

5.2.1.1 จุดหักเหในชีวิต

เนื่องจากการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมเป็นเรื่องของคนสองคนมากกว่าคนคนเดียว ดังนั้นการที่คนทั้งสองได้มีการสอดประสานกันในส่วนของคุณรู้สึกที่จะนำไปสู่ความต้องการที่แท้จริงของทั้งสองฝ่ายนั้นย่อมต้องขึ้นอยู่กับสาเหตุหรือการมีจุดหักเหในชีวิต จากการศึกษาพบว่าสตรีกลุ่มตัวอย่างมีจุดหักเหในชีวิต โดยได้สรุปออกมาดังนี้คือ

ประการที่ 1 คือ ความใกล้ชิด จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างรู้จักกับคนรัก โดยเริ่มต้นมาจากมิตรภาพ มีการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มและมักทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เป็นเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังตัวอย่างบทสนทนาต่อไปนี้

“พี่เจอกับเค้าครั้งแรกที่เมืองกาญจน์ ตอนนั้นต่างคนก็ต่างไปรับราชการที่นั่น เจอกันครั้งแรกก็รู้สึกถูกชะตา และด้วยความที่ต่างคนต่างก็ทำงานไกลบ้าน เลยรู้สึกเห็นอกเห็นใจกัน มีกันแค่สองคน ก็คอยช่วยเหลือกันตลอด พี่ประทับใจในความดีและความเสมอต้นเสมอปลายของเค้า” (กอบกุล)

“เค้าก็ชอบมาปรับทุกข์ มาปรึกษาปัญหาครอบครัวของเค้า พอกลุ่มใจมากก็เริ่มติดเหล้า เริ่มหนักขึ้นทุกวัน พี่เหนื่อยที่จะต้องคอยห้ามปรามเค้าเพราะพี่รู้ว่าคนมุสลิมจะห้ามดื่มพวกของเมาแบบนี้ แล้วอีกอย่างพี่ก็ไม่กล้าทิ้งหรือปล่อยให้เค้าเป็นแบบนี้ กลัวเค้าเสียคน และที่สำคัญนะพี่เป็นคนเดียวที่เอาเค้าอยู่ พอดูแลกันมากขึ้น หนักขึ้น มันก็เลยเป็นความรัก” (กชกร)

ประการที่ 2 คือ ความประทับใจ จากการศึกษาพบว่า มีเหตุการณ์ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความประทับใจในตัวชายคนรัก ดังคำสัมภาษณ์

“พอเค้าเสร็จงานจากร้านตัดผมเค้าก็จะมาหาที่ร้านอาหาร ชอบเลี้ยงข้าวเป็นประจำ แกมขากลับยังไปส่งพี่ที่บ้านเจ้านายทุกวัน และที่ซึ่งเค้ามาก ก็คือ ตอนที่เค้าแบ่งเงินรายได้ของเค้ามาให้เราวันละ 20 บาท เพื่อให้พี่เก็บสะสมไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน” (กรกมล)

“เหตุการณ์ที่ทำให้รักเค้า แล้วลงเอยเป็นแฟนกันในตอนหลัง ก็เพราะเค้าตามไปช่วยพี่ ทำให้พี่รอดพ้นจากการถูกเพื่อนผู้ชายข่มขืน ตอนนั้นเค้าเหมือนพระเอกขี่ม้าขาวมาช่วย อาจจะถูกน้ำเน่านะ แต่ถ้าเหตุการณ์แบบเกิดขึ้นกับผู้หญิงคนไหนแล้ว พี่เชื่อว่าประทับใจทุกราย”
(กรรณิการ์)

“พี่โซคร้ายโดนมอเตอร์ไซด์ชน เจ็บก็เจ็บ ตัวคนเดียวไม่มีใครช่วยเลย มีแต่เค้าคนเดียวที่ขับรถผ่านมา ก็เลยเข้ามาช่วยพาไปส่งโรงพยาบาล ตอนนั้นรู้สึกประทับใจผู้ชายคนนี้จึงความเป็นคนดีทำให้เค้าเป็นเหมือนฮีโร่ของพี่เลย” (กิงกาญจน์)

ประการที่ 3 คือ พ่อแม่บีบบังคับ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างในกรณีนี้ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีลักษณะการเลี้ยงดูแบบเข้มงวด และอำนาจในการตัดสินใจก็ต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่เท่านั้น ด้วยเหตุนี้กลุ่มตัวอย่างจึงเกิดความรู้สึกถูกบีบบังคับหรือมีความกดดันจากคนในครอบครัว ดังตัวอย่างในบทสนทนาตอนหนึ่ง ดังนี้

“เราเน่รักกันนะ แต่กลัวโดนผู้ใหญ่กัดกัน เลยชวนหนีไปอยู่ด้วยกัน” (กัลยา)

“กลัวว่าพ่อแม่จะห้าม พี่เน่ชอบผ้าหอบผ่อนไปอยู่กับเค้าเลย ตอนนั้นแค่คิดว่ามีความสุขที่ได้อยู่กับคนที่เรารักก็พอ” (กมลดา)

“ตอนที่เราคบกัน พ่อแม่พี่เค้าไม่ชอบ บอกว่าคนนับถือพุทธด้วยกันมีเยอะแยะทำไมไม่ชอบทำไมต้องชอบคนนี้ พ่อแม่สั่งห้ามเด็ดขาด แต่พี่ก็ไม่เชื่อเนะ หนีไปพบกัน แอบไปคบกัน” (การะเกตุ)

“ความแตกตอนที่พ่อแม่มาหาพี่กับพี่ชายที่กรุงเทพฯ พ่อรู้เน่พ่อบังคับพี่ พาพี่กลับต่างจังหวัดเลย และสั่งห้ามพี่ด้วยว่าห้ามกลับไปหากันอีก ไม่อย่างนั้นความเป็นพ่อเป็นลูกขาดกัน พี่ก็เชื่อไม่เชื่อในใจคิดว่าถ้าไม่ให้พี่แต่งกับคนนี้ พี่ก็จะไม่แต่งแล้ว” (กานดา)

ประการที่ 4 ผิดหวังจากสามีคนแรก จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยผ่านประสบการณ์การมีครอบครัวมาแล้ว แต่การแต่งงานในครั้งนั้นเป็นการคลุมถุงชนจากความเห็นชอบจากผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายโดยปราศจากความรักที่มีต่อกัน ดังนั้นความสัมพันธ์ในครอบครัวต้องจบลงด้วยการหย่าร้าง ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์ต่อไปนี้

“ความรักครั้งนี้ที่เลือกเองคงไม่ผิดหวังเหมือนครั้งก่อน” (กาหลง)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สตรีในกลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมีสาเหตุหรือจุดหักเหในชีวิตที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกได้เป็น 4 ประการ คือ ความใกล้ชิด ความประทับใจ การถูกพ่อแม่บีบบังคับ และการผิดหวังจากสามีคนแรก ซึ่งจุดหักเหเหล่านี้เองเป็นจุดเปลี่ยนในชีวิตของกลุ่มตัวอย่าง เพราะถือเป็นประสบการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างต้องนำมาใช้ประกอบในพิจารณาและตัดสินใจ แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

5.2.1.2 ความเชื่อมั่นและความศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลาม

การมีความเชื่อและความศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลามนั้น มีที่มาจากภูมิหลังของสตรีแต่ละคนที่อาศัยอยู่ใน **พหุวัฒนธรรม** กล่าวคือ สตรีในกลุ่มตัวอย่างมีความคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกันระหว่างบุคคลที่นับถือศาสนาพุทธกับบุคคลที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงทำให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรม และส่งผลให้สตรีในกลุ่มตัวอย่างมีโอกาสแต่งงานกับคนที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่เธอชื่นชมและหลงใหล ซึ่งก็ถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้เกิดความเป็นธรรมชาติในการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและความศรัทธาได้ง่ายยิ่งขึ้น จากการศึกษา พบว่าสตรีจำนวน 2 ราย จาก 10 ราย มีความศรัทธาในศาสนาอิสลามอยู่ก่อนแล้ว ดังตัวอย่างของบทสนทนาต่อไปนี้

“พี่มีเพื่อนสนิทเป็นมุสลิม บ้านอยู่ใกล้กัน โตมาด้วยกันและเราเห็นเค้าเป็นแบบอย่างมุสลิมที่ดี เค้าชอบเล่าเรื่องศาสนาให้ฟังอยู่บ่อยๆ เราก็เลยมีความศรัทธาในตัวของเขา ศาสนาและพิธีกรรมต่างๆ แล้วสุดท้ายก็มีสามีเป็นมุสลิม พี่เลยได้เป็นมุสลิมสนใจ”

(กรรณิการ์)

“บ้านพี่อยู่ในชุมชนมุสลิม ตั้งแต่เป็นเด็กก็เห็นหลายๆ อย่างและได้รับรู้ในวัฒนธรรมอิสลามแบบอัตโนมัติ พี่ยังชื่นชมเลยว่าการทำพิธีต่างๆ ของเค้าจะสะอาดเนอะ เวลาจะละหมาดก็ต้องอาบน้ำละหมาด พื้นที่ละหมาดก็ต้องสะอาด พิธีทางอิสลามที่รู้หมด จนคนที่บ้านสงสัยว่าทำไมถึงเวลาที่ทำพิธีพุทธพี่ถึงทำไม่เป็น อย่างกรวดน้ำเนี่ย พี่ก็กรวดไม่เป็นนะ ท่องไม่เป็น ไม่คิดอยากท่อง อยากทำเลย แปลกใหม่ แล้วแต่ก่อนที่พี่มีแฟนนะ ก็มีทั้งพุทธและมุสลิม ซึ่งในใจพี่เลยนะรู้สึกชื่นชมผู้ชายมุสลิมมากกว่า เพราะพวกเขาจะเคร่ง ไม่กินเหล้า ของเมา ไม่ดูบุหรี ไม่ติดการพนัน ไม่เที่ยวผู้หญิง จะไม่เหมือนผู้ชายพุทธ มันจะตรงข้ามกันเลยละ”

(กึ่งกาญจน์)

5.2.2 การเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกัน

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ เป็นการกล่าวถึงการตัดสินใจเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกัน การจะใช้ชีวิตร่วมกันของคนสองคนระหว่างผู้ชายและผู้หญิง เกิดจากองค์ประกอบในหลาย ๆ ด้านรวมกัน เช่น ความรัก ความต้องการทางเพศ เป็นต้น ความรู้สึกภายในที่มีอยู่ของแต่ละคู่ แต่ละบุคคล รวมถึงบรรทัดฐานทางสังคมได้เข้ามาเป็นตัวกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ และกระบวนการของการอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องของคลองธรรม ซึ่งอันที่จริงแล้วการปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคมในเรื่องดังกล่าวก็คือ การกระทำใดๆ ก็ตามซึ่งจะไม่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันของคนทั้งสองนั่นก็คือ บิดา มารดา ญาติพี่น้องของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย

แต่ทว่า หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำการใด ๆ อันเป็นสิ่งที่ละเมิดซึ่งบรรทัดฐานทางสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือสิ่งอื่นใดที่นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้นโดยที่สังคมมิได้ให้การยอมรับนั้น แม้จะเป็นเรื่องที่มาจากการตอบสนองของความต้องการขั้นพื้นฐานของแต่ละฝ่ายก็ตามที่ แต่รูปแบบการอยู่ร่วมกันดังกล่าวย่อมส่งผลให้บุคคลทั้งสองฝ่ายได้รับผลกระทบในด้านใดด้านหนึ่ง ซึ่งอาจรวมไปถึงบุคคลในครอบครัวของแต่ละฝ่ายด้วย

ดังนั้น โอกาสและการได้มาซึ่งความเป็นหนึ่งเดียวของคนสองคนรวมถึงการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันของคู่สามีภรรยาที่มีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะในกรณีของสตรีไทย พุทธกับชายไทยมุสลิมนั้นจึงต้องพิจารณาจากหลาย ๆ ด้าน อาทิ ด้านสังคม วัฒนธรรม ปฏิกริยาจากครอบครัวและความสัมพันธ์ทางเพศ ทั้งนี้เพื่อให้ “วัฒนธรรมทั้งสอง” สามารถมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายใต้บุคคลที่มีความแตกต่างทางศาสนาได้อย่างลงตัว และเพื่อให้บุคคลที่มีความแตกต่างทั้งสองสามารถปรับเปลี่ยนตัวเองให้เข้าหากัน และใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปในส่วนของ การเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกัน แบ่งออกเป็นสองลักษณะ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้คือ

ลักษณะแรก คือ การแต่งงานตามหลักศาสนาอิสลาม หรือการนิกะฮ์

(Nikah) แม้อาณาจักรของหัวใจจะไร้พรมแดนเหมือนประโยคที่ว่า รักไม่มีพรมแดน รักไม่มีศาสนา แต่สำหรับอิสลามแล้วสิ่งที่อิสลามยอมรับก็คือ รักไม่มีพรมแดน แต่รักต้องมีศาสนา เพราะศาสนา คือ กติกาของชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากศาสนาวางรากฐานให้แก่สถาบันครอบครัว มุสลิมจึงไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงานกับผู้ที่ไม่ได้เป็นมุสลิม

มุสลิมเคร่งครัดที่จะรักษาวิถีชีวิตตามหลักอิสลาม การอนุญาตให้ผู้ชายแต่งงานกับผู้หญิงศาสนาอื่น ๆ เป็นเรื่องยุ่งยากที่จะต้องผ่านการพิจารณาเป็นพิเศษ นอกจากผู้หญิงจะยอมรับอิสลามเท่านั้น (พระบุญแทน ชันธ์ศรี, 2539 : 113) ดังนั้น การแต่งงานกับคนที่อยู่ในศาสนาอื่น จึงเป็นกรณีที่ได้รับการยกเว้นแต่จะถูกพิจารณาอย่างกวัดขั่นมาก

ทั้งนี้จากประสบการณ์การพบรักของสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่ได้กล่าวถึงในข้อ 5.1 นั้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบความสัมพันธ์ของคู่รักต่างวัฒนธรรมช่วงก่อนแต่งงาน หากดำเนินไปในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเปิดเผย และได้รับการยอมรับจากครอบครัวแล้ว ก็จะเป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ส่งผลให้สตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมสามารถเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่น แต่อย่างไรก็ตาม ชายหญิงคู่นั้นจะต้องปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามที่เรียกว่า “การนิกะฮ์” เสียก่อนเนื่องจากอิสลามส่งเสริมการแต่งงาน และห้ามการสัมพันธ์ทางเพศทุกรูปแบบระหว่างชายหญิงที่ไม่ได้แต่งงานกัน อิสลามบัญญัติห้ามการแต่งงานเพื่อหาความสนุกทางเนื้อหนังชั่วคราวชั่วคราว “เพื่อความสนุก” แต่กำหนดให้มีการแต่งงานที่มีความรับผิดชอบ เป็นการจัดวางระเบียบแบบแผนเป็นสถาบันขึ้นมาในรูปแบบของการแต่งงาน และชีวิตครอบครัวที่มั่นคง

ซึ่งสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมได้ถ่ายทอดความรู้สึกเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้ชีวิตร่วมกันโดยวิธีการนิกะฮ์ ดังตัวอย่างของบทสนทนาต่อไปนี้

“ตอนที่เราสองคนคบกัน เรานับถือกันคนละศาสนา ความรักของเราจึงต้องมีเงื่อนไขตรงที่ว่า วิธีการที่จะทำให้พี่เป็นมุสลิมอย่างแท้จริงก็คือ แต่งงานเข้ารับอิสลาม การที่พี่นับถือพุทธมาก่อน พี่จึงต้องเข้าแขกด้วยคำกล่าวปฏิญาณเข้ารับอิสลามว่า อัซฮะดุ อันลา อิลลาฮะ อิลลัลลอฮย วะอัซฮะดุอันนะ มุฮัมมัดร์ รอซูลุลลอฮย ในงานแต่งงานหรือการนิกะฮ์ พร้อมทั้งค่าสินสอด 125 บาท ตามธรรมเนียม”

(กอบกุล)

“ความรักทำให้เป็นไปได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะนับถือศาสนาหรือมุสลิม การแต่งงานสำคัญสำหรับพี่นะ การแต่งงานของพี่เป็นการเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เป็นไปตามครรลองของมันเท่านั้น ถ้าเราคิดดี ทำดี จะอยู่ในศาสนาไหนไม่ว่าจะเป็นพุทธ หรืออิสลาม เราก็เป็นคนดีได้เหมือนกัน”

(กชกร)

“คงบุพเพสันนิวาสที่ทำให้เราได้มาเจอกัน รักกันก็ต้องแต่งงานกันให้ถูกต้อง พี่คิดว่าเงื่อนไขการนิเคหะก็ไม่ได้หนักหนา เพียงแต่เราต้องตั้งใจโดยเฉพาะคำกล่าวภาษาอาหรับ แต่พี่ก็ผ่านไปได้นะ แล้วตอนที่พี่นิเคหะก็ไม่มีภาระ ไม่มีชบวณหรอกนะ ได้เพียงค่าสินสอด 125 บาท พ่อแม่พี่เสียใจนะ เขาคิดว่าทำไมลูกมีค่าตัวแค่ 125 บาท พอตอนหลังทางฝ่ายสามีพี่เลยเอาเงินไปให้ก้อนหนึ่ง เรียกว่าให้เป็นค่าน้ำนม”

(กรกมล)

“คนรักกันชอบกัน พอถึงเวลาก็ต้องแต่งงาน งานแต่งพี่ไม่มีพิธีรีตองอะไรมาก แค่ไปบอกพ่อแม่ให้รับรู้ แล้วก็ให้ท่านอธิษฐานบวงสรวงทำพิธีให้ตามขั้นตอนการนิเคหะ เพื่อให้การอยู่ด้วยกันอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา”

(กรรณิการ์)

“พี่ให้ความสำคัญกับความรักเป็นอันดับแรกในการแต่งงานกับคนนี้ และพี่ก็มีศรัทธาในศาสนา วัฒนธรรมอิสลามอยู่ก่อนด้วย ก็เลยไม่ลังเลที่จะเข้าพิธีนิเคหะ งานของเราจัดแบบไม่ฟุ่มเฟือย เพราะมันจะเป็นการเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยการเป็นหนี้ และศาสนาก็ไม่ส่งเสริมความหรูหรา แล้วค่าสินสอดพี่ก็แค่ 125 บาทเอง” (กิงกาญจน์)

ลักษณะที่สอง การหนีตามกันเพื่อนำมาสู่การแต่งงานในภายหลัง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สตรีจำนวน 4 ราย จาก 10 ราย อยู่ร่วมกันกับคู่รักที่เป็นชายมุสลิมก่อนการแต่งงาน ซึ่งแม้จะดูเหมือนเป็นการทำทลายต่อกรอบความเชื่อเดิมของอิสลาม แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าทั้งเขาและเธอจะไม่ตระหนักถึงแบบแผนทางเพศของอิสลาม หรือไม่เกรงกลัวต่อบาปในการทำผิดประเวณี และไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยทันทีทันใด แต่จะค่อยๆ มีการพัฒนาขึ้นไปมาทีละเล็กทีละน้อย เริ่มจากที่โดยมากสตรีกลุ่มตัวอย่างมักมีความผูกพันอย่างลึกซึ้งตั้งแต่การเริ่มคบหากันเป็นคนรักกัน และเมื่อรับรู้จากคาดเดาถึงการไม่ยอมรับของพ่อแม่ในการคบหากันกับคนรักแล้วนั้น จึงทำให้สตรีกลุ่มตัวอย่างต้องมีการปกปิดความสัมพันธ์นี้ไม่ให้พ่อแม่รับรู้ ซึ่งแรงกดดันจากพ่อแม่ถือเป็นจุดเปลี่ยนผ่าน (turning point) ที่ทำคู่อีกต่างวัฒนธรรมตัดสินใจเข้าสู่สถานการณ์ของการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันด้วยวิธีการ "หนีตามกัน" โดยสตรีกลุ่มตัวอย่างให้เหตุผลว่าการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนรักก่อนการแต่งงาน เป็นเงื่อนไขทางด้านอารมณ์ที่ทำให้เธอตระหนักถึงข้อผูกพันที่มีต่อการกระทำและผลของการกระทำนั้น ซึ่งทั้งนี้สตรีกลุ่มตัวอย่างเชื่อว่าวิธีการหนีตามกันเป็นวิถีทางสุดท้าย และเป็นปัจจัยที่เอื้อให้ลักษณะของการดำเนินความสัมพันธ์

ระหว่างเขาและเธอนี้สามารถนำไปสู่การแต่งงานได้ในที่สุด ดังบทสนทนาตอนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

“เรานะรักกันนะ แต่กลัวโดนผู้ใหญ่กีดกัน เลยชวนหนีไปอยู่ด้วยกัน ตอนนั้นโตะ (คำเรียกผู้หญิงสูงอายุ) อายุแค่ 16 เอง กว่าพ่อแม่จะหาเจอก็หนีตามกันไปประมาณเดือนนึงแล้ว พ่อแม่ของโตะก็แค้นความและพาตำรวจมาด้วยนะ มาล้อมบ้านแซร์ (คำเรียกผู้ชายสูงอายุ) เค้าเลยนะ ตำรวจถามโตะว่าจะอยู่กับใคร พอโตะบอกว่าจะอยู่กับแฟน เค้าเลยพากันกลับไป เสียใจนะที่ต้องทำกับพ่อแม่แบบนี้ รักคนนี้แล้ว ไม่มีทางเลือกจริง ๆ มันเป็นวิธีเดียวที่ทำให้เราได้อยู่ด้วยกัน”

(กัลยา)

“กลัวว่าพ่อแม่จะห้าม พี่นะชอบผ้าหอบผอนไปอยู่กับเค้าเลย ตอนนั้นแค่คิดว่ามีความสุขที่ได้อยู่กับคนที่เรารักก็พอคนบ้านนอกอะนะ ไม่ได้ตบแต่งหรอก คิดว่าไม่เป็นไร แต่พออยู่ด้วยกันซักพักก็กลับไปขอโทษขอขมาพ่อแม่ของพี่ที่ต่างจังหวัด”

(กมลลา)

“พ่อแม่ทั้งฝ่ายเราและฝ่ายเค้าต่างคนต่างกีดกัน ทางฝ่ายเค้าก็พยายามหาคู่ที่เป็นสาวมุสลิมไว้ให้ลูกชาย ทางฝ่ายพี่พ่อแม่ก็อยากให้แต่งงานกับคนที่หาไว้ให้ เราสองคนกลัวว่าผู้ใหญ่จะมาพรากจากกัน สามี่ของพี่เลยพาพี่หนีไปอยู่ที่บ้านพี่ชายก่อน เราหนีไปอยู่ด้วยกันได้ซักประมาณ 10 วัน เค้าก็พาเรากลับบ้านเค้าเพื่อไปบอกพ่อแม่ของเค้าให้รับรู้”

(การะเกตุ)

“พ่อแม่ไม่เคยรู้เลยว่าพี่มีแฟนแล้ว และก็เป็นที่มุสลิมด้วย พ่อพี่เป็นคนกว้างขวาง เค้าก็หวังให้พี่ไปแต่งงานกับลูกหลานนักการเมืองท้องถิ่นนะ แต่ความแตกตอนที่พ่อแม่มาหาพี่กับพี่ชายที่กรุงเทพฯ พอรู้นะพ่อบังคับพี่ พาพี่กลับต่างจังหวัดเลย และสั่งห้ามพี่ด้วยว่าห้ามกลับไปหาคนอื่นอีก ไม่อย่างนั้นความเป็นพ่อเป็นลูกขาดกัน พี่ก็เชื่อไม่เชื่อใจคิดว่าถ้าไม่ให้พี่แต่งงานกับคนนี้ พี่ก็จะไม่แต่งงานแล้ว สุดท้ายก็หนีออกจากบ้าน ไปแอบที่บ้านเพื่อนก่อน แล้วค่อยมาอยู่ด้วยกัน พ่อพ่อกับเราไม่เจอเค้าก็เลิกตาม กว่าจะให้ภัยตั้ง 2 ปี”

(กานดา)

นอกจากนี้จากการศึกษา พบว่ายังมีการให้เหตุผลของสตรีกลุ่มตัวอย่างในการที่เธอยินยอมหนีตามคนรัก และยินยอมมีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนรัก เนื่องจากว่าเธอให้คุณค่ากับความรัก ความเสน่หาที่มีต่อคนรัก ซึ่งถือเป็นการหาเหตุผลมาเพื่อทำให้การมีเพศสัมพันธ์เป็นสิ่งที่สมเหตุสมผล ดังคำกล่าว

“ไต่ะ(คำเรียกผู้หญิงสูงอายุ) นะยอมมีอะไรกับเค้า ยอมเป็นเมียเค้า เพราะความรัก ความรักจะทำให้อะไรๆ ถูกต้องเสมอ” (กัลยา)

ดังนั้น การหนีตามกันนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้เหตุผลของตนเอง ในการสร้างทางเลือกเพื่อให้เกิดการเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกันได้ ซึ่งแม้ว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน หรือการอยู่ด้วยกันก่อนแต่งงานจะถือว่าเป็นการกระทำผิดจารีต และไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ไม่ว่าจะเป็นทั้งในด้านของศาสนาพุทธหรือศาสนาอิสลามก็ตาม แต่ก็ยังเป็นรูปแบบหนึ่งซึ่งเป็นที่เกิดขึ้นจริงที่พบได้ในสตรีกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่า แม้ว่าหลังจากที่ไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันโดยที่ไม่ได้ผ่านพิธีแต่งงานแล้วก็ตาม แต่ทั้งนี้โดยส่วนใหญ่แล้วพ่อแม่ก็มักจะต้องยินยอมไปโดยไม่มีข้อแม้ หลังจากรับรู้ในภายหลังว่าพวกเขาเป็นสามีภรรยาแล้ว คงไม่มีทางที่จะห้ามปรามได้ จึงจัดพิธีนิกะฮ์ให้เพื่อให้การอยู่ร่วมกันอย่างถูกต้องตามหลักศาสนา ซึ่งถือเป็นการแต่งงานกันอย่างเป็นทางการตามข้อบัญญัติด้านโครงสร้าง และการควบคุมให้เป็นไปตามหลักศาสนาในที่สุด

5.2.3 สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวใหม่

“ชีวิตครอบครัว” เริ่มต้นอย่างแท้จริงเมื่อชายหญิงมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน และจะมีระยะเวลายาวนานไปจนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตายจากไป คู่ชีวิตที่สามารถครองคู่อยู่ร่วมกันจนตายจากกันไป ล้วนต้องฟันฝ่าอุปสรรคของการใช้ชีวิตคู่มาด้วยกัน อดทนต่อความยากลำบากของการใช้ชีวิตคู่ ที่กล่าวถึงนี้เนื่องจากว่าที่คนเราจะมาใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันนั้นเป็นเรื่องยากยิ่ง เส้นทางชีวิตของคู่สมรสส่วนใหญ่มีโชหนทางที่โรยด้วยกลีบกุหลาบ แต่มักเต็มไปด้วยขวากหนามและหลุมบ่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอยู่ร่วมกันในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างดังเช่นสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิม ซึ่งทั้งคู่แต่งงานที่มาจากวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีสิ่งหนึ่งที่ต้องคำนึงถึง นั่นก็คือ การยอมรับความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ ศาสนาของครอบครัวอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ และสามารถส่งผลให้เกิดทั้งความสุขและความขัดแย้งในการใช้ชีวิตครอบครัวของคู่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมได้ ซึ่งบางรายอาจต้องใช้เวลาอันยาวนานกว่าจะได้รับการ

ยอมรับจากครอบครัวอีกฝ่ายหนึ่ง ในขณะที่บางรายอาจใช้วิธีละเลยหรือหลีกเลี่ยงหนีหน้าไปจากครอบครัวของอีกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือทั้งสองฝ่ายดังจะเห็นได้จากการแยกตัวออกมาอยู่ต่างหาก เป็นครอบครัวใหม่

ดังนั้น ครอบครัวจึงถือเป็นแกนหลักของชีวิต และครอบครัวก็มีอิทธิพลต่อความคิด และการตัดสินใจในเรื่องการแต่งงานด้วยเช่นกัน หากการแต่งงานที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้รับความเห็นชอบจากบิดามารดาหรือแม้แต่ญาติพี่น้องแล้ว แน่ใจว่าอุปสรรคในการใช้ชีวิตคู่จำเป็นต้องเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งแรงกดดันจากครอบครัวในบางครั้งส่งผลให้สามีหรือภรรยารู้สึกไม่ดี หรือไม่มีความสุขมากนักเมื่อเห็นปฏิภรรยาของครอบครัวแต่ละฝ่าย ที่แสดงถึงการไม่ให้การยอมรับในการเป็น “ผู้มาใหม่” ของสตรีไทยพุทธ และการเป็นผู้มาใหม่ในครอบครัวอิสลาม ซึ่งบางครั้งถือเป็นสถานการณ์ที่สร้างความตึงเครียดต่อตัวเอง และเป็นการทำลายบรรยากาศในชีวิตครอบครัวอีกด้วย

ซึ่งจากการศึกษา พบว่า สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวของคู่รักต่างวัฒนธรรม สามารถสะท้อนออกมาในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมกับครอบครัวของฝ่ายสามี ซึ่งถือเป็นอุปสรรคที่สร้างความลำบากใจแก่สตรีกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้ยังเป็นการทำให้บรรยากาศในครอบครัวแย่ลง ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปสภาพความสัมพันธ์ได้เป็น 2 ลักษณะตามลำดับการนำเสนอ ดังนี้

5.2.3.1 ความสัมพันธ์เชิงบวก จากข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะที่พึงอาศัยในปัจจุบันของสตรีกลุ่มตัวอย่างจากตารางที่ 5 ในบทที่ 4 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง 6 ราย จาก 10 ราย พักอาศัยอยู่กับคู่สมรสโดยแยกตัวออกมาสร้างครอบครัวใหม่ และอยู่กันเพียงลำพังสามีภรรยาซึ่งเป็นลักษณะของครอบครัวเดี่ยวมากที่สุด ซึ่งการที่สตรีกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในครอบครัวเดี่ยว ทำให้ครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างมีอิสระจากครอบครัวฝ่ายสามี และถือเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลให้สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงบวก และสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้นในครอบครัว จึงไม่มีประเด็นการเข้ามาสร้างความวุ่นวายภายในครอบครัวจากบุคคลที่สาม ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่หรือญาติพี่น้องของฝ่ายสามี ต่างกับการอาศัยอยู่ร่วมกันในครอบครัวขยาย ดังตัวอย่างในบทสนทนาซึ่งเธอได้กล่าวไว้ ดังนี้

“การที่เราอยู่เป็นครอบครัวของเราเอง โดยไม่ได้ย้ายเข้าไปอยู่ในบ้านเดิมของสามี พี่ถือว่าเป็นข้อดีสำหรับพี่นะ ที่ทำให้เราไม่มีความเครียด ความกดดันมากนัก เพราะเรามีอิสระใน

การดำเนินชีวิตตามแบบครอบครัวเราเอง”

(กอบกุล)

“พี่คิดว่า การที่เราแยกออกมาอยู่กันแค่สองคน มันดีนะ มีความสุขดี แค่ว่า ความรู้สึกของสามีก็พอ อยู่เป็นครอบครัวเดียว ไม่มีปัญหาการแทรกแซงจากญาติพี่น้องทั้งของเค้า และของเรา”

(กชกร)

“บ้านเรามีแค่ 4 คน พี่ สามีและลูกๆ พี่โชคดีที่ไม่ได้อยู่เป็นครอบครัวใหญ่ร่วมกับ ครอบครัวเดิมของสามี ไม่ยังงั้นปัญหาครอบครัวต้องมีแน่ๆ โดยเฉพาะปัญหาแม่ผัวกับลูกสะใภ้”

(กรกมล)

“สามีพาพี่ออกมาอยู่ข้างนอก เค้าบอกว่าสงสารพี่ ถ้าให้พี่เข้าไปอยู่ร่วมกับพ่อแม่ ของเค้า พี่ก็รู้สึกดีนะที่ออกมาอยู่กันเอง พี่จะได้ไม่ต้องมีความกังวลในเรื่องการวางตัวกับพ่อแม่ ของสามี”

(กรรณิการี)

“ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา เราก็เริ่มต้นอยู่ด้วยกันในบ้านเช่าหลังเล็กๆ ต่อมาเราก็มีลูก เพิ่มขึ้นทีละคน ครอบครัวเราเป็นครอบครัวเดี่ยว มีแค่พ่อแม่และลูก ทำความสัมพันธ์ในครอบครัว ของเรามีความสุขดี แม้ในบางครั้งพี่กับสามีจะกระทบกระทั่งกันบ้างแต่ก็ไม่รุนแรง พุดกันแล้วก็ จบ”

(กิงกาญจน์)

“การที่เรามาอยู่เป็นครอบครัวใหม่ แบบเดี่ยวๆ โดยไม่อยู่ร่วมกับญาติพี่น้องของ ฝ่ายสามี ทำให้พี่มีความสุขในชีวิตครอบครัวมาก พี่เชื่อว่าถ้าพี่ต้องไปอยู่ร่วมกับญาติพี่น้องของ เค้าล่ะก็ มันคงจะบั่นทอนพี่มากเลย เพราะเค้าดูไม่ค่อยชอบพี่สักเท่าไร”

(กาหลง)

5.2.3.2 ความสัมพันธ์เชิงลบ การอยู่ในครอบครัวขยาย และไม่มีอิสระจาก ครอบครัวของฝ่ายสามี เป็นเงื่อนไขที่ส่งผลต่อความสุขในชีวิตสมรส โดยเป็นปัญหาความสัมพันธ์ ระหว่างสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมกับครอบครัวของฝ่ายสามี เป็นปัญหาเรื่องแม่สามีกับ

ลูกสะใภ้ เนื่องมาจากว่าโดยปกติแล้วอิสลามจะให้ความสำคัญในเรื่องของศาสนามากที่สุด การเลือกคู่สมรสที่มีศาสนาที่แตกต่างกันหรือเป็นบุคคลต้องห้ามตามหลักศาสนา มักทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมานานัปการ ทั้งในแง่ส่วนตัวคือการใช้ชีวิตร่วมกันและในแง่สังคมโดยเฉพาะญาติของทั้งสองฝ่ายซึ่งยากที่จะเข้าใจกันได้ เพราะมีวิถีปฏิบัติและแนวความคิดแตกต่างกัน ส่งผลให้เป็นเรื่องยากที่จะเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ และการที่สังคมไม่ให้การยอมรับก็ยากหรือเป็นไปได้ที่จะครองชีวิตคู่อย่างมีความสุข

ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นในคู่สมรสที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนา ทำให้สตรีกลุ่มตัวอย่างจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ในเรื่องของคำวิพากษ์วิจารณ์จากครอบครัวของฝ่ายสามี ซึ่งจากการศึกษาพบว่าแม่สามีจะดูถูกลูกสะใภ้ที่ต่างศาสนากับตน และวิพากษ์วิจารณ์ว่าลูกสะใภ้จะทำให้ลูกชายของตนสูญเสียความเป็นมุสลิม หรือลดความเคร่งครัดทางศาสนาไปเมื่อแต่งงานกับเธอ เธอจึงตระหนักอยู่เสมอว่า แม้ว่าเธอกับสามีจะมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน โดยทั้งคู่มีความรักความเข้าใจที่ดีต่อกัน และความรักที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ส่งผลกระทบต่อในรูปแบบความสัมพันธ์อันดีระหว่างเธอกับสามีก็ตาม แต่ทั้งนี้การอยู่ร่วมกันกับครอบครัวฝ่ายสามีนั้น เป็นสิ่งที่มีผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นความสัมพันธ์เชิงลบ เป็นภาวะที่สร้างความตึงเครียดและเจ็บปวดแก่เธอมาโดยตลอด

จากการศึกษา พบว่า ในกรณีของการระเกตุ การอยู่ร่วมกันกับครอบครัวฝ่ายสามีนั้น ทำให้มีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวในเชิงลบ ดังตัวอย่างในบทสนทนาซึ่งเธอได้กล่าว ไว้ดังนี้

“ตอนที่มาอยู่ที่นี้ แม่สามีเค้าไม่ชอบพี่ เข้าหน้าไม่ติดเลย แกด่าว่าพี่สารพัด พี่ก็ทนนะ ทนกินน้ำตา นอนร้องไห้ทุกวัน บางวันที่สามีไม่อยู่ ในใจพี่ก็อยากหนีกลับบ้าน แต่ทุกครั้งสามีจะปลอบว่าให้หนักเอาเบาสู่นะ เดี่ยวแม่ก็ใจอ่อน ช่วงเวลาที่เครียดที่สุดของพี่คงเป็นช่วงที่สามีไปเป็นทหาร 2 ปี พี่ต้องอยู่ดูแลพ่อแม่ของสามี ตั้งแต่เช้าตั้งแต่ตี 5 มาช่วยแม่สามีเก็บดอกมะลิ เอามาร้อยเป็นพวงมาลัยไปขาย ตอนกลางวันก็ต้องทำกับข้าว ทำอย่างนี้เรื่อยมา แม่เค้าก็ไม่เคยเปลี่ยน ขนาดตอนแก่ป่วยหนัก ก็มีพี่นี่แหละที่เป็นคนคอยป้อนข้าวป้อนน้ำให้ แต่ยังไงแกก็ยังทูลูกกับพี่ จนกระทั่งแกหมดลมหายใจ พี่ก็ยังไม่รู้เลยว่าแม่แสร้งกับพี่บ้างรึป่าว”

(การระเกตุ)

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงชายต่างวัฒนธรรมที่แต่งงานกัน นั้นล้วนมีนัยยะทางวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยปัญหาหลักๆ ที่เกิดขึ้นกับสตรีที่แต่งงานข้ามวัฒนธรรมนั้นก็คือ การสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัวของฝ่ายชายไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากครอบครัวของฝ่ายชายเชื่อว่าการแต่งงานกับคนต่างศาสนาจะทำให้ความศรัทธาที่มีต่อศาสนาลดน้อยลง ทำให้การได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากครอบครัว โดยเฉพาะจากครอบครัวของชายมุสลิม ที่มีความเคร่งครัดในขนบธรรมเนียมประเพณีอย่างมาก จึงถือเป็นเรื่องยากหรือแทบจะไม่มีเลย

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ฝ่ายชายเองก็ต้องการปรับตัวบางอย่างเพื่อให้ตนสามารถเรียนรู้ และเข้ากับครอบครัวของฝ่ายหญิงได้เช่นกัน เพื่อให้คู่ชีวิตของตนเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นมาบ้าง แต่ในกรณีของชายมุสลิมนั้นมีข้อได้เปรียบ เนื่องจากการที่ฝ่ายผู้หญิงนั้นหลังจากการแต่งงานก็ต้องเข้ามาอาศัยรวมอยู่กับครอบครัวของฝ่ายชาย ซึ่งสิ่งสำคัญอย่างยิ่งก็คือ ฝ่ายชายต้องมีการสั่งสอนให้ภรรยาปฏิบัติตามขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณี และคำสอนตามหลักศาสนาอิสลาม และยังต้องมีการเฝ้าระวังในการที่ฝ่ายหญิงซึ่งมาจากต่างศาสนาไม่ให้นำเสนอความคิด หรือหลักคำสอนใดๆ ที่เป็นของศาสนาเดิม คือศาสนาพุทธของเธออีก

5.3 การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ เป็นการกล่าวถึงการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งภายหลังจากการแต่งงานทำให้เธอต้องเผชิญหน้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เนื่องจากการที่สตรีกลุ่มตัวอย่างเข้าไปสู่การแต่งงาน ก็คือการเข้าไปอยู่ในพันธะสัญญาอันใหม่ ซึ่งแน่นอนว่าภายในพันธะสัญญาของการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ก็ย่อมจะต้องมีความคาดหวังในการที่สตรีกลุ่มตัวอย่างจะสามารถเผชิญหน้ากับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปได้ โดยในขั้นแรกของการเปลี่ยนแปลงนั้นก็คือ การเปลี่ยนแปลงศาสนาจากเดิมซึ่งเคยนับถือศาสนาพุทธ มาเป็นการนับถือศาสนาอิสลามเช่นเดียวกับสามี และที่สำคัญเธอต้องประพฤติตนตามแนวทางของศาสนา ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต สิ่งเหล่านี้นำมาสู่สภาวะการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งโดยปกติแล้วการปรับตัวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์เพื่อให้มีความสุขและมีชีวิตอยู่รอดในสังคม ในทางเดียวกันในกรณีของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม การปรับตัวเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางในเส้นทางของการเป็นมุสลิม อีกทั้งยังเป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งภายในครอบครัว และเพื่อให้สามารถ

ดำเนินชีวิตตามกรอบวิถีชีวิตมุสลิมต่อไปได้อย่างปกติสุข โดยในตอนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ในลักษณะของการปรับตัวที่เกิดขึ้นภายหลังจากการแต่งงาน ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อตัวของสตรีกลุ่มตัวอย่าง และส่งผลให้เธอสามารถดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีความสุขกับครอบครัวของเธอได้เช่นกัน โดยมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้

5.3.1 การปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต

สตรีไทยพุทธที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมกับชายไทยมุสลิม จะมีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีการ "เข้าแขก" หรือหมายถึง การเปลี่ยนจากศาสนาเดิมไปนับถือศาสนาอิสลามตามคู่สมรส ซึ่งนับว่าเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้สภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป และเงื่อนไขดังกล่าวเป็นแรงผลักดันสำคัญให้สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมต้องปรับตัว กล่าวคือ การแต่งงานระหว่างวัฒนธรรมกับคนต่างศาสนา ไม่ได้ทำให้เปลี่ยนแปลงเฉพาะชีวิตส่วนตัวของเธอแค่เพียงชื่อหรือการกระทำเท่านั้น ดังนั้นตัวเธอเองก็ไม่สามารถปฏิเสธความต้องการในการปรับตัว และเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตนจากผู้หญิงพุทธมาเป็นผู้หญิงมุสลิมได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เธอสามารถเข้าไปสู่การยอมรับ และลดการเกิดช่องว่างทางสังคมในการอยู่อาศัยร่วมกันกับชุมชนมุสลิม ซึ่งสามารถวิเคราะห์การปรับตัวออกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

1) **การปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม** จากการศึกษาพบว่า การปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม โดยการยอมรับวัฒนธรรมใหม่จากเดิมที่เคยนับถือศาสนาพุทธ มาเป็นการนับถือศาสนาอิสลามตามคู่ครองนั้นถือก้าวแรกของการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งจะเริ่มต้นด้วยการปรับตัวทางกาย โดยมีกรปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริง และการสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมจะปรับตัวได้ดี หรือไม่ขึ้นอยู่กับปรับตัวที่สอดคล้องกับตัวแบบการปรับตัว "SASS" (The Social Adaptation Self-evaluation scale) ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สตรีกลุ่มตัวอย่างมีการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม โดย **การปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกลไกทางสังคม** ได้ ซึ่งถือว่าการปรับตัวแบบหนึ่งที่ถูกกำหนดไว้ในตัวแบบ "SASS" ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินการปรับตัว โดยในด้านของการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมด้วยการปฏิบัติตามกลไกทางสังคมของอิสลามที่พบจากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

- **การคลุมศีรษะ (ฮิญาบ)**

อิสลามครอบคลุมทุกแง่มุมของชีวิต รวมไปถึงรายละเอียดของรูปแบบการใช้ชีวิต

ดังนั้นสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมจึงต้องเรียนรู้ถึงสิ่งที่อิสลามต้องการให้พวกเขาปฏิบัติและตัดสินใจว่าจะกระทำสิ่งทีอิสลามหวังต่อชีวิตของพวกเขาให้สำเร็จได้อย่างไร

การเปลี่ยนแปลงตนเป็นสตรีมุสลิม มีสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกได้อย่างชัดเจนถึงการแสดงตนเป็นสตรีมุสลิม นั่นก็คือ การแต่งกาย กล่าวคือมุสลิมมีวัฒนธรรมเกี่ยวกับการคลุมศีรษะ ธรรมเนียมโดยพื้นฐานก็คือ การเลือกสวมใส่เสื้อผ้าที่หลวม (ไม่มองเห็นตะลุหรือสังเกตเห็นทรวดทรง) ซึ่งปกคลุมตลอดร่างกายยกเว้นใบหน้าและฝ่ามือ ซึ่งในบางครั้งอาจถึงขั้นการใช้ผ้าคลุมหน้าด้วย

การเปลี่ยนแปลงอย่างสุดซึ้งในเรื่องการแต่งกาย เป็นการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมที่ชัดเจนที่สุด แม้จะเป็นสิ่งที่ลำบากเพียงใด พวกเธอก็ต้องยอมรับในสิ่งที่เธอเลือก ดังนั้นสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมที่มีการปรับตัวได้ดีที่สุด ก็คือ สตรีที่สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น โดยยังคงมีความศรัทธาและเชื่อมั่นในตัวเอง ซึ่งนอกจากจะส่งผลต่อตัวเธอเองแล้วยังส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างเธอกับสามีอีกด้วย

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ พบว่า มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 2 ราย จากทั้งหมด 10 ราย ที่สามารถเปลี่ยนแปลงการแต่งกาย โดยการคลุมศีรษะและเลือกที่จะใส่ชุดที่มิดชิดและปกปิดร่างกายของเธอตามแบบฉบับมุสลิม ดังโองการจากคัมภีร์อัลกุรอาน ได้อธิบายเรื่องการปกคลุมร่างกาย ดังต่อไปนี้

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แก่บรรดาชายผู้ศรัทธา ให้พวกเขาลดสายตาลงต่ำ และให้รักษาทวารของพวกเขา นั่นเป็นการบริสุทธิ์ยิ่งแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอห์ทรงรอบรู้สิ่งที่พวกเขากระทำและจงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) แก่บรรดาหญิงผู้ศรัทธา ให้พวกเขาลดสายตาลงต่ำ และให้รักษาทวารของพวกเขา และอย่าเปิดเผยเครื่องประดับของพวกเขา เว้นแต่สิ่งที่พึงเปิดเผยได้ และให้พวกเขาปิดด้วยผ้าคลุมศีรษะของเธอลงมาจนถึงหน้าอก และอย่าให้พวกเขาเปิดเผยเครื่องประดับ เว้นแต่แก่สามีหรือบิดาของพวกเขา หรือบิดาของสามีของพวกเขา หรือลูกชายของพวกเขา หรือลูกชายของสามีของพวกเขา หรือพี่ชายน้องชายของพวกเขา หรือลูกของพี่ชายน้องชายของพวกเขา หรือลูกของพี่สาวน้องสาวของพวกเขา หรือพวกสตรีของพวกเขาหรือที่มือขวาของพวกเขาครอบครั้ว (ทาสและทาสี) หรือคนใช้บุรุษที่ไม่มีความรู้สึกทางเพศ หรือ เด็กที่ยังไม่รู้เรื่องเพศสงวนของสัตว์และอย่าให้พวกเขากระทับเท้า เพื่อให้ผู้อื่นรู้ในสิ่งที่พวกเขาสมควรปกปิด ในเครื่องประดับของพวกเขา

และพวกเจ้าทั้งหลายจงขอลุแก่โทษต่ออัลลอฮ์เถิด โอ้บรรดาผู้ศรัทธา เอ๋ย เพื่อว่าพวกเจ้า จะได้รับชัยชนะ ”

(บทอันนุร โองการที่ 30-31)

ทั้งนี้สอดคล้องกับที่พวกเธอได้ถ่ายทอดความรู้สึกเกี่ยวกับความสำคัญของการคลุมศีรษะ (ฮิญาบ) ดังตัวอย่างบทสนทนา ดังต่อไปนี้

“การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของอิสลามไม่ใช่เรื่องยาก โดยที่พี่สามารถกระทำได้ในทันที พี่เห็นว่าการคลุมศีรษะเป็นสิ่งที่เป็ประโยชน์อย่างยิ่งต่อพี่เองและสามี ตอนแรกอาจจะรู้สึกว่าตัวเองแปลก แต่พอได้รับคำชื่นชมว่าเป็นคนเคร่งครัดและสูงส่งพี่ก็ไม่เคยถอดมันออกเลย รู้สึกภูมิใจที่เป็นมุสลิม”

(กิงกาญจน์)

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่า สตรีในกลุ่มตัวอย่างได้ค้นหาวิธีการที่สร้างสรรค์หรือสร้างทัศนคติในแง่บวก เพื่อนำมาช่วยสร้างจินตนาการให้กับตนเอง และสร้างแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมการคลุมศีรษะ(ฮิญาบ) ตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด ซึ่งถือว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปรับตัวโดยใช้ การค้นหาวิธีการต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นอีกตัวแบบตัวหนึ่งที่พบในตัวแบบ “SASS” (The Social Adaptation Self-evaluation scale) ที่นำมาใช้ประเมินการปรับตัว ดังตัวอย่างบทสนทนาของเธอ

“การคลุมศีรษะเป็นสิ่งที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลง พี่เริ่มเปลี่ยนจากการสวมกางเกงยีนส์ มาเป็นกระโปรงและเสื้อแขนยาว จากนั้นพี่ก็ตัดสินใจที่จะคลุมศีรษะ และสวมเสื้อแขนยาวกับกระโปรงยาว มันก็ไม่ยากนะที่จะปฏิบัติตามคำสอนของอิสลาม และพี่ก็มีความสุขที่ได้คลุมผ้าสวยๆ ทุกวัน”

(กวรรณิการ์)

● การทำละหมาด 5 เวลา

หลักการปฏิบัติละหมาด 5 เวลาทุกวัน ซึ่งมุสลิมทุกคนจะต้องปฏิบัติตามการละหมาดนี้ มีการอ่านภาษาอาหรับ มีการเคลื่อนไหวอิริยาบถในท่าทางต่างๆ การละหมาดจะกระทำได้ ต้องมีน้ำละหมาดหรือการชำระร่างกายของผู้ที่จะละหมาดโดยมีขั้นตอน คือ การล้างหน้า ล้างแขนทั้ง

สองข้างจนถึงข้อศอก เชิดศีรษะ ไบหู และล้างเท้าทั้งสองข้าง โดยผู้หญิงต้องสวมใส่ชุดที่มีดซิด และผู้ละหมาดต้องยืนตรงหันหน้าไปทางนครมักกะฮ์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเอกภาพของมุสลิม

มีตารางเวลากำหนดว่า เมื่อใดจึงจะละหมาดแต่ละเวลา นั่นคือ เข้าตู่ก่อนดวงอาทิตย์ขึ้น หลังเที่ยงวันเล็กน้อย ช่วงเย็น หลังดวงอาทิตย์ตกดิน และช่วงกลางคืนการละหมาดแต่ละครั้งกินเวลาประมาณ 5 นาที ผู้หญิงได้รับการยกเว้นไม่ต้องละหมาดเมื่อมีประจำเดือน มุสลิมมีอิสระที่จะกระทำละหมาดในเวลาใด สถานที่ใด หรือ การรวมเวลาละหมาดเข้าด้วยกันสองเวลา มุสลิมเกือบทั้งหมดจะถอดรองเท้าไว้หน้าบ้าน เพื่อให้ภายในบ้านสะอาดพร้อมที่จะทำละหมาดได้ตลอดเวลา

จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติละหมาดได้ แต่มีข้อจำกัดตรงที่ว่าเธอต้องการทำละหมาดทุกวัน ซึ่งการปรับตัวในส่วนนี้พวกเขาเจอผลมาประกอบ หรือมีการอธิบายพฤติกรรมดังกล่าวเพื่อช่วยส่งเสริม หรือป้องกันตนเองจากการปรับตัวที่ไม่สมบูรณ์ตามที่สังคมมุสลิมยอมรับ โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากวิถีชีวิตประจำวันไม่เอื้อต่อพวกเขาที่จะปฏิบัติตามศาสนกิจตามเวลาที่กำหนด จนบางครั้งจำเป็นต้องขาดไปบ้าง ดังเช่นบทสนทนาจากสถานการณ์นี้

"การละหมาดตรงตามเวลา คือ ความยากลำบากอย่างยิ่ง ซึ่งที่ยังไม่สามารถทำได้ทุกเวลา เพราะสถานที่ไม่เอื้ออำนวย"

(กอบกุล)

"การละหมาดวันละ 5 เวลา เป็นภาระที่หนักมากสำหรับพี่ ตอนแรกพี่รู้สึกลังเลใจที่จะปฏิบัติเพราะไม่ใช่สิ่งที่คุ้นเคยเหมือนการกราบพระ ไหว้พระ แต่พอพี่เริ่มทำเป็นพี่ก็พยายามทำให้ได้ทุกวัน"

(กชกร)

"การเรียนรู้ขั้นตอนการทำความสะอาดร่างกาย(การอาบน้ำละหมาด) และการละหมาดเป็นสิ่งที่ยาก แต่สามีของพี่จะช่วยเขียนคำอ่านละหมาดลงในกระดาษ และสอนท่าทางการยืน การก้ม และการกราบ แล้วก็สอนให้พี่ท่องคำอ่านในละหมาดตามคู่มือหัดละหมาด พี่ก็ค่อยๆ ฝึกฝนจนสามารถทำตามท่าทางได้ถูกต้อง"

(กรกมล)

"ตั้งแต่สามีพี่แนะนำให้รู้จักอิสลาม มันก็เป็นเรื่องง่ายที่จะเรียนรู้การดำเนินชีวิตแบบมุสลิม ด้วยการสังเกตการใช้ชีวิตประจำวันของเค้า เามาเป็นแบบอย่าง สามีพี่จะพยายามสอนให้พี่ละหมาด อาบน้ำละหมาด เค้าจะบอกให้พี่ฝึกฝนทำตามเขาทุกวัน"

(กิงกาญจน์)

• รูปแบบการบริโภคอาหารตามหลักศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามครอบคลุมวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกด้านจนไม่สามารถแยกอิสลามออกจากการดำเนินชีวิตได้ จึงกล่าวได้ว่า อิสลามคือธรรมเนียมแห่งการดำเนินชีวิต (the way of life) แม้แต่ในเรื่องของการรับประทานอาหาร ทั้งนี้ สอดคล้องกับสวรรค์สะคราญ เขียวนาวิน (2544) ที่ทำการศึกษารื่อง หน้าที่ของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม ได้อธิบายว่าการบริโภคอาหารนี้ถือเป็นวัฒนธรรมประการหนึ่ง ที่ทำให้มุสลิมแตกต่างไปจากศาสนาอื่นจนอาจกล่าวได้ว่า สิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญทางวัฒนธรรมประการหนึ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสัมพันธภาพและความเป็นปึกแผ่นของสังคมมุสลิมได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมจึงต้องปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมในเรื่องของการบริโภคอาหารที่อนุมัติให้รับประทานได้ (ฮาลาล) เพราะฉะนั้น อาหารฮาลาล จึงหมายถึงอาหารที่ได้รับอนุญาตตามบทบัญญัติอิสลาม ซึ่งอาหารที่ถือว่าไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลามคือ อาหารตามโองการอัลกุรอานดังต่อไปนี้

"บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย จงบริโภคจากสิ่งที่ดีทั้งหลายที่เราได้ประทานเครื่องยังชีพแก่สุเจ้า และจงขอบคุณอัลลอฮ์ ถ้าพระองค์เท่านั้นที่สุเจ้าเคารพภักดี พระองค์ได้ทรงห้ามสุเจ้า แต่เพียงสัตว์ที่ตายเอง และเลือดและเนื้อของสุกร และสัตว์ที่ถูกเชือดพลีเพื่อผู้อื่นออกไปจากอัลลอฮ์ แต่ผู้ใดก็ตามที่ตกอยู่ในภาวะคับขัน ไม่ใช่เจตนาขัดขืนและไม่ใช่ละเมิด ดังนั้น ไม่มีบาปแก่เขาแท้จริง อัลลอฮ์เป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงเมตตาเสมอ" (อัลกุรอาน 2 : 172-173)

สำหรับการศึกษารึ้นนี้ พบว่า สตรีกลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิบัติตามรูปแบบการบริโภคอาหารหลักศาสนาอิสลามนั้น ก็คือ หลังจากแต่งงานกับมุสลิม สตรีจะเรียนรู้อย่างรวดเร็วที่จะไม่บริโภคเนื้อหมู หรืออาหารที่มีส่วนผสมของหมูและเธอก็ตัดสินใจที่จะกินเฉพาะเนื้อและอาหารที่ "ฮาลาล" เท่านั้น สิ่งนี้นับว่าเป็นการอุทิศตัวให้กันของคู่สมรสอย่างมาก เพราะเนื้อสัตว์ที่ฮาลาลไม่ได้มีอยู่พร้อม ยกเว้นเธอจะอาศัยอยู่ในย่านที่มีมุสลิมอยู่เป็นจำนวนมาก และ

เนื้อสัตว์ดังกล่าวจะหาซื้อได้ในร้านค้าพิเศษหรือไม่ก็ครอบครัวจะเป็นผู้ซื้อสัตว์ด้วยตัวเอง นอกจากนี้เขายังต้องเรียนรู้วิธีการปรุงอาหารหลายๆ ชนิดที่สามีชอบจากวัฒนธรรมของเขา ดังตัวอย่างบทสนทนาตอนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

"ตั้งแต่อยู่ด้วยกันมา สามีก็จะบอกตลอดว่าเราเป็นมุสลิมนะ การกินก็ต้องเลือกกินแบบมุสลิม ไม่ใช่จะซื้อจากร้านไหนก็ได้ มันไม่ดีนะถ้าเราไม่เคร่งครัดตามหลักศาสนา"

(กอบกุล)

"เรื่องอาหารการกิน พี่ไม่ต้องลำบากเลย เพราะสามีจะเป็นคนจัดการให้ทุกวัน เค้าย่าจะซื้อจากร้านประจำของเขา ซึ่งเป็นร้านมุสลิมแถวที่ทำงาน"

(กชกร)

"เวลาซื้อพวกเนื้อสัตว์มาทำกับข้าว จะซื้อจากร้านมุสลิม สามีจะกำชับตลอด และเค้าย่าจะให้พี่ทำกับข้าวเองนะ ไม่ใช่ซื้อจากข้างนอก"

(กิงกาญจน์)

"สามีจะห้ามพี่ตลอด ห้ามกินหมู มันบาป และเรื่องเนื้อสัตว์ก็เหมือนกัน เวลาไปซื้อด้วยกันก็จะชี้ให้ดูว่าสัญลักษณ์แบบนี้เป็นร้านมุสลิม แต่ส่วนใหญ่ที่จะทำกับข้าวเอง เพราะสามีไม่ชอบกินอาหารนอกบ้าน"

(กาหลง)

จะเห็นได้ว่า สตรีในกลุ่มตัวอย่างนั้นจะต้องมีการปรับตัวตามหลักศาสนา โดยมีการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม เพราะพวกเขาต้องเผชิญกับความท้าทายเกี่ยวกับข้อห้าม และข้อปฏิบัติต่างๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวถือเป็นความคาดหวังจากครอบครัวของฝ่ายชายเป็นสำคัญ ซึ่งฝ่ายหญิงจะต้องอาศัยการซึมซับบทบาท และการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้ตนเองเกิดความกลมกลืนกับครอบครัวของฝ่ายชาย และลดความกดดันในตนเองลงได้ และจากการศึกษาพบว่าอาศัยอยู่ในพหุวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่ช่วยให้สตรีในกลุ่มตัวอย่างปรับตัวได้ดีเป็นการปรับตัวตามกลไกทางสังคม เพื่อสร้างความสมบูรณ์แบบในชีวิตคู่ที่มีความต่างทางวัฒนธรรม

2) การปรับความรู้สึกและจิตใจ โอกาสและการปรับตัวนั้นเกิดขึ้นได้เสมอกับชีวิตแต่งงาน การปรับตัวทางจิตใจและการปรับเปลี่ยนทัศนคติที่เกิดขึ้นกับสตรีที่แต่งงานระหว่าง

วัฒนธรรมนั้น ก็เพื่อการสนองตอบความสมบูรณ์แบบในชีวิตคู่ โดยเฉพาะคู่สมรสที่มาจากต่าง วัฒนธรรมดังจะเห็นได้ในกลุ่มตัวอย่าง ความสำคัญอยู่ที่ว่าทั้งสองฝ่ายได้มีการเปิดใจกันอย่าง เพียงพอหรือไม่ กับความแตกต่างที่จะต้องใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน รวมถึงการเปิดใจยอมรับสิ่งใหม่ๆ ที่ เข้ามาในชีวิตซึ่งให้ความรู้สึกทั้งสองแบบ คือชอบหรือไม่ชอบ อดทนต่อสิ่งดังกล่าวและพยายามทำ ใจยอมรับในสิ่งที่ทำให้รู้สึกไม่พอใจ การรับรู้เกี่ยวกับทัศนคติ และแนวคิดของอีกฝ่ายหนึ่งอย่าง ละเอียดถี่ถ้วน รวมถึงการมีสถานการณ์ที่เป็นการทดสอบความรู้สึก และจิตใจของแต่ละฝ่ายนั้น ย่อมส่งผลให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

โดยจากแนวคิดการปรับตัวทางสังคมได้ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ปรับตัวได้ดี คือผู้ที่ทำใจ ยอมรับสภาพความเป็นจริงได้ มีความพยายามมองโลกในแง่ดี และมองเห็นคุณค่าของตนเอง โดย พวกเขาต้องการแสดงความรักที่มีต่อสามีนั้นถือเป็นการปรับตัวที่ดี และเป็นการปรับความรู้สึก และจิตใจเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ซึ่งเธอได้หาเหตุผลเหล่านี้ขึ้นมาทดแทนสิ่งที่เธอ ไม่สามารถปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน นั่นก็คือการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม ดังนั้นการที่สตรีที่ แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมจะปรับตัวได้ดีที่สุด คือสตรีที่สามารถยอมรับสภาพความเป็นจริง และ อยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างมีความสุข ดังตัวอย่างในบทสนทนาตอนหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

“การปฏิบัติตัวของพี่ก็เหมือนเดิม ทั้งก่อนแต่งและหลังแต่ง พี่รักเค้าก็ปฏิบัติตัวดีต่อกัน ให้มีความสุขได้ในทุกวัน แต่จากการไม่เป็นที่ยอมรับในเครือญาติของเค้า มันบั่นทอนพี่มาก ทุกวันนี้ปรับตัว ปรับใจอยู่ได้ เพราะความรักที่มีให้ ถ้าเมื่อไรคำว่ารักไม่มีความหมาย ความอดทน ในการปรับตัว ปรับใจคงเกิดขึ้นได้ยาก”

(กอบกุล)

“ความแตกต่างทางศาสนาจึงไม่ใช่ข้อจำกัดสำหรับคนที่รักกัน สำหรับคนที่มีจิตใจ ให้กัน ไม่ว่าจะเป็นพุทธหรืออิสลาม ถ้าจะปรับเปลี่ยนมันก็ไม่ได้ลำบากยากเย็น”

(กชกร)

“ถ้าไม่รักไม่ชอบ ก็คงไม่กล้าตัดสินใจมาอยู่กินกับเค้าหรอก เพราะความรักทำให้ เราทำให้เค้าได้ทุกอย่าง พี่ยึดหลักความรักมาใช้เป็นแรงกระตุ้นให้เราปรับตัวเข้าหากันได้ ด้วย ความหวังว่าการใช้ความรักนำทาง ใช้ความรักพูดคุยกัน เวลาทะเลาะกันก็จะได้ไม่มีปัญหาตบตี แค่อต่อกันบ้างเดี๋ยวก็จบ ชีวิตคู่และการปรับตัวก็จะมีปัญหา” (กรกมล)

“อยู่ด้วยกันมานานกว่า 20 ปีแล้วมีความรักให้กันก็พอแล้ว เท่าที่ผ่านมาก็ไม่มีปัญหาอะไรนะ แค่ขอให้เค้าไม่นอกใจเรา ชีวิตคู่ก็ไม่ได้ต้องการอะไรมากมาย ถ้ามีก็แค่การกระทบกระทั่งกันบ้าง แต่ทุกครั้งเราพูดคุยกันดีๆ ไม่ลงไม้ลงมือ”

(กัลยา)

“พี่อาจจะปฏิบัติตามหลักศาสนาได้ไม่ทั้งหมดนะ และอาจจะดูเหมือนเป็นมุสลิมที่ไม่เคร่งครัด พี่คิดว่าการแสดงออกในรูปแบบของพฤติกรรมพี่อาจจะบกพร่อง แต่ถ้าเรายังศรัทธาความรัก ความเข้าใจก็น่าจะทำให้ครอบครัวของเรามีความสุขได้”

(กมลลา)

“พี่เปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปตามหลักศาสนาไม่ได้ทั้งหมด แต่ที่ทำได้ส่วนใหญ่ก็คือ การมอบความรักและรักษาความสัมพันธ์ในครอบครัว กับสามีให้ดี พยายามมองโลกในแง่ดี แม้ว่าทางฝ่ายสามีจะไม่ชอบเราก็ตาม พยายามมีความสุขในทุกวัน”

(การะเกตุ)

“เพราะเรารักเค้า คนเรารักกัน ยิ่งเราเป็นผู้หญิงก็ต้องเชื่อมั่นในความรักว่า ความรักทำให้เราทำให้เค้าได้ทุกอย่าง พี่คิดเสมอว่าเราคบกันได้ อยู่กันได้มาจนถึงทุกวันนี้เพราะความรัก การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ต่างที่มา แล้วยังมีคนก็คิดกันอีก ยิ่งขัดขวางเรามากเท่าไร เรายิ่งรักกันมากขึ้น ปรับตัวได้ในทุกกรณี ต้องมั่นคงในความรักที่มี”

(กานดา)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า การปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรมและการปรับความรู้สึกและจิตใจจากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมคือ บุคคลที่สามารถสร้างหรือขัดเกลาพฤติกรรมของตนให้เข้ากับแบบแผนทางสังคม หรือสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปให้สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการ แม้ว่าการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมเพื่อให้การเข้ากับแบบแผนของสังคมมุสลิมจะไม่ได้มีลักษณะของการปรับตัวเป็นมุสลิมได้อย่างสมบูรณ์แบบ หรือไม่สามารถปฏิบัติตามแบบมุสลิมได้ร้อยเปอร์เซ็นต์ แต่ก็ถือว่าการปรับตัว ซึ่งสตรีกลุ่มตัวอย่างพยายามสร้างกระบวนการทางความคิดในด้านบวกขึ้นมาทดแทน โดยมีการปรับความรู้สึกและจิตใจให้รู้สึกพร้อมที่จะยอมรับแบบแผนพฤติกรรมที่พวกเขากระทำได้ นั่นก็คือการทำให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียทั้งต่อตนเองและครอบครัวซึ่งถือเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

บทที่ 6

บทสรุป ข้อจำกัด จริยธรรมการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 6 นี้เป็นการกล่าวถึงบทสรุป ข้อจำกัดของงานวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีลำดับการนำเสนอหัวข้อ ดังนี้

6.1 บทสรุป

6.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย

6.3 จริยธรรมการวิจัย

6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

6.1 บทสรุป

การวิจัยเรื่อง ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร (LOVE IN CULTURAL DIFFERENCES : INTERMARRIAGE BETWEEN THAI BUDDHIST WOMEN AND THAI MUSLIM MEN IN PRAWET DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ ประการที่ 1) เพื่อศึกษากระบวนการ “ความรัก” ระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประการที่ 2) เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิธีการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม และประการที่ 3) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว ซึ่งแนวคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรัก (Love) แนวคิดการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม (Intermarriage) และการปรับตัวทางสังคม (Social adjustment) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1) ความรักนั้นมีผลต่อการแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม

2) สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม สามารถปรับตัวได้ภายใต้บริบทของความแตกต่างทางวัฒนธรรม

โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ประการแรก **กระบวนการความรักระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม** พบว่า การตระหนักใน “ความรัก” ความรักเป็นอารมณ์ความรู้สึกของสตรีแต่ละบุคคลซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีทางที่จะกระทำและรู้สึกเมื่อชายหญิงนั้นมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดก็จะส่งผลต่อการตัดสินใจแต่งงานระหว่างวัฒนธรรม โดยกระบวนการความรักระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมนั้น เป็นกระบวนการที่มีจุดเริ่มต้นจากการมีประสบการณ์การพบรัก การตัดสินใจแต่งงานและการใช้ชีวิตร่วมกัน และขั้นตอนสุดท้ายคือการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าโดยส่วนใหญ่สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมมีเส้นทางการพบรักแบบโชคชะตา โดยเชื่อว่ารักนี้คือพรหมลิขิตและมีการให้ความหมายของความรักในฐานะที่เป็นเจตคติเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึกและพฤติกรรมที่มีต่อบุคคลหนึ่งและก็จะส่งผลต่อรูปแบบของความรัก นิยามความรักที่เธอให้ไว้มีทั้งความรักคือความเห็นอกเห็นใจ ความรักคือความผูกพัน ความรักคือการให้ ความรักคือความอบอุ่น ความรักคือพลัง ความรักคือการได้ใช้ชีวิตอยู่กับคนที่ทำให้เรามีความสุข ความรักคือการคอยเติมเต็มซึ่งกันและกัน ความรักคือความอบอุ่น ความรักคืออาการบึ้ง และสุดท้ายความรักคือพลังและกำลังใจ นอกจากนี้รูปแบบความรักไม่ว่าจะเป็นรูปแบบความรักแบบเสน่หา รูปแบบความรักไม่ผูกมัด รูปแบบความรักแบบมิตรภาพ รูปแบบความรักแบบโรแมนติก รูปแบบความรักแบบเจอคนที่ใช่ และรูปแบบความรักที่มีแต่การให้ นั้นถือเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงออกถึงความรักในรูปแบบที่แตกต่างกัน ทั้งนี้การให้นิยามความรักหรือรูปแบบของความรักของแต่ละคนมักขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนบุคคล เพราะความรักนั้นเป็นเรื่องราวที่กล่าวถึงความเป็นตัวของตัวเอง การตัดสินใจแต่งงานและการใช้ชีวิตร่วมกันเกิดขึ้นจากการมีปัจจัยที่สนับสนุน ได้แก่ การมีจุดหักเหในชีวิต และความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลาม โดยมีการเข้าสู่สถานการณ์ของการอยู่ร่วมกันด้วยวิธีการนิกะฮ์ และการหนีตามกัน ซึ่งการแสดงความรักนั้นดังกล่าวเป็นเหมือนการนำเสนอนโยบายซึ่งอยู่ภายใต้ความคาดหวังในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล

ประการที่สอง **วิถีชีวิตและวิธีการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม**

พบว่า การแต่งงานของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมนั้นได้นำไปสู่การอยู่ในพันธะสัญญาใหม่ซึ่งนอกจากสตรีจะต้องยอมรับบทบาทคาดหวังของสังคมในการเป็นภรรยาแล้ว ยังต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงความศรัทธา หรือการเปลี่ยนศาสนาจากการนับถือศาสนาพุทธมาเข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นวิถีชีวิตจึงต้องดำเนินไปให้สอดคล้องกับหลักของศาสนา ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าการที่กลุ่มตัวอย่างไม่ได้มาจากการเป็นมุสลิมหรืออิสลามโดยกำเนิด จึงทำให้ความยากของการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมนั้น อยู่ที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับหลักการของศาสนาอิสลาม ซึ่งผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมสามารถ

ปรับตัวได้ โดยมีการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม เพื่อปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกลไกทางสังคม และมีการค้นหาวิธีการต่างๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับตัวแบบประเมินการปรับตัว หรือ“SASS” (The Social Adaptation Self-evaluation scale) และจากการศึกษาประวัติชีวิตพบว่า สตรีกลุ่มตัวอย่างมีการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการแต่งกาย (โดยการคลุมฮิญาบ) การทำละหมาด 5 เวลา มีรูปแบบการบริโภคอาหารตามหลักศาสนาอิสลาม และนอกจากนี้พบว่ามีการปรับความรู้สึกและจิตใจของตนเอง โดยการพยายามสร้างตรรกะเชิงบวกในทุกๆ สิ่งที่ตนเองได้กระทำลงไป เพื่อให้มีความสุขสามารถเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ และได้รับการยอมรับจากครอบครัวและชุมชนของสามีได้ ดังนั้นจะเห็นว่าสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมสามารถปรับตัวได้ภายใต้บริบทของความแตกต่างทางวัฒนธรรม เพราะการปรับตัวทั้งทางพฤติกรรมและการปรับความรู้สึกและจิตใจเป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัวระหว่างสามีและภรรยา นอกจากนี้การมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันย่อมทำให้ครอบครัวนั้นราบรื่นและมั่นคง

ประการสุดท้าย ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และส่งผลต่อความสามารถในการปรับตัว พบว่า ปัจจัยด้านภูมิหลังของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมกับชายมุสลิมนั้น มีภูมิหลังที่แตกต่างกันไม่ว่าภูมิหลังด้านวัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นการพักอาศัยอยู่ในวัฒนธรรมเดียวและพหุวัฒนธรรม ด้านการเลี้ยงดูของครอบครัว ด้านการให้อำนาจในการตัดสินใจและด้านจุดหักเหในชีวิต โดยการเลี้ยงดูของครอบครัวมีสองแบบ คือ การเลี้ยงดูแบบให้อิสระและแบบเข้มงวด การเลี้ยงดูของครอบครัวจะส่งผลต่อการมีอำนาจในการตัดสินใจเช่นกัน โดยสตรีที่มาจากครอบครัวแบบให้อิสระ ก็จะสามารถในการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ส่วนสตรีที่มาจากครอบครัวที่เข้มงวดก็มักจะไม่มียอำนาจในการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภูมิหลังเป็นสิ่งสำคัญและภูมิหลังก็ทำให้สตรีแต่ละคนแตกต่างกัน ซึ่งการมีภูมิหลังที่แตกต่างกันก็ย่อมส่งผลต่อการให้ความหมายของความรักที่แตกต่างกันออกไปด้วย นอกจากนี้มีข้อสังเกตว่าสตรีกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพหุวัฒนธรรมนั้น จะมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีกว่าสตรีกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมเดียว ทั้งนี้เนื่องจากการที่สตรีกลุ่มตัวอย่างอาศัยอยู่ในพหุวัฒนธรรมจะทำให้มีความคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกันแบบกลมกลืนกับวัฒนธรรมอิสลาม และการอยู่ในพหุวัฒนธรรมนั้นยังส่งผลให้เธอมีความเชื่อมั่นและมีความศรัทธาต่อวัฒนธรรมอิสลามอีกด้วย ดังนั้นจึงทำให้เธอมีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างเป็นธรรมชาติ

6.2 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้มีข้อจำกัดในด้านต่างๆ ซึ่งมีผลต่อข้อมูลที่ได้รับ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งข้อจำกัดได้ ประการ ดังนี้

6.2.1 ข้อจำกัดด้านกลุ่มตัวอย่าง

งานวิจัยนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม โดยใช้ความรักเป็นเส้นทาง ผู้วิจัยจึงต้องคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยนำปัจจัยเรื่องความรักมาพิจารณาเป็นอันดับแรก ดังนั้นจึงไม่สามารถจำกัดคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างได้ โดยเฉพาะในเรื่องของอายุ และระดับการศึกษา ซึ่งมีผลทำให้ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายอย่างมาก

6.2.2 ข้อจำกัดด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การศึกษาไม่สามารถเข้าถึงลักษณะความรู้สึกนึกคิดในเชิงลึกของสตรีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้ เพราะต้องใช้เวลาหลายปี และประกอบกับสตรีแต่ละคนนั้นต้องใช้เวลาในการพูดคุยที่นานพอกว่าที่จะสามารถสร้างความสนิทสนมและไว้วางใจซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การสัมภาษณ์ได้ ดังนั้นข้อจำกัดในด้านเวลาจึงนับเป็นอุปสรรคในการเข้าสู่กลุ่มตัวอย่าง

6.2.3 ข้อจำกัดและอุปสรรคในการเข้าถึงข้อมูล

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ทัศนคติและความรู้สึกนึกคิดที่มีความลึกซึ้งและละเอียดอ่อน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นั้นเป็นข้อมูลที่ค่อนข้างส่วนบุคคล ผู้วิจัยจึงพบอุปสรรคในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกในช่วงแรกเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นของการเลือกกลุ่มตัวอย่างและขออนุญาตสัมภาษณ์สตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสตรีในกลุ่มตัวอย่างเกือบทุกรายต้องรอการพิจารณาจากสามีของเธอเสียก่อน และในบางรายขอปฏิเสธจากการให้สัมภาษณ์ เนื่องจากสามีของเธอไม่พึงพอใจหากเธอต้องนำเรื่องราวภายในครอบครัวมาเปิดเผย หรือถ่ายทอดให้ผู้อื่นฟัง และเกรงว่าข้อมูลจะทำให้ครอบครัวของเธอเสียหาย โดยเฉพาะประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับหลักศาสนาอิสลาม

2) ในระหว่างการสัมภาษณ์พูดคุยในประเด็นความสัมพันธ์ในครอบครัวจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หากการสัมภาษณ์เป็นช่วงวัน เวลาที่สามีของกลุ่มตัวอย่างนั่งฟังอยู่ด้วย ผู้วิจัยจะพบว่าข้อมูลที่ได้รับส่วนใหญ่นั้นจะเป็นข้อมูลในด้านบวกมากกว่าด้านลบ เพราะสตรีในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเกรงใจสามี จึงพยายามให้ข้อมูลที่เป็นการฉายภาพครอบครัวสุชสันต์ ไม่มีความกดดันหรือความขัดแย้งภายในครอบครัวแต่อย่างใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกคุยประเด็นดังกล่าวในช่วงวัน เวลาที่สามีของเธอไม่อยู่ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลตามความเป็นจริงมากขึ้น

3) ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การที่ผู้วิจัยไม่สามารถเข้าไปพักอยู่ในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างได้ เนื่องจากจำกัดของสถานที่ และเพื่อความปลอดภัยของตัวผู้วิจัยเอง และที่สำคัญที่สุดคือ ป้องกันการเกิดความขัดแย้งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา

6.3 จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อกลุ่มตัวอย่างจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งก่อนการสัมภาษณ์ตลอดจนช่วงเวลาของการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ดำเนินการต่างๆ ที่ควรกระทำเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตัวอย่าง และลดผลกระทบในทางลบที่อาจจะเกิดขึ้น ดังนี้

- **การติดต่อกับกลุ่มตัวอย่าง**

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการหากกลุ่มตัวอย่าง ที่มีคุณสมบัติครบตามที่กำหนดไว้ในระเบียบวิธีวิจัยที่เป็นสตรีไทยพุทธซึ่งแต่งงานกับชายไทยมุสลิมมาครบจำนวน 10 รายแล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปจะมีการร่างคำถามตัวอย่าง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างพิจารณาว่าคำถามเหล่านั้นเหมาะสมและกลุ่มตัวอย่างสามารถให้ข้อมูลได้ ผู้วิจัยได้แนะนำตัวกับสตรีกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงมีการอธิบายเกี่ยวกับการวิจัยนี้ทั้งในเรื่องของวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ ตลอดจนการอธิบายถึงวิธีการเก็บข้อมูลของผู้วิจัย ซึ่งการอธิบายเกี่ยวกับการวิจัยนี้ก็เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีการพิจารณาประกอบการตัดสินใจ ก่อนที่จะตัดสินใจให้ดำเนินการในการเก็บข้อมูล หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงทำการนัดหมายในการสัมภาษณ์แต่ละครั้ง โดยผู้วิจัยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างเลือกวัน เวลา และสถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างสะดวกเสมอ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นการรบกวนเวลาหรือสร้างความลำบาก

ใจให้กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งระหว่างการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ประวัติชีวิต และการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการต่างๆ ที่ผู้วิจัยพึงกระทำ ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ ความเป็นมา ขั้นตอน และวิธีการเก็บข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบโดยละเอียด
- 2) ผู้วิจัยให้ความเชื่อมั่นกับกลุ่มตัวอย่างว่าจะไม่มีการเปิดเผยชื่อ-นามสกุลจริงของกลุ่มตัวอย่างเด็ดขาด
- 3) ผู้วิจัยขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างก่อนทุกครั้ง หากผู้วิจัยต้องการบันทึกเสียง หรือในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่ยินยอมให้มีการบันทึกเสียง ผู้วิจัยก็จะปฏิบัติตามนั้น
- 4) ผู้วิจัยนัดสัมภาษณ์ในช่วงวัน เวลา สถานที่ที่กลุ่มตัวอย่างสะดวกเสมอ โดยจะมีการโทรศัพท์ไปสอบถามก่อนล่วงหน้าทุกครั้ง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้เวลาที่แน่นอน และเพื่อไม่เป็นการรบกวนเวลาส่วนตัวหรือเวลาในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง
- 5) ผู้วิจัยจะชื่อของฝากให้แก่กลุ่มตัวอย่างทุกครั้งที่ได้พบกัน เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และเป็นการตอบแทนกลุ่มตัวอย่างที่เสียสละเวลาในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัย

6.4 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร (LOVE IN CULTURAL DIFFERENCES : INTERMARRIAGE BETWEEN THAI BUDDHIST WOMEN AND THAI MUSLIM MEN IN PRAWET DISTRICT, BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION) มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

- 1) จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้พบข้อสังเกตบางประการ คือ ควรมีการศึกษาข้อมูลในหัวข้อเดียวกัน โดยเป็นการศึกษาข้อมูลเปรียบเทียบเป็นกลุ่ม ในแต่ละช่วงวัยของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม เพื่อให้มีความหลากหลายของข้อมูลเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการกำหนดคุณสมบัติในเรื่องของระดับการศึกษา โดยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีที่จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไป ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่าหากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้มีการศึกษาอยู่ในระดับสูง นอกจากจะมีวุฒิภาวะที่เพียงพอในการให้สัมภาษณ์แล้ว ยังสามารถสื่อให้เห็นถึงข้อมูลที่แตกต่างไปจากผลของการวิจัยครั้งนี้

2) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรมได้เพียงฝ่ายเดียว ผู้วิจัยไม่สามารถศึกษา "คู่รัก" หรือ "สามี" ของพวกเขาได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางฝ่ายชายที่ไม่เต็มใจให้ข้อมูล จึงควรมีการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่เป็นคู่สมรสกัน เพื่อสะท้อนภาพในฐานะที่เป็น "คู่" (Couple) มากกว่าการไปเน้นที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น และเพื่อให้เห็นแบบแผนของความสัมพันธ์ระหว่างคู่รักแต่ละคู่ว่ามีความคิดเห็นที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

3) ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิถีชีวิต ความเชื่อของศาสนาอิสลามนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาความเชื่อ ข้อห้ามและเรื่องต่างๆ ไปของศาสนาอิสลามให้เกิดความเข้าใจเสียก่อน เพื่อให้ทราบวิถีปฏิบัติ ป้องกันการเข้าใจผิด และความผิดพลาดอื่นๆ ซึ่งหากละเลยในความสำคัญในข้อนี้ ก็อาจจะสร้างความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น หรือความเข้าใจผิดระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะทำการศึกษาได้ และอาจทำให้การศึกษามีผลหรือไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาสนาจึงถือเป็นเรื่องที่จะต้องละเอียดอ่อน และต้องมีความเป็นกลางในการนำเสนอ

การวิจัย เรื่องความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทย พุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร นั้น สำหรับประเทศไทยแล้วยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษา ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเสมือนเป็นการปูพื้นฐานองค์ความรู้ในศาสตร์นี้ ซึ่งข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปนั้น การวิจัยควรให้ความสำคัญพิถีพิถันต่อการพิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น และควรมีการศึกษาเปรียบเทียบถึงปรากฏการณ์ความรักต่างศาสนาในกรณีของผู้ชายที่นับถือศาสนาพุทธกับสตรีที่นับถือศาสนาอิสลาม เพื่อเป็นการเพิ่มความหลากหลายของข้อมูลและผลการวิจัย รวมถึงเป็นการสะท้อนให้เห็นภาพปรากฏความรักต่างศาสนา ที่แตกต่างไปจากผลการวิจัยในครั้งนี้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรพินธุ์ พรหมศิริ. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อการเลือกคู่ครองของนายทหารเรือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- กัสดาล เขาวีวัฒนกุล. การสร้างความหมายทางสังคมและวัฒนธรรมเกี่ยวกับความรู้สึกเป็นตราใบในกลุ่มผู้หญิงที่มีบุตรยาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- กัญญา แสงสุชาติ. การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมระหว่างผู้ใหญ่และหนุ่มสาวในระดับการศึกษาสูงเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, แผนกจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2510.
- คุรุชิต อะหมัด. ชีวิตครอบครัวในอิสลาม. แปลโดย พิเชษฐ กาลามเกษตร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อิสลามอะเคเดมี, 2542.
- จำเนียร รักษาภักดี. การศึกษาเรื่องจริยธรรมของคู่สมรสตามหลักพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์. สังคมวิทยาศาสนา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2525.
- ฉันทชนก สายสมบัติ. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเลือกคู่ครองของนายทหารสังกัด บก. ทหารสูงสุด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- จิฎิรักษ์ วิเศษศิลปานนท์. การปรับตัวทางสังคมของเด็กกำพร้าในสถานสงเคราะห์: ศึกษาเฉพาะกรณีสถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- ณรงค์ เส็งประชา. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2538.
- दनัย ไชยโยธา. ความรักกับจุดมุ่งหมายของชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2546.
- นงลักษณ์ เอมประดิษฐ์ และคณะ. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเพศศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

- นพรัตน์ จันทรดี. การสมรสภายในเครือญาติของชาวไทยมุสลิม อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี : การศึกษาทางมานุษยวิทยากายภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชา มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543.
- นุรุดดีน สารีมิง. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบ ประเพณีการแต่งงานกับหลักการ แต่งงานตามศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนใต้. ปัตตานี: ศูนย์คุณธรรม การวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2538.
- นิภา นิธยานน. การปรับตัวและบุคลิกภาพ จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530.
- นัยนา เกิดวิชัย. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 1-6 (แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้าย). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติเนย์, 2541.
- บรรจง บินกาซัน. ที่ระลึกเนื่องในงานวะลีมะฮ์สุบรจง-กุลธิดา. วันที่ 19 สิงหาคม 2526 : 10.
- บุญประคอง ภาณุรักษ์. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส : ศึกษากรณีสตรีที่ สมรสแล้ว ภาครัฐบาล รัฐวิสาหกิจและเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล. ระบบความเชื่อและพฤติกรรมเกี่ยวกับความประพฤติทางเพศและ ความสัมพันธ์หญิงชายในระบบครอบครัว : นัยยะและกลวิธีในระดับชุมชนเพื่อการ ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และโรคเอดส์ในหญิงชนบทที่แต่งงานแล้ว. เอกสารอัด สำเนา. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล (ม.ป.ท.,ม.ป.ป.).
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2538.
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2524.
- พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2549.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ: มหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2538.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, 2541.
- พระบุญแทน ชันด์ศรี. ศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเกี่ยวกับการครองเรือนในพุทธศาสนาและ ศาสนาอิสลาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

พระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมคำแปลภาษาไทย. อัลมาดีนะห์: ศูนย์กษัตริย์ฟาฮัดเพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน, 2538.

พรพนทิพย์ ศิริวรรณนุศย์. จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

ภาสนันท์ อัครวัฑฒ์. การตัดสินใจดำรงครอบครัวและการปรับตัวของมารดานอกสมรสในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

มูรีด ทิมะเสน. การเลือกคู่ครอง. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2540.

มุฮัมมัด นาสิรุদ্ดีน อัลบาเนีย. ครองรักครองเรือน. แปลโดย มาอัฟ มาตอรูซ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อิสลามิกอะเคเดมี, 2541.

มุสต่อฟา ฮาซัน. ที่ระลึกพิธีนิเคฮ์มุสต่อฟา ฮาซันและนุรยาฮัน คามนีวงศ์, วันที่ 30 พฤศจิกายน 2527 : 2.

ยามิละห์ แวงจี. ความคิดเห็นต่อการเลือกคู่สมรสของนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2550.

วราภรณ์ ตระกูลสุษดี. จิตวิทยาการปรับตัว. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ, 2549.

วิจิตรวาทการ, หลวง. ครองรักครองเรือน. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊ค, 2542.

วิทวัส ช่างศร. ค่านิยมในการเลือกคู่สมรสของชายไทยมุสลิม ในชุมชนมัสยิดมหานาค.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

วัลยา ภูภิญญา. เตรียมความพร้อมก่อนวิวาห์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดุจดดา (ม.ป.ป.).

ศิริวรรณ ทวีวัฒนปรีชา. การเห็นคุณค่าในตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างการเห็นคุณค่าในตนเองกับการปรับตัวทางสังคมของนิสิตคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ศิริสุข ยืนหาญ. แบบแผนการเลือกคู่ครอง ศึกษาเฉพาะประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สรรพศรีสระคราญ เขียวนาวัน. หน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารอิสลามที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม.

วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. วัฒนธรรมอิสลาม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุรินทร์ไทย, 2524.

หลักกฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดก. ปัตตานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2525.

อารง สุทธาศาสน์. สถาบันครอบครัวอิสลามและการมีภรรยาสี่คน. กรุงเทพฯ: สภาสตรีมุสลิม
แห่งประเทศไทย, 2541.

อารง สุทธาศาสน์ (บรรณาธิการ). รวมบทความสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

อุทัย นีรัญโต. สังคมวิทยาประยุกต์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2519.

อุมาพร ตรังคสมบัติ. จิตวิทยาชีวิตคู่และการบำบัดคู่สมรส. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัย
และพัฒนาครอบครัว, 2545.

ภาษาอังกฤษ

Bech P, Lunde M and Unden. Social Adaptation Self-evaluation Scale(SASS) :

Psychometric analysis as outcome measure in the treatment of patients with
major depression in the remission phase. International Journal of Psychiatry in
Clinical Practice Vol.6 (April 2002): 141-146.

Clifton D. Bryant and Dennis L. Peck. 21st Century Sociology A Reference Handbook.
Vol.1 California : Sage Publications, 2007.

Clulow, C. Marriage across frontiers National, ethnic and religious differences in
partnership. Sexual and Marital Therapy Vol.8 (1993): 81-87.

Coltrane Scott and Collins Randall. Sociology of Marriage and the Family : Gender, Love
and Property. Chicago : Wadsworth Thomson Learning Inc, 2001.

Darren E. Sherkat. Religious Inter marriage in the United States : trends, patterns and
predictors. Social Science Research Vol.33 (December 2004): 606-625.

David M. Newman. Sociology Exploring the Architecture of Everyday Life. 6th ed.
London : Sage Publications, 2006.

- Dorit Roer-Strier and Dina Ben Ezra. Intermarriages Between Western Women and Palestinian Men : Multidirectional Adaptation Process. Journal of Marriage and Family Vol.68 (February 2006): 41-55.
- Eshleman J. Ross. The Family. 9th ed. Boston : Allyn and Bacon, 2000.
- Gloria Bird and Keith Melville. Families and Intimate Relationships. New York : McGraw-Hill, 1994.
- Gavin W.Jones and Kamalini Ramadas. (Un)tying the Knot : Ideal and Reality in Asian Marriage. Singapore : Singapore University Press, 2004.
- Hatfield, Elaine and Rapson. Love and Sex : Cross-Cultural Perspectives. Boston : Allyn and Bacon, 1996.
- Hurlock, Elizabeth B. Child development. 6th ed. Auckland : McGraw-Hill International Book, 1984.
- Kalmijn, M. Intermarriage and Homogamy : causes patterns and trends. Annual Review of Sociology Vol.24 (1998): 395-421.
- Kottak, Conrad Phillip. Anthropology the Exploration of Human Diversity. 7th ed. New York : McGraw-Hill, 1997.
- Logan, P. Principles of practice for the acute care nurse practitioner. Stanford : Appleton and Lange, 1999.
- Mauriac, F. The desert of love. UK : Carroll and Graf, 1984.
- Perlick and others. Adverse Effects of Perceived Stigma on Social Adaptation of Persons Diagnosed with Bipolar Affective Disorder. Psychiatric services Vol.52 (December 2001): 1627-1632.
- Rubin, Z. Liking and Loving : An invitation to social psychology. New York : Holt, Rinehart and Winston, 1973.
- Stevi Jackson. Heterosexuality in Question. London : Sage, 1999.
- The American heritage dictionary. Boston : Houghton Mifflin Company, 1991.
- Wen-Shing Tseng. Intercultural Marriage : Problems and Therapy. Handbook of Cultural Psychiatry Vol.46 (2001): 729-746.
- Wuthnow, R. The Future of Christianity. Princeton : Princeton University Press, 1993.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม

เรื่อง

ความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธ
กับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องความรักบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม : การแต่งงานระหว่างสตรีไทยพุทธกับชายไทยมุสลิมที่อาศัยในเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยที่ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการ“ความรัก”ระหว่างหญิงและชายที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวิธีการปรับตัวของสตรีที่แต่งงานระหว่างวัฒนธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความหมายของความรัก และการปรับตัว

แบบสอบถามนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าว อีกทั้งการวิจัยในครั้งนี้จะสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือจากทุกๆ ท่าน ที่ได้กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอให้ทุกๆ ท่านได้โปรดกรุณาตอบคำถามในแบบสอบถามนี้ทุกข้อตามความเป็นจริง

ผู้วิจัยขอยืนยันว่าคำตอบของทุกๆ ท่าน ผู้วิจัยจะถือเป็นความลับอย่างยิ่งและจะนำไปใช้ประโยชน์เฉพาะในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และผลวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นภาพรวมทั้งหมด เพราะฉะนั้นการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ จะไม่มีผลกระทบกระเทือนต่อการดำเนินชีวิตของท่านแต่อย่างใด สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความร่วมมือของทุกๆ ท่านมา ณ โอกาสนี้ด้วย

แบบสอบถาม

คำแนะนำ กรุณาตอบแบบสอบถามตามความจริง

ประวัติส่วนตัว

1. ชื่อ - นามสกุล
- ชื่อมุสลิม
- อยู่บ้านเลขที่ ถนน หมู่บ้าน.....
- ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

2. ประเภทของบ้านที่อยู่อาศัย
 - ก. บ้านเช่า
 - ข. บ้านของตนเองซึ่งเป็นบ้านหลังเดิมที่เคยอยู่ก่อนแต่งงาน
 - ค. บ้านของตนเองซึ่งเป็นบ้านที่ปลูกใหม่หลังแต่งงาน
 - ง. อื่นๆ โปรดระบุ

3. ปัจจุบันท่านอาศัยอยู่กับใคร
 - ก. อยู่ตามลำพัง สามี - ภรรยา
 - ข. สามี - ภรรยาและลูก
 - ค. สามี - ภรรยาและลูก รวมทั้งพ่อแม่ของสามี
 - ง. สามี - ภรรยาและลูก รวมทั้งพ่อแม่ของตนเอง
 - จ. อื่นๆ โปรดระบุ.....

4. ภูมิลำเนาเดิม เป็นคนจังหวัด
- ปัจจุบันท่านอายุปี เกิด พ.ศ.
- สมรสกับ นาย.....(ชื่อสามี) อายุปี
- ท่านแต่งงานมาแล้วปี มีบุตรคน เป็นชายคน หญิงคน

5. ระดับการศึกษาสูงสุด
 - ก. ไม่ได้เรียนหนังสือ
 - ข. ประถมศึกษา

- ค. มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3)
 ง. มัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6)
 จ. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
 ฉ. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
 ช.ปริญญาตรี
 ซ. สูงกว่าปริญญาตรี
6. ก่อนแต่งงานท่านประกอบอาชีพ.....
 ปัจจุบันท่านประกอบอาชีพ.....
 รายได้ต่อเดือน ประมาณบาท
7. ท่านได้พบหรือรู้จักสามีคนนี้โดยวิธีการใด
 ก. เพื่อนแนะนำ หรือพี่น้องแนะนำ
 ข. รู้จักด้วยตนเอง
8. ท่านรู้จักสามีของท่านก่อนที่จะแต่งงานนานเท่าใด
 ก. น้อยกว่า 1 ปี
 ข. 1 ปี
 ค. 2 ปี
 ง. 3 ปี
 จ. อื่นๆ โปรดระบุ
9. ท่านตัดสินใจแต่งงานกับชายมุสลิมเพราะเหตุใดเป็นสำคัญ
 ก. ความรัก
 ข. ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น
 ค. อื่นๆ โปรดระบุ
10. ท่านคิดว่าความรักมีความสำคัญต่อการเลือกคู่ครองหรือไม่
 ก. ใช่
 ข. ไม่ใช่

11. ท่านคิดว่าความรักเป็นปัจจัยอันดับแรกของการตัดสินใจที่จะสมรสใช่หรือไม่
- ก. ใช่
- ข. ไม่ใช่
12. ท่านสามารถปรับตัวเข้ากับครอบครัวของสามีได้หรือไม่
- ก. ได้
- ข. ไม่ได้
13. ท่านสามารถปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมหรือศาสนาอิสลามได้หรือไม่
- ก. ได้
- ข. ไม่ได้
14. ท่านคิดว่าท่านรับเอาวัฒนธรรมของสามีท่าน ในส่วนใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ก. อาหารการกินในชีวิตประจำวัน (อาหารมุสลิม)
- ข. ขนบธรรมเนียมประเพณี (อิสลาม)
- ค. การแต่งกาย (ตามหลักศาสนา)
- ง. การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนา เช่น การละหมาด การถือศีลอด ฯลฯ
- จ. อื่นๆ โปรดระบุ
15. ปัญหาที่เกิดจากการที่ท่านสมรสกับชายมุสลิมส่วนใหญ่เป็นเรื่องใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ก. วัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างศาสนาพุทธและอิสลาม เช่น อาหาร การแต่งกาย การปฏิบัติศาสนกิจ ฯลฯ
- ข. พ่อแม่ ญาติพี่น้อง เข้ามาเกี่ยวข้องวุ่นวายเรื่องภายในครอบครัว
- ค. การไม่ได้รับการยอมรับจากเครือญาติของทั้งสองฝ่าย
- ง. อื่นๆ โปรดระบุ.....

แบบสอบถามส่วนที่สอง

1. มีความเป็นมาอย่างไร ท่านจึงได้แต่งงานกับชายมุสลิมคนนี้
2. มีเหตุผลอย่างไรจึงเลือกสามีคนนี้
3. ท่านคิดว่าความแตกต่างระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลามเป็นอุปสรรคต่อการแต่งงานของท่านทั้งสองหรือไม่
4. ท่านมองว่าชีวิตการแต่งงานหรือชีวิตครอบครัวของตนเองเป็นอย่างไร
5. ชีวิตหลังแต่งงานกับชายมุสลิมเป็นอย่างไร มีความสุขหรือไม่
6. เมื่อแต่งงานแล้ววิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของท่าน เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไรบ้าง
7. ท่านยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ อธิบายการเปลี่ยนแปลงที่ท่านต้องกระทำ
8. ท่านเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตแบบมุสลิมได้อย่างไร
ท่านมีวิธีการปรับตัวในการใช้ชีวิตอย่างไร
9. การเลือกที่จะเป็นมุสลิมของท่านมีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวของท่านอย่างไร
 - พ่อแม่ของท่านยอมรับสามีของท่านอย่างไร
 - ช่วงเวลาที่เป็นคู่รักของท่าน
 - ช่วงเวลาที่เป็นสามีของท่าน
10. ท่านได้รับการยอมรับจากครอบครัวของสามีอย่างไร

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาววิจิตรา จามจรี เกิดเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2522 ที่อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปีการศึกษา 2545 หลังจากนั้นได้เข้ารับการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2548